

לקראת שבת מלאכתא

Dirshu

דרשן ד' ועוזן

קרן עולמית לחיזוק
ועידוד לימוד התורה

אוגדן עלוני השבת

פרשת וישב

לקראת שבת מלכתא

לקבלת הגליון למייל: dirshu@dirshu.co.il

תקציר שבועי של 'הדף היומי בהלכה'

גליון מס' 357

פנינים לפרשות וישב

בספסל הראשון יושבים המלמדים, מרכינים ראש ומחכים שהנסיעה הזאת תיגמר. האמינו לי, אף אחד מאיתנו לא היה רוצה להחליף אותם באותם רגעים לא נעימים. הילדים זועמים בצדק רב, והכתובת לזעם היא רק המלמדים, למרות שהאחריות שלהם לתקלה היא אפסית!

מגיד המישרים רבי אברהם מרדכי מלאך שליט"א, עם סיפור מדהים ומרגש שכל הורה חייב לקרוא!

אליעזר (לייזר) רוט

את הסיפור המדהים והמרגש הזה כל אחד חייב לקרוא, ולהפנים... את הסיפור סיפר מגיד המישרים הנודע, רבי אברהם מרדכי מלאך שליט"א, שזוכה לשמח לבבות ולקרב יהודים לאביהם שבשמים, בדרשותיו המופלאות והמלאות בתוכן מחזק ומקרב את האדם לבוראו.

באחרונה התקיימה הוועידה ה-18 של ארגון 'וקרבנותו' בארה"ב. הארגון ידוע בפעילויותיו הכבירות למען השבת החינוך, והקשר בין ילדים והוריהם בבתי החרדים בארה"ב, ומפעם לפעם הוא עורך ועידה שמתקיימת בשבת במקום נופש כלשהו, כשבמהלך השבת כל השיחות ודברי התורה שנושאים הרבנים והדרשנים המוזמנים למעמד, נוגעות לנושא החינוך מזוויות שונות.

במוצאי שבת מתקיים המעמד המרכזי, ואת הדרשה העיקרית והחשובה ביותר נושא מגיד המישרים הנודע, רבי אברהם מרדכי מלאך שליט"א, שכאמור, זוכה לשמח לבבות ולקרב יהודים לאביהם שבשמים בדרשותיו המופלאות.

בדרשתו האחרונה, במוצאי 'שבת וקרבנותו', סיפר הרב מלאך סיפור מדהים ומרגש במיוחד, שכל הורה חייב לקרוא, ולהפנים... את הסיפור הוא מספר משמו של הגה"צ רבי צבי מאיר זילברברג שליט"א, שהעיד שהוא בדק את פרטי המעשה ושוחח עם הנפשות המעורבות בסיפור, כדי לוודא שפרטיו נכונים, וכך הוא מספר:

היה זה בתלמוד תורה חשוב בארץ הקודש. לקראת ימי השובבי"ם, החליטה ההנהלה לערוך מבצע מיוחד של לימוד שעות רצופות על ידי תלמידי כיתות ו-ט. הילדים למדו שעות רצופות, ובסיומם של

ימי השובבי"ם, כך הבטיחו להם, הם יתוגמלו בסיוול מיוחד אליו יוכלו להגיע כל מי שלמד שעות רצופות בלי לדבר בכלל.

הילדים אכן הקפידו על כך מאוד, התאמצו בכל כוחם, ובלי עין הרע, כל ילדי הכיתות האמורות הצליחו מעל ומעבר.

ימי השובבי"ם הסתיימו, ההנהלה הגיעה להסכם עם פארק כלשהו, שניאות להקדיש יום מיוחד עבור הת"ת, כדי שהילדים יוכלו לשחק ברוגע ובנחת, ולא יהיה שום חשש של מראות לא צנועים חלילה במתקני המים של הפארק וכדו'.

הגיע היום המיוחל, כל הילדים התייצבו בשעה המדויקת עם כובעי השמש והתרמילים, תלמידי כיתות ו-ז עלו לאוטובוס אחד ותלמידי כיתות ח-ט עלו לאוטובוס השני, וכך, בגיל וברננה הם יצאו את הטיול הגדול.

אחרי שעה או שעתיים של נסיעה, האוטובוסים מגיעים אל הפארק המדובר, והמלמדים שמלווים את הטיול נדרכים ומתחילים לחשוך. במגרש החניה הסמוך לפארק, הם רואים כמה אוטובוסים נוספים.

אכזבה גדולה ומרה

בתוך זמן קצר התברר להם שאכן, בפארק נמצאות כמה מאות בנות שהגיעו עם בית הספר שלהן...

המלמדים פונים להנהלת הפארק, ושם מתברר שהיתה טעות. ההנהלה הקדישה לשתי הקבוצות את אותו היום, כשכל אחת מהן בטוחה שהיא תהיה היחידה. התחיל ויכוח קולני, המלמדים נגד הנהלת הפארק, אבל בסופו של דבר המציאות טופחת על פניהם, הפארק גדוש בילדות ואי אפשר בשום קונסטלציה להכניס לשם 100 תלמידי תלמוד תורה...

הם עמדו אובדי עצות, התקשרו למנהל הת"ת שלא הבין מה ההתלבטות בכלל: "אם אין פארק, אם אין לנו תוכנית חליפית, אין לכם מודריך טיולים צמוד שיוכל לקחת את הילדים למסלול הליכה או משהו כזה, נותרה רק אופציה אחת... תחזרו לחיידר!"

המלמדים מסתכלים זה על זה באי נעימות, כל אחד מקווה שחברו יעשה את העבודה עבורו. לבסוף מתנער אחד מהם, נוטל את המגפון ומכריז: "כל הילדים לחזור לאוטובוסים, אנחנו נוסעים מכאן."

הילדים כמובן שואלים את השאלה המתבקשת, נוסעים זה ברור, השאלה לאיפה נוסעים? אבל המלמדים מנסים להתחמק מלענות על השאלה ואחרי שהם מעלים את הילדים לאוטובוסים ומוודאים שכל אחד יושב במקומו, הם נאלצים לגלות להם את האמת המרה: "אנחנו נוסעים לחיידר."

תגובתם של הילדים כמובן היתה אכזבה גדולה וכעס מתפרץ... "איזו חוצפה", צועק אחד, חברו משיב לו "זו לא חוצפה, זאת פשוט רשעות!", השלישי אומר "ידעת שזה מה שיהיה, ידעת! בחיידר שלנו הטיולים אף פעם לא יוצאים מוצלחים..."

אחד הילדים עוד מסביר שמרוב שהוא עשה 'תענית דיבור' בימי השובבי"ם, הוא כבר היה צריך ללכת לקלינאית תקשורת שתלמד אותו איך לחזור לדבר... והפרס הוא לנסוע שעתיים באוטובוס ואז לחזור במשך שעתיים נוספות???

בספסל הראשון יושבים המלמדים, מרכינים ראש ומחכים שהנסיעה הזאת תיגמר. האמינו לי, אף אחד מאיתנו לא היה רוצה

להחליף אותם באותם רגעים לא נעימים. הילדים זועמים בצדק רב, והכתובת לזעם היא רק המלמדים, למרות שהאחריות שלהם לתקלה היא אפסית!

באוטובוס של כיתות ו-ז היה מצב הרוח זועם במיוחד. לאחר כמה דקות התחלף הכעס בתחושה של אכזבה נוראה, הילדים ישבו עם פנים חמוצות וזעופות, והמלמדים הרגישו שהם שוחים בתוך קופסת שימורים גדושה במלפפונים חמוצים.

פתאום מגיע ילד אחד, די שקט ורגוע, ניגש לספסל הראשון ומבקש מהמלמדים רשות לדבר ברמקול של האוטובוס. "מה אתה רוצה?", שואל אותו המלמד בחוסר אימון: "את המיקרופון", משיב הילד בביטחון.

"מה פתאום מיקרופון? שב, זה מסוכן לעמוד, זה לא בטיחותי, הנהג יכעס עליך, חובה לשבת במקום..."

אבל הילד מבקש שוב, והמלמד מחליט להיעתר... "נו, טוב, קח את המיקרופון, אולי זה יעזור שהילדים האחרים יפסיקו להיות חמוצים כל כך..."

הילד לוקח את המיקרופון, והמלמד חשב שהוא עומד להתעלף: "ילדים חביבים!", מכריז הילד הביישן אל תוך המיקרופון בפאתוס לא מוכר בעליל, "אתם יודעים מה קרה כאן היום?"

כל הילדים מרימים את ראשיהם השמוטים, הם עדיין עם פנים חמוצות, אבל הילד הצליח לתפוס את תשומת לבם.

"אתם יודעים מה קרה לנו היום? היום היה יום היסטורי בעם ישראל. היום זכינו לקיים מצווה חשובה, נסענו לפארק, היינו אמורים לשחק וליהנות, אבל לא שיחקנו ולא נהנינו. למה? כי הקב"ה לא רוצה! כי הקב"ה לא מרשה לנו להיכנס למקום שהצניעות בו אינה מאה אחוז. היום זכינו לעשות את רצון ה', אפילו שקשה לנו. עמדנו בניסיון! אשרינו מה טוב חלקנו... בואו אני אלמד אתכם שיר יפה..."

בשלב זה מתחיל הילד לשיר "אשרינו, מה טוב חלקנו ומה נעים גורלנו...". שניים שלושה ילדים שהכירו את השיר הצטרפו אליו, והוא שר פעם שניה ושלישית... בפעם הרביעית כבר רוב הילדים באוטובוס שרו אותו, וכעבור כמה דקות נוספות, האוטובוס כולו רקד לקול צלילי המוזיקה. הילדים שרו בהתלהבות... "היי א-אשרינו, מה טוב חלק-ינו, ומה נ-עים גורלנו".

אחד הילדים אפילו פתח את החלון ושר כלפי חוץ, כמה אחרים הצטרפו אליו, ובמשך שעה ארוכה הם שרו ושרו בהתלהבות מרובה את השיר הנפלא, כשכל המצב רוח באוטובוס התרומם באופן יוצא דופן.

המשך בעמוד 28

גליון 'לקראת שבת' יו"ל בחסות
'אמונה וחסד' דפוס וכריכה בע"מ 02-6715501

זיכוי הרבים בהפצת גליון זה
לעי"נ הרה"ח בנימין ב"ר דוד צבי רוזנטל זצ"ל
נלב"ע ר"ח אב תשע"ו

"אמר לנו הרבי מצאנו זצוק"ל שהוא רוצה לומר לנו משהו... גאב"ד ירושלים, המהרי"ץ דושינסקיא זיע"א, נכנס פעם למסור שיעור, וראה קליפה של בנה זרוקה על הרצפה. הוא הזדעזע מאוד, ואמר שאינו יכול למסור באותו יום שיעור במקום שבו זרקו קליפת בנה על רצפת בית המדרש. אצל המהרי"ץ זצ"ל, השיעורים היו חשובים מאוד, ובכל זאת הוא ויתר על כך בגלל הזלזול בכבוד בית המדרש"

הגאון רבי חיים שמרלר שליט"א, בסיפורים מרתקים על חינוך הילדים מתוך דוגמא אישית של ההורים

יעקב א. לוסטיגמן

לקראת ימי החנוכה הממשמשים ובאים, שוחחנו עם הגאון רבי חיים שמרלר שליט"א, מגדולי מוזי הרבים בשיעוריו המופלאים, אשר רבים שותים אותם בצמא בקביעות ולאורך שנים, רב בית המדרש 'היכל צבי' דחסידי צאנו בירושלים, ונשיא ארגון 'הגפן' המעודד שיתופי פעולה בין שדכנים ופועל לסייע למעוכבי שידוך למצוא את זיווגם ההגון להם.

ביקשנו מהרב שמרלר שליט"א, לשמוע כמה דברי חיזוק בנושא של חינוך הילדים, ושמענו ממנו סיפורים מיוחדים המאלפים בינה "ימי חנוכה הם ימים שבהם יש לתת דגש לנושא של החינוך", אומר הגר"ח שמרלר, "הן החינוך של הילדים, והן החינוך העצמי שלנו, ואם נעייין בדבר נמצא שזה בעצם אותו הדבר, כי החינוך שלנו הוא גם החינוך של הילדים, ומי שמחנך את הילדים שלו מבלי לחנך את עצמו, לא עשה כלום.

"ידוע מה שאמר הגאון רבי שמשון רפאל הירש זצ"ל, כששאלו אותו מאיזה גיל צריכים להתחיל לחנך את הילדים, והוא השיב שהחינוך של הילד מתחיל 20 שנה לפני שהוא נולד, כלומר, כשההורים מחנכים את עצמם, ממילא יהיו להם ילדים מחונכים יותר.

"שמעתי פעם ווארט נפלא, שהרי ידוע שהיוונים אמרו לעם ישראל 'כתבו לכם על קרן השור שאין לכם חלק באלוקי ישראל'. ולכאורה מה העניין לכתוב דווקא על קרן של שור, ולא על רגל של שולחן או על מכסה של סיר? מה מיוחד בקרן השור יותר מכל חפץ אחר בעולם?

"והתשובה היא שבאותה העת, נהגו להשתמש בקרניים של השוורים כמשפך להאכלת תינוקות רכים, מעין הבקבוקים שאנחנו משתמשים היום כדי להאכיל תינוקות, היו נותנים לעם לאכול עם קרן שהיתה חלולה כמו שופר, ובקצה הצר שלה היה נקב קטן שדרכו היו מטפטים מזון לפי התינוק שיכול היה למצוץ ולאכול בקצב המתאים לו.

"אמרו היוונים: אנחנו לא מסתפקים בזה שאתם לא תקיימו מצוות, אנחנו רוצים שתחזירו את זה בעצמות של הילדים שלכם מגיל אפס, עוד לפני שהם מבינים בכלל ויודעים להבדיל בין ימנם לשמאלם, אנחנו רוצים שהם יראו ויחיו את הכיתוב הזה, שאין לכם חלק באלוקי ישראל, כך נדע שהם באמת יגדלו 'מתיוונים' אמתיים.

"בהקשר זה אציין שיש פוסקים מהדורות הקודמים, שמזכירים בהלכות חנוכה אזהרה שלא לשחק במשחקי מזל עם קלפים וכדו' שהיו משחקים על כסף, ומשום מה בחנוכה היו המשחקים האלו פורחים מאוד, זה ממש היה חלק ממנהגי הימים האלו אצל מי שאינם אנשי תורה, ולכן הזהירו הפוסקים על כך, בגלל שזה נכלל ב'משחק בקוביא' ו'אסמכתא', וממילא יש בזה בעיה רצינית של גזל.

"עד כאן מה שכל הפוסקים שעוסקים בנושא מזהירים, אבל כמה מהם מציינים שמעבר לבעיה של 'משחק בקוביא' יש כאן עוד סיפור. הילדים! יושבים הילדים ורואים את האבות שלהם עוסקים בחנוכה במה? במשחקי הימורים רח"ל. איזה מן חינוך זה לילדים?

הזקן מטאטא טוב יותר ממטאטא? מה העניין? שייקח מטאטא וינקה, זה יהיה פחות נקי? התוצאה תהיה פחות מכובדת? "אבל עכשיו, סיכם הרבי בטון נוקב, 'נפתרה התעלומה. אבא של רש"י חשש שאחרי שהוא יטאטא את הרחבה עם מטאטא, הוא עלול חלילה לשכוח את המטאטא כשהוא מושען על ארון הקודש, וזה הרי בוודאי לא כבוד לתורה, ולכן, בגלל החשש הזה הוא העדיף לטאטא עם הזקן שלו, ובלבד שלא יהיה חשש קל שבקלים שתהיה פגיעה בכבודה של תורה. ולכן זכה לכזה בן גדול וקדוש...".

"האמת שאפשר לומר שיש פה משהו סגולי", מוסיף הגר"ח שמרלר שליט"א, "האבא הקריב מעצמו למען הקב"ה והקב"ה החזיר לו מתנה יקרה. אבל בווארט של הרבי טמון גם ההסבר היותר עמוק. אין צורך להגיע לסגולות. יש כאן מהלך פשוט, כשהאבא מתייחס בכזאת חרדת קודש לכבוד התורה, אין זה פלא שהוא זוכה לכזה בן שמאיר את העולם כולו באור תורתו. זאת התוצאה הטבעית של זה. זה נקרא לחנך את הילד בצורה הטובה ביותר, על ידי דוגמה אישית נעלה ומיוחדת במינה".

תה עם טעם מיוחד

"כעין זה זכיתי גם לראות אצל אבי מורי ורבי, הגאון הצדיק רבי אליהו שמרלר זצ"ל, ראש ישיבת צאנז, שהיה מאוד מאוד מקפיד שלא לשתות בהיכל הישיבה, ונימוקו עמו: "הרי מה קורה בבית המדרש אחרי ששותים? רוב הלומדים אינם ממהרים לקחת את הכוס ולהחזיר אותה לכיור, או בזמנינו כשמשתמשים בכוסות חד פעמיות, לא ממהרים לזרוק לפח. משאירים את הכוס בסמוך וממשיכים ללמוד. "ומה השלב הבא, ברוב המקרים הכוס מתהפכת מתישהו, שארית המשקה נשפכת על השולחן, על הרצפה, על הספרים, האם אנחנו רצים מהר להביא סמרטוט כדי לנגב או שמשאירים כך בתקווה שזה יתייבש מעצמו? אני חושב שהציבור יודע את התשובה, וממילא הדבר מלכלך את בית המדרש, גורם לפגיעה בספרי הקודש, ופוגע בכבוד התורה.

"אבל אבי מורי לא היה מעיר הערות כמעט. הוא היה 'עובד עם העיניים'. אם הוא היה רואה בחורים שמשותבים הוא היה נועץ בהם מבט, שהיה בו די כדי להרגיע את השותבות שלהם לכמה שעות ואפילו לכמה ימים.

"נו, אם הוא לא מעיר, איך הוא יגרום לבחורים להימנע מלכלך את בית המדרש? הפתרון פשוט מאוד. הוא לא שותה בבית המדרש. הוא גם אמר לנו כמה פעמים, אני לא אומר לכם מה לעשות, אבל אני לא שותה בבית המדרש, מזה תבינו לבד איך ראוי לנהוג".

"אגב, סמוך מאוד לאחר פטירתו של אבא זצ"ל שמעתי סיפור נפלא שאירע פעם אחת כשהוא כן חרג ממנהגו ושתה בבית המדרש.

"באותו יום הוא לא הרגיש טוב, הוא היה מצונן וחלש ובכל זאת הלך לישיבה כמנהגו כדי למסור את השיעור.

"אמי מורתי דאגה מאוד לבריאותו, ולכן ביקשה מאחד הבחורים

זה מה שהילדים צריכים לקלוט? במקום לספר להם את הניסים והנפלאות, במקום לשיר איתם שירות ותשבחות, במקום לאסוף יחד איתם עוד ועוד תירוצים לקושיא של ה'בית יוסף' משחקים בהימורים... ה' ישמור ויציל.

"זה נכון גם לגבינו. אומנם בדור שלנו לא משחקים בקוביא, כולנו יודעים שזה אסור ונזהרים מזה, אבל צריכים להשיג מה החוויה שאנחנו מעבירים לילדים שלנו בחנוכה. איזה מן חנוכה אנחנו עושים בבית, האם זה חנוכה של חינוך איכותי, או חנוכה של חינוך לקוי חלילה, ולב יודע מרת נפשו, כל אחד מבין לבד מה צריך לעשות בבית שלו כדי שהחנוכה יראה טוב יותר".

מה רע במטאטא?

"בשנת תשמ"א, זכיתי להסתופף בצל הקודש, אצל מורי ורבי כ"ק מרן אדמו"ר מצאנז זצ"ל, ביונין סיטי שבניו ג'רזי, ארה"ב. מאחר והייתי שם רק לכמה חודשים ספורים, השתדלתי מאוד שלא לפספס שום הזדמנות לחזות בעבודת הקודש של הרבי, והייתי דבוק בו מאוד.

"הבחורים בישיבה היו מתפללים מעריב במניין משלהם, והרב היה לו מניין נפרד. היו נשאים עשרה או שנים עשר בחורים שהמתינו להתפלל עם הרבי, כי הוא היה עסוק עם קבלת הקהל וענייני הציבור. כמובן שאני השתדלתי להיות בין אותם בחורים שממתנים להתפלל עם הרבי.

"באחת הפעמים, הרבי התפלל מאוד מאוחר, זה היה אחרי השעה 1:00 בלילה אם איני טועה. קבלת הקהל נמשכה יותר מהרגיל, ואנחנו חיכינו הרבה מאוד זמן.

"הרבי התפלל תפילת ערבית יחד אתנו, וכשסיים את התפילה הוא הבחין בדבר שמאוד לא מצא חן בעיניו. היה שם מטאטא שמישהו השתמש בו כדי לנקות את בית המדרש, ולאחר מכן השעינו את המטאטא על ארון הקודש.

"אמר לנו הרבי שהוא רוצה לומר לנו משהו... 'גאב"ד ירושלים, המהרי"ץ דושינסקיא זיע"א, נכנס פעם למסור שיעור, וראה קליפה של בננה זרוקה על הרצפה. הוא הזדעזע מאוד ופנה לאחור, ואמר שאינו יכול למסור באותו יום שיעור במקום שבו זרקו קליפת בננה על רצפת בית המדרש. אצל המהרי"ץ זצ"ל, השיעורים היו חשובים מאוד, הוא היה מוסר שיעורים במשך שמונה שעות ברצף, ובכל זאת הוא ויתר על כך בגלל הזלזול בכבוד בית המדרש'.

"עוד אמר לנו הרבי באותו המעמד, מוסר נוקב ויורד חדרי בטן: 'ידוע מה שמספרים שאביו של רש"י הקדוש זכה לכזה בן שהאיר את העולם כולו, בגלל שהוא היה מכבד מאוד את התורה ואת בית הכנסת, עד כדי כך שהיה מטאטא את החלק שלפני ארון הקודש, עם הזקן שלו. בזכות זה זכה לבן שהפך להיות רבן של כל ישראל, ואי אפשר ללמוד פסוק בחומש או דף גמרא בלי להזדקק לפירוש היסודי שלו.

"תמיד תמהתי, אמר לנו הרבי מצאנז זצ"ל, 'למה אביו של רש"י היה צריך לטאטא את הרחבה שלפני ארון הקודש עם הזקן? וכי

בישיבה שהיה מאוד קרוב אלינו והיה בן בית בביתנו, שידאג שראש הישיבה ישתה כוס תה.

"אצלנו בישיבה, חדר הקפה שימש גם כמעין מטבח קטן ששימש בעיקר כדי להכין את הסעודה השלישית לבחורים, היו מחלקים את הסלטים שם וכדו', ולכן היה שם גם קצת ציוד של מטבח כמו סכינים, מלח, קערות וכדו'.

"עמד הבחור להכין לאבא כוס תה, ובטעות השתמש במלח במקום בסוכר. הוא הגיש לראש הישיבה כוס תה עם שתי כפיות מלח... ראש הישיבה בירך, שתה את התה לאטו, וסיים את הכוס כולה בלי לומר אף מילה.

"אולי יש מי שיחשוב, שהוא היה בדרגה כזאת שהוא לא הרגיש טעם במאכלים והמשקים שנכנסו לפיו, ולא שם לב להבדל בין סוכר למלח, אבל אני אומר לכם שיש לזה הסבר הרבה יותר הגיוני - החשש שלו מהמבוכה של הבחור, לכשיגלה שהוא שם מלח במקום סוכר, היה הרבה חזק מחוסר הרצון שלו לשתות תה מלוח. אדרבה המלח שבתה מקבל טעם מיוחד במינו, כששותים אותו עם כוונה מיוחדת שלא לבייש אדם מישראל!

"אבל אותו בחור שם לב לכך, ולמעלה מ-50 שנה הסיפור היה שמור עמו ואף אחד לא ידע על כך, כשהוא שמע שאבי מורי נסתלק, שב הסיפור וצפ בזיכרונו והוא סיפר לי על כך ואכן סיפרתי את הסיפור הזה בהספד, כי זה באמת היה מאפיין מאד חזק באישיות של אבא זצ"ל.

"כך גם היה מעשה לעת זקנתו, כשהוא סבל קצת מסחרחורות והיה צריך שיתמכו בו כשהוא צועד מהישיבה הביתה או מהבית לישיבה. במשך כל השנים היתה לו לאבי מורי הקפדה מיוחדת שלא להישען על יהודי, בשום מצב ובשום אופן, וגם במצב זה הוא לא נשען אלא רק היה צריך שייתנו שיחזיקו בידו קצת כדי שהוא לא ייפול.

"באחד הימים הוא שם לב לכך שהבחור שתומך בו, סובל מכאב בידו השמאלית. הוא ראה את הבחור לוקח ספר או משהו ושם לב שכואב לו. הבחור היה אמור ללוות אותו הביתה, ואבא עשה חשבון שאם הבחור לא מספר שכואב לו, כנראה שהוא לא רוצה שידעו, לתת לו לתמוך בו ביד שמאל לא בא בחשבון, הרי כואבת לו היד... להיתמך ביד ימין שלו זה לא אפקטיבי כי אבי מורי היה

"תמיד תמהתי, אמר לנו הרבי מצאנו זצ"ל, 'למה אביו של רש"י היה צריך לטאטא את הרחבה שלפני ארון הקודש עם הזקן? וכי הזקן מטאטא טוב יותר ממטאטא? מה העניין? שייקח מטאטא וינקה, זה יהיה פחות נקי? התוצאה תהיה פחות מכובדת?"

זקוק לתמיכה דווקא מצד ימין ולכן התומך היה צריך להושיט את ידו השמאלית... לקחת משהו אחר שיתמוך בו זה גם לא פתרון, כי הרי הבחור יתאכזב ואולי גם יעלב חלילה וחס. אז מה עושים???

"באותו יום, כשבא הבחור לתמוך באבא, הפתיע אותו אבי מורי, והניח את היד על כתפו, נשען עליו מעט. הבחור נבהל, הוא חשב שקרה משהו לראש הישיבה. הוא זעק בחרדה 'הראש ישיבה נשען על משהו אחר, אוי ואבוי', כי הוא ידע היטב על ההקפדה של אבא שלא להישען על יהודי בשום אופן, אבל אבא הרגיע אותו והסביר שהוא אומנם קצת יותר חלש מהרגיל, אבל זה לא רציני, זה יעבור, ולכן הוא קצת נשען עליו.

"וכך, יהודי מבוגר שהקפיד כל ימיו בהקפדה מיוחדת על העניין הזה, ויתר באחת ושינה ממנהגו הקבוע, רק כדי שלא לגרום איזבה או פגיעה ביהודי אחר, צעיר ממנו בכ-70 שנה.

"הרי לנו לימוד גדול עד כמה צריכים להיזהר בכבודו של יהודי, ובעיקר להבין מה הוא שורש החינוך. לפני שמעירים לילדים, לפני שנוזפים בהם ומענישים אותם, לפני הכל אנחנו צריכים להסתכל פנימה, לחנך את עצמנו, וזה החינוך הטוב ביותר גם לילדים שלנו."

להתחיל את היום ברגל ימין

חוויה רוחנית מדי יום אצלך במייל

הלכה, סיפורים, רעיונות, ווארטים ועוד... אקטואלי ומרתק
הצטרפו בחינם לאלפי מנויים, שלחו מייל לכתובת:

dirshu@dirshu.co.il

הפורתח
בכל יום..

המייל היומי של 'דרשו'.

"בלב חרד ובאימה גדולה, אמרתי למרן ראש הישיבה: 'תורה היא וללמוד אני צריך, ולכן אני שואל שוב... מילא כשהתלמיד לא ראה שאני ראיתי, אבל כשהתלמיד כן ראה שראיתי, איך אני יכול לעשות את עצמי כאילו לא ראיתי???' מרן אמר לי: 'שב', עכשיו כבר ידעתי שאני עומד לקבל שיעור מפיו, והקשבתי ברוב קשב, וכך אמר מרן ראש הישיבה"...

שיחה מרתקת עם הגאון רבי יחיאל צוקר שליט"א, מרבני ישיבת 'תורה בתפארתה', וראש רשת הסמינרים 'תפארת החיים', על פרקי ההדרכה שקיבל ממרן בעל 'אילת השחר' זצ"ל, בנושא החינוך

אליעזר (לייזר) רוט

דמותו הייחודית של מרן הגראי"ל שטיינמן, האירה את העולם באור יקרות, במשך שנים רבות בהן עמד מרן זצ"ל בראש ההנהגה של היהדות הנאמנה. ראש הישיבה זצ"ל, הכוין את דרכו של הציבור כולו, אבל ביתר שאת היה מכוון ומנווט את דרכם של מוסדות החינוך, תלמודי התורה, בתי הספר, הישיבות הקדושות והסמינרים. בקשר לזה שוחחנו עם הגאון רבי יחיאל צוקר שליט"א, מרבני ישיבת 'תורה בתפארתה' ומנהל רשת הסמינרים 'תפארת החיים', שזכה לקבל הדרכות אישיות ממרן זצ"ל בתחום החינוך, הן בהקשר לבחורי ישיבות והן בהקשר לתלמידות הסמינרים, כולל שאלות כיצד להחליט אם לקבל תלמידה או לא, ולמרבה הצער גם שאלות כיצד להחליט אם להרחיק תלמידים שסרחו חלילה, או לא.

הילד שבהם יקפוץ החוצה, על כל הכבוד וההערכה לראש הישיבה שלהם, שהם ידעו שהוא איש קדוש וגדול בתורה.

"באחת הפעמים, הפריעו הצעירים למהלך השיעור, והוקשה עליו מאוד אמירתו, הדברים חרגו מאוד מהרגיל. מרן זצ"ל סגר את הגמרא, חבש את מגבעתו ויצא מחדר השיעורים, משם פנה אל עבר הדלת האחריות של הישיבה, הדלת שהובילה לדרך עפר בין העצים שבמורד רחוב האדמו"ר מצאנו בואכה האדמו"ר מגור, מרן ז"ע הלך עד אמצע השטח, הבחורים שהיו מזועזעים, עמדו בחלון והסתכלו כשבלבם חרטה שאכלה בהם כהוגן, לפתע ראו את מרן נעמד על עמדו, מהרהר מעט וחוזר חזרה לישיבה, נכנס לשיעור וממשיך את השיעור מהמקום בו עצר..."

"מורי חמי למד את הסיפור, שמרן עשה חושבים שהקפדתו גדולה מדי, ויותר אין להקפיד, ובאותו רגע השתנה לחלוטין, לא ראו בו שום תחושה של כעס, להיפך, חזר לשלוותו הרגילה. 'כך' - היה מפטיר, 'צריכה להיות שליטתו של האדם על תחושותיו ומעשיו'.

"לימים, כשחמי זצ"ל, שהחל לכהן כר"מ בישיבת פיטסבורג באשדוד, היה נוהג בכבוד גדול כלפי תלמידיו, והשתדל לא להקפיד כמעט, כששאלוהו מאיפה הכוח הזה? תשובתו היתה: 'ככה נשמנו בחדר שיעורים של הרב שטיינמן'..."

"מרן זצ"ל היה מנהיג לכל דבר ועניין", אומר הרב צוקר בשיחה עם 'לקראת שבת'. "אבל אם יורשה לי, עלינו לזכור שרבי אהרן לייב היה בראש ובראשונה מחנך דגול, רוב שנותיו העמיד תלמידים, במסגרת ההנהגה שלו הוא היה מחנך את המחנכים. כשהיינו באים אליו לשאול אותו כיצד יש לנהוג, התשובות שלו לא היו נקודתיות, הוא לא התייחס רק לשאלה והשיב ב'כן' ו'לא'. הוא היה מרחיב בתשובה, מסביר את עצמו, נותן לנו הדרכה ומחנך אותנו, איך אנחנו צריכים לגשת כשאנו באים לחנך את התלמידים שלנו."

"אני באופן אישי לא זכיתי ללמוד אצלו, אבל מורי חמי, הרה"ג רבי יהודה לייבוביץ זצ"ל, כן זכה לכך. הוא למד בישיבת פוניבז' לצעירים, כשמרן הגראי"ל היה ראש הישיבה ומסר שם שיעורים. "ידוע שמרן זצ"ל היה אומר למחנכים לא להעיר לתלמידים, אלא במקרים חריגים. הגישה שלו היתה כמה שפחות להעיר, ועוד נרחיב על כך בהמשך, אבל לפני כן אני רוצה לספר סיפור ששמעתי ממורי חמי."

"הם היו אז בחורים צעירים, בגיל 14 בערך, אומנם אחרי בר מצוה, עם כובע וחליפה, אבל עדיין ילדים... ישבו בשיעורו של מרן הגראי"ל, והיו כמה תלמידים שהפריעו. אנחנו היום לא מסוגלים לתפוס את זה בכלל, להפריע בשיעור של הרב שטיינמן? זה לא ייתכן! אבל ילדים זה ילדים, וכשהם יושבים בשיעור אצל ר"מ יום יום, מתישהו

"מרן זצ"ל אמר לי בסיטואציה כלשהי, שמחנך טוב צריך 80 אחוז לא לראות. כלומר, כשהתלמיד חורג מההתנהגות הרצויה, ב-80 אחוז מהפעמים, אנחנו צריכים להתעלם, לא להראות לו שראינו את זה.

"שאלתי את מרן זצ"ל, מה זאת אומרת לא לראות? הרי כן ראיתי! והוא השיב בפשטות 'אז אל תראה'. אני המשכתי לטעון, ואחרי שכן ראיתי מה עושים? אמר לי מרן 'אז תחשוב שלא ראית...!'

"בלב חרד ובאימה גדולה אמרתי למרן ראש הישיבה, 'אל יחר בעיני אדוני ואדברה אך הפעם, תורה היא וללמוד אני צריך ולכן אני שואל שוב... מילא כשהתלמיד לא ראה שאני ראיתי, אני יכול להתעלם, אבל כשהתלמיד כן ראה שראיתי, איך אני יכול לעשות את עצמי כאילו לא ראיתי??? הרי הוא יודע שראיתי, ואם לא אגיב בחומרה, אולי יש חשש שהוא יאמר 'מדשתקי רבנן שמע מינה דניחא להו'.

"אמר מרן זצ"ל, 'אל תהיו כאלו בעלי גאווה... אל תחשבו שאתם מנהלים את כל העולם'.

"ראה שהזדעזעתי מאוד, ואמר לי 'שב', עכשיו כבר ידעתי שאני עומד לקבל שיעור מפיו, והקשבתי ברוב קשה לכל מילה היוצאת מפיו, וכך אמר מרן ראש הישיבה:

"אוויר העולם מלא בחיידקים. אם אדם היה יודע כמה חיידקים הוא מכניס לפיו בכל נשימה שהוא נושם פנימה, הוא היה מת מבהלה... "אבל איך באמת מצליח האדם לשרוד את הכמויות האדירות הללו של החיידקים שתוקפים אותו מכל כיוון? הקדוש ברוך הוא ברוב רחמיו וחסדיו ברא לאדם מערכת חיסונית, שלומדת להכיר את האויבים הללו, ואחרי שנאבקה בהם פעם או פעמיים בעבר היא יודעת לזהות אותם ולחסל אותם בקלות, לפני שיספיקו לגרום לנזק כלשהו לאדם.

"לפעמים קורה שיש מצבור גדול של חיידקים או שמגיע חיידק חדש שאינו מוכר למערכת החיסונית, או אז האדם מרגיש לא טוב, הוא ניגש לרופא שמזהה את הבעיה ונותן לו אנטיביוטיקה שתסייע לו להתגבר על הפולש הזר והמאיים.

"אם יתרגל האדם מגיל צעיר לקבל אנטיביוטיקה נגד כל איום חיצוני שמגיע אליו, כשיגדל הוא יצטרך לקחת תרופות כנגד כל חיידק וחיידק. הוא יאלץ להתנייד כשמשאית של בית מרקחת צמודה אליו, כדי להכיל את כל הכדורים שיהיה עליו לבלוע.

"לכן, הדרך הנכונה היא לתת למערכת החיסונית להתמודד בכוחות עצמה עם האיומים השונים, ורק כשרואים שהיא מסתבכת ונכשלת במשימה, צריכים לתת לה סיוע חיצוני בדמות אנטיביוטיקה וכדו'...".

"כחולי הגוף כך חולי הנפש", אמר מרן ראש הישיבה זצ"ל, "העולם הזה מלא בחיידקים ורעלים רוחניים. היצר הרע הוא ענק, כבד, מאיים ומפחיד. במיוחד כשהוא בא לתקוף בני נוער שעדיין לא עמידים מספיק בפני ההתקפות שלו. אבל הקב"ה ברא לכל אדם

"במשך השנים זכיתי להיכנס אל לשכת הגזית ולשמוע מפיו הדרכות רבות בענייני חינוך", מספר הגר"י צוקר. "בדרך כלל הייתי מגיע עם שאלה ספציפית כלשהי, על תלמידה שיש לנו התלבטות אם לקבל אותה לסמינר, או על בחור שיש לנו התלבטות אם להרחיק אותו מהישיבה וכדו'.

"אבל התשובות, כך היתה ההרגשה שקיבלנו, לא היו רק תשובות ספציפיות לאותה השאלה. מרן זצ"ל היה מנצל את ההזדמנויות הללו, כדי להחדיר בנו את ההסתכלות הנכונה על כל הנושא של החינוך, וכדי ללמד אותנו איך צריכים לגשת לעבודת הקודש הזאת, ומה צריכים להיות הקווים המנחים אותנו במהלכה.

"החלק הכי בולט בכל השיחות הללו שניהלנו עם מרן זצ"ל, היה החתירה שלו לנקודת האמת. הוא היה מומחה עולמי לזהות איפה האמת ואיפה חלילה נמצא משהו שאינו אמת, ובכל מקרה שבו דיברנו איתו על תלמידים בעייתיים, שאולי צריכים להרחיק או לנקוט בסנקציות כלפיהם וכדו', מה שהיה מעניין אותו יותר מכל, היה השאלה מה הם המניעים הנסתרים מהעין, כולל מעיניו של המחנך עצמו. האם הוא פועל פה למען כבוד שמים, או שהוא פועל למען כבוד המוסד שבראשו הוא עומד..."

"אחד התיעודים המוכרים ביותר של ראש הישיבה, הוא זה שבו הוא נראה זועק 'גאווה גאווה גאווה', כשמדברים אתו על אי הכנסת תלמידים למוסדות. טוענים בפניו טענות כאלו ואחרות, יש סיבות כביכול לא להכניס את התלמידים, אבל מה מסתתר מתחת לכל זה? כל מנהל מוסד שהיה נכנס אליו היה יודע שפה צריכים להציג את המצב לאשורו, ולהשתדל עד כמה שהדבר אפשרי להתנתק לחלוטין מכל מניע אישי, כשבאים לחרוץ גורלות של תלמידים.

"מספרים שפעם בא ראש כולל גדול יחד עם יהודי עשיר, שעמד להיכנס לעסקה שבה הוא תכנן להרוויח כ-30 מיליון דולרים. הם ביקשו את ברכתו של מרן זצ"ל, שאכן בירך את העשיר, אבל לא היתה זו ברכה שניתנה בהתלהבות מספקת לדעתם.

"אמר ראש הכולל למרן זצ"ל, שצריכים לתת לעשיר הזה ברכה יותר 'רצינית', כי הוא רוצה לתת פה חומש לצדקה! אם הוא ירוויח 30 מיליון דולרים, המשמעות היא שהוא יעניק שישה מיליוני דולרים לצדקה, צריכים לברך אותו שיצליח..."

"מרן בחריפותו ענה לו תשובה שהשאירה אותו עם פה פעור. 'כמדומני שהעשיר הזה מתעניין ב-24 מיליון דולרים שיישאר ברשותו, הרבה יותר ממה שהוא מתעניין בששת המיליונים שהוא מתכנן לתת לצדקה...!'. כאלו תשובות, קיבלו ממנו לא מעט מנהלי מוסדות, כששאלו אותו שאלות שונות."

"באחת הפעמים זכיתי לקבל ממרן זצ"ל הדרכה מאוד מאוד יסודית הנוגעת לתחום החינוך, והיא חשובה לא רק למנהלי מוסדות אלא לכל איש הוראה וגם לכל הורה, כי מי שיש לו ילדים צריך לשמוע את ההדרכה הזאת, ולהפנים את המסר היוצא ממנה, וכך היה המעשה..."

"אני זוכר, אחד הילדים הגיע באותו יום בצהריים הביתה והאמא קראה: 'מהר מהר, כבר הכנתי לך בגדים של שבת תלך לחתונה!' הילד שאל 'של מי החתונה?' האמא אומרת לו: 'של צלק'ה'. והילד שואל: 'למה שאני אלך?' והאמא אומרת לו: 'אני אומרת לך - לך', והוא הלך. כשהוא חזר שאלו אותו: 'נו מה היה?'

הגאון הגדול רבי ברוך מרדכי אזרחי שליט"א, במשא מופלא לזכרו של הגאון הגדול רבי בצלאל ז'ולטי זצוק"ל

"יְהִי ד' אֵת יוֹסֵף" (בראשית ל"ט, כ"א)

"התאספנו כאן לזכרו של אדם שהיה דמות פלא בחייו", סיפר מרן ראש הישיבה הגרב"מ אזרחי שליט"א, במשא התעוררות מיוחד בהיכלה של ישיבת 'יד אהרן', לרגל היארצייט של הגאון הגדול רבי בצלאל ז'ולטי זצוק"ל.

"במשפטים קצרים הייתי רוצה לבטא את מה שנשאר מזיכרוננו, שכדאי ללמוד מדמותו כדי ללמוד ממנה לחיים טובים ולשלום. אל תתפלאו שאני אומר לכם כי דמות פלא היתה דמותו של הגאון הגדול ר' בצלאל. אנחנו זוכרים אותו היטב."

"זכיתי להיות קרוב אליו. מזמן עמדי על דעתי כבר צלצלו באוזניים שלי השם שלו. קראו לו בשיבה שם חיבה, 'צלק'ה דער עילוי'. הוא היה אחד העילויים בשיבה, מהמפורסמים שבהם. "אני אומר תמיד לבחורים: אין אמא בישראל שאינה רוצה לראות את בניה גדלים אנשי שם, אין אמא בישראל שרוצה לראות כך את בניה שלא השתמשה בצלק'ה כמודל. עם השם שלו האכילו ילדים:

"תאכל טוב, תוכל להיות כמו צלק'ה'. כך אמרו אימהות לילדים קטנים. שמו לא פסק מלהצטלצל אצל כל יושבי שער. כשנכנסתי לישיבת חברון הייתי חודשיים אחרי בר מצווה, הוא כבר היה מאלה המפורסמים המבוגרים מבוגר בתואר.

"יש דין של הידור מצווה. זה קלי ואנווהו טלית נאה ספר תורה נאה. אני חושב שהוא חידש את העניין הזה של שטיקל תורה נאה. היה מוציא מתחת ידו כל דבר שהוא היה בנוי לתלפיות מן המסד עד טפחות. כשהייתי שומע ממנו איזה דבר תורה היית מרגיש שהוא בנוי לתלפיות. כל שאלה נאמרה במקום הנכון לאומרה ובמקום שהכי נח לשמוע אותה, היכן שהיא מצלצלת הכי טוב. והיסוד נלקח מהמקום ההוא דווקא משום שמשם אפשר יותר ויותר להצטעצע בו.

"הוא היה בונה מערכות של חידושי תורה בכל התורה כולה,

הדברים שלו כשהוא עוד היה צעיר לימים היו מודפסים במקומות היוקרתיים ביותר, והיו מחזרים אחריהם להדפיסם. הוא ידע ש'זה קלי ואנווהו' בשטיקל תורה חשוב לא פחות, מאשר ב'טלית נאה'. "כשהוא היה אומר את השטיקל תורה בהתלהבות שלו בסדר שלו, היה תמיד נראה הסדר אריח על גבי לבניה. היו אלו הכישרונות שלו, הקב"ה נתן לו כישרונות מיוחדים, אבל הוא לא הסתפק במה שהוא קיבל. הוא שכלל אותם.

"אני זוכר, אחד הילדים שלמד בישיבת חברון - משום מה הוא הגיע באותו יום בצהריים הביתה והאמא קראה: 'מהר מהר, כבר הכנתי לך בגדים של שבת תלך לחתונה'. והילד שאל 'של מי החתונה?' האמא אומרת לו, 'של צלק'ה!'. והילד שואל, 'למה שאני אלך?' והאמא אומרת לו: 'אני אומרת לך - לך!', והוא הלך.

"כשהוא חזר שאלו אותו מלמעלה - נו מה היה? הוא אומר, 'באתי לשם וראיתי את רבי בן ציון ידלר, המגיד של ירושלים, עומד על השולחן ואומר: א' י' א' י' אי איזה קידוש ד', איזה קידוש ד', התדעו מהו הקידוש ד'? הקב"ה בירך את אדון וכסלר, הוא הצליח בנכסיו

הדורות, בדורות של פעם מישהו היה אומר לידם דבר תורה היה אכפת להם. לא נשארו אדישים, אלא שמעו והגיבו, הם שואלים. ואם הם בכל זאת לא הבינו הם שאלו שוב, ואם הם חשבו שזה לא נכון הם צעקו שזה לא נכון - מתוך אכפתיות.

"מקפידים על יושר השכל, מקפידים על דרך שתהיה בתוואי, בדרך אבותינו, אנחנו לא יכולים לסלול דרכים. אנחנו הולכים בדרכים שסללו למעננו".

"לא באתי ללמד אתכם איך ללמוד, בשביל זה יש לכם ראשי ישיבה מהם אתם צריכים לשמוע איך ללמוד. אני רק בא לומר איך הם הרשמים שנשארו לי מדמות הענק שנקראת ר' בצלאל ז'ולטי. יש עוד צדדים - צדדי העשייה שלו, צדדי ההנהגה שלו וצדדי החסד שלו. אנחנו נמצאים בישיבה, בישיבה לומדים לבנות את הבניין העצמי בעזר ד' יתברך, אלא שיש לי על זה שאלה אחת קטנה, למה קוראים לזה סייעתא דשמיא? סייעתא הרי הפירוש שלו שזה עוזר, זה רק עזרה? הרי הוא מוליך אותנו? התשובה היא: אין לנו מושג כמה ערך יש לרצון.

"מישהו זכה ונהיה גאון כמו ר' בצלאל ז'ולטי זצ"ל, מה חלק הרצון בגדילה הזאת. לעומת כל החלקים האחרים כולל החלק שנקרא סייעתא דשמיא? אומרים לך כאן חז"ל שעיקר העבודה, ואתה צריך לדעת את זה, זאת עבודה קשה ומעייפת - זה הרצון, שקיעות.

"על הדברים האלו צריך לעורר בדורות האלה. לא רואים את זה הרבה. לשקוע בלימוד, הכוונה להיות כל כולך במטרה זאת, לעשות הכל רק כדי ללמוד, להתנגן ביחד עם הקושיא של רבי עקיבא אייגר, לחשוב עליו, לרצות שזה יהיה ברור וישר. ושתוכל גם להסביר אותו בבירות לאחרים. החלק הזה הוא כל כך גדול, עד כי החלק האחר נקרא רק סייעתא דשמיא - זה הפשט.

"מי נתן לך את הראש, את השכל? מי הפנה אותך למקום תורה? מי נתן לך את כל האמצעים לגדול, אבל מי עושה מכל זה את הגדולה אין זאת אלא השאיפה! צריך לחשוב על זה: 'בדרך שאדם רוצה לילך בה מוליכים'..."

(מגזין 'במה' כסלו תשפ"ג)

והוא הלך והקדיש עשרת אלפים לירות לעילוי של הישיבות שנקרא צלק'ה!'. ואותה אמא אמרה: 'בשביל זה שלחתי אותך, כדי שתשמע את זה'."

"מה היה הסוד של הצמיחה והגדילה שלו? מה אנחנו צריכים ללמוד? כולם יודעים שצריך סייעתא דשמיא - בלי סייעתא דשמיא שום דבר לא זז. האם יש באיזשהו מקום כללים, מרשם, איך לקבל סייעתא דשמיא?

"אראה לכם שזה כתוב, 'בדרך שאדם רוצה לילך בה מוליכים אותו' - זוכה לסייעתא דשמיא. כתוב כאן שאם אתה רוצה למשוך אחרך את הדבר הזה שנקרא סייעתא דשמיא, מה אתה צריך לעשות? - לרצות.

"אבל לרצות, שהרצון הזה יתנקז לאיזו שאיפה, תדעו לכם שהאדם הזה 'רצה'. האדם הגדול הזה שנקרא רבי בצלאל הוא 'רצה', שאף ועמל, למד יומם ולילה, חשב יומם ולילה והעמיק יומם ולילה.

"כשהוא ראה איזה דבר טוב שמצא חן בעיניו, הוא מיד חשב איך הוא גם יכול להשיג את הדבר הזה, השאיפות הרוחניות שלו היו נמרצות ביותר".

"ראיתי איך הוא מתפלל בעודו בחור - איך שנכנסתי לישיבה שמעתי את השם הזה - ראיתי איך הוא מתפלל, הוא ישב במזרח - הבחורים המבוגרים והחשובים יודעי התורה והיראה היו יושבים במזרח, זה כנראה עוד מהזמן של הסבא מסלבודקא - איך שהוא היה מתפלל, לא סתם - ראו שהוא 'מתפלל'.

"אדם רוצה ושואף, כשאדם מקדיש את מה שיש לו ועובד עליהם, עמל רב בלימוד, זהו המתכון של האיש הזה, וזו היא זכותו שישמעו את זה בחורים נפלאים ויחקו את זה שגם יקבלו איזה חשק 'להיות', חשק אמיתי לצמוח להיות. קרוב לריבוננו של עולם, לגדול באמת.

"וזה החשוב ביותר, כשבחור מתמלא בחשק התורה, זה תוצאה מהתגשמות או בדרך להתגשמות של השאיפה הזאת של 'בדרך שאדם רוצה'. יושבים ולומדים מתוך חשק, בחום ואכפתיות - אכפתיות זה לא דבר של מה בכך. גם זה משהו שהתמעט במשך

האזינו לתוכנית 'הפוח בל יום' בקו השיעורים של דרשו

כל הכתבות והתוכן משודרים להאזנה מדי יום מפי הרב אברהם פוקס

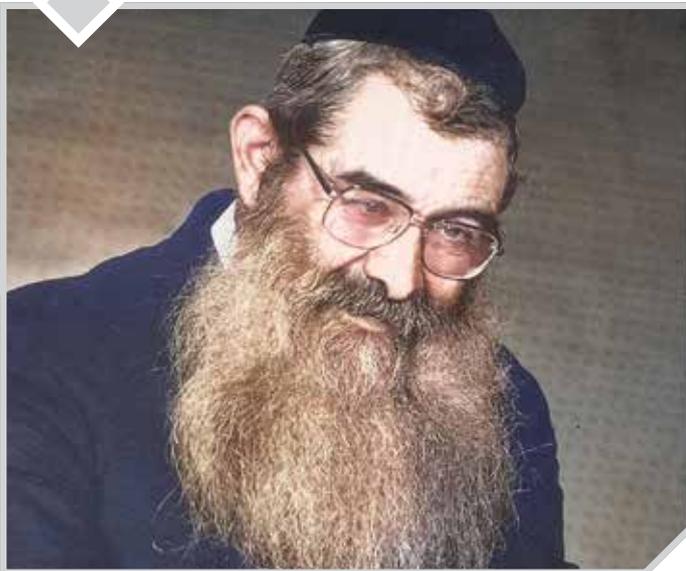
31 077-2222-666 שלוחה

"הרב מבריסק רעד בכל גופו, נכנס לביתו והחל ללכת הלוך וחזור בסערת רוחות. בעודו הולך בתוך הבית חזר הרב מבריסק על המעשה הזה ארבעים פעמים, כמו שהגמרא אומרת 'תנא מיניה ארבעין זימנין ודמי ליה כמאן דמנח בכיסיה'. ארבעים פעמים הוא חזר על אותו דבר וזה היה הלשון שלו, תוך כדי שהוא הלך הלוך וחזור..."

שיחה מיוחדת שמסר המשגיח הגה"צ רבי משה אהרן שטרן זצ"ל
בישיבת קמניץ, לפני כחצי יובל שנים

צוות 'לקראת שבת'

"לך נא ראה את שלום אחיך" (בראשית ל"ז, י"ד)

אחת מדמויות ההוד של עולם הישיבות, היתה דמותו של הגאון הצדיק רבי משה אהרן שטרן זצ"ל, משגיח דישיבת קמניץ, ואביו של הגאון רבי מיכל שטרן שליט"א, רב שכונת 'עזרת תורה' בירושלים. באחרונה התגלגל לידינו חומר שכתב אחד מתלמידי ישיבת קמניץ, לפני כ-25 שנה. התלמיד היה דבוק במשגיח הגה"צ זצ"ל, הקליט את השיחות ולאחר מכן תמלל אותן.

באחת השיחות, עוסק המשגיח זצ"ל בעניין של 'קיר נטוי', ומה שאמרו חז"ל שאסור לאדם להכניס את עצמו למקום סכנה כידוע, כי השטן מקטרג בשעת סכנה, וגם אם נעשה לאדם נס והוא ניצול מפני הסכנה, הרי מנגים לו מזכויותיו בעבור זה, ולכן יש להתרחק מקיר נטוי ולא לעבור תחתיו.

בדבריו מרחיב המשגיח זצ"ל את הנושא הזה של 'קיר נטוי', גם לעניינים רוחניים, ומעלה על נס את הצורך להתרחק מכל חשש של ניסיון, ולא להתגרות ביצר חלילה ולהביא את עצמו לידי ניסיון.

"זה היה לפני יותר מארבעים שנה", סיפר המשגיח באותה שיחה שכאמור נמסרה לפני כ-25 שנה. "באותה העת עוד התגוררתי בשכונת 'זכרון משה', ברחוב יצחק נחום לוי, היורד מרחוב דוד ילין, עד בית הכנסת של 'זכרון משה'.

"כשרציתי לצעוד מביתי לכיוון שכונת 'מאה שערים', היו לי שתי אופציות: יכולתי ללכת מסביב בדרך המלך ברחובות המרכזיים, אבל היתה לי גם אפשרות לקצר את דרכי על ידי הילוך בסמטאות, לעבור דרך רחוב שטראוס, לרחוב 'חיי אדם' ולהיכנס ל'מאה שערים'. כמובן שאם יש דרך קצרה, הלכתי בדרך הקצרה.

"באחת הפעמים, צעדו לפני ילד וילדה - מסתמא אח ואחות. הילד היה נראה לי ילד בגיל חמש והילדה היתה ילדה קטנה, אולי בת שלוש וחצי. האמא אמרה לילד 'שמור עליה, תפוס אותה ביד, כדי שהיא לא תברח חלילה לכביש'.

"כך צעדו האח והאחות יחד, ואני אחריהם במרחק של חמישה מטרים בערך. כשהם הגיעו לסוף רחוב ישעיהו והיו צריכים לעבור

לצד השני, הילד לקח את אחותו באלכסון ועשה איתה עיקוף, במקום לצעוד ישר.

"ואז שמעתי את הילדה: 'דוד'קה', היא אמרה לילד שלקח אותה, 'למה אנחנו הולכים מכאן? יכולנו ללכת ישר!'

"אמר לה הילד תשובה שנחרטה בי בעומק הלב. 'שמה יש את הבניין הזה', אמר והצביע על 'בית אדיסון' הידוע לשמצה, שסביבו התנהלו מערכות כבודות על קדושת ירושלים. 'יש שם תמונות לא יפות. אנחנו לא מתקרבים לבניין הזה! אנחנו מתרחקים ממנו!'

"עמדתי שם נפעם! אלו הם ילדי ירושלים הנודעים בחכמתם! זה ילד שההורים שלו חינכו אותו כראוי. אם יש מקום שהוא רחוק מתורה ויראת שמים, צריכים להתרחק ממנו! לא עוברים על ידו! ילד בגיל חמש, וכבר מוטבעת בו זהירות שלאחרים אין גם בגיל מבוגר הרבה יותר.

"איך אומר המדרש ב'ילקוט' על הפסוקים הראשונים של ספר התהילים? 'אשרי האיש אשר לא הלך בעצת רשעים ובדרך חטאים לא עמד ובמושב ליצים לא ישב'. יש כאן שלוש לשונות הלך, עמד, ישב. אומר ה'ילקוט': אם הלך סופו לעמוד, ואם עמד סופו לישב!

"אם אתה רוצה להיזהר ולהישמר שלא יהיה לך שייכות עם הרשעים, מראש אל תלך בדרכים ההן כי אם הולכים בדרך ההיא סופך לעמוד שם, ואם אתה עומד סופך לישב".

כשהרב מבריסק התלהב

"כשעמדתי שם, ברחוב שטראוס, נזכרתי בדבר נפלא. במשך יותר מ-12 שנים זכיתי להתפלל בליל שבת אצל הרב מבריסק זצ"ל, משנת תש"ז עד להסתלקותו בערב יום הכיפורים תש"כ. "פעם סיפר שם יהודי מראדין סיפור על החפץ חיים. גם אני שמעתי את הסיפור, אבל אני לא כל כך התרגשתי מהסיפור כמו הרב מבריסק. עליו, על הרב מבריסק, הסיפור הזה השפיע בצורה מיוחדת במינה.

"אותו יהודי סיפר שמרנא החפץ חיים בדרך כלל לא היה צריך לצעוד ברחובות ראדין כי הוא היה גר בחצר של הישיבה, אבל לפעמים היה צריך ללכת למקומות אחרים והוא היה צועד ברחובות העיריה.

"בראדין היתה גם כנסיה, בית יראתם של הנוצרים, אבל מרנא החפץ חיים זיע"א לא היה חושש לעבור על ידה, והיה הולך ברחוב הזה כדרכו בלי שום חשש.

"לימים, באו ה'מתחדשים' היהודים שהרגישו צורך להידמות לגויים ל"ע, והקימו לעצמם 'מועדון' שבו היו מתאספים כל הריקים והפוחזים רח"ל.

"מהיום שהוקם ה'מועדון' הזה, היה מרנא החפץ חיים מאריך את דרכו, אף שהיה צריך להקיף שלושה רחובות בשביל זה, ובלבד שלא לעבור על יד המועדון הזה של הריקים והפוחזים. עבור מרנא החפץ חיים לא היה זה עניין של מה בכך. זמנו היה יקר לו מאוד, הוא הרי מזכיר בעצמו שבכל דקה אפשר לומר 200 מילים של לימוד התורה, ולפי הגר"א ב'שנות אליהו' כל מילה היא מצוות עשה בפני עצמה, השקולה כנגד כל התרי"ג מצוות. למרות כל זאת, מרנא החפץ חיים היה מרחיק כמלוא עיניו מאותו מועדון ועובר מסביב.

"כשהרב מבריסק שמע את הסיפור, הוא רעד בכל גופו, נכנס לביתו והחל ללכת הלך וחזור בסערת רוחות. בעודו הולך בתוך הבית חזר הרב מבריסק על המעשה הזה ארבעים פעמים, כמו שהגמרא אומרת 'תנא מיניה ארבעין זימנין ודמי ליה כמאן דמנח בכיסיה'. ארבעים פעמים הוא חזר על אותו דבר וזה היה הלשון שלו, תוך כדי שהוא הלך הלך וחזור: 'דער חפץ חיים, דער קלויסטער איז ער יא פאר ביי געגאנגען, און דער מועדון איז ער נישט פאר ביי געגאנגען! נאך א מאל: דער קלויסטער איז ער יא פאר ביי געגאנגען, און דער מועדון איז ער נישט פאר ביי געגאנגען' (בלשון הקודש): 'החפץ חיים, לפני הכנסייה הוא כן עבר, ולפני המועדון הוא לא עבר. פעם נוספת: לפני הכנסייה הוא כן עבר ולפני המועדון הוא לא עבר'.

"אתם יודעים ממה התפעל ה'בריקסר רב' כל כך? הרב מבריסק הבין שלמה החפץ חיים לא חשש לעבור על יד הכנסייה, כי היה ברור אצלו שאין לו שום שייכות איתה ועם מה שהיא מייצגת ולכן הוא לא חשש שהיא תשפיע עליו. עד כאן זה ברור ופשוט, אבל

הרב מבריסק התרגש נורא מזה שהחפץ חיים חשב על עצמו, שהוא עלול להיות מושפע מהמעבר על יד המועדון! הם הרי יהודים, אולי הם ישפיעו עליו לרעה...

"רבות! כמה פעמים אנחנו עוברים ליד כל מיני מקומות לא ראויים, ואנחנו אומרים לעצמנו שאין שום חשש, אנחנו לא נהיה מושפעים מזה בכלל... אחי ורעי... החפץ חיים, קודש הקודשים, אשר כל דבריו כלשכת הגזית, הוא חשש על עצמו, הוא פחד על הרוחניות שלו שלא תיפגע חלילה אם הוא יעבור ליד המועדון הזה... הדברים מסמרי שיער! אנה אנו באים? איך אנחנו יכולים להישאר שלווים כשיש לידנו 'קיר נטוי' ברוחניות, ואנחנו צועדים לצדו בשלוות נפש, בטוחים בעצמנו שאנחנו יותר חזקים מהחפץ חיים....

"האם גם אנחנו רועדים מפחד כשאנחנו עוברים ליד קיוסק שמוכרים בו דברים לא ראויים? האם גם אנחנו מקיפים את הדרך כדי לא לעבור ליד דוכנים למכירת עיתונים שחץ ותועבה? האם אנחנו מתרחקים מספיק ממקומות שיש בהם פרסומות שיהודי לא יכול לעמוד על ידן? מישהו מאתנו יכול לומר על עצמו שהוא מחוסן יותר ממרנא החפץ חיים זצוק"ל?

"הייתי באחרונה בחוץ לארץ, היה מאוד חם, חום נורא ואיום ורמת הצניעות ברחובות בהתאם. רח"ל. היו פעמים שרציתי להיכנס לקיוסק ולקנות דבר מה כדי לשתות, לאכול אכלנו פעמיים ביום, בבוקר ובערב, אבל לשתות במשך היום רציתי לקנות בקבוק סודה קר. אי אפשר להיכנס לשום קיוסק, מוכרים שם עיתונים, בליט ברירה נכנסתי למסעדות וקניתי סודה במחיר כפול ומכופל, ובלבד שלא אצטרך לעמוד בקיוסקים ובדוכנים הללו. זה ממש לעמוד מתחת לקיר נטוי ברוחניות, מי יכול לסמוך על עצמו ולומר שיש לו מספיק זכויות שהקיר הזה לא יפול עליו חלילה?..."

למלך על מקל

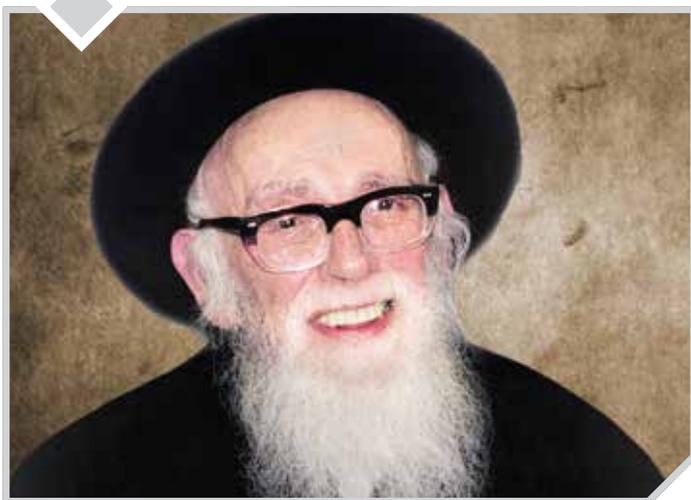
ראש ישיבת מיר, הגאון רבי חיים שמואלביץ היה אומר תמיד את הרעיון הבא: כתוב במדרש על הפסוק "וישב שלמה על כסא ה'" ששלמה המלך מלך על העליונים ועל התחתונים. חז"ל מבארים את זה שהוא ידע שיחות מלאכי השרת, והוא יכול היה לתת למלאכי השרת פקודות ולצוות עליהם מה לעשות. מלך על העליונים ועל התחתונים! מדריגה גדולה וחשובה שאי אפשר בכלל להבין אותה... אבל מקרה קרה? בא אשמדאי וזרק אותו כידוע, וכתוב בגמרא בסנהדרין דף כ', קודם הוא מלך על העליונים ועל התחתונים ואחר כך נהיה מצב שמלך רק על ישראל ובהמשך מלך שלמה רק על ירושלים, הגיע למצב שהוא מלך רק על ביתו ואחר כך היה מצב שמלך רק על מיטתו ולבסוף מלך שלמה רק על מקלו...

שואל רבי חיים שמואלביץ, מיט זיין גאונ'שער חאפ (עם התפיסה הגאונית שלו): מה זה נקרא "מלך על מקלו", איזו מן מלכות זאת, כל אחד שיש לו מקל הוא מלך על מקלו?

אלא מסביר רבי חיים, ששלמה המלך, החכם מכל אדם, ידע את הסוד הזה שאדם שמאבד את מעמדו עלול ליפול לתחתית השאול. צריכים לדעת, גם אם יש לך ירידה, זה לא אומר שאבדה התקווה.

השעה היתה קרובה לכניסת השבת. לפתע נדהמו בני המשפחה לראות את רבינו מתייצב בעצמו בחדרו של רבי ישראל גרוסמן בבית החולים. הוא ניגש היישר אל החולה, והודיע נחרצות: "הגעת אליכם במיוחד כדי שתבטיחו לי שלא תסירו את המכשיר, הלא זה פיקוח נפש!". רבי ישראל לא רצה להבטיח, הם התפלפלו ארוכות בהלכה, עד שרבינו הכריז שהוא נשאר במקום למשך כל השבת

מהליכותיו האציליות של מרן הגאון רבי שלמה זלמן אויערבאך זצ"ל

"ויט אליו חסד" (בראשית ל"ט, כ"א)

מרגלא בפומיה נאמר (תהלים קיא. י) "ראשית חכמה יראת השם", ועמא דבר שיש למשיבים מושג שנקרא "שולחן ערוך החמישי", שצריך שתהיה למורה הוראה פקחות להבין את השאלה ואת השואל, אך לדידי - אמר, אין זה השו"ע החמישי כי אם הראשון. שכשבא לפנינו שואל צריך ראשית לדעת איך לפסוק "לו".

סיפר רבי יהושע אהרוני שפעם בעת רצון כשרבינו דיבר איתם בישיבה על שיקול הדעת שצריך להפעיל כשמתעוררת שאלה, הביא להם דוגמא מקרובת משפחה ישישה שלו שהיתה אוכלת בשבת בביתו ובערוב ימיה כמעט ולא הכניסה אוכל לפיה, אך בבוא ברכת המזון בירכה עם כולם, והתלבט האם להעיר לה או לא, וערך בפני התלמידים את הצדדים שהיו לנגד עיניו לכאן ולכאן ולסוף הכריע, לא לומר לה כלום, אך הם הרוויחו אז שגם למדו שיעור איך להפעיל שיקול הדעת.

עבד לעם השם

כשהיה רבינו יושב לאכול ארוחת בוקר או צהרים והגיע שואל, הפסיק באמצע הסעודה וניגש מיד לענות לו, וגם כשהפצירו בו לגמור קודם את סעודתו, לא הסכים בדרך כלל, כדי שהשואל לא יצטרך לחכות, רק אם ידע שזה לא דבר קצת המשיך בסעודתו. וסיפר בנו הגאון רבי מאיר שמחה שפעם כשהפסיק באמצע האוכל הסביר לו, שזה גם פרקטי, שכן אדרבה כשהשואל יודע שהפסיק באמצע סעודתו, לא ירחיב סתם בענינים אחרים וממילא ירויח מכך זמן יקר.

ומרגלא בפומיה שמי שיזכה להיות בעל הוראה שמשכימים לפתחו, צריך לדעת שכאשר בא שואל לשאול שאלה הלכתית, יש לראות שמעבר להלכה עצמה שאם היא ברורה ומוסכמת אין בה מקום לרגש, אך לאחר הפסק יש להיות בן אדם אנושי ולראות לעזור לשואל להסתדר עם זה. ויש כאן שתי נפקותות. ראשית, להשתדל לענות בהקדם, כי לפעמים השואל במצוקה ובושה ועלול שלא לחזור. וגם אם לא ניתן לענות מיד, לתת לו את ההרגשה הטובה ולומר לו את

הזמן שיוכל לבא בהקדם האפשרי. ומה שיותר חשוב, שאם הדבר אסור, מחובתו של מורה ההוראה לראות איך באמת לסדר את מצבו של השואל שלא יסתבך מכח איסור זה. ואמר שעם הזמן המורה הוראה רוכש נסיון בזה, אם זה בדברי חיזוק ועידוד כנים וגם בעצות פרקטיות.

מדותיו האציליות וטוב לבו לא הרשו לו לעמוד מנגד לבעיותיו של השואל אשר הפסק מנע הימנו את ההיתר שכל כך היה זקוק לו. הוא השקיע את כבירות גאונותו לא רק בעצם הפסק להלכה ולמעשה, אלא אף בנשיאה בעול דאגתו ומצוקתו של העומד מולו. אישיותו ומדותיו הגאוניים והאצילים לא זו בלבד שניבטו מתוך פסקיו, הם התמזגו בהם, משום שתמיד תמיד, מעולם ולעולם היה נתון לזולתו, ובכל דבר וענין, הן כראש ישיבה לתלמידיו, כמו כשפסק והורה לרבבות מבקשי פיהו, כחכם ופקח למודרכיו, כמו לצדיק ועושה חסד להמוני המוניו, כשהוציא מפיו את המילים, אך יש לי עצה בשבילך, לא היתה זאת תגובה או תשובה או הענות, מלים אלו פרצו מאליהן, מתוך תוכו של האיש שכל מה שיש בו, גאונותו וצדקותו ישרותו וטוב ליבו, הכל הכל היה ברגע זה נתון לעצתו של השואל.

אגב, רבינו לא אהב לענות שאלות ברחובה של עיר, כל שכן במקומות המולה כחתונות וכד' ולמרות שענה לרבבות שואליו להיכן שרק

הגיע, כשהיתה השאלה טעונה הכרע ושיקול דעת כל שהוא, השתדל להשתמשט וביקר להכנס לביתו.

מדוע הסיר את משקפיו לשאלת השואל

אירע פעם שנפל מוט של אתר בניה לתוך חצר ופגעה בתוך עינו של נער צעיר והוא נאלץ לעבור ניתוח לא פשוט בעיניו. לאחר מכן הוא קיבל סכום גדול כפיצוי על מה שנגרם לו, לאחר שקיבל את הכסף התעוררו אצלו אי אלו ספיקות בעניני ריבית והוא הלך לדון בענין עם כמה מגדולי הפוסקים. כשהגיע לרבינו נכנס איתו לעובי הקורה ופסק לו את פסקו.

לאחר מכן שאלו רבינו האם המדובר בו, וכששמע שכן התכופף והתבונן בתוך עינו ואף הוריד את משקפיו והביע התפעלותו מכך שהצליחו לאחות את הפגיעה, כך שכמעט לא ניכר כלום מהניתוח. כך לא הסתפק בפסיקת ההלכה, אלא השתתף באנושיות בפגיעה ובטראומה שהלה עבר.

נכנס אברך ושאל כדלהלן, הוא ספרדי שנישא לאשכנזיה, והנה לאחר נישואיהם בהיותם בני חו"ל לא היה להם היכן להיות בחג הפסח, והשיגו מידידים שנסעו לחו"ל, דירה נקיה עם מטבח כשר לפסח, ובתנאי שלא יבשלו בסיריהם קטניות, כך חזר הדבר על עצמו שלש שנים ועתה כבר שכרו בית שלהם ושאלתו היתה, האם יוכל לאכול קטניות השנה, היות ולא אכל שלש שנים. ענה לו רבינו שיוכל לאכול ואפילו בלי התרת נדרים, אולם, שאלו רבינו, מה אשתך אומרת, ונענה, היא היתה מעדיפה שבכלל לא נאכל קטניות. שאלו רבינו למה שלא תעשה איתה את החסד הזה שתרגיש טוב בזה שתמשיך בביתכם לנהוג כהרגלה, ותפס בזקנו ואמר, תסתכל עלי, אני כבר אדם מבוגר ומעולם לא אכלתי קטניות בפסח, האם לא הסתדרתי?!

פשר ההליכה הרגלית ל"בקר חולים"

הגאון רבי ישראל גרוסמן (ראש ישיבת פינסק קרלין) לקה בהתקף לב ואושפז בבית"ח "בקר חולים" לכמה ימים. בערב שבת הודיע לבניו שהוא מתכוון לנתק מעצמו את כל המכשירים לפני שבת, שכן על ידם נרשם כל הזמן במחשב סימנים ורישומים ועתה שהוא הולך ומבריא, ולדעתו אין לו צורך בהם עכשיו.

לא הועילו כל ההפצרות והתחנונים של כל הסובבים שחששו לבראותו. רבי ישראל היה נחוש לבצע את מחשבתו, וכל נסיונות השכנוע עלו בתוהו, עד שבסופו של דבר הוחלט להתקשר לבית רבינו. בנו הרה"ח רבי זלמן שוחח בטלפון עם רבינו והציג לפניו את הבעיה שהתעוררה. כשמוע רבינו את הדברים, צידד מיד כדעת בני המשפחה ופסק חד משמעית שבשום פנים ואופן אסור לו להתנתק מהמכשירים הרפואיים, בכך הסתיימה השיחה.

השעה היתה קרובה לכניסת השבת לפתע נדהמו בני המשפחה לראות את רבינו מתייצב בעצמו בחדרו של רבי ישראל בבית החולים. הוא ניגש היישר אל החולה והודיע נחרצות הגעתי אליכם במיוחד כדי שתבטיחו לי שלא תסירו את המכשיר, הלא זה פיקוח נפש!

רבי ישראל לא רצה להבטיח, הם התפלפלו ארוכות בהלכה, אך גם

עתה רבי ישראל לא השתכנע ועמד על דעתו, עד שרבינו הכריז שהוא נשאר במקום למשך כל השבת, רק אז נכנע רבי ישראל ונעתר לבקשתו.

בהזדמנויות שונות כששוחח רבי ישראל אודות מעשה זה ביקש להדגיש את גדולת נפשו המופלאה של ידיו הנערץ, והיה מוסיף בהתפעלות: לבי אומר לי שעקב השעה המאוחרת לפני כניסת השבת, עשה רבינו רגלית את כל הדרך הארוכה לאדם בגילו מביתו שבשכונת "שערי חסד" עד ל"ביקור חולים" שבמרכז העיר, וגם לאחר שנפרד ממני צעד בחזרה ברגל את כל הדרך על לביתו.

להקדים את הדואר

לפעמים כשקיבל שאלה וסבור היה שכדאי הדבר שהשואל יקבל את התשובה במהירות גדולה יותר ממהירות הדואר, דאג לטרוח וליצור איתו קשר או לטרוח פיזית ולחפש מאן דהוא בישיבה או בשכונה שיעביר את מכתבו בהקדם האפשרי לשואל. כך לא נדיר היה לבאי ביתו לשומעו עושה חשבונות וביורורים, איך יעביר את התשובה בהקדם, באמרו, אולי אעביר לפלוני שנוסע למקום לפלוני ויפגוש לפלוני שיעביר לו.

היה פעם שהתגלתה איזו בעיה בס"ת ורבינו הגה לה פתרון, השאלה נשאלה ביום רביעי בלילה ובלילה הגה את הרעיון ובחמישי בבוקר, מוקדם יחסית, התקשר לאותו סופר עם פתרונו ונימק למה הוא מתקשר מוקדם ולא יותר מאוחר, כדי שיספיק הסופר לתקן באותו יום ויוכלו לקרוא בספר תורה הזה לשבת.

כבר הוריתי היום די!

הוראת הוראה היתה אצלו בכובד ראש ואחריות כזו, אברך סיפר שהגיע לרבינו בצאתו מהישיבה וביקש לשאול שאלה ואמר בדבריו שזו שאלה שנוגעת לדיני נפשו. כששמע רבינו כך, אמר לו, א"כ המקום לשאלה זו אינו ברחוב, ועלה איתו חזרה לחדרו, שם הוריד את הכובע, שם ידו על מצחו לשמוע היטב את השאלה.

מהאי טעמא לא אהב ששואלים באים עם כמה שאלות. הוי מעשה באברך שהתלווה אליו לרכב בדרכו מברית לבית וגן בדרכו לישיבה ושאל שאלה הלכתית ורבינו ענה, ואז שאל בענין נוסף ורבינו ענה, וכשהתחיל עם השאלה השלישית, לא הסכים רבינו לענות, באמרו: מה היית עושה אם רבי שלמה זלמן לא היה כאן? כך מספר גם רבי יעקב וינגולד: הייתי איתו פעם בשמחת נישואין ולפני החופה התקבצו סביבו אברכים ות"ח רבים, ובזה אחר זה שאלו שאלות בהלכות שונות וסוגיות, אחרי זמן מה אמר לשואלים נוספים באותו מעמד, בענוות חן ויראת הוראה בסיטונאות. די, מספיק כבר הוריתי היום, (ולפעמים אמר ברמז, מחר יש גם יום, כאומר תוכל לבא מחר לשאול עוד) ונמנע מלהשיב בשאלות הלכתיות.

כידוע סלד מזה שמביטים עליו בעשרה עינים ועושים תילי תילים של הנהגות מכל דרכיו. בשבת שבע ברכות לנישואי הג"ר ישראל בירנצוויג חתן אחותו הצעירה מרת שרה הינדא פראג, ישב רבינו בחוג המשפחות והרגיש כמובן נינוח כבביתו. בסעודות השבת ישבו

בשבת הראשונה שבה התקיימו התפילות בבית הכנסת ציפתה לי הפתעה: השכן המתגרה פנה אלי, וסיפר כי בעוד מספר שבועות הוא חוגג בר מצוה לבנו, והוא מבקש לערוך את בר המצוה בבית הכנסת החדש. הסכמתי מיד: "בוודאי, מה השאלה?". האיש נראה מופתע: "אינך יודע מי אני? אני השכן שכולם כועסים עליו ומוחים כנגדו... האם אתה מוכן למרות זאת לערוך את בר המצוה של הבן שלי בבית הכנסת שלך?"

הגה"צ רבי אריה שכטר זצ"ל: כיצד מדברים עם יהודי?

"ויאמר את אחי אנכי מבקש" (בראשית ל"ז, ט"ז)

לפני כארבעים וחמש שנה התגוררתי בסביבה חילונית. אמנם היו מעט שומרי מצוות שהתגוררו במקום, ואף היתה בסביבה ישיבה, אך מרבית התושבים היו חילונים. מול הישיבה גר יהודי מחלל שבת שאימץ לו מנהג מקומם - הוא היה נוהג להדליק את הרמקולים בשבת בווליום הגבוה ביותר. הבחורים התקשו להבליג על ההתגרות. הם נהגו למחות בו בצורה חריפה, והיו מהם שאף כינו אותו בכינוי גנאי.

באחד הימים ניגשו אלי מספר בחורים, וביקשו שאצטרף למאבק כנגד מחלל השבת. שאלתי אותם: "האם מישהו מכנס ניסה לדבר איתו בנעימות? מלבד זאת, האם אתם יודעים שמדובר ביהודי ניצול שואה? אינכם יכולים לשער מה הוא עבר בחייו!".

חשתי שלא קיימו כראוי את מצוות תוכחה, והודעתי באופן חד משמעי שאינני מוכן להצטרף למאבק.

חלף זמן מה, והנה זיכה אותי הקב"ה להקים בית כנסת מול ביתו של ניצול השואה. יהודי בעל חסד תרם מרתף, ונתן לי סכום כסף נוסף להשקעה, ובחסידי שמים בית הכנסת קם על תילו. בשבת הראשונה שבה התקיימו התפילות בבית הכנסת ציפתה לי הפתעה בלתי נעימה כלל - השכן המתגרה פנה אלי לאחר התפילה, וסיפר כי בעוד מספר שבועות הוא חוגג בר מצוה לבנו. ומאחר שאין בסביבה אף בית כנסת קרוב, הוא מבקש לערוך את בר המצוה בבית הכנסת החדש.

הסכמתי מיד: "בוודאי, מה השאלה?"

האיש נראה מופתע: "אינך יודע מי אני? אני השכן שכל בחורי הישיבה כועסים עליו ומוחים כנגדו... האם אתה מוכן למרות זאת לערוך את בר המצוה של הבן שלי בבית הכנסת שלך?"

סיפרתי לו שאני דוקא הוכחתי אותם על האופן בו התייחסו אליו, ואף סירבתי להצטרף למאבק כנגדו. "אינני רואה כל מניעה לערוך את בר המצוה של בןך בבית הכנסת. אך בכל אופן יש לי עצה עבורך. מאחר שאינך יודע כיצד בית הכנסת נראה מבפנים, כדאי

שתנצל את השבתות הספורות שנתרו עד בר המצוה כדי לבוא לבית הכנסת. וכך בשבת בר המצוה כבר תכיר את הליכות בית הכנסת".

הרעיון מצא חן בעיני האיש, והוא החל לפקוד את בית הכנסת מדי שבת...

לקראת שבת בר המצוה קניתי עוגות ושתיה לכבוד העלייה לתורה. בקידוש שנערך לאחר התפילה נשאתי דרשה שרוממה את האיש וכיבדה אותו. והנה לא יאומן כי יסופר. אותו אדם חילוני, שהיה מדליק את הקולות בשבתות כדי להכעיס, החל עם הזמן לבוא לבית הכנסת בקביעות בשבתות ובימות החול. ועם הזמן הפך לשומר שבת, וחזר בתשובה שלימה.

איננו יודעים מהו יהודי. איננו יודעים איזה שינוי הוא מסוגל ליישם בחייו, אם רק יודעים לדבר אליו בכבוד הראוי ובאופן הנוגע בנשמתו ומדליק בה את הזיק הרוחני.

אהבה שחוללה מהפך

מעשה בבני עיריה שביקשו למנות עליהם רב חדש, לאחר שרבים הקודם הסתלק לבית עולמו. המועמד המתאים היה תלמיד חכם

גדול, אולם בד בבד היה אדם שעמד על דעתו בתוקף ובאופן נחרץ.

באותה עיירה התגורר מלשין יהודי, שכולם רעדו מפניו וידעו כי אין להתגרות בו בשום פנים ואופן. אנשי העיירה חששו שכאשר אי מי יבוא להתלונן על המלשין, הרב התקיף לא ישתוק, ויזמן אותו לדין תורה, ומכאן קצרה הדרך להמיט עליהם שואה. אך לאחר מחשבה רבה הם מצאו פתרון שהניח את דעתם.

בעצה אחת הם החליטו למנות לרב החדש גבאי מסור, שלא יכניס איש אל בית הרב מבלי לוודא שלא בא במטרה להתלונן על המלשין.

במשך שנתיים הכל התנהל כשורה. אנשי העיירה הפנימו שאם יש למי מהם תלונות על המלשין, בית הרב סגור בפניו. וכך הם נהנו מכל העולמות. מחד גיסא זכו לחסות בצל כנפיו של הרב הגדול, ומאידך גיסא לא הסתבכו עם המלשין שפגיעתו רעה.

באחד הימים לפנות בוקר הופיע בעיירה יהודי כפרי שהציע ביצים למכירה. בדרך מקרה עבר המלשין במקום ושאל למחיר הביצים. כאשר הכפרי השיב כי המחיר הוא עשרים אגורות לביצה, הגיב המלשין בבטחון השמור לאנשים היודעים כי איש לא יעז להמרות את פיהם, שהוא מוכן לשלם רק חמש אגורות בלבד לביצה.

מוכר הביצים, שלא הכיר את האיש שלפניו, הגיב ברוגזה: "מה פתאום חמש? האם אני עובד חנם אין כסף? אתה עושה ממני צחוק?"

לשמע הדברים החריפים שהוטחו בו, התרתח המלשין, אחז בחזקה בסלסלת הביצים, הפך אותה על פיה ועשה מכל הביצים חביתה אחת גדולה... הכפרי התבונן כאינו מאמין בשלולית הביצים שהצטברה לרגליו, וכעס איום ונורא מילא אותו. בלי אומר ודברים החל לרוץ לעבר בית הרב.

מאחר שהיתה זו שעת בוקר מוקדמת, הגבאי המסור עדיין לא עמד על משמרתו בפתח בית הרב. הכפרי נקש על הדלת, נכנס פנימה, פנה אל הרב שישב ולמד, וסיפר לו את השתלשלות הארועים. הרב מיהר להזעיק את הגבאי והורה לו ללכת ולזמן את המלשין. בתחילה נרתע הגבאי מהמשימה, אך לא עמדה בפניו כל ברירה אחרת, הרי הוא לא יסרב לרב.

בלית ברירה הלך הגבאי אל ביתו של המלשין, נקש בדלת, ומסר את הודעת הרב. אך המלשין קיבל אותו בבוז ובלעג: "לא מצאתי לך אדם אחר שילך לרב מלבדי?"

כשהגבאי שב אל הרב ודיווח על תגובת המלשין, הוא קיבל הוראה נחרצת ללכת לקרוא לו בשנית. אולם בפעם הזו לא הסתפק המלשין במילים, אלא סטר בחזקה על לחיו של הגבאי. כששמע זאת הרב הוא הורה לגבאי ללכת אל המלשין ולקרוא לו בשלישית. הפעם פעל המלשין באלימות יתירה והעיף את הגבאי מכל המדרגות. כשראה הרב כי המלשין אינו סר להוראותיו הוא שחרר מהשליחות את הגבאי המכה והחבול.

מדי שבת נהג המלשין להגיע לבית הכנסת ולתבוע שיכבדו אותו

בעליה חשובה. המתפללים שחששו ממנו נענו לבקשתו. אולם בשבת שלאחר המאורע, כאשר כיבדו את המלשין בעליה לתורה, דפק הרב על הבימה והכריז בפני המתפללים, שאין להעלות את המלשין לתורה, משום שאינו מציית לדברי הרב.

דממה נפלה בבית הכנסת. המלשין קמץ את ידו לאגרוף, קיפל את טליתו ויצא מבית הכנסת כשהוא מסנן משפט שהחריד את לב קהל המתפללים: "אתם עוד תשמעו ממני!"

ביום שני בבוקר נסע הרב בלויט שנים מתלמידיו לשמש כסנדק בברית. הם נסעו על גבי עגלה רעועה שהיתה רתומה לשני סוסים זקנים. לפתע נפלה על התלמידים חרדה גדולה: מרחוק הם הבחינו בעגלתו של המלשין הדוהרת אחריהם בשעטה. מבט קצר בשני הסוסים האבירים הרתומים לעגלה, הבהיר להם כי בעוד דקות הם יהיו שבויים בידו של המלשין. ומי יודע מה יעולל להם כשהם לבדם על אם הדרך הרחוק ממקום ישוב...

כעבור דקות ספורות התממשו הפחדים. המלשין עקף את עגלתו וחסם את הדרך. הוא ירד מעגלתו, ולמרבית הפלא נפל לרגלי הרב ופרץ בבכי: "אנא, כבוד הרב, סלח לי, מחל לי, לא ידעתי את גדלותך!"

לאחר דקות ארוכות של בכי ובקשת סליחה מעומק הלב, קם המלשין מקומו, נפנף בידיו באיום לעבר התלמידים ואמר להם: "אלמלא הייתם עם הרב, הייתי מפצח את עצמותיכם! יש לכם מזל גדול שאתם נמצאים במחיצתו, רק בזכותו נחלצתם מידי!"

לאחר שהמלשין עזב את המקום, נשמו התלמידים לרווחה וביקשו מרובם שיסביר להם את פשר הארוע המוזר. הרב נענה לבקשתם והבהיר להם את פשר הדברים: "כאשר ראיתי את המלשין יוצא מבית הכנסת בשבת, התחלתי לחקור את ההיסטוריה שלו. וגיליתי שבגיל שנתיים הוא התייתם מאביו ומאמו. הוא לא התקבל אפילו ללימודים בחיידר, משום שלא היה אף אחד שישלם עבורו את שכר הלימוד. מילדותו הוא מסתובב ברחובות ומתרוועע בחברת ילדי הגויים, מבלי שאיש ירחם עליו ויכניסו לביתו. פלא שלמד ממעשיהם ונעשה חבר שלהם!?"

כששמעתי את כל זאת, התמלאתי עליו ברחמים גדולים. הרי הוא יתום מסכן. לבי נקרע מרחמים על יהודי שהדרדר עד כדי כך והפך למלשין נתעב. מיד נכנסה בלבי אהבה גדולה כלפיו, ומאחר ש'כמים הפנים לפנים כן לב האדם לאדם', גם הוא התחיל ממילא לאהוב אותי. ומאחר שהתחיל לאהוב אותי, הוא הבין כמה חטא כשסירב לבוא אלי, ולפיכך הוא מיהר לבוא ולבקש את סליחתי. לעומת זאת, אתם המשכתם לשנוא אותו כמקודם, ולכן הוא איים שישבור את עצמותיכם, והכריז שרק בזכותי הוא אינו נוגע בכם לרעה."

ממעשה זה למדתי, שהדרך לדבר עם יהודים היא באהבה עצומה הנובעת מתוך הלב. כשאתה אוהב אותם, אתה מבין אותם, ומשום כך הם מבינים אותך. וכך אף אחד אינו מתריס נגדך, ואף אחד אינו כועס עליך.

(מתוך הספר אריה שאג)

רבי שלמה בלוך שלל מכל וכל את השמועה שה"חפץ חיים" עשה סעודה בהגיעו לגיל שבעים, ואמר כי זהו שקר גמור, שכן זו לא היתה דרך עבודתו של ה"חפץ חיים" ולא דרכה של היהדות. כששאלוהו האם שמע אי פעם מפי ה"חפץ חיים" על גילו, ענה שה"חפץ חיים" היה מקפיד מאד שלא לדבר על כך כלל

הגאון רבי שלמה לוונשטיין שליט"א על מהו הבטחון וההשתדלות המותרת ופנינים לפרשת השבוע

"כִּי אִם זְכַרְתִּי אֶתְךָ כְּאִשֶּׁר יֵיטֵב לְךָ

וְעִשִּׂיתָ נָא עִמָּדֵי חֶסֶד וְהִזְכַּרְתִּי אֶל פְּרִיעָה" (בראשית מ', י"ד)

אשרי הגבר אשר שם ה' מבטחו - זה יוסף, ולא פנה אל הרבים, על ידי שאמר לשר המשקים זכרתי והזכרתי נתווסף לו שתי נשים (בראשית רבה פרשה פ)

לכאורה קיימת סתירה בין תחילת המדרש לסופו, בתחילה נאמר שבעל הבטחון האמיתי הוא יוסף, ובסופו מובא שיוסף נענש על בקשתו משר המשקים בשתי שנים נוספות. נשאלת השאלה: האם יוסף הינו בעל בטחון אמיתי או לא?!

ה"מגיד מדובנא" כותב (משלי יעקב וישב נט) שהקב"ה טבע בעולמו שהאדם יצטרך לעשות השתדלות מסוימת על מנת להגיע להשגים בכל תחום, אולם לא כל השתדלות הינה מותרת.

משל למה הדבר דומה?

שר גדול העניק במתנה למקורבו עיירה קטנה מתוך מכלול העירות שהיו בסמוכותו, ואת מיסיה היה אותו מקורב משלשל לכיסו, בפקודת השר.

באחד הימים החליט השר להעניק לאחד מנתיניו הרבים זכות ישיבה ללא מס בכל הערים הרבות שתחת שליטתו, הלך הלה, בדק ובחן את הערים השונות, ולבסוף בחר להתיישב לו בדיוק באותה עיירה שניתנה במתנה לאחד ממקורבי השר.

חלפו ימים, האיש ישב בשלווה ובנחת במקומו החדש, והנה הגיעו גובי המס לגבות ממנו את חובו, בביטחון שלף האיש מכיסו את אישור השר הפוטר אותו ממס וסירב לשלם. אך הממונה במקום אמר לו: הסכלת לבחור, ויכול היית לשבת בכל מקום אחר באחוזות השר ולא לשלם כל חיך מיסים, מדוע אפוא בחרת דוקא במקום שכבר איננו נתון ברשותו של השר הגדול, כי אם נתון לי כמתנה למשך כל חיי?!

אדם אינו יכול להימלט מן ההשתדלות - מבאר המגיד - אך יכול הוא לבחור באמצעים שונים לעשות זאת.

אם בטחונו בבוראו שלם, הוא בוחר לעשות את השתדלותו דרך אלו שעומדים תחת רצון הבורא וכפופים להוראותיו, והם דרכי הטבע ובעלי החיים. אולם אם בטחונו אינו מושלם, הוא עושה את דרכי

ההשתדלות עם בני אדם, בעלי בחירה חופשית, אשר אינם מקיימים את רצון ה', ואז נראה, כביכול, שכאשר הצליח להשיג את מבוקשו באה הצלחתו מכוחם, חלילה, ולא ישירות מן הבורא.

זו היתה הטענה אל יוסף: אמנם מותר היה לו לעשות השתדלות, אולם מדוע פנה אל בני אדם, אשר כאשר הם עוזרים, ניתן לתלות את ההצלחה בהם?!

ה"חזון איש" כותב ב"אמונה ובטחון": "אם כי עקרי הבטחון מחובת הלב, ומסתעפים ממנו מצוות מעשיות, כחובה של מניעה מפעולות נגד חברו, יש בזה גם גדרים ופעולות של השתדלות המותרת, ולפעמים הביטחון מתנגד להשתדלות... והנה נתחייבנו לדון במחשבתנו כל פעולה ופעולה טרם עשייתה, אם היא מסכמת עם מדת הביטחון. וחז"ל אמרו במדרש רבה מקץ, כי השתדלותו של יוסף הצדיק לבקש משר המשקים 'והזכרתי', היתה כולזול במידת הבטחון...".

את הסתירה בדברי המדרש המתייחס בתחילתו אל יוסף כבעל בטחון, מיישב ה"חזון איש" באמרו שיוסף ידע כי אין הצלתו תלויה בהשתדלות, אלא הכל מיד ה'. אבל היות וידע כי חובת השתדלות מוטלת על האדם, ואין לו לסמוך על נס, הוא חייב את עצמו לבקש משר המשקים את בקשתו.

ועבודה זרה ה' ע"א) אבל מה אנו ומה חיינו ומה מעשינו ומה צדקותינו?!"

כמו כן - ממשיך הכותב בספר "הצדיק רבי שלמה" - הורה ה"חפץ חיים" להימנע מפרסום גדול על טובותיו המרובות של הקב"ה, וכך הורה לעשיר אחד, שהזדמן להתארח בביתו, והבחין כי הלה ערך סעודה גדולה, שבה התבטא כי ה' ברכו בכל טוב, ומאומה לא חסר לו.

אם רוצה אתה להודות להקב"ה - אמר לו ה"חפץ חיים" - עליך להודות לו בינך לבין עצמך ולא באזני אחרים.

ואכן, לא חלפו ימים רבים, ובאו חיילים ובזזו את כל רכושו, כשבמנוסתו הוא נוטל מספר שטרות חסרות ערך.

שכן כך כותב בעל ספר החסידים (סימן תקל) וז"ל: "ויש בעבור דברי פה בגאות, שנאמר ה' מוריש ומעשיר, וכתוב 'אל תרבו תדברו גבוהה יצא עתק מפיכם'".

כגודל התפילה כך גודל הישועה

יהודי בא לרבו ושפך לפניו את לבו - כל השנה פרנסתו דחוקה ביותר, אולם עתה הגיעה בתו לפירקה ולרש אין כל. השדכנים רוצים לשמע ממנו על התחייבות כלשהי, והוא אינו יודע לשית עצות בנפשו. איר יכול הוא להתחייב על הוצאה נוספת, כבדה כל כך, מתוך ארנקו הריק.

יעץ לו הרב ללכת ולהתפלל בכותל המערבי. אין ספק כי תפלה במקום שמעולם לא זזה שכינה ממנו, תועיל לו.

קיבל היהודי את הדברים ומיהר להגיע לכותל. שם נעמד להתפלל בדביקות ובהשתפכות הנפש. הוא הרטיב את ספר התהלים בדמעות רותחות, ובמשך שעה ארוכה עמד והתחנן אל הקב"ה שיושיעו מצרותיו.

בדבקתו לא הבחין באדם העומד מאחוריו ואינו מסיר את מבטו ממנו, כשמרגע לרגע הולכת וגוברת התרגשותו מתפילתו ובכיו קורע הלב של האיש שלפניו.

כשסיים האיש את תפילתו ופסע לאחוריו, נגש אליו, טפח קלות על שכמו, ובקש לדעת על מה ולמה הוא בוכה כל כך. סיפר לו הלה את כל צרותיו, ותאר את חסרון הכיס הגדול שעמו מתמודד הוא תמיד, וכעת רק גדל.

שמע בן שיחו את הבעיה, שלף מכיסו פנקס המחאות ורשם לו סכום גדול ביותר, המכסה את כל הוצאות החתונה, ומותר לו בשפע גם עבור שאר ההוצאות. הודה לו המקבל על טוב לבו, ומיד הפך פניו להודות ולהלל לה' יתברך שהושיעו במהירות גדולה כל כך כשחזר לרבו וסיפר על קורותיו בהתרגשות גדולה, נכח בין השומעים גם חברו, בעל מצב דומה. הלה הפך במחשבתו והחליט לעשות גם הוא כמעשה חברו - ילך לכותל, יתפלל בכל כוחו, ומי יודע, אולי גם הוא יזכה שעשיר גדול יעמוד לצידו, ויטפח על שכמו, וירשם לו צ'ק מוכבד?...

הוא הגיע לכותל, עמד ליד האבנים, התפלל, ובכל רגע חשב - אולי עכשיו יטפח מישהו? אולי עכשיו יגש אלי אדם?

ופתאים זה קרה. מיודענו לא האמין שהדבר אכן קורה לו, אולם מאן

ואם כך - מדוע נחשב לו הדבר כחטא? הלא השתדלותו היתה מוכרחת, והזדמנות פז נקרתה לפניו עם התרקמות הקשר עם שר המשקים?

על כך ממשיך ה"חזון איש" ומבאר: "לפי תכונת הרהבים, אין בטבעו ליזכור ולהיטיב, אין ראוי המעשה הזה רק מתוך יאוש".

הרהבים, שהם השרים השחצנים, אינם מקור מתאים לבקשתו מעין אלו... לא איכפת להם מאיש, שקועים הם כל כולם במרדף אחר יוקרתם ואחר כבודם, מבלי שיתנו דעתם אל האנשים שמסביבם, כפי שהעולם נוהג לומר: לפני בחירות, הקירות (מודעות התלויות על הקירות) מדברים אל העם, לאחר הבחינות, העם מדבר אל ה"קירות"...

כדי להשיג פרנסה מוטלת על האדם חובת השתדלות, אך זו צריכה לבוא לידי ביטוח אך ורק בביצוע מעשים הגיוניים עבור השגת הפרנסה, ולא בפעולות הנעשות לאחר יאוש מוחלט. לדוגמא: יציאה לעבודה נחשבת להשתדלות הגיונית וסבירה, ולעומת זאת קניית כרטיסי הגרלה, אשר סיכויי הזכייה בהם אפסיים, אינה נחשבת כמעשה השתדלות מתקבל על הדעת.

משום כך נתבע יוסף על כך שפנה אל שר המשקים בבקשת עזרה, אילו היה פונה לאדם רגיל, היתה זו השתדלות הגיונית, אולם פניה אל שר הרי היא בגדר של מעשה יאוש. "אין לבוטח לעשות כמו אלה", מסיים ה"חזון איש", "ואין פעולה זו מפעולות החובה, ויש במעשה זה, כעין זרית אבק על זוהר האמונה והבטחון, ואחרי שאינה חובה, היא אסורה! וכוונת חז"ל היא על הפעולה, ולא על מידת הבטחון של יוסף, חלילה!"

ההשקפה היהודית על חגיגות ימי הולדת

"וַיְהִי בַיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי יוֹם הַלְּדָת אֶת פְּרִיעָה וַיַּעַשׂ מִשְׁתָּה" (בראשית מ', כ')

יום הולדתו של פרעה הינו המקור היחיד בתורה לחגיגות ימי הולדת... ולא מצאנו על פי השקפת היהדות שום שמחה מיוחדת ביום הולדתו של אדם.

בספר "הצדיק הרב שלמה" אודות רבי שלמה בלוך, מתלמידי ה"חפץ חיים", מסופר כי רבי שלמה שלל מכל וכל את השמועה שה"חפץ חיים" עשה סעודה בהגיעו לגיל שבעים, ואחר כי זהו שקר גמור, שכן זו לא היתה דרך עבודתו של ה"חפץ חיים" ולא דרכה של היהדות.

כששאלוהו האם שמע אי פעם מפי ה"חפץ חיים" על גילו, ענה שה"חפץ חיים" היה מקפיד מאד שלא לדבר על כך כלל.

בעל ה"אדרת" כותב הקשר לכך: "אכן בכל לבי כעסתי על המברכים, שברכוני ליום הולדתי לשמחני בו. ומרגל בפי מעודי, שלא מצאנו שמחת יום הולדת בספרינו הקדושים רק בלידת פרעה בלבד, ודבר זה אינו לרוח עם קדוש המקובל אצלנו. והרי נוח לו שלא נברא משנברא, ואם כן למה שנשמח ביום הולדתנו, בטרם ידענו שהועלנו בבריאנו?"

ולאחר מכן הוסיף: "רק צדיקים יכולים לשמוח כדבר התוספות

מרן קם ממקומו בחיל וברעדה, ומיד שאל "איפה הפראק החדש?". הביאו לו פראק חדש שזאת הפעם הראשונה שהוא לבש אותו, כדי לברך 'שהחיינו' גם על הבגד החדש וגם על הספר החדש. הוא בירך בכזאת כוונה, פניו נהרו משמחה, דמעות התגלגלו על לחייו

הרב אהרן רוזנטל, הבעלים של דפוס 'אמונה וחסד' והמדפיס של ספרי 'דרשו', מספר על הספרים הקדושים שמודפסים אצלו ועל ההתרגשות הגדולה של מחבריהם

משה הומינר

כשהתחלתי לכתוב את הכתבה והראיון, לא האמנתי איזו התרגשות ואיזה סיפורים יהיו לי, אבל זה חלק מעבודתי ובסה"כ היה כוונתי כחלק מהסיקור של הפעילות של 'דרשו', לספר מה שקורה מאחרי הקלעים, ואז הופתעתי מהסיפורים.

הזמנתי את עצמי לשיחה עם הרב אהרן רוזנטל, מנהל בית הדפוס 'אמונה וחסד' בירושלים, אשר מדפיס רבים מספרי 'דרשו' ובכללם גם את 'משנה ברורה' במהדורת 'דרשו'.

מדובר בבית דפוס איכותי ומקצועי מאוד, שעונה לסטנדרטים הגבוהים שדורשת הנהלת 'דרשו' להדפסת הספרים, בהם גם 'חומש דרשו', ספרי 'דרש דוד' על התורה, על המועדים ועל פרקי אבות, וכן שאר ספרי 'דרשו' המפורסמים באיכותם וברמתם הגבוהה, הן מבחינת התוכן והן מבחינת רמת ההדפסה והגימור המיוחד.

מסתבר, שמאחורי ההדפסה של המשנה ברורה, עומד סיפור מרתק מאוד...

"את בית הדפוס הקמתי לפני כ-17 שנה", מספר הרב רוזנטל. "את המקצוע למדתי אצל אבי מורי זכר צדיק לברכה. אבא, הרב החסיד רבי בנימין רוזנטל ז"ל, החזיק מפעל שיקום בשם 'חסד ואמונה'. הוא היה עוסק עם בחורים שהיו במסגרות של רווחה, ושהיו זקוקים לתעסוקה וגם להכנסה קבועה, גם אם לא גדולה במיוחד.

"בעבר היו מעסיקים אותם כמשלוחנים בחנויות ירקות ושאר מלאכות קשות ומפרכות, לסחוב ארגזים וכדו', וזה לא התאים לכל אחד, כי לכל מי שזקוק לכך, יש את הכוחות הפיזיים הנדרשים, והיו גם מעסיקים שלא גילו מספיק אמפתיה ורחמים.

"אבא שהיה מקורב מאוד לצדיק רבי אשר פריינד זצוק"ל, וממנו למד כיצד לעזור לאנשים שזקוקים לסיוע, ואחרי עשרות שנים אצל רבי אשר זצ"ל הוא דחף אותנו לפתוח עוד מוסד כזה כדי שיהיה עוד חסד. אבא החליט לקפוץ למים והחליט אכן לפתוח לבדו עוד מוסד כזה, הוא הקים במיוחד למטרה זו בית דפוס, הצליח לארגן תקציבים מפה ומשם כדי לממן את העלויות, והיה מדפיס ספרים. המטרה לא היתה לגרוף רווחי עתק, אלא לעשות חסד עם אותם בחורים ויהודים שזקוקים למסגרת הזאת.

"שם, בבית הדפוס שלמעשה היה מפעל חסד, אבי ואמי שתבלט"א,

היו נותנים להם לאכול. קונים להם בגדים, מטפלים בהם, מקדמים אותם, דואגים לוודא שהם הולכים לרופא בזמן, שכל אחד מתקדם כראוי, ומערכת שלימה שתומכת ומסייעת. זה היה מפעל חסד במלוא מובן המילה. אמי שתבלט"א הרחיבה את פעילות החסד גם לנשים הזקוקות לעזרה, ועד היום מפעל החסד ממשיך בהיקפים עצומים.

"אני עצמי נכנסתי לשם כדי לעזור לאבא בניהול, ובהמשך החלטתי שאם יש לי כבר היכרות עם התחום הזה של הדפסה, אין שום סיבה שלא אנסה לפתוח בית דפוס שבאמצעותו אוכל להתפרנס בכבוד. אחי המשיך את העבודה של אבא בבית הדפוס 'חסד ואמונה', ואני הקמתי את בית הדפוס 'אמונה וחסד'".

"משמים זיכו אותי, שאחד הספרים הראשונים שזכיתי להדפיס, היה כרך חדש ב'איילת השחר' של מרן הגרא"ל שטיינמן זצוק"ל", מספר הרב רוזנטל.

"למה אני אומר שזיכו אותי? מה ההבדל אם אני מדפיס 'אילת השחר' או 'קהילות יעקב', למה זה שונה מהדפסה של 'קיצור שולחן ערוך' למשל?"

לכתוב ספר תורני זה לא סתם לפתוח מחשב ולהתחיל להקליד סיפור. זה פרי עמל ויגיעה של שנים! שנים!!! הם חושבים על זה בלילה ועובדים על זה ביום, כותבים ומוחקים מוחקים וכותבים, בא תלמיד חכם ומחדש חידוש נפלא, הוא מעלה אותו על הכתב ואחר כך רואה שבעצם היתה לו טעות וכל החידוש הזה לא מתחיל, הוא מוחק, ואז הוא כותב חידוש אחר, ומחדד אותו, ופתאום נוספת לו עוד שאלה שאפשר לפתור עם אותו התירוץ. זה כל החיים שלו, הוא אוכל עם הספר וישן עם הספר. זה כל הזמן בראש שלו, ובסוף, אחרי שהוא הצליח להגיע לכמות נכבדה של חידושים שתצדיק הוצאה לאור של ספר חדש, זה הרגע שבו הוא קוצר עמל ויגיעה של שנים. בוודאי שתהיה התרגשות עצומה.

"לפעמים המחברים רוצים לבוא ולראות את הספר יוצא מתחת מכבש הדפוס. לפעמים הם גם מבקשים שנכבה את המכונות, הם רוצים להפעיל את המכונה בעצמם, ולהכניס את הלוחות כמו ידיהם. חלקם הולכים למקווה לפני כן, ואומרים 'לשם ייחוד' בהתרגשות גדולה רגע לפני שהם מדליקים את המכונה מחדש כדי להדפיס את הספר שלהם".

הרב רוזנטל מספר לנו על היום שבו גם הוא עצמו הרגיש הרגשה דומה: "אני לא אשכח את הפעם הראשונה שבה נתנו לי להדפיס את המשנה ברורה של 'דרשו'. קיבלתי את המשימה הזאת בחיל וברעדה. זה לא ספר שלי, לא אני כתבתי אותו, אני לא בחרתי את העיצוב ולא החלטתי על עובי הדפים או צבע הכריכה. אבל אני המדפיס העיקרי של הספר הזה, וזה ספר שעומד לכבוש את העולם התורני כולו. עוד לפני שהודפס הכרך הראשון כבר היה ברור שזאת הולכת להיות הצלחה מסחררת.

"עמדתי במפעל, ליד המכונה הגדולה, ואמרתי להם תעצרו, תכבו את המכונה. כשמדפיסים את המשנה ברורה הזה, אני רוצה להיות זה שמפעיל את המכונה, אני רוצה להיות זה שמכניס את הלוחות למקומם, אני עושה את זה בדחילו ורחימו, אני מהלל ומודה לקב"ה שיש לי חלק בדבר העצום הזה.

"אגב, הסיפוק שיש לי בכל פעם שני נכנס לבית כנסת, לא משנה איזה בית כנסת, הוא עצום. בכל בית כנסת אני רואה את הספרים שהדפסתי 'מחייכים' אלי מארון הספרים. אני מזהה אותם מרחוק, ואם אני רואה את הספר על השולחן, כשמישהו לומד בו, הלב שלי מתרחב. הלוואי שאזכה ללמוד את כל מה שהדפסתי... אני אהיה תלמיד חכם עצום".

את סוד ההצלחה של העסק שלו תולה ר' אהרן בשלושה דברים: "קודם כל זאת הזכות של כל גדולי ישראל שאנחנו מדפיסים את הספרים שלהם והם מברכים אותי בכל פעם מחדש שתהיה לי הצלחה ושתשרה ברכה במעשה ידי.

"הסיבה השניה היא האווירה ששוררת בבית הדפוס. זה דבר שלמדתי מאבי מורי זכרונו לברכה, הוא תמיד היה אומר, כדי שאנשים יעבדו בשיתוף פעולה, צריכים שתהיה להם קשר טוב זה

"התשובה היא שבגלל שהדפסתי ספר של הרב שטיינמן, היתה לי גם הזכות להיכנס אליו עם הספר כשיצא ממכבש הדפוס, ואת הרגעים האלו לא אשכח בחיים. זה היה מעין סוג של תמרור מורה דרך, איך צריכים להתייחס לספר קודש חדש שיוצא לאור.

"הגעתי עם החבילה הראשונה של הספרים, ביקשו ממנו להביא אותה לבני ברק, ושם בבני ברק, ברחוב חזון איש 5, הציעו לי להיכנס ולהגיש את הספר הראשון לידיו של הרב שטיינמן בעצמי.

"כמובן שמיהרתי להסכים להצעה. זכות גדולה להיכנס לביתו של גדול הדור ועוד לתת לו משהו... הרגשתי צמרמורת כשנכנסתי לבית הזה. הפשטות שזעקה מכל פינה, כמעט עוני, ממש ריהוט בסיסי ואפילו פחות.

"מרן זצ"ל ישב על המיטה, השולחן היה צמוד אל המיטה, וכשנכנסתי הודיע לי הגבאי שהביאו את הספר החדש...

"הוא קם ממקומו בחיל וברעדה, ומיד שאל 'איפה הפראק החדש?'. הביאו לו פראק חדש שזאת הפעם הראשונה שהוא לבש אותו, כדי לברך 'שהחיינו' גם על הבגד החדש וגם על הספר החדש. הוא בירך בכזאת כוונה, פניו נהרו משמחה, דמעות התגלגלו על לחייו. לאחר מכן החזיק בספר, הסתכל על הכריכה, פתח, עלעל בין הדפים, ראית שהוא מתרגש, שהוא שמח מאוד מאוד, הוא החמיא לי ואמר: 'שיין גדרוקט', כלומר, זאת הדפסה מאוד יפה, והוסיף 'ועוד אברך 'משלנו' הדפיס את זה...'. הוא נתן חשיבות לעובדה שהמדפיס הוא יהודי שומר תורה ומצוות. לאחר מכן בירך אותי בחום, אבל אני כבר לא הקשבתי לברכה, הייתי מאוד נסער ולא מרוכז, מה שראיתי תפס אותי מאוד מאוד חזק.

"יצאתי משם, התיישבתי באוטו והייתי צריך לקחת אוויר ולהסדיר את הנשימה שלי לפני שהייתי מסוגל להתניע ולנסוע הביתה.

"מאותו רגע, השתנתה כל ההסתכלות שלי על העבודה שלי. זה כבר לא סתם להדפיס ספרים כי חייבים לעשות משהו בשביל הפרנסה. נכון, אני לא מנסה להציג את עצמי כמישהו שעובד רק כדי שתרבה תורה בישראל. אני בא לעבודה כי אני רוצה להתפרנס, אבל אני מודה לה' בכל בוקר שזיכה אותי להתפרנס ממלאכה שיש בה זיכוי הרבים. אני לוקח בחשבון שכשאני מדפיס 'קיצור שולחן ערוך', יושב רבי שלמה גאנצפריד בשמים ושמח כמו שהרב שטיינמן בכה כאן בעולם הזה. אני עובד על יהלומים רוחניים, מוטלת עלי החובה שהם יהיו מלוטשים בצורה הטובה ביותר, והיחס שלי אליהם צריך להיות מעריך ומכבד".

לדבריו, ההתרגשות הזאת, של הוצאת ספר חדש, חוזרת על עצמה פעם אחר פעם. "אני עובד בבית דפוס, כל כמה ימים יוצא מפה ספר חדש. זה לא עניין גדול עבורנו, כי עם השנים התרגלנו. אבל מבחינת הרבנים שכותבים את הספרים, הדפסתו של ספר חדש הוא יום חג, היום הכי חשוב בחיים שלהם.

"לא מעט ראשי ישיבות ורבנים חשובים מדפיסים דרכנו את הספרים שלהם, ואתה יכול לראות שהם מתרגשים מאוד. הרי

"ברחבי העולם נהוג לקחת את הדפים האלו ולמחזר אותם. אבל אנחנו עובדים הרבה מאוד עם ספרי קודש, איך אפשר למחזר נייר שמודפסים עליו דברי תורה?

"ובכן, יש פוסקים שסוברים שאין בכך שום בעיה. לשיטתם, הקדושה נכנסת בנייר רק אחרי שהשתמשו בו כספר קודש. אחרי שחתכו את הגיליון אספו את הדפים לפי הסדר, וכרכו אותם יחד, או אז קיבלנו פה ספר קודש שיש בו קדושה ויש לו משמעות.

"אבל כשזה מודפס על גיליון ענק, עמודים רבים זה לצד זה, ובמיוחד כשעשו את זה מלכתחילה רק כדי לכוון את המכונה, אין לזה שום קדושה.

"פוסקים אחרים טוענים, מה פתאום? אם כתוב על זה דברי תורה, יש בזה קדושה וצריכים לגנוז את זה כדת וכדין.

"אבא שלי אמר לי אז שצריכים לבדוק את העניין בצורה רצינית. הלכתי לגאון רבי ישראל יעקב פישר זצ"ל, הראב"ד של 'העדה החרדית', ושאלתי אותו כדת מה לעשות. האם צריכים להקפיד על הגניזה של הניירות הללו או לא. מדובר בהוצאה לא קטנה, אבל אם צריך אז צריך..."

"אמר לי הרב פישר שכדאי להחמיר בזה: "אני לא בטוח שחייבים לגנוז", הוא אמר לי, "אבל כמשדובר בכבוד של ספרי קודש עדיף להחמיר..."

"יצאתי משם, וידעתי מה אנחנו צריכים לעשות. אנחנו גדלנו על זה, על הכבוד לספרי קודש. זה הבסיס לכל מה שאנחנו עושים. אם צריכים להחמיר, מחמירים.

"אני רוצה לומר לכם שהסכום שאני משלם עבור גניזה היום הוא לא קטן בכלל. זה כמויות עצומות, אבל זה שווה את זה. כדי לכבד ספרי קודש שווה לשלם.

"הייתי אומר תמיד למנקה הערבי שיסתכל על הגיליונות, אם זה חומר מודפס באופן שנראה כמו ספר עיוני, עם כתב רש"י וכו', שישים בגניזה, אבל עטיפות, ניירות ריקים, ומה שנראה כמו דברי חול, שישים במחזור.

"אבל אחרי כמה פעמים שראיתי שהוא מערבב ולא יודע להבדיל, אמרתי זה לא עסק, ככה לא מכבדים ספרי קודש. לקחתי עובד יהודי שזה התפקיד העיקרי שלו, אני משלם לו משכורת חודשית כדי שיסתובב במפעל וכל מה שצריך גניזה ילך לגניזה ולא חלילה לפח.

"נכון, זה עולה לי כסף, הרבה מאוד כסף, אבל אני סומך על הקב"ה שהוא יודע מאיפה לארגן לי את ההחזרים הנדרשים בכפל כפליים. ב"ה אני רואה ברכה בעסק, וההוצאות על הגניזה לא מפריעות לעסק להישאר רווחי".

עם זה. אבא שלי היה מביא ארוחת צהריים יום יום לעובדים בדפוס שלו. אני לא הלכתי בדרכיו בהתחלה, אבל אחרי שהוא נפטר, הייתי חיוב, והייתי צריך מניין זמין ל'מנחה'.

"החלטתי שאני פותח מניין אצלנו בבית הדפוס, יש לי ב"ה יותר ממניין של עובדים, יראי שמים שומרי תורה ומצוות, ואחרי התפילה הייתי אומר שיעור ב'שער הביטחון' ושתי הלכות ליום, לעילוי נשמתו של אבי מורי זצ"ל. זה הפך למניין קבוע, גם אחרי סיימתי את ה'חיוב' של אבא, ועובדים מכל המפעלים והעסקים הסמוכים מגיעים להתפלל אתנו.

"כשאומרים שיעור, צריכים לתת משהו לקהל, לא? התחלתי להביא 'הרינג' עם קרקרים, לפעמים קצת קוגל או עוגה מעניינת.

"אט אט החלק הקולינרי של השיעור התרחב, ולבסוף החלטתי למה להתעסק עם כיבוד קל? למה שלא ניתן לעובדים שלי לאכול כמו בני אדם?

"הזמנתי ציוד, הקמתי במפעל מטבח תעשייתי, קניתי שני מקפיאים גדולים שבהם אני מאחסן עופות, בקר, דגים, בורקסים קפואים וכדו', ומאז, כל יום אני מכין ארוחת צהרים. אני מבשל אותה בעצמי, כי זה פשוט כיף לי לתת ליהודים לאכול. יושבים כולם יחד לארוחת צהרים, אוכלים ונהנים, פעם עוף עם אורז, פעם בקר עם תפוחי אדמה, פעם דג עם ספגטי... כל פעם מנה אחרת...

"האווירה הטובה הזאת, זה שהעובדים שבעים, טוב להם, הם מרוצים במקום, הם שמחים לעבוד פה, זה מפתח להצלחה! אחד משלושת המפתחות שלי!".

"המפתח השלישי להצלחה הוא ההקפדה על הגניזה. לדעתי, זה גם המפתח להצלחה של אלו שמדפיסים אצלי, או אצל יהודים כשרים אחרים שמקפידים על העניין.

"זה היה כשעוד עבדתי בדפוס של אבא שלי. היה לנו בעיות עם הגניזה, וידענו שיש פולמוס הלכתי גדול מאוד בעניין.

"הרי כשמדפיסים במכונה המודרנית, צריכים להדפיס קודם כמה גיליונות שהולכים לאיבוד, כדי לכוון את המכשיר. ככה זה בכל סוגי המכונות ובכל בתי הדפוס בעולם עובדים ככה.

"כמובן שאנחנו לא רוצים לבזבז ניירות, אבל אין ברירה, ולכן אנחנו גם משתמשים לפעמים באותם גיליונות יותר מפעם אחת, מדפיסים מהצד הזה, וגם מהצד השני, ולפעמים אפילו אחד על השני, לפי העניין עד שמגיעים לתוצאה הרצויה.

"מה קורה עם הגיליונות האלו כשהמכונה כבר מכוונת, לאיפה הולכים כל הגיליונות הקודמים שהודפסו בצורה לא טובה?

077-2222-666 או *4992

קו השיעורים של 'דרשו' - לחייג, ללמוד, לדעת

כשהוא הגיע לגיל שידוכין, התוצאות של הבירורים לא נתנו חשק רב לצד שכנגד להתקדם עם השידוך, אבל כשהגיע השידוך שבורא עולם ייעד עבורו 40 יום קודם שנוצר, הוא שלח מלאך מיוחד שיכניס חשק, הרבה חשק. בעצם זה לא היה מלאך אחד, אלו היו גדודי מלאכים...

הסיפור המיוחד שסיפר הגאון רבי מרדכי בונים זילברברג שליט"א

מאת: אברהם פוקס

בראש חודש כסלו השתתפתי יחד עם ידידי ורעי הר"ר שלום יכנס שליט"א, בסעודת ראש חודש מיוחדת מטעם ארגון 'אחים' - ארגון לבחורי ישיבות יתומים. ערב שכל כולו היה סייעתא דשמיא והשגחה פרטית.

הגאון רבי מרדכי בונים זילברברג שליט"א רבה של שיכון ה', הוזמן כמה שעות לפני האירוע, וכאשר שמע במה מדובר מיד השיב ב'כן' החלטי וברור. "צוואה יש לי", יאמר לנו אחר כך "ממרן הגראי"ל שטיינמן זצ"ל, אם קוראים לך בענין יתומים, לעולם לא תסרב!". הוא הכניס את הנוכחים ל'מצב' מרומם ביותר, כאשר זרק לחלל האויר קושיא במסכת יבמות הנלמדת בישיבות רבות. "מאתיים שקל למתן הקושיא", הוסיף מניה וביה.

האולם החל לגעוש ולרעוש, זה טוען בכה וזה טוען בכה, לרגעים נשכח שאנו בסעודת ראש חודש, עשרות בחורים מקיפים את הרב הנערץ, שמחייך ומסביר פנים לכל אחד. "רגע", הוא שואל, "איך השם שלך?". כשהוא שומע את שמו הוא מזדעזע ומתרגש כאחד, "הלוא הייתי חבר ילדות של אביך, גרנו בנין ליד בנין, הוא במספר 22 ואני במספר 20. ילדות משותפת היתה לנו!". וכאן הוא מונה את שמות הדודים לאו"ט...

בחור נוסף מנסה את כוחו בתירוץ, "ומה שמך? לא יאומן!", הוא משיב כששומע את שמו, "הייתי חברותא של אביך, ידיד נפש", וכך במאור פנים לכל אחד ואחד. יעידו על כך הבחורים הרבים שליווהו ולא נתנו לעזוב, כשהוא ממחר לשיעור השבועי שהוא מוסר ב'שב שמעתתא'. אבל ראשית הוא התחיל עם סיפור מיוחד, סיפור שהוא מכיר אישית מ'כלי ראשון', הסכיתו וקראו:

הוא היה בחור עם מדות טובות (נקדים את המאוחר ונספר שהיום הוא כבר סבא טוב ותלמיד חכם גדול), עם ראש על הכתפיים, למד באחת הישיבות הטובות ביותר. הוא בהחלט היה יכול להגיע להישגים בלימוד עם קצת מאמץ, אבל אפע'ס משהו בדרך, לא היה ברור מה בדיוק, זה לא היה ככה.

את הספרים הוא הכיר בעיקר מבחון, כך גם את היכל הישיבה. בישיבה שהיו בה מאות בחורים, הוא נעלם מהרדאר של הצוות, הוא לא היה מזיק, הוא לא עשה תעלולים, לא הרגיז אף אחד ולא ציער איש, רק את ההורים שלו שהרגישו ש'זה לא זה'. שהוא יכול הרבה הרבה יותר. והם שפכו שיח לבורא עולם, כוסות רבים של דמעות

היו מתמלאות, לו רק הניחו אותן ליד הפמוטים של הנרות בערב שבת.

כשהוא הגיע לגיל שידוכין, התוצאות של הבירורים לא נתנו חשק רב לצד שכנגד להתקדם עם השידוך, אבל כשהגיע השידוך שבורא עולם ייעד עבורו 40 יום קודם שנוצר, הוא שלח מלאך מיוחד שיכניס חשק, הרבה חשק. בעצם זה לא היה מלאך אחד, אלו היו גדודי מלאכים.

זה היה שדכן ש'זרק' את שמו של הבחור לחבר שפגש, ושאל אותו אם יש לו משהו בשביל הבת שלו, ההורים של הבת החלו לברר על המשפחה ושמעו דברים מצוינים, כשהגיעו בבירורים ל'חתן שלנו', המנגינות היו שונות, זה לא היה נשמע להם כל כך, והם החליטו שאינה דומה שמיעה לראיה והם יסעו לישיבה, האבא יעלה לבית מדרש, ורעייתו תמתין בציפייה דרוכה לשמוע מה טיבו של בחור זה.

וממחשבה למעשה, לקחו את האוטובוס הנוסע לעיר ישיבתו, ותוך כדי הנסיעה שחו אודות השידוך, ועל מה שבינתיים העלו בחכתם, ועל כך שזה נשמע חריג מדי, תוך כדי הדברים הזכירו את שמו של הבחור, מבלי לדעת שחברו לשיעור יושב בספסל מאחוריהם. החבר התגלה כבחור מעשי ביותר, הוא הזדרז לרדת בתחנה הראשונה בעיר, הרים טלפון לישיבה וזעק באוזני חבריו: "תעירו אותנו!!" הוא הוסיף כמה משפטים, החבר מהצד השני הנהן בראשו, 'גידי

המשך בעמוד 30

ה'בית הלוי' קם ממקומו, לבש את החליפה והכובע, הרכין את ראשו כלפי מטה, ושמע את צעקות הקצב בדומיה. כאשר ראה הקצב שה'בית הלוי' יושב בוש ונכלם, הגביר את צעקותיו והמשיך לביישו ולהכלימו, וה'בית הלוי' שותק ואינו עונה כלום...

ה'יראת שמים' של ה'בית הלוי', עד היכן?!

הרב ישראל ליוש

"וַיִּמְאֵן לְהִתְנַחֵם וַיֹּאמֶר כִּי אֵרָד אֶל בְּנֵי אָבֶל שְׂאֵלָה... " (בראשית ל"ז, ל"ה)

רש"י מסביר שיעקב אבינו לא התנחם על בנו יוסף, כי 'אין אדם מקבל תנחומין על החי', משום שרק על המת נגזרה גזירה שישתכח מן הלב ולא על החי.

מדבריו מתבאר שאי הנחמה לא היתה בחירה של יעקב, אלא שכך היה שלא קיבל תנחומים, משום ש'אין אדם מקבל תנחומים על החי'.

ופירושו קשה בתרתי, א. הרי יעקב אבינו בודאי ידע ש'אין אדם מקבל תנחומים על החי'. אם כן, הוא יכול היה להבין מהעובדה שהוא אינו מקבל תנחומים, שבנו יוסף עדיין בין החיים, כי לו היה מת, היה מקבל עליו תנחומים?

ב. מלשון הכתוב 'וימאן להתנחם' משמע שיעקב בחר שלא להתנחם, והוא אף הסביר את סירובו להתנחם 'ויאמר... כי ארד אל בני אבל שאולה...' ולא כמו שפירש"י שאי הנחמה נבעה מהעובדה שיוסף היה באמת בין החיים.

אכן ה'ספורנו' מבאר את הפסוק באופן שונה וז"ל: **וימאן להתנחם:** מאן לשמוע דברי תנחומין, כדי שלא להעביר דאגה מלבנו. **ויאמר כי ארד אל בני אבל שאולה:** קבל עליו אבלות לכל ימיו מפני שאירעה התקלה על ידו, ששלח את יוסף אל אחיו. **ויבך אותו אביו:** יצחק בכה על שקבל עליו בנו אבלות לכל ימיו, ובכן לא תשרה עליו שכינה.

מדברי הספורנו מתבאר כפי שמשמע מהפסוק שיעקב אבינו בחר שלא להתנחם, כי הוא ייסר את עצמו על כך שעל ידו נגרמה התקלה של יוסף עם אחיו.

בדין תורה שהתנהל אצל ה'בית הלוי' יום קודם לכן, והקצב יצא חייב בדין.

"הבית הלוי קם ממקומו, לבש את החליפה והכובע, הרכין את ראשו כלפי מטה, ושמע את צעקות הקצב בדומיה. כאשר ראה הקצב שה'בית הלוי' יושב בוש ונכלם, הגביר את צעקותיו והמשיך לביישו ולהכלימו, והבית הלוי שותק ואינו עונה כלום..."

"לאחר שהקצב נרגע מעט ועמד לצאת מן החדר, אמר לו ה'בית הלוי' שהוא מוחל לו ואינו מקפיד עליו כלל וכלל..."

"למחרת כאשר הקצב עסק במלאכתו והנהיג שור לבית המטבחים, לפתע קפץ עליו השור והרגו במקום. כששמע זאת ה'בית הלוי' הצטער עד מאוד וחשש שהדבר ארע משום הקפידה שלו..."

"ניסיתי להרגיעו" - "מספר בנו ר' חיים" - "אמרתי לו שאני זוכר שהוא אמר בפה מלא שהוא מוחל לו ואינו מקפיד כלל, אך אבי ה'בית הלוי' לא נרגע, אף כשתיארתי לו בדיוק היכן עמד כשאמר בפה מלא שמוחל לקצב..."

"ה'בית הלוי' השתתף בלוויית הקצב, ובכה כל הלווייה בבכיות נוראות, והלך רגלית עד ה'בית החיים'. לאחר מכן קיבל על עצמו להתפלל לפני העמוד ולומר עליו קדיש כל השנה, ולמד עליו משניות כמו בפטירת אב ואם. ואף היה שומר את יום ה'יא"צ של הקצב בכל שנה ושנה..."

"זוהי 'יראת שמים' - סיים ר' חיים את סיפורו - לנהוג כך, רק בגלל שחשש אולי בקפידתו נגרמה מיתתו, למרות שמחל לו בפה מלא ובלב שלם..."

קו השיעורים של דרשו לרשותכם

24 שעות ביממה

מגוון שיעורים לבחירה

דף היומי בבלי

דף היומי ירושלמי

דף היומי בהלכה

שיעורים לפרשת השבוע

ועוד מגוון ענק של שיעורים ומידע על תוכניות דרשו

חייגו עכשיו

077-2222-666

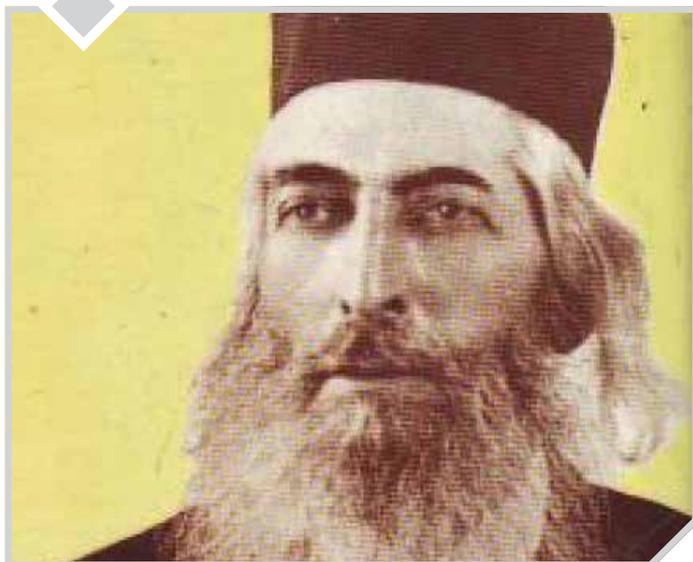
לחייג, ללמוד, לדעת

הרב הרמן ישב מול הגמרא הגדולה, שקוע באותיותיה, מלטף את השורות במבט מעמיק. היא נקשה על הדלת ופתחה אותה קלות, והרב הרמן פשוט נבהל - מה קרה שמפריעים לו באמצע הלימוד?! הרבנית הסבירה בקצרה: 'נמצא כאן סוחר שמציע עיסקה ש-15,000 דולר רווח בצידה...' - ובעודה מדברת, הניד הרב הרמן את ראשו לשלילה, כאומר 'לא מעניין אותי עכשיו', ושב וצלל בין דפי הגמרא

ככל שמוכנים מראש, כך הופכים את שעת הנסיון למנוף רב עוצמה של קרבת אלוקים רוחנית, שמביאה בכנפיה גם השפעה גשמית רבת טוב!

הרה"ג אשר קובלסקי שליט"א

"וימאן" (בראשית ל"ט, ח')

חלק בלתי נפרד ממסלול חיינו עלי אדמות, אולי החלק שנראה בעינינו כחלק הפחות נעים, הוא ההתמודדות מול נסיונות החיים והיצר. מסכת חיינו של יהודי כוללת מגוון רחב של אתגרים ונסיונות, קשיים ומהמורות, הניצבים לפתחו ואורבים לו בכל עת ושעה. לאורך כל הדרך ולמלאו רוחב החיים, מתמודד היהודי מול נסיונות, נלחם בגבורה כדי לעבור אותם בהצלחה.

המחשבה הראשונה העוברת במוחו של יהודי כשהוא חושב על נסיון והתמודדות, היא 'מה לי ולצרה הזאת?' - הלא אם נדמיין חיים נטולי קשיים, עבודת השם ללא נסיונות, שגרה נקיה ממהמורות - זה נראה ציור רודו ועליו. למה בעצם כולנו נדרשים להתמודדות? למה מסלול חיינו של יהודי עובר דרך עליות ומורדות, קשיים ונסיונות?!

חמור עוד יותר, שהיצר משתמש בנסיון כדי לקבוע שמעמדו הרוחני של האדם נמוך, מצוי בשפל. 'הרי לו היית יהודי נעלה - וכי היית מתמודד עם קושי לקרוא קריאת שמע בזמנה, או לשמור את עיניך בחוצות קריה? לו היית יהודי טוב - וכי לשון הרע היה מדבר אליך, או היית מתקשה בהתמדה בתורה? אין זאת אלא שהקושי הזה מוכיח שהחיים הרוחניים אינם בשבילך...'

החשיבה הזאת, כמו גם המחשבה שלמעשה אין בידי האדם הכוחות והכלים להתמודד באמת מול נסיונותיו, הן העומדות בבסיסו של הנסיון, הן מה שהופכות אותו לקשה ומורכב כל כך. אז למה בעצם אנו נדרשים להתמודד עם כל הנסיונות הללו? למה נגזר עלינו שכל חיינו יהיו רצופים בהם, מלאי מהמורות וזרועי מוקשים? למה ההתמודדות הן חלק משגרת חיינו?!

כדי לענות על כל השאלות הללו, נתבונן נא ונראה בפרשת שבוע זה, את התמודדותו של יוסף הצדיק מול הנסיון שנקלע אליו. ואז, בגבורה שקשה לתאר, אומרת התורה מילה אחת: 'וימאן' - יוסף

הצדיק ניצב מול הנסיון, ופשוט ממאן ליפול בו. הוא עומד בגבורה,

מתעקש, מחזיק בכוח לא לו, כדי להצליח להתמודד!

במילה הזו, 'וימאן', טמון גילוי מדהים, הנחשף בספה"ק 'דברי שמואל'. וכך הוא מגלה, כי המילה הזו נקראת בטעם 'שלשלת' - זהו טעם שניגונו הוא כמו סירנה עולה ויורדת לסירוגין. כביכול, המיאון הזה הוא מערבולת של עליה שוב ושוב, תהליך מסובך של טיפוס לשלוש פסגות במילה אחת, במיאון אחד!

וכאן טמון סודו של הנסיון, כל נסיון באשר הוא: נסיון הוא הזדמנות לאדם לקפץ בבת אחת כמה מדרגות קדימה, להתעלות בבת אחת אל על. נסיון הוא מנוף רב עוצמה, שתופס יהודי בעוצמה כבירה ומניף אותו קרוב לבורא עולם, מציב אותו הרבה מעל המקום בו היה. כך, במיאון אחד, בעמידה בנסיון אחד, בעקשנות משתלמת אחת להחזיק מעמד - זוכה היהודי למקפצה רוחנית רבת עוצמה

וכת, מקפצה המציבה אותו במקום נעלה ומרומם פי כמה וכמה! דווקא לכן, הנסיון הוא כה קשה, כה מורכב. המלחמה היא לא קלה, התחושה עלולה להגיע עד אבדן דרך, עד חידלון הסיכוי. כל הקושי

הזה, כל ההתמודדות המורכבת הזו, לא נועדה אלא כדי להצדיק את התשלום האדיר בו זוכה היהודי בעת עמידתו בנסיון, את המקפצה האדירה לה הוא זוכה בדקה אחת של גבורת רוח ואמונה יהודית כבירה!

יוסף הצדיק היה הראשון שירד למצרים - מקור הטומאה. הוא נשלח להכין את הקרקע, ליצור תנאים שיאפשרו את קיומו של העם היהודי בתחתית השפל המצרי. זו אינה משימה קלה, וכדי להצליח בה - יש צורך בנסיגות לא פשוטים ולא קלים, כי רק בעזרתם ניתן לקפוץ קדימה עשרות דרגות, לרומם את האווירה ולטהר את המקום קמעא, למען יוכלו יהודים לשהות בו!

התבונה הזו משנה לחלוטין את המבט על הנסיון, הופכת את ההתבוננות על מהותו של האתגר. לא רק שהנסיון אינו מעיד על פחיתות קומה, לא רק שהנסיון אינו הוכחה על דרגה נמוכה, לא רק שהנסיון לא נועד לשבור או להקשות, לא רק שהנסיון הוא לא ברירת מחדל עצובה, ולא רק שהוא בר חלוף - - -

אלא הרבה יותר: הנסיון הוא מתנה! הזדמנות! מקפצה! מנוף!

זהו הנסיון! הוא ניתן לאנשים גיבורי רוח, שזכאים להזדמנות פז לקפוץ קדימה בכמה רמות ברגע אחד, ולכן נותנים להם אותו - כדי שיעמדו בו, יצליחו, ובאמת יזכו לקפיצה הנכספת! וככל שהנסיון נראה קשה יותר, מורכב יותר, בעייתי ומסוכן יותר - כך הוא מתנה גדולה יותר, והוא מקפיץ למרחקים גבוהים יותר, כי העוצמה הטמונה בו כפולה ומכופלת!

אם בכל יום יכול יהודי להתעלות צעד אחר צעד, בבוא עת הנסיון הוא מזנק אלף מדרגות ברגע. אם היום יום שלנו הוא פצצות מרגמה קטנטנות על היצר, הרי שעמידה בנסיון הוא פצצת אטום רבת עוצמה. אם כל התקדמות רוחנית קטנה היא עוד מפתח קטן לשערי שמים, הנסיון הוא מפתח מאסטר - שפותח בבת אחת אלפי שערים! יהודי יקר! מתמודד מול נסיון? היצר מנסה לטשטש אותך? תלאות החיים עלולות לשבור אותך? המצב הכלכלי, הרפואי או הרוחני מוסבך? אתה ברגעי זהב! תפוס את הנסיון בכל הכח, אמץ אותו באמונה חזקה אל ליבך. בגבורה, בנחישות, בעוצמה יהודית כבירה - תגלה עד מהרה כי הקושי היה רגעי וחולף, ואילו שכרו נצחי ונמשך לעולמי עד!

חותמת שהצילה חיים!

היה זה לפני כשלושים שנה, כשמצב התחבורה הציבורית בישראל היה רחוק מאוד מלהיות מפותח. ר' יצחק א. ביקש לנסוע מירושלים לחצור הגלילית, ובימים ההם - מסע כזה עבר בכמה תחנות. ביום קיצי אחד, בהיר וחם, עלה ר' יצחק לאוטובוס הנוסע לתל אביב, כשתוכניתו ברורה - להמשיך לחיפה וממנה לחצור. ברור ונהיר לר' יצחק כי עליו לנהל את המסע בתבונה, לא להשתהות באף תחנה יתר על המידה, כדי שתמיד יספיק את האוטובוס הבא, ובהתאמה לכך - את הבא אחריו...

בבואו של ר' יצחק לתחנה המרכזית בתל אביב, היה זה לאחר טלטול ארוך באוטובוס ללא מזגן, בעיצומו של יום שרבי לוהט.

ר' יצחק חש צמא הולך וגובר, לשונו דבקה לחיכו ולחיי נדמו לו כמדבר צחיה. הוא פנה לקיוסק סמוך כדי לקנות משקה להרוות את צמאונו, ולנגד עיניו נגלה מקרר עמוס שתיה קלה מגוונת... ר' יצחק מביט במבחר העצום, כשהוא תר בעיניו אחר מה שחשוב לו - לא פירוט מרכיבי המשקה, לא טעמו, לא צבעו, לא המותג המתנוסס עליו. מחפש הוא את החותמת, חותמת הכשרות המהודרת. המוכר זיהה מיד את מבוקשו, והושיט לו בקבוק באומרו 'זה כשר, אדוני. כשר!' ר' יצחק מביט בחותמת, אכן - כתוב כשר, אך הוא לא מזהה את הרב החתום... לא, זה לא הכשר מהודר באמת... לפתע נזכר שבעוד רגע קט תצא מונית השירות לחיפה, ועליו להזדרז. מלחמה התחוללה בלבו. לרגע סבר שלא יתאמץ מדי, הרי המשקה בהחלט כשר, והוא מאד ממהר, והוא בכלל בדרך... היצר אף יעץ לו להתבונן ברשימת הרכיבים, שום פרט בהם לא נראה לו קשור לאיסור מפורש...

'לא, תודה!' - אמר בגבורה לבעל החנות. הוא באמת ממהר, ובכל זאת - נותרו עוד כמה דקות. הוא יחפש חנות אחרת, לא ייכשל בשתיית משקה שכשרותו אינה מהודרת. פיו בוער בצמא, הוא חש כי מקרבו עולה עשן של יובש, ורץ לחפש חנות נוספת...

אפס, כי גם שם נשנה המחזה. מבחר עצום, מגוון גדול, אך ללא הכשרות המוקפדת המבוקשת... עכשיו הוא ממהר עוד יותר, מהרהר כי לא נותר לו פנאי להמשיך לחנות נוספת, וכבר עומד לבחור בבקבוק שכשרותו נחותה בעיניו... ברגע האחרון נעצר, נעמד על עומדו. 'לא שווה! לא כדאי! כן צמא לא צמא, כן מונית לא מונית. לא מכניסים לפה משהו בכשרות לא מהודרת, נקודה!' - הוא קובע, ורץ לחפש חנות נוספת...

כשהוא מגיע אליה, אורו עיניו. כאן ניצב בגאון הבקבוק המוכר, זה הנושא חותמת כשרות מהודרת. הוא ממהר לשלם ורץ לכיוון תחנת היציאה של מוניות השירות, ואז הוא מגלה כי המונית כבר יצאה לדרכה לחיפה, מותירה אותו ובקבוקו בידו בתל אביב, ממתין למונית הבאה...

ההמתנה אורכת זמן, ר' יצחק מתחיל לאבד סבלנות. לבסוף, בתום המתנה מורטת עצבים, מונית השירות שלו יוצאת לדרכה. הנסיעה חולפת ביעף, עד שלפתע בולם הנהג לאיטו את הרכב, ומבשר לנוסעים על עיכוב לא צפוי: 'אני רואה פקק ענק בהמשך הדרך...'. ר' יצחק הופך למתוסכל. אם לא די בכך שהחמיץ את המונית הראשונה, עכשיו הוא גם תקוע בפקק אינסופי. המונית מוסיפה להזדחל בעצליים. קטע דרך שבימים כתיקונם הנסיעה בו היא כעשרים דקות, הופך לשעתיים וחצי של זחילה איטית ממושכת ומרגיזה. הוא מתחזק באמונה כי הכל מידי הבורא, ורק ממתין לראות מה הסיבה לפקק המפתיע...

לקראת סוף הפקק, כשהוא חולף על פני סיבת הפקק הפתאומי, הוא מנתר ממקומו ומשפשף את עיניו בתדהמה. בצד הכביש, צמוד לגדר הבטיחות, מושלכים שיירי מונית השירות בה איווה לנסוע. לפי יללות האמבולנסים שמסביב, ולפי מה שדיווח הנהג לאחר שיחה קצרה עם השוטרים שחסמו את הכביש - מונית השירות

התנגשה בעוצמה במעקה הבטיחות, הרכב התרסק לחלוטין 'רבונו של עולם!' - נזעק ר' יצחק בטבורה של המונית, כל הנוסעים המומים, 'אינני מאמין, נתת לי את חיי במתנה!' - הוא קורא ברגש, עיניו זולגות דמעות הודאה לה' על הנס המופלא. הוא מוסיף להביט בשברי מונית השירות בה רצה כל כך לנסוע, ואותה החמיץ רק בשל התעקשותו להקפיד על כשרות מיטבית בכל מצב ותנאי, והוא נדהם והמום: אכן, ההקפדה על כשרות מוקפדת של השתיה שהכניס לפיו - הצילה את חייו, פשוט כך!

את הסיפור המדהים שמענו מהמשפיע הגה"צ רבי אהרן טויסיג שליט"א, שמכיר את המעשה ממקור ראשון. ולמדנו בא:

לעולם לא יוכל יהודי לדעת, מה ההזדמנות שהנסיון טומן בחובו. לפעמים זה רגע של קרבת אלוקים, לפעמים רגע של השפעה שמימית, ולפעמים - זה עלול להיות הצלת חיים. מהותו של הנסיון - שהתמורה הגבוהה המשולמת בגינו נסתרת, כי לו היתה גלויה - לא היה זה נסיון כלל...

הרגע בו יהודי מתגבר על הנסיון, עשוי להתגלות כרגע הדומיננטי בחייו, רגע מהפכני ונדיר. זהו רגע יקר ערך, שאסור לאפשר לו לחמוק מבין הידיים, כי לעולם לא נדע מה אנו עלולים להחמיץ במקרה כזה. בבוא עת הנסיון, עלינו רק לזכור ולשנן כי הרגע הזה הוא רגע שכולו הזדמנות, וככל שנשתמש בו טוב יותר ונתמודד עמו בגבורה רבה יותר - כך נצליח למקסם את הרווח הזה ולהפיק ממנו תועלת רבה, גשמית כרוחנית.

אם מגיעה עת נסיון - זה הרגע לקפוץ קדימה, לזנק ולתפוס. בורא עולם נותן לך הזדמנות - אשריך! רק תתגבר ותעמוד בגבורה - ותזכה לפתיחת שערי שמים נדירה, לאושר רוחני חסר תקדים!

עיסקה מדומה...

תלאות וטלטולים רבים היו מנת חלקו של הרה"ג רבי יעקב יוסף הרמן זצ"ל. מאז גדל כילד עני בסלוצק שברוסיה, דרך הבריחה וחי הבדידות בארצות הברית של אז - לפני כמאה שנה, ועד שהצליח לשקם את חייו ולפתוח חנות פרוות מצליחה, ממנה התפרנס בשפע.

הרב הרמן הטיב להעריך את מעמדו החדש, שאיפשר לו לקבוע עתים לתורה מתוך יישוב הדעת, כשעסק הפרוות שבעלותו מניב רווחים נאים. הוא קבע במסמרות ברזל כי מדי בוקר יעסוק בתורה בין השעות תשע לעשר, והודיע כי בשעה הזו - המוקדשת ללימוד התורה, יתנתק מכל עסקיו וישקע בלימוד תורני מעמיק, כי הוא משוש חייו. כל הסוחרים, הלקוחות, הספקים והשותפים, כבר ידעו כי בשעות אלה הרב הרמן איננו. ואם טעו והגיעו - נאלצו להמתין בסבלנות...

ביום מן הימים, בשעה תשע וחצי בבוקר, נקש סוחר נודע בדלתו של הרב הרמן, וביקש להיכנס ולשוחח עמו, ומיד. הרבנית הרמן קיבלה אותו בחיוך ובשמחה, אך הודיעה כי לא ניתן להפריע לבעלה עכשיו - עד שיסיים את חוק לימודיו הקבוע...

הסוחר התעצבן על העיכוב, וקרא: 'גברת הרמן, את כנראה לא

מבינה מה באתי להציע, איזו עיסקה זהב. אני נותן לו כמות סחורה אדירה במחיר כמעט אפסי, הוא יכול למכור את הסחורה הזו במחירים טובים - ולהרוויח לא פחות מ-15,000 דולר! חמישה עשר אלף דולר רווח קרובים אליכם מאוד - ואת מספרת לי שעלי להמתין עוד כמחצית השעה!'

'מצטערת, ההוראה היא לא להפריע לו בשום מחיר עד השעה עשר!' - הסבירה הרבנית את פשר סירובה. אך הסוחר התעקש שוב ושוב, לחץ בכל הכח. גם הרבנית החלה לחוש כי אולי רווח חריג שכזה - רווח של 15,000 דולר בעיסקה אחת - מצדיק שינוי מהכללים הרגילים, ולבסוף נכנעה ללחציו וניגשה לחדרו של בעלה...

הרב הרמן ישב מול הגמרא הגדולה, שקוע באותיותיה, מלטף את השורות במבט מעמיק. היא נקשה על הדלת ופתחה אותה קלות, והרב הרמן פשוט נבהל - מה קרה שמפריעים לו באמצע הלימוד?! הרבנית הסבירה בקצרה: 'נמצא כאן סוחר שמציע עיסקה ש-15,000 דולר רווח בצידה...'. ובעודה מדברת, הניד הרב הרמן את ראשו לשליה, כאומר 'לא מעניין אותי עכשיו', ושב וצלל בין דפי הגמרא. 'הוא לא מסכים להמתין עד השעה עשר' - לחשה הרבנית, אך הרב הרמן כבר שקע בלימודו, כאילו אין הדבר נוגע לו...

'מצטערת!' - אמרה הרבנית לסוחר הממתין בחוסר סבלנות. 'ניסיתי, הרבה מעבר למה שאני עושה בדרך כלל. הוא יוכל לדבר איתך רק בשעה עשר!' - הוסיפה. אך הסוחר כבר איבד את סבלנותו, כעס על העיכוב, ויצא בטריקת דלת...

חלפו עשרים דקות, והנה הגיעה השעה עשר. הרב הרמן מסיים את לימודו הקבוע, ויוצא מחדר לימודו. הרבנית ניגשת אליו ושואלת: 'אינני מבינה, הרי רווח של 15,000 דולר מאפשר לך לסגור את החנות ולשקוע בלימוד התורה למשך כחצי שנה. האם לא היה כדאי לעצור את הלימוד לכמה דקות ולבצע את העיסקה? האם לא היה משתלם לקנות כמה חודשי שלוה בלימוד התורה בכמה דקות של הפסקה!'

חיך הרב הרמן והשיב: 'אולי היה כדאי, גם במוחי חלף הרהור כזה לרגע. אבל לאחר רגע הבנתי, שגם עיסקה כה טובה - יכולה לבוא בכל זמן אחר, גם רווח כה גדול יכול להגיע בתנאים אחרים... אין זאת אלא שמשמים שלחו אותנו להעמיד אותי בנסיון, לראות אם אני יכול להתמודד עם פיתוי כה גדול, אם אני מצליח לשמר את שעת הלימוד שלי בטוהרה - גם כשמפריעים גדולים וכדאיים עומדים בדרכי...'

סיפור נפלא זה, שנכתב בספר הביוגרפי המרתק 'הכל לאדון הכל', חושף בפנינו טפח נוסף מעולמו של הנסיון. הוא בא דווקא בזמן הכי פחות מתאים, בעוצמה שמשקרת. הוא מנסה להזיז את היהודי מדרכו, להפריע לו בקבלות שקבע לעצמו...

דווקא לכן, חשוב כל כך להכין את עצמנו בעיתות שגרה לקראת שעת הנסיון. לזהות מיד את כל הקשיים הייחודיים הצצים לפתע פתאום, את הפיתוי הגדול הטמון בהם, את הררי תירוצי היצר הנלווים אליהם. אלו האותות והסימנים המצהירים על כך ששעת

נסיון בפתח, כעת נדרש רגע של גבורה אמיתית, עכשיו ניתנת הזדמנות פז!

ככל שמוכנים לכך מראש, ככל שמבינים ששעת הנסיון היא מתנה שצריך להיערך אליה כדי לא להחמיץ אותה, ככל שעוברים אותה בגבורה ובנחישות ומצליחים לשמור על שעת לימוד קבועה, על עיניים טהורות, על פה זך ונקי, על מידות טובות גם בשעה כה קשה - כך הופכים את שעת הנסיון למנוף רב עוצמה של קרבת אלוקים ורוחנית, שמביאה בכנפיה גם השפעה גשמית רבת טוב!

שריפה בעיירה...

היה זה בעיצומו של לילה, כשתושבי העיירה קוצק שנמו את שנתם בשלווה - זינקו לפתע ממיטותיהם בפחד ובבעתה. באחד הבתים פרצה שריפה, ועד מהרה - מאכולות של אש ולהבות ענק כיסו את פני האופק, מחסלות את כל הנקרה בדרכן. ראשית, פעלו כולם כדי להציל את הנפשות ולהבריחן למקום בטוח, ואחר כך החלו להרהר על המשמעות הכלכלית הכבידה. כל רגע בו האש מתקדמת משמעותו עוד בית או עסק שנשרף ומתכלה...

אחד הסוחרים היהודים שחנותו היתה בטווח הלהבות, אץ רץ אל הרה"ק רבי מנחם מנדל מקוצק ז"ע, ומשאלתו בפיו: 'רבי, הושיעה! החנות שלי עולה בלהבות, זה כל רכוש!' הרבי עצם עיניו

לרגע, והשיב לו ברוע: 'אל דאגה! החנות שלך תינצל ולא תישרף!' - קבע הרבי באופן ברור...

דברי הרבי נסכו בו תקווה, והוא המתין עד שכובתה השריפה כדי לבחון את תוצאותיה. אז התברר כי אכן הרבי צדק - השריפה כילתה הכל מכל צדדי חנותו, ואילו חנותו שרדה ללא פגע...

'מופת גלוי!' - צהל היהודי, ובא אל הרבי להודות על הנס המופתי. 'לא יאומן כי יסופר, רוח הקודש גלויה. הרבי הבטיח וכך היה!' - בישר לרבי בעליצות. הרבי חיך אליו באצילות והשיב: 'לא, בני. לא נס ולא מופת. פשוט, ידעתי שבורא עולם לא מעמיד יהודי בנסיון שהוא לא יכול לעמוד בו. מיד כשראיתי את פניך - הבנתי שאתה לא יכול לעמוד בנסיון של איבוד ושריפת כל רכושך, לפיכך הסקתי שאין סיכוי שתינזק מהשריפה!'

ודבריו אלו של הרבי, כדאי שנזכור אותם תמיד. אם יש לנו נסיון - זו מחמאה שמימית אדירה: יהודי, אתה יכול לעמוד בזה! יש לך כוחות! בתוכך טמונות עוצמות! החזק מעמד בעת הנסיון, ותראה שאתה מסוגל לעמוד בו, ועוד תצא ממנו מחוזק ומחושל, עוצמתי וגיבור רוח!

המשך מעמוד 7 | הגאון רבי יחיאל צוקר שליט"א

מערכת חיסונית רוחנית פנימית, והטבע של האדם הוא להיאבק ביצר הרע.

"כשהילד קטן ולא מבין, הוא לא יודע לזהות שיש פה אויב. צריכים לעזור ולו ולהנחות אותו. אבל כשהוא קצת מתבגר הוא יודע בדרך כלל לזהות מתי זה היצר הרע שמדבר אליו, ואם תיתן לו את האחריות על עצמו, הוא ילמד להתגבר על היצר, המערכת החיסונית שלו תפתח בהדרגה חסינות כלפי הפיתויים שלו.

"ככל שתשמור על הנער, ותיתן לו 'אנטיביוטיקה' כביכול, ככל שתיתן לו עזרים חיצוניים להתגבר כביכול על היצר, בדמויות גערות, עונשים וכדו', תייצר אדם שיהיה תלוי יותר ב'תרופות'. כשהוא ייתקל ביצר הרע ולא יהיה משגיח בסביבה כדי לגעור בו ולשמור עליו שלא יפול, יהיה לו קשה מאוד לעמוד מול היצר הרע בכוחות עצמו.

"לכן התפקיד של המחנך הוא לא להשגיח על התלמיד בצורה קפדנית ודקדקנית, אלא לסלול לו את הדרך, להראות לו את הכיוון הנכון, לתת לו את הכח והכלים להתגבר בכוחות עצמו על היצר הרע.

"כשאני אומר לך להתעלם מ-80 אחוז ממה שראית', הסביר ראש הישיבה, 'זה בגלל שרוב המחדלים של בני הנוער הם כאלו, שבני הנוער מסוגלים להתגבר עליהם בכוחות עצמם, והם רוצים להתגבר עליהם. אם לא תתערב, הם יתגברו בכוחות עצמם על הבעיות הללו, גם אם זה לא יקרה באופן מיידי. אם תתערב יותר מדי, אתה רק תפגע בחינוך שלהם!'..."

לשליחת תגובות לכותב הטור ולקבלת העלון של הרב אשר קובלסקי: במייל, כתבו ל-6182918@gmail.com מתוך הספר המפואר פניני פרשת שבוע

בהזדמנות אחרת שמעתי ממרן זצ"ל עוד בעניין הזה של התעלמות: "המשגיחים חושבים", כך אמר לי מרן, "שאם הם יודעים על מעשיו של הבחור, ולא מעוניינים להעניש אותו כרגע מסיבה כזאת או אחרת, לפחות הם ישלחו לו רמז עבה שהם ראו אותו ושהם יודעים על מעשיו.

"זאת שטות! אסור לעשות את זה! הרי הבחור עכשיו מתמודד עם היצר הרע שלו, הוא צריך כוחות כדי להתגבר עליו. במקום לתת לו להתמודד עם היצר, אתה מטיל עליו את הצורך להתמודד עם אתגר קשה לא פחות - בושה, השפלה. עכשיו הוא צריך להתמודד גם עם היצר הרע שלו וגם עם הביזיונות שבאו בחלקו כשהמשגיח תפס אותו בקלקלתו... זה הרי רק מקטין את הסיכוי שהוא יצליח להתגבר על היצר ומשיג את התוצאה ההפוכה ממה שהמשגיח היה רוצה להשיג..."

"אני יכול להעיד", מסכם הרב צוקר את השיחה, "לאחר שנים רבות של ניסיון בתחום, ראינו פעם אחר פעם שמה שמרן זצ"ל ראה בעיני הבדולח שלו, תמיד היה נכון ומדויק במאת האחוזים. בכל פעם שהוא אמר לנו להשאיר תלמידה בסמינר, או תלמיד בישיבה, למרות שכל אנשי המקצוע חשבו אחרת, זכינו לראות מהם נחת נפלאה, נגד כל הסיכויים.

"כך גם לגבי ההנהגה הזאת, אנחנו מאוד משתדלים לצעוד לאורה, לראות רק 20 אחוז, לתת לתלמידים להתמודד בכוחות עצמם עם היצר הרע שלהם, ולצמוח בעז"ה כיהודים יראים ושלמים."

אחראי האבא שנמצא פה על הקו, והאבא משתעל בעדינות, אומר תודה רבה, ומודה שהוא שמע את כל הסיפור "פשוט הייתי עסוק פה באיזה עניין לכן לא יכולתי לדבר..."

שני ההורים מודים יחד למנהל, ומתכוונים לסיים את השיחה אבל המנהל עוצר אותם... "רגע רגע, אתם לא הולכים לשום מקום. אני חייב שתגלו לי את הסוד". הם שואלים איזה סוד, על מה הוא מדבר, והמנהל אומר להם: "זה לא דבר מקרי ששני אחים הגיבו באותה צורה בלי שום הכנה או תיאום מראש. יש פה משהו, אני חייב לדעת מה הסיפור!"

אחרי שהפעיל עוד קצת לחץ, הם מספרים את הסיפור, וזה סיפור רבתי, שכל אחד ואחד מאתנו חייב לשמוע ולהפנים!

גלידות בפח האשפה

"זה קרה לפני כמה חודשים, במהלך הקיץ", מספרים ההורים. הם התכונו לקראת שמחה משפחתית, והיו צריכים לבגד את כל הילדים מכף רגל ועד ראש. האמא שמעה שיש איזו חנות הרחק משכונתם החרדית, שהמחירים שם הרבה יותר זולים.

ביום מן הימים, אספה האמא את כל הילדים ויצאה איתם באוטובוס לכיוון החנות המדוברת. הם בילו שם שעה וחצי או שעתיים, קנו את כל הבגדים הנדרשים, ופנו לחזור. כמובן שכזה אירוע זה לא קל לילדים, שצריכים להוריד וללבוש ולמדוד עוד בגד ועוד בגד, והם מאבדים סבלנות... לאחר מכן הם היו צריכים לצעוד כברת דרך עד התחנה, היה להם חם מאוד, וליד התחנה היה קיוסק שממנו ניבטו אליהם מקררים עמוסים גלידות וטילונים.

הילדים ביקשו מאמא שתקנה להם, והיא אמרה שאכן מגיע להם. אבל היו לה רק כמה דקות עד שהאוטובוס יגיע, ולכן היא השאירה את הילדים בתחנה, מיהרה לקיוסק, קנתה טילונים כמספר הילדים, אספה אותם אל תוך שקית ושבה במהירות לתחנה. "אחרי שנעלה לאוטובוס נחלק לכם את הטיילונים", היא הבטיחה, "ממש עוד כמה דקות..."

עוד הדיבור בפיה והנה האוטובוס מגיע, הם עולים, היא משלמת, כולם מתיישרים איש איש במקומו, ואמא מוציאה את השקית כדי לחלק להם את הטיילונים.

רגע לפני שהיא מחלקת להם, היא מעיפה מבט ו... נחרדת לגלות שהטיילונים הם בהכשר שהם לא נוהגים לאכול...

היא אומרת לילדים: "אני מאוד מצטערת, אבל הטיילונים האלו הולכים לפח. אנחנו לא אוכלים אותם..."

כמובן שהילדים התחילו להתקומם ולבכות, אבל היא אומרת להם: "ילדים יקרים, הטיילונים האלו לא בהכשר שלנו, אנחנו לא אוכלים אותם! לא אתם, לא אני, לא אבא שלי ולא סבא שלי, עד משה רבינו וזמן מתן תורה, כולנו הקפדנו לכל אורך הדורות לאכול רק אוכל כשר למהדרין... הטיילונים האלו הם לא 'מהדרין'."

הילדים כמובן הבינו שבאמת לא כדאי לאכול מהטיילונים הללו, אבל האכזבה עדיין היתה קשה ומרה. הם בכו שחם להם, ואמא הבטיחה לפצות אותם... כשהגיעו הביתה, היא פתחה את המקפיא, הוציאה

המלמדים הביטו זה על זה בחוסר אימון. איזה כח של ילד! מי היה מאמין? ילד אחד שהצליח להפוך את מצב הרוח של כל הילדים באוטובוס. פששש... כל הכבוד!

הפתעה כפולה

כשהם הגיעו לחיידר וירדו מהאוטובוס, מגיעים מולם המלמדים של כיתות ח-ט עם חיוך ענק... "אתם לא מבינים מה קרה באוטובוס שלנו", הם מספרים להם: "כשסיפרנו לילדים שאנחנו נוסעים חזרה לחיידר, הם ממש כעסו, היה צעקות ודמעות, אחר כך ישבו כולם בפנים חמוצות, ואז בא ילד אחד, מכתה ט', וביקש את המיקרופון, בסוף הסכמנו לתת לו והוא אמר לילדים: "אתם יודעים מה קרה פה היום? היום היה יום היסטורי, אנחנו ויתרנו על יום כ"ף, רק בגלל שהקב"ה לא מרשה, אשרינו מה טוב חלקינו... ואז הוא התחיל לשיר וכל הילדים הצטרפו אליו, ממש פלא איך שילד אחד הצליח להרים את כל האוטובוס..."

שני המלמדים של כיתות ו-ז מסתכלים עליהם בתימהון... "אתם מתבלבלים... זה היה באוטובוס שלנו!". והמלמדים של ח-ט אומרים "מה? מה פתאום, אנחנו אומרים לכם שזה היה באוטובוס שלנו!"

כמובן שמהר מאוד התברר להם ששני הילדים הללו הם אחים, שניהם קיבלו את אותה החינוך והגיבו באותה הצורה להתרחשות הלא נעימה...

באו ארבעת המלמדים לחדרו של המנהל, וסיפרו לו את הסיפור במלואו... המנהל נרעש ונרגש, הוא אמר שכזה סיפור מחייב חקירה ודרישה...

בביתם של הילדים צלצל הטלפון. אמא שלהם ניגשת ורואה שעל הצג כתוב שזה מהמשרד של תלמוד התורה. היא נלחצת... מי יודע מה שלוימל'ה שלה כבר עשה הפעם שהמנהל מתקשר...

היא מבקשת מהאבא שיענה הוא לטלפון, אבל האבא רואה שמדובר בתלמוד התורה ועושה את אותו החשבון... "עדיף שאת תעני", הוא אומר לה ורץ מהר לחדר השני, כשהוא מבטיח להרים את השפופרת ולהקשיב לשיחה... "אם אני אראה שאת מסתבכת אני איחלץ לעזרתך", הוא מבטיח לאשתו, "עדיף שאת תתחילי... שנראה במה מדובר..."

היא אכן עונה לשיחה, והמנהל שכבר יש לו ניסיון בכגון דא, מקפיד לומר מיד עם תחילת השיחה: "הכל בסדר עם הילדים, לא קרה להם כלום והם לא עשו שום דבר רע".

אנחת רווחה קולנית נשמעת משני החדרים, אבל הם עדיין לא רגועים, מה מביא את המנהל להתקשר אליהם בעיצומו של יום בהיר, כשהילדים בכלל אמורים להיות בפארק ולהשתובב עם חבריהם?

אומר להם המנהל: "יש לי לספר לכם 'סיפור של נחת'", ומתאר את השתלשלות האירועים, כשהוא מסיים בהצהרה: "אשריכם מה טוב חלקכם שאתם מחנכים בצורה טובה כל כך את הילדים שלכם".

האמא הנרגשת מודה בכל פה למנהל, ומסבירה שעל החינוך

קופסה של גלידה וחילקה לכל אחד גביע גלידה עם סוכריות של עוגה שפזרה מלמעלה.

טיול לסופרמרקט

אחרי שעה מגיע האבא הביתה, חוזר מהעבודה... "שלום לכולם", הוא אומר ותולה את החליפה על הקולב. היא מכינה לו כוס קפה ומספרת לו את קורות היום, כולל הסיפור עם הגלידות שעלו הרבה כסף והלכו לפח בגלל ההכשר...

האבא שואל את האמא, "נו, ומה עשית???", והיא משיבה שהיא הרגיעה אותם, ובבית נתנה להם גלידה בצלחות...

"רגע רגע...", הוא מברר, "זרקנו גלידות לפח, הילדים היו מאוד מאוכזבים, ולא עשינו עם זה כלום?... זאת הרי הזדמנות שאסור לפספס! אנחנו חייבים להשתמש בזה".

האבא מוחא כפיים בהתלהבות: "ילדים, בואו לפה כולם. יש לי משהו חשוב להגיד לכם..."

כל הילדים מתאספים ותולים בו עיניים תמהות, מה אבא רוצה להודיע להם? עוברים דירה? נולד להם עוד אח והם לא שמעו על זה עדיין?

אבל האבא אומר להם: "היום זהו יום היסטורי בתולדות המשפחה שלנו. היום יש לנו יום חג, אני רוצה שתתארגנו, אנחנו יוצאים לסופרמרקט הגדול..."

הם מגיעים לסופרמרקט... 17 שורות של מדפים עמוסי כל טוב, והאבא מכריז: "עכשיו כל אחד קונה מה שהוא רוצה!"

זה רגע מאוד מסוכן, קחו ילד בני ברקי ותשחררו אותו באמצע סופרמרקט לקנות כל מה שהוא רוצה, הוא עוד יקנה יותר מאמא שלו...

הילדים קנו ממתקים טעימים, כל אחד שניים שלושה ממתקים, והאבא משלם בשמחה בלי להתלונן ובלי לעשות מזה עסק.

חוזרים הביתה, מוציאים את המפה הכי חגיגית שבה משתמשים רק בחגים, פורסים על השולחן, מדליקים נרות, אוכלים ממתקים ורק אז האבא מסביר להם מה היה כל כך מיוחד היום...

"היום יצאו ילדים טהורי עיניים וברי לבב, לקנות בגדים לכבוד החתונה המתקרבת במשפחתם, היה להם חם, הם קנו גלידות,

ולמרות שמאוד מאוד רצו לאכול אותן, הם זרקו את הגלידות לפח. "למה? לא בגלל שאמא שלהם לא אמא טובה חלילה, לא בגלל שאבא שלהם קמצן או 'חסכן כרוני', הם לא אכלו את הגלידה אך ורק בגלל שהקב"ה לא מרשה! הם עמדו בניסיון ושילמו מחיר אישי כדי לקיים את רצון ה'!!! זהו יום חג, זאת סיבה לחגיגה. אשרינו מה טוב חלקינו..."

בשלב זה לימד האבא את הילדים את השיר "אשרינו מה טוב חלקנו", וכל המשפחה רקדה משך שעה ארוכה בהתלהבות גדולה... לסיום אמר להם האבא: "ילדים יקרים, דעו לכם שבמשך כל ימי חייכם אתם תצטרכו להתמודד עם ניסיונות, ניסיונות קשים הרבה יותר. תרצו לעשות כל מיני דברים, ולא תוכלו לעשותם כי הקב"ה לא מרשה לעשות אותם.

"תמיד תמיד תזכרו! יש לכם אפשרות להיות עצובים וזעופים על כך שאתם מוגבלים והקב"ה לא מרשה כל מיני דברים, אבל אנחנו צריכים לשמוח על כך. הקב"ה לא מרשה לנו כי הוא אוהב אותנו, כי אנחנו קשורים אליו. מהגויים לא אכפת לו שיעשו מה שהם רוצים, אין לו קשר איתם. אנחנו מחוברים אליו וקשורים בו, לכן אכפת לו מאתנו והוא אומר לנו איך להתנהג! כשיש לכם ניסיון, תעמדו בו, תוותרו על ההנאה הרגעית, תתגברו על הפיתוי הזמני ותעשו את זה בשמחה! תצעקו 'אשרינו מה טוב חלקנו'."

ממתק של 'אשרינו'

מנהל הת"ת שמע את הסיפור והתרגש, הוא סיפר אותו לכמה ידידים וכך התגלגל הסיפור עד לגה"צ רבי צבי מאיר זילברברג שהחליט לבדוק את פרטיו, וחקר לעומק עד שהגיע לבעל המעשה, אביהם של שני הילדים המחונכים הללו.

האבא אישר את פרטי הסיפור במלואם, ולאחר מכן אמר לרבי צבי מאיר: "זה מעניין מאוד שהרב מתקשר אלי בדיוק היום בהקשר לזה, כי אתמול בלילה היה המשך לסיפור..."

"הגיעה אלינו לביקור דודה מבוגרת, וחילקה לילדים ממתקים. הילדה שלי, בת ארבע, לקחה את הממתק, רצה לאמא שלה ושאלה אותה: 'מאמי... הממתק הזה הוא ההכשר שלנו, או שזה ממתק של 'אשרינו'?'..."

המשך מעמוד 11 | המשגיח הגה"צ רבי משה אהרן שטרן זצ"ל

ולמעשה כל יהודי צריך שיהיה לו מקום כזה, איזה כבוד עצמי שיש לו, שממנו הוא לא נופל גם כשיש לו ירידה ברוחניות חלילה, להחזיק חזק ולשמור בכל הכח שלא לוותר, אפילו אם יש לך רק מקל, אתה עדיין יכול להישאר מלך!

תודתנו לתלמיד המסור שאצר את דברי המשגיח זצ"ל באוצרו במשך כחצי יובל שנים, עד שראו אור. זכות הרבים תלויה בו. (הדברים נכתבו בתרגום מידידיש ללשה"ק, ובשינויי עריכה מתבקשים).

היה היה מלך על העליונים והתחתונים, ירד וירד ורד, איבד את השליטה בעליונים ובתחתונים, איבד את השליטה בירושלים, בבית שלו, אבל הוא לא איבד את המלוכה. גם כשנשאר לו רק מקל, הוא נשאר מלך, מלך על מקל, אבל מלך!

זה דבר חשוב שכדאי לזכור, כדי שלא להגיע ל'קיר נטוי' ברוחניות. תמיד לשמור על המעמד, גם אם יש נפילה רח"ל, לא להיכנע ולהתמסר למצב החדש, אלא להחזיק במעמד הקודם ולחזור אליו במהרה.

עוגה ולא את הדבר השני משום שדעתו שאין מברכין עליו מזונות, לכן הקדים ואמר לו שהוא אוהב זאת, ולא משום הנידון במאכל השני.

"סבא ביקש לומר שהוא נהנה מאד מצורת הצגת השאלה"

תלמיד חכם צעיר בא לשאול שאלה. שמע רבינו את השאלה המורכבת ואמר שעליו לחשוב וביקש מהשואל שיתקשר אחר הצהרים לנכדו והוא יאמר לו את ההכרעה. כשהתקשר אחה"צ שמע את ההכרעה ומה שהוסיף הנכד לומר לו: סבא ביקש לומר עוד שהוא נהנה מאד מהצורה בה הצגת את השאלה.

(מתוך הספר 'גאון ישראל')

איתו האורחים, משפחת החתן נרגשים, לא פשוט הוא לשבת בד' אמותיו של גאון ישראל וניצלו את ההזדמנות הנדירה לדבר איתו בלימוד ובהלכה.

לפתע נשפך לידו משהו על הרצפה ומיהר לקחת מטאטא שהיה מונח שם והחל בפשטותו וענוותנותו לטאטא, לפתע נעצר והניח המטאטא בצד, והתבטא שהיות ומכל דבר עושים מנהגים ודיוקים, אינו מעוניין בזה שאולי לא יבינו הפרטים.

כך היה דרכו להזהר שלא ילמדו ממנו דברים ופעמים רבות היה מסביר הנהגה שלו, שלא יבינו מהנהגתו דבר בטעות. היה מעשה שבמסיבת בר מצוה, נטל פיסת עוגה, ואמר להרב שישב לידו שהוא אוהב עוגה זו. הלה התפלל לעצמו, לשם מה מספר לו רבינו מה שאוהב, עד שהבין שהיות ועל המאכל השני שהיה מונח במגש, היה נידון, האם מברכים עליו מזונות ולא רצה שהלה יחשוב שהוא אוכל

המשך מעמוד 17 | הגאון רבי שלמה לוונשטיין שליט"א

דהו טפח על שכמו. בבירור חש בידו הנוגעת בכתפו. הוא הסתובב לאטו, משתדל להסתיר את החיוך בזויות פיו, ואז גילה את הטופח ותוחלתו נכזבה - קבצן עני עמד לפניו, ופשט ידו לצדקה באמרו 'צדקה תציל ממות'. האכזבה היתה קשה. בבת אחת נפל ממרום הדמיון על הכסף הרב שיקבל, אל הבור העמיוק של המציאות הקודרת.

שבור ורצוצן שב אל רבו ושח לפניו את כל המעשה. הוא סיים בכאב:

"מאי שנא ביני ובין חברי?!" ענה לו הרבי בפקחותו: "חברך נסע לבקש ולהתפלל להקב"ה שישלח לו כסף, ואכן שמע ה' לתפילתו ושלח לו עשיר שיטפח על שכמו ויתן לו הרבה כסף. אתה, לעומתו, נסעת כדי לקבל טפיחה על השכם, ואכן - קבלת את רצונך!"

ללמדנו, שכגודל האמונה, כזו גודלה של הישועה!...

(מתוך מתוק האור - שבת, ובראשית)

המשך מעמוד 21 | הגאון רבי מרדכי בונים זילברברג שליט"א

עליו ריעו' התקיים בו בשלמות... לא עברו דקות מרובות ולפתח הישיבה מגיעים זוג הורים ושואלים: "האם לומד כאן בחור פלוני?". "מה זאת אומרת לומד?", הם נענים, "גש ותראה בעצמך!". אומר בחור נמרץ לאב המתעניין, "אפילו מקום פנוי יש בספסל שלו, תשב לידו ותלמד את לימודיך ותראה בעצמך". מתברר שמישיב חדש מונה בישיבה... במשך השעתיים הקרובות ניגשו אליו בחורים רבים, שאלו שאלות, הקשו קושיות, והוא מציגו שכאמור היה לו מוח חריף בקודקודו, הצליח להיכנס לעניינים והצליח לקיים את המשך המימרא של 'שואל כעניין', ואכן השיב כהלכה, לפחות מבחינתו של האב שבה לראותו וישב כמסומר למקומו. הוא ממש התאפק בחסדי ה' לא לשאול קושיות שהציקו לו בלימודיו שלו. לאחר שעתיים הוא ירד לרעייתו שהספיקה להמתין, ללכת לקניות ושוב להמתין.

"נו?", היא שואלת אותו בקוצר רוח. "מה אומר לך?", הוא משיב, "עולם אכזר, עולם שקרן, עיני ראו ולא זר! בחור מיוחד ומדהים!!..." ואחרי שבועיים נשברה צלחת למזל טוב! כולם היו מרוצים, השדכן ש'הלך לו' שידוך בקלות, החברים של החתן שהרגישו ש'עשו' את השידוך, וכמובן המשפחות משני הצדדים. חוץ מהחתן. הוא הרגיש לא נוח, למה הכנסתי את עצמי? הוא חשב, האם זה יכול להיות בכלל השידוך שלי אחרי מה ששמענו על הכלה המהוללה? הוא שם את פניו אל האורים ותומים, והלך אל מרן הגר"ח קנייבסקי זצ"ל לשאול איך זה יכול להיות בכלל? ר' חיים הקשיב לסיפור בכבוד ראש, ופנה אליו בשאלה: "אתה יודע כיצד זכית לשידוך נפלא כזה?" ומיד השיב: "בזכות השעתיים שישבת ולמדת!..."

רוצים לקבל את 'לקראת שבת' מדי שבוע ישירות למייל? שלח מייל ל- dirshu@dirshu.co.il

**סיכום
שבועי
ב'דף יומי
בהלכה'**

◆ **מי שנמצא לפניו דבר האוסר אמירת דברי קדושה - האם עצימת עיניים תתיר זאת?**

◆ **באילו מקרים לא חל הכלל 'ספק דרבנן - לקולא'?**

◆ **האם מותר לשמוע קול זמר של אשה מהקלטה?**

אמירת דברי קדושה בצורה הולמת

• אסור לומר דברי קדושה כאשר יש לפני האומר ערווה בלתי מכוסה, ואף אם האומר עוצם את עיניו, או שנמצא במקום חשוך ואינו רואה את שלפניו. ויש שכתבו כי במקרה שהערווה נמצאת בחדר אחר, או ברחוב - כגון שרואה אותה מבעד לדלת או לחלון - ד' בעצימת עינים, ויש חולקים; אך לכל הדעות, אם מחיצה מפסיקה ביניהם, אף אם הערווה נראית בעדה - ד' בעצימת עינים.

• אסור לומר דברי קדושה: ברכות, תפילה או דברי תורה, כאשר נמצאת צוֹאָה בטווח של ארבע אמות מהאומר, או שנמצאת לפניו בטווח הראייה.

• אסור לומר דברי קדושה בטווח של ארבע אמות מריח רע של צואה; ויש שכתבו שאם יש באותו מקום 'מפיץ ריח', והריח הרע אינו מורגש - מותר לומר שם דברי קדושה.

• מותר לומר דברי קדושה בסמוך לצואה מכוסה כאשר הריח אינו נודף מבעד לכיסוי. יש אומרים שהיתר זה אמור גם ביחס לצואה הנמצאת על גופו של האומר, ויש חולקים.

• האדם צריך להקפיד שבגדיו יהיו נקיים בכל עת, ובפרט בעת התפילה; ובדיעבד, אף אם יש צוֹאָה על בגדו - והיא מכוסה - רשאי להתפלל וללמוד תורה.

• מקום שמצוי בו דְבַר מֵאוֹס אשר אסור מדאורייתא לומר דברי קדושה בסמוך לו, או שידוע שהיה במקום דבר מֵאוֹס כזה וספק אם נלקח משם - אסור לומר בו דברי קדושה עד שיוודאו כי הוא נקי.

• מי שקרא קריאת שמע או התפלל בסמוך לְדְבַר מֵאוֹס אשר אסור מדאורייתא לומר דברי קדושה בסמוך לו, במקום שצריך

לבודקו תחילה (ראה לעיל) ולא בדקו - עליו לשוב ולקרוא ולהתפלל.

• כידוע, 'ספק דרבנן - לקולא', אולם כשניתן לברר את הספק בקלות, או כשמדובר בספק שאינו שקול וצד החומרא קרוב לודאי, יש להחמיר.

• אסור לאדם לומר דברי קדושה: ברכות, תפילה או דברי תורה, כאשר נמצאים 'מי רגלים' בטווח של ארבע אמות ממנו, או שנמצאים לפניו בטווח הראייה.

• תערובת 'רביעית' מים מתירה אמירת דברי קדושה בסמוך ל'מי רגלים', והיתר זה אמור אף במקרה שכמות מי הרגלים גדולה בהרבה מרביעית.

• חולה שחיברו לגופו 'צְנִיטָר' (קְתִיטָר) - רשאי לעסוק בדברי קדושה בעודו מחובר אליו, כל עוד לא נודף מהצנתר ריח רע, ונחלקו הפוסקים אם הצנתר טעון כיסוי, ויש שחילקו בין מיני הצנתרים.

שמיעת קול אשה

• אסור לאיש לשמוע קול זמר של אשת איש ושאר נשים האסורות לו, כגון אחות אשה; ומותר לשמוע קול זמר של אמו, אחותו, אשתו ובתו, ושל ילדה שגילה פחות מ-11.

• קול זמר הנשמע בהקלטה (או באמצעות מקלט רדיו) - כתבו הפוסקים שיש להחמיר ולהחשיבו כקול ממש. ונחלקו הפוסקים אם מותר לשמוע קול זמר של אשה כשאינו יודע מי היא.

• בעת אמירת דברי קדושה יש להשמר במיוחד ממחשבות בלתי ראויות, ועל כן אסור לאיש לשמוע בעת זו קול זמר של נשים, כלומר, אף של כאלה שמותר לו בדרך כלל לשומען.

לקראת שבת לנו ונלכה

ובענין עבודת ערב שבת קודש, גילו לנו הצדיקים כי יש מלחמה. אל תחיה בטעות, שכיון שאתה ירא שמים בוודאי כבר תתלהב בקדושת השבת מיום רביעי...

הגה"ח רבי שמעון שפיצר שליט"א על מלחמת יום השישי כהכנה לקבלת אור השבת

לא ישתדלו להעביר את היום השוק ליום אחר, כי כדאי הוא הדבר לעשות נחת רוח לשמים.

מדרגתו של בעל משא ומתן

בניו של ה'חתם סופר' זצוק"ל הביאו שאביהם היה רגיל לומר: כמעט אי אפשר לעלות למדרגה בשמירת שבת של בעל משא ומתן או בעל מלאכה שצריך לסגור את חנותו ולהתכונן לשבת. הווי אומר: היותו שבעל משא ומתן צריך לעשות כשהוא סוגר את חנותו ומביא את עצמו להרגשה כאילו כל מלאכתו עשויה, מביא אותו למדרגה גדולה כל-כך, אשר כמעט אין שייך שאחר יגיע אליה. כן ידוע מהמגיד מטריסק זיע"א בספרו "מגן אברהם" (פרשת בלק) שהביא בשם הבעש"ט הק' זיע"א, שמי ששקוע במסחרו כל היום ופתאום הוא נזכר שזמן מנחה מתקרב ובא, ומוציא אנחה מפיו, ועוזב את הכל והולך להתפלל אפילו אינו יודע מה הוא אומר, עושה בזה רעש גדול בשמים.

...ובענין עבודת ערב שבת קודש, גילו לנו הצדיקים כי יש מלחמה. אל תחיה בטעות שכיון שאתה ירא שמים בוודאי כבר תתלהב בקדושת השבת מיום רביעי, ובליל שישי כבר תהיה בהתפשטות הגשמיות ורק תרצה לשיר ולהלל להשי"ת, ושאם אין אתה מרגיש ככה, סימן הוא שאתה מהאנשים הפשוטים ואם כך אתה יכול לעסוק במסחר, עד הרגע האחרון וליפול לבית הכנסת באמצע קבלת שבת ..

תכלית חיך היא להילחם ביום שישי. היום הזה הוא יום מלחמה, שהרי יום הוא שמותר במשא ומתן.. זוהי מציאות האדם בזה העולם. הילחם בזה.

(קטע מתוך שיחה נרחבת ומעמיקה על מלחמת יום השישי כהכנה לקבלת אור השבת פרשת וישב תשפ"ב, מתוך חוברת הביניי)

בעיר צאנו היה יום שישי יומא דשוקא, אז היו כולם באים אל כיכר העיר וקונים ומוכרים. זאת ועוד, רוב סוחרי העיר לא היו מחזיקים ברשותם חנויות, אלא באים היו ביום השוק עם עגלות עמוסות סחורות אל כיכר העיר, ושם היו פורשים את סחורתם על השולחנות ומציגים אותן בפני הקונים. מובן שהדבר היה רע בעיני היהודים בצאנו באשר הוצרכו לטרוח ולהתייגע כל-כך בערב שבת קודש, ובפרט בערבי שבתות של ימות החורף אשר אז צריכים היו לקבל את סחורתם בשעה מוקדמת בעוד המסחר בעיצומו.

שלחו הסוחרים היהודים בקשה למושל העיר שיתחשב בשומרי הדת היהודית ויעביר את יום השוק ליום אחר. כשנדע הדבר להגה"ק מצאנו זיע"א, התנגד ואמר כך: לו ידעתם כמה חשוב הדבר למעלה בשמים כשרואים יהודי עומד עם סחורתו ומסביבו קונים רבים החפצים לקנות ממנו, ואינו מתפעל משום דבר אלא מקפל את הכל כדי שיוכל לחזור לביתו ולטבול במקוה לכבוד שבת, וכל שכן אם הוא מקדים לסגור עוד יותר כדי שיוכל לנוח קצת ולאגור כוחות לקראת שבת, לו ידעתם כמה תענוג וקורת רוח זה מביא למעלה בשמים, בטוח הנני שלא הייתם משתדלים להעביר את יום השוק מיום שישי ליום אחר.

הפלא ופלא! הן ידוע שהגה"ק מצאנו היה פוסק גדול, וכוחו של פוסק הלא הוא לשקול את כל הפרטים והשיטות ואז להכריע כדת מה לעשות למעשה. אף כאן ראה הגה"ק מצאנו בקדושתו שני צדדים עומדים לפניו, צד אחד שאין יום השוק מתאים ליום שישי, שהרי ביום שישי צריך האדם להתכונן לשבת, ואם כן, נכון הוא הדבר להעבירו ליום אחר, שהרי עמך ישראל צריכים פרנסה. והצד השני שהשוק מתאים ליום שישי, כי כך נעשה נחת רוח גדולה לשמים. והכריע בכוח הפסק שלו, כיון שכבר נסבב מן השמים כך,

העלון מופץ לזיכוי הרבים, אנא הימנעו מקריאה בשעת התפילה וקריאת התורה

גליון 553
שנה י"ב תשפ"ג

סיפורי צדיקים

יו"ל לע"נ הרה"ח ר' הלל ז"ל בן ר' פינחס נחום המבורגר ז"ל

סיפורי חז"ל

זהירותו של רבי ישמעאל

פרדס היה לרבי ישמעאל בר יוסף, והשכירו לאריס, ביום שישי נהג האריס לבוא אל ביתו של רבי ישמעאל ולהביא לו סל פירות מפרדסו. בשבוע אחד הקדים האריס והביא את סלו ביום חמישי, שאלו רבי ישמעאל בפליאה: מדוע הקדמת והבאת את הפירות השבוע? השיב האריס: יש לי היום דין תורה פה בעיר, ולכן החלטתי להביא את הפירות היום, ולא אצטרך לבוא מחר באופן מיוחד.

קם רבי ישמעאל ואמר: פסול אני מלדון את דינך, מכיון שהקדמת להביא את הפירות יש בכך חשש שוחד, הזמין איפה רבי ישמעאל דיינים אחרים, והוא עצמו עוב את חדר בית הדין ועמד בחוץ. בשעת המשפט התגברו הקולות של המתדיינים והגיעו לאזני רבי ישמעאל העומד בחוץ. בכל פעם ששמע את טענות אריסו, נטה להצדיקו, ואמר לעצמו: הלוואי ויגיד כך וכך ויזכה בדין.

אחר כך סיפר רבי ישמעאל לתלמידיו את המעשה ואמר: אוי להם למקבלי שוחד! באותו יום חמישי לא נטלתי מאריסי את הפירות - והלא הפירות שלי הם! על אחת כמה וכמה, מקבלי שוחד שבוודאי אינם יכולים לדון דין אמת.

פרשת השבוע

הרב "אלשיך", שאם אדם בוטח בה' תבוא אליו מחייתו ללא כל סיבה. מה לי לטרוח בקור ובחום, להיטלטל בדרכים בשעה שפרנסתי תבוא לידי? עשו גם אתם כמוני. לימים מכר האיש את חמורו ועגלתו לגוי. יום אחד הלך הגוי לחפור גומא ומצא שם אוצר גדול של זהב, מילא את השקים בזהב והניחם על העגלה. ביקש הגוי לחפור עוד גומא אך התגלגלה עליו אבן מן ההר וימות. משבושש הגוי לחזור, נשא החמור את רגליו וחזר לבעליו הראשונים כהרגלו.

פתאום נשמע קול בחצר, יצאו כולם ועמדו פעורי פה. חמור טעון שקי זהב. הלכו ובישרו לאיש כי הועילה לו בטחונו בה'. לשמע הסיפור, באו תלמידי ה"אלשיך, אל רבם ורצו להבין במה גדול כוחו של האיש יותר משלנו? גם אנו כמוהו מבקשים את הביטחון ולא עלתה בידינו, ואילו הוא בפעם אחת כבר נושע בה'.

הסביר להם ה"אלשיך" הקדוש, יהודי זה קירב את הדברים לליבו דברים כהויתן, ללא ספקות, ללא שאלות, כאילו לא קיים בעולם מציאות אחרת כלל. משום כך בדין הוא שיטול שכרו. לא כן אלו הבוטחים עם פקפוקים וחששות, עדיין חסרה אצלם שלימות הביטחון.

כי אם זכרתי אתך וגו' והזכרתי אל פרעה והוצאתני וגו' (מ' - י"ד) איתא במדרש תנחומא (פרק ט'), ולא היה צריך יוסף לעשות בבית הסוהר אלא עשר שנים, ולמה הוסיפו לו שם שתי שנים, אמר הקב"ה אתה השלכת בטחוני ובטחת בשר המשקים ואמרת לו שתי זכירות, כי אם "זכרתי" "והזכרתי" תשתכח שתי שנים.

סיפר הסבא הק' מנובהרדוק זיע"א: בתקופתו של הגאון רבי משה ה"אלשיך" הקדוש זיע"א, אירע מעשה מופלא המעיד עד היכן הגיעה כוחה של בטחון אמיתי, איש אחד מתושבי צפת שכל ימיו התפרנס מהובלת חומר וטיט, נקלע לבית מדרשו של ה"אלשיך", ושמע אותו מדבר אודות מדרגת הביטחון העליונה הטהורה מכל השתדלות. אמר האיש לעצמו אם כן הדבר, למה לי לעמול כל ימי חייהי? הרי כל השתדלותי מיותרת. אמר ועשה, קיבל על עצמו לבטוח בה' בכל לבו ונפשו. התיישב כל היום בבית המדרש ליד התנור, ואמר פרקי תהלים שוב ושוב.

באו אשתו ובני ביתו ושאלו ללחם, אמר להם, הלא שמעתי מפורש מפי

זמני השבת

זמני יציאת השבת
ירושלים: 5:17 ת"א: 5:18 ר"ת: 5:50

פרשת וישב

זמני כניסת השבת
ירושלים: 4:02 ת"א: 4:16

למה התמהמה המגיד הקדוש להדליק נר של חנוכה

היה זה בלילה הראשון של חנוכה. המוני חסידים מילאו את בית מדרשו של המגיד הקדוש ממעזריטש זיע"א, כולם דרוכים ומצפים. כל רגע צריך המגיד לצאת מחדרו הקדוש ולהדליק את נרות החנוכה בחנוכייתו המיוחדת. משום מה הפעם מתמהמה הרבי, הזמן חולף במהירות ותמיחת התלמידים גוברת מרגע לרגע. מעולם לא התעכב הרבי במצווה זו שכה חביבה עליו, הם לוחשים זה לזה, ומבטיחים חולפים בדאגה מדלת חדרו של הרבי אל חנוכייתו, וחוזר חלילה. הוא ממתין להרה"ק ר' זושא מהאניפולי, אומר מישוה, והכל מהנהנים בראשם. כולם יודעים כי בשנים האחרונות, ר' זושא הוא התלמיד שמתכבד להדליק את הנר ולהגישו לידיו של הצדיק, חביבות מיוחדת הייתה ניכרת על פניו של המגיד בשעה שר' זושא היה מגיש לו את נר השמש. לא ייפלא אפוא שבשנה זו התמהמה המגיד זמן רב בציפייה לתלמידו חביבו מדי שנה.

עם תום חודש החגים במחיצת המגיד, היה ר' זושא יוצא לזמן קצר ממעזריטש, ועורך גלות ביישובים ובכפרים הקטנים במחוזות שמסביב, מבקר בבתיהם ובבקותיהם העלוכות של היהודים הכפריים הפשוטים, בכל מקום הקדיש תשומת לב לכפריים ומקרבם לאביהם שבשמים. נהג לספר על רוב חביבותם של היהודים הפשוטים אצל הקב"ה ועל גודל נחת הרוח שיש לקב"ה מאמירת פרקי תהילים. אלה היו יושבים מולו ומתענגים על דבריו, בולעים בצמא כל מילה ועיניהם צמודות אל שפתיו כחוששים להחסיר מילה. לקראת חג החנוכה היה ר' זושא מסיים את סיבובו ושם פעמיו חזרה למעזריטש, באופן כך שבערב חנוכה יגיע לחצרו של המגיד הקדוש.

השעות חלפו, וכשהגיעה שעת חצות הלילה נפתחה דלת חדרו של המגיד, והוא יצא החוצה, ובדחילו ורחימו ניגש להכנותיו הרוחניות קודם הדלקת הנרות, עיניו כל עקבו ביראת כבוד אחר עבודת הקדוש של הרבי, חסידים היו מדמים את הכנותיו כשהוא מטיב את הנרות ומכין את החנוכייה להדלקה, לעבודתו של הכהן הגדול בעת שהיטיב את המנורה בבית המקדש. כשסיים את הכנותיו נתן מבטים חפזים-יוקדים על פני החבריא קדישא, ולבסוף זימן אליו אחד מתלמידיו הגדולים והורה לו להדליק את השמש. נראה היה כאילו הרבי משלים עם העובדה שרבי זושא כבר לא יגיע הלילה. הדממה הלכה והעמיקה.

עיני הכל היו נעוצות בפניו הלוהטות של הרבי. והנה הוא משתהה רגע, ואחר כן פותח בקול רועם בברכות ההדלקה, מעלה את האש, ופותח בהתלהבות "הנרות הללו..." בעוד הקהל מחרה מחויק אחריו, עיניו הרושפות של הרבי ננעצו בלהבה הקטנה המאירה באור בהיר וך, פניו מאירות וזוהרות ושמחה של מצווה ניכרת בהן.

למחרת בבוקר בעת שהמגיד ותלמידיו סיימו תפילת שחרית, נפתחה דלת בית המדרש ור' זושא נכנס בצעדים כושלים, ניגש לעבר מקומו הקבוע, התיישב בכבוד על הספסל הנוקשה, והניח בסמוך את צרורו הדל. רק אז הזדקף והביט כה וכה, כשאותות של שמחה ושביעות רצון ניכרים על פניו. חבריו הקדושים תלמידי הרבי הקיפוהו בשמחה

וקיבלו פניו בשלום עליכם' חם ואוהב. הרבי המתין אתמול זמן רב אמר אחד התלמידים. ר' זושא נאנח קלות ועיניו הטהורות הביטו בחיבה בחבריא קדישא. בשולחן שהרבי בוודאי יערוך היום לאחר הדלקת הנרות, אספר מדוע התעכבתי בדרכי, אמר, ומיהר להוסיף מובן שיהיה זה לאחר קבלת רשות מהרבי. החבריא קדישא ישבו מסביב לשולחן הגדול, בראש ישב המגיד כולו הדרת מלך, ועיניו מפיקות שמחה ואהבה. זה עתה סיים לזמר את פזמוני החנוכה, וכעת הפנה עיניו הטהורות לעבר ר' זושא ונתן בו מבט מחכה. הכל היו דרוכים ומצפים למוצא פיו של ר' זושא, עוד רגע ישב ומבט של יראת כבוד וחרדה נסוך על פניו עוד רגע קט השתהה ואחר פתח וסיפר.

כבכל שנה ושנה, יצאתי גם השתא, מיד לאחר ימי החגים, לכפרים ולעיירות השוכנים מסביב למעזריטש, בביקורים אלו אני מחוק ומעודד את היהודים הפשוטים הדרים בכפרים ובעיירות ומפיח בהם חיות ורוח של יהדות. בהגיע חודש כסלו, התכוננתי לשים פעמי בחזרה לכיוון מעזריטש, וכמו תמיד רציתי גם השנה להספיק ולבקר בכמה עיירות בודדות הנמצאות בדרך. בדיוק כשהייתי באמצע הדרך, החורף פתאום החל להכות בעו.

סופות שלגים החלו להשתולל, השלג נערם לגובה רב וכיסה את פני הארץ, רוחות חזקות איימו להפילני כל רגע אל תוך השלג, לא הייתה בידי ברירה אלא להמשיך, בקושי גררתי רגלי, נעלי בוססו בשלג העמוק, הידקתי את שולי מעילי וכובעי כיסה את ראשי עד עיני, כל אותו זמן ניחמתי עצמי בתקווה, שכעבור ימים אחדים אגיע אי"ה בחזרה למעזריטש, שם אוכל לשבת שוב בבית המדרש ולהתחמם באור תורתו של הרבי.

אתמול בצהריים הייתי במרחק שעות הליכה אחדות ממעזריטש, לבי ומחשבתי כבר היו אתכם בבית המדרש, כשלפתע החלה להשתולל סופת שלגים נוספת חזקה מקודמותיה. הרוח שרק נוראות, טלטלה עצים חסונים משל היו נטיעות רכות, חתכה וצרבה בפני ללא רחם, בכל כוחותי המשכתי לבוסס בשלג כנגד הרוח, כשלפתע הוטחתי בעוצמה אל תוך השלג העמוק. אני חייב להמשיך ללכת, אמרתי לעצמי שוב בחוסר כוח, אם אכנע לרוח אקפא כאן חלילה, ידעתי שלא ארוח מכאן צריך להיות כפר ובו ביתו של ר' יעקב יהודי פשוט ותמים, שבביקוריי הקודמים נוהג הייתי להתאכסן אצלו. אסור אליו לזמן מועט עד שתחלוף הסערה ואחר כך אמשיך בדרכי למעזריטש.

המשכתי אפוא בשארית כוחותי להילחם ברוח העזה ולצעוד לעבר הכפר, לא ידעתי כמה זמן חלף עד שחשכת חורף כבדה ירדה על היקום, הוספתי לצעוד, כשלפתע נגלו מולי מתוך השלג והעלטה בתיו הראשונים של הכפר, איש לא הסתובב בחוץ בשעת סערה שכזו, הכפריים היו מכונסים בבתיהם, יושבים ליד תנורים מעלי חום והבל, ידעתי היטב היכן ביתו של יענקל, ומיהרתי אליו ללא שהיות, נקשתי על דלת ביתו ביד מכחילה וצרובה מקור, וציפיתי שהדלת תיפתח מיד כמו תמיד, אך הפעם משום מה לא היה מענה. נקשתי שוב ושוב, עד שלבסוף נשמע מתוך הבית קול חנוק וחלש שואל, מי שם? ענית, זושא ממעזריטש, ולאחר רגע נפתחה הדלת וראיתי לפני את אשתו של יעקב. פניה הביעו פחד וניכרו בהן סימני בכי, ילדיה ישבו מצונפים ומחובקים בפנינת החדר ועל פניהם אותות של בכי ופחד. מה קרה? שאלתי, והיכן יעקב?

משל ונמשל

ושבתם עד ה' אלוקיכם, ואז אשובה אליכם

משל לאחד משרי המלוכה אשר היה אהוב אצל המלך, ונתקנאו בו שאר השרים והעלילו עליו, עד שנאלץ המלך לצוות להביא אותו אל בור בית הסוהר. באמצע הלילה הגיעו שוטרים לבית השר והעירו אותו כשהם מצווים עליו לבוא עימם, צווח השר מה חטאי ומה פשעי? כי הינכם אוסרים אותי כאחד הריקים, אך לא ידעו לענות לו, ולקחו אותו והטילוהו לתוך בור עמוק חשוך ואפל, תיכף לאחר שהושלך שמה שקע השר בתרדמה עמוקה, כשנתעורר לאחר זמן רב ראה כי חושך סביבותיו, והיה בטוח שעדיין לילה ולא ידע כלל שהוא בבית הסוהר, כי חשב שכל זה היה בחלום הלילה, והתהפך אל הצד השני וחזר לישון, וכך חזר הדבר ונשנה כשהוא מתעורר ונדמה לו כלילה. בינתיים המלך חיכה וציפה מתי יזעק השר שרוצה הוא לעמוד בפני המלך ולהכחיש כל מה שהעלילו עליו, שהרי אהבו ביותר. אך לאחר שעברו כמה ימים ואין קול ואין עונה החליט המלך לירד לתוך בית הסוהר, ולבקר את השר ולראות בשלומו, ושמע אותו שואל לעצמו 'מה נשתנה הלילה הזה מכל הלילות' שנתארך הוא כל כך ועדיין לא עלה השחר. נכנס המלך לתוך הבור, וגער בו, כי כבר אתא בוקר וגם לילה, השמש יצאה על הארץ וחזרה ושקעה ושוב האירה, ועתה שקוע בתרדמתך ונדמה לך שלילה אחד ארוך הוא, ואינך שם על לב על מצבך.

והנמשל הוא, לבני ישראל השקועים בחשכת הגלות 'ומחשכים הושיבני כמתי עולם', ואינם יודעים שהיו זמני רצון ואורה כדוגמת היום, ושואלים מדוע האריך לנו הלילה, ואומר להם הקב"ה אין הדבר תלוי אלא בכם, קומי רוני בלילה, התפללו אלי שאוציאכם מבור הגלות, ושבתם עד ה' אלוקיכם, ואז אשובה אליכם.

(המגיד הק' מדובנא זיע"א)

האישה התחילה לספר: היום השכם בבוקר עוד לפני הסופה, יעקב יצא כרגיל לעבודתו ביער, קודם שיצא אמר לי שהיום יקדים מעט לחזור הביתה כדי להספיק להיות נוכח בהדלקת נרות חנוכה, אולם בצהריים החלה לפתע להשתולל הסופה המסוכנת הזאת, האמנתי שיעקב ישוב מיד הביתה אך חלפו שעות רבות ובחוץ כבר החשיך ויעקב טרם חזר, מי יודע אם לא אירע לו חלילה משהו, סיימה בקול רוטט ופרצה שוב בבכי מר וילדיה הקטנים ענו אחריה ביללות קורעות לב.

לבי נקרע בראותי את צערם ובכיים, הייתי נבוך ואובד עצות לרגע, לא ידעתי מה לעשות וכיצד להרגיעם, מחד גיסא, ידעתי שאני מוכרח ללכת ולחפש את יענקל, אולי חלילה אירע לו דבר מה עלול לקפוא למוות. אבל מאידך גיסא ידעתי שהרבי במעזריטש מחכה שאבוא ואדליק את השמש בכבל שנה, כיצד אחמיץ את המצווה הזאת ובמיוחד בלילה הראשון של חנוכה? שריקת הרוח הנוראה והמאיימת שנשמעה מבחוץ סילקה מחשבה זו, אל תדאגו אמרתי, ה' נמצא עמנו בכל מקום, אנו צריכים רק לבטוח בו ולדעת שהוא שומר עלינו, ואז לא יאונה לנו כל רע. מיד אצא ואחפש את יענקל. פניתי לכיוון היער שבפאתי העיירה לא הרחק מביתו של יענקל, ועד מהרה מצאתי עצמי מתבוסס בשלג שנערם בין העצים בשררה הראשונה, מחפש את השביל המוכר זה מכבר.

עודי מנסה להמשיך ולהתקדם, נתקלתי לפתע בדמות גוף אדם מוטלת בשלג כאבן שאין לה הופכין. גזנתי והבטתי מקרוב וראיתי לפני את יענקל, סילקתי במהירות את השלג מעל גופו, הוא היה חיזור כשלג שנערם מסביב ושפתיו כחולות, רק בקושי שמעתי את נשימותיו החלשות. בשארית כוחותי הרמתי אותו מתוך השלג והתחלתי לחממו, שפשתי היטב את רקותיו עד שהתעורר ופתח במקצת את עיניו, במצב זה גררתי אותו לעבר ביתו. שעה ארוכה גררתי אותו במאמץ אדיר, בעודי נלחם ברוח העזוה שניסתה להביסני ולהפיל אותי עם יענקל לתוך השלג, עד שלבסוף הגעתי עמו בשארית כוחותי לביתו. האשה והילדים קיבלו אותנו בשמחה מהולה בדאגה, הושבנו את יענקל ליד האח הבעורת ואני התיישבתי לצדו, אט אט התאוששנו. האשה הגישה משקה חריף והלגימה חממה את הגוף ואת הלב.

רק בחצות הלילה קמנו ממקומותינו כדי להדליק נרות חנוכה, לא שכחנו להזכיר את הניסים שנעשו לאבותינו בימים ההם בזמן הזה. הלילה נשארתי אפוא בביתו של יענקל, ומיד עם עלות השחר יצאתי בדרכי הנה. המגיד ישב שקוע בשרעפיו, פניו בערו ביקוד אש, עיניו עצומות וראשו מוטה. שקט מתוח של ציפייה שרר בבית המדרש. לאחר רגעים אחדים נשא המגיד את עיניו הביט במבט אוהב בר' וזשא, אחר העביר את מבטו על פני שאר המסובים ואמר בשקט:

דע לך וזשא, כי בשמים התעכבו כביכול בהדלקת הנרות עד אשר תדליק את נרות החנוכה עם אותו יהודי, זכות המצווה שהצלת נפש מישראל היא שעמדה לך. רק אז הבינו החסידים מדוע המגיד עצמו התעכב עם הדלקת חנוכייתו אמש עד חצות הלילה, אותה שעה שר' וזשא ופמליית שמים הדליקו נרות.

צ"ן אדם לחברו

הצדיק מירושלים שקיבל
בזיונו באהבה,

מסופר על הרה"ק רבי אריה לוי
זיע"א, שהיה נוהג להתפלל מידי
בוקר כותיקין עם הנץ החמה בבית
הכנסת הסמוך לביתו. בין
המתפללים שם היה יהודי נכבד
ותקיף בדעתו, אשר היתה לו
קפידא גדולה על מתפלל אחר. רבי
אריה היה נוהג לחלק את כיבוד
העליות לתורה, והנה בעת שאותו
תקיף כעס על אותו מתפלל, כיבדו
ר' אריה בעליה והכריזו: יעמוד
ר'..... אך יצא הדבר מפי ר'
אריה, מיד ניגש אותו תקיף ושפך
אל ר' אריה את כל זעמו, תפס
בטליתו וזרקו מעליו, ביישו ברבים
וזעק עליו, רשע מי שמך לאיש
מחלק עליות כאן? וכנהה המשיך
להוציא את כל כעסו שהצטבר
בלבו משונאו על רבי אריה הטוב
והרחמן, וכל זאת על כי חילק עליה
לשונאו. רבי אריה התאור בגבורת
ארי, בלם עצמו וקיבל בזיונו
באהבה, וכדי למנוע מחלוקת
שתבוא מצד אלו שיבואו להגן על
כבודו, הפסיק החל ממחרת
להתפלל בבית כנסת זה, והרחיק
לכת כל יום באשמורת הבוקר,
לבית הכנסת 'זהרי חמה' הרחוק
מביתו.

לאחר ימים לא רבים חלה אותו
תקיף ואושפו בבית החולים. כבש
רבי אריה את מידותיו. והלך
לבקר שם כידיד ותיק. הלה
הופתע מעוצם טוהר מידותיו של
ר' אריה, ופנה אליו כי ימחול לו על
הבזיונות. הרבים שגרום לו ללא

עוול בכפו. וכמובן שר' אריה מחל
בכל לב.

מסירות הנפש והגוף כדי לא לבייש יהודי

מסופר על הרה"ק רבי ברוך בער
מקמניץ זיע"א, שישב בביהמ"ד,
בשעה שאחד המגידיים נשא את
דרשתו. באמצע הדרשה הרגיש
שצריך לצאת, אך מפני כבודו של
הדרשן נשאר לשבת על מקומו,
ישיבה זו עלתה לו בקושי רב, עד
שפניו האדימו מרוב התאמצות.
כראות הדרשן את פני רבי ברוך
בער אמר בליבו, שבוודאי
האדמימות באה מרוב התרגשותו
מהדרשה, על כן הפליג בדברים
והאריך יתר על המידה. לאחר
זמן כאשר כילה הדרשן לדבר
דבריו, נעמד רבי ברוך בער
ממקומו, ומיד נפל והתעלף.
לאחר שהשיבו את רוחו שאל
אותו אחד ממקורביו, האם צריך
לקרוא לרופא, השיב לו רבי ברוך
בער שאינו צריך לעזרה, וגילה לו
מדוע נחלש כל כך. תמה עליו
ושאל, למה לא יצא? והלא מקרא
מלא דיבר הכתוב 'בל' תשקצו את
נפשותיכם', ענהו רבי ברוך בער,
יודע אנכי כי איסור תורה יש
בדבר, אלא שאם הייתי יוצא
באמצע הדרשה הרי הייתי מבייש
בזה את הדרשן, ולא עוד אלא
שכל הקהל היו סבורים שאין
דעתי נוחה מדבריו, וכדי בזיון
וקצף, על כן עשיתי מה שעשיתי
במסירות גוף ונפש, והכל, כדי לא
לבייש יהודי חלילה.

תלולא דצדקיא

שבת קודש כ"ג כסלו
רבי מרדכי הלפרין מאוסטראה ב"ר יואל (המכונה
בעל שם - תקט"ז)

הרה"ק רבי אברהם מאולינוב ב"ר יצחק חריף
מסמבור (תקע"א)

הרה"ק רבי אלימלך לוי מטאהש ב"ר משולם פייבוש
(תש"ג)

יום ראשון כ"ד כסלו

הגה"ק רבי חיים חוקיהו מדיני ב"ר רפאל אליהו
(שדה חמד - תרט"ה)

יום שני כ"ה כסלו

הרה"ק רבי יעקב ישראל ב"ר צבי הירש המגיד
מקרעמניץ (שבת ישראל - תק"ס)

יום שלישי כ"ו כסלו

רבינו אברהם בן דוד (הראב"ד בעל ההשגות
(ד"א תתקנ"ט)

הרה"ק רבי אליעזר מקאנוניץ ב"ר משה אליקים
בריעה (תרכ"ב)

יום רביעי כ"ז כסלו

הרה"ק רבי חיים ב"ר שלמה (באר מים חיים -
תקע"ג)

הרה"ק רבי אברהם יצחק הכהן מתולדות אהרן ב"ר
אהרן דוד (תשנ"ז)

יום חמישי כ"ח כסלו

רבי חוקיהו ב"ר דוד די סילוה (פרי חדש - תנ"ח)

הרה"ק רבי עזריאל מיוזליש ב"ר צבי (עץ הדעת טוב
- תקמ"ו)

יום שישי כ"ט כסלו

הרה"ק רבי גדליה מליניץ ב"ר יצחק
(תשואות חן - תקס"ד)

הרה"ק רבי ישראל מאוסיאטין ב"ר מרדכי שרגא
(פייבוש) (תש"ט)

זכותם תגן עלינו ועל כל ישראל אמן

עצונה הלכות

מאת הרה"ג נמליאל הכהן רבניטובין שליט"א
מח"ס "גם אני אודך" ו"מפרסם יוסף התרים" על המעשים.

הגבחת התורה (ב')

א) כשמראה הספר תורה לעם, והוא עומד
במזרח התיבה, פונה ממזרח לדרום, עד
קרוב לצד מערב, ואחר כך חוזר למזרח,
ופונה לצד צפון, עד קרוב לצד מערב, ואחר
כך חוזר ומניח הספר תורה על הבימה.
(משנה ברורה סימן קל"ד, ס"ק ט', ובשו"ת
משנה הלכות, ח"א, סימן ק"ג) ורבים
נוהגים שמסבבים את הספר תורה בהיקף
שלם, דהיינו שפונים לצד דרום ולמערב,
צפון ומזרח, בסיבוב שלם. (באר שבע על
מס' סוטה, פרק ב', שו"ת שבט הלוי, חלק ט',
סימן כ"ו)

קרית קרעטשניף רחובות

טל': 052-7144471 מייל: sipureitzadikim@gmail.com

בחסות דפוס פוסטר

דפוס אישי מקצועי

08-8422112 ההגנה 54 רחובות

P6422112@gmail.com

מברכים חודש טבת

המולד ביום שישי בשעה

11:12 דקות 9 חלקים

ר"ח יהיה בשבת קודש וביום ראשון

פני עין חמד

יוצא לאור 7"י בית הכנסת לבנות "עין חמד" - מקלחת ציון

פְּרֻשֶׁת וַיֵּשֶׁב - הַשְּׁגָחָה פְּרֻשִׁית

"וַיִּשְׂרָאֵל אֶהָב אֶת יוֹסֵף מִכָּל בְּנָיו" (בראשית לז, ג)

לעשות. המוהל אמר לרב השני: "איך טעינו ולא שמנו לב לתחנה שהיינו צריכים לרדת?" הרב ענה לו: "יהודי לא טועה. זה השגחה עליונה". הם התחילו ללכת ולחפש משפחה יהודית שתארח אותם לשבת.

הם שאלו אנשים בדרך: "האם אתם מכירים משפחה של יהודים בעיר?", אבל הם נענו בשלילה. הם אמרו: "עדיף שנשאל את הזקנים כי הם בוודאי ידעו אם יש ואיפה" וכך היה. אמרו להם: "היתה משפחה אחת בסוף הרחוב וספק אם הם נשארו בכלל".

הם הגיעו לבית וראו מזוזה. הם נקשו בדלת. בעל הבית פתח את הדלת. להפתעתו הוא רואה לפניו שני רבנים. הוא התחיל לצעוק משמחה: "נכון אתה הרב המקדש ואתה המוהל?". הם נבהלו ולא הבינו על מה הוא מדבר.

הוא סיפר להם שנולד לו בן והוא היהודי היחיד בעיר ואין מוהל ורב שיקדש. "לכן התפללתי ובכיתי לה' שישלח לי אותם כי ביום השבת זה היום השמיני שצריך למול את בני והנה ה' שמע את תפילתי ושלח אתכם. בכבוד ברוכים הבאים". הרב הסתכל על המוהל ואמר לו: "נו, יהודי טועה או שזאת השגחה עליונה!?"

לכן כל חכם לב יכוון את ליבו לאבינו שבשמיים ויודה לו. ידע שיהודי בכל מקום שהוא בעולם, הקב"ה לא מסיר את השגחתו ממנו אפילו לשניה אחת. כל מה שקורה לו ידע שהוא מכון מלמעלה כפי שראינו עם יעקב ויוסף.

בברכת שבת שלום

הרב אליהו חיים פנחסי שליט"א

חבר הרבנות המקומית מבשרת ציון

זמני לכת

7"י	כנסת לבת 16:03	צאת לבת 17:15	בינוי חס 17:46
8"א	16:19	17:11	17:41
מיסב	16:18	17:11	17:40
9"ב	16:23	17:15	17:45

הצלחה בגו"ר

יצחק אריאל בן טובה חגי חיים וב"ב שמואל אימן בן אסתר זרי שגית בת רותי מאיר ישראל בן רחל ברכה- יראת שמים ליאור יהושע סומך וב"ב גלית בת מסודי יהודה אריה בן רחל ברכה ארז בן שושנה רונן אברהם וב"ב קסירר אפרים וב"ב רחל ברכה בת פדילה דליה משפ' שטרית נעם יצחק בן רחל ברכה רינה בת סימי וב"ב יוסף ליאור בן דליה אפרת- הצלחה בכל העניינים שלמה ודנה דוד וב"ב אריה ושרה לוי וב"ב י.מ.י.ש כדורי אקבלי יוסף חיים בן נסכה שולמית ומרדכי חיים דויטש וב"ב עמית בן אהרון וב"ב רז דוד בן לאה וב"ב

זיווג הגון וכשר במהרה

אורן חיים בן אלן אסתר רותית בת סימי תרצה בתיה בת ימנה נינט יוסף בן רוחמה אילן בן ג'ולייט יפית שרה בת ג'ינה דרור בן סופיה אנאל חביבה בת שולמית מיטל בת מלכה מאיר בן שרית ואליהו טליה עדן אסתר בת שולמית נעם בן שרה שירי ימנה בת שולמית דוד עומרי בן יהודית שושנה שירה בת סילביה שמעון בן שולמית סיון רבקה בת אלן אסתר עמית בת טובה אברהם גורג'י בן דליה אפרת אורן בן נעמי לאה בת תמר

זרע קודש בר קיימא

גלית בת מסודי אליהו זרי בן ימנה אילנה בת רוחמה שמואל אימן בן אסתר זרי סיון בת אסתר רחל מרים בת יהודית דניאל בן שרה ואושרית בת שושנה נעמה בת יפה דגנית בת שושנה אסף בן סופיה נתנאל בן ג'ינה מיטל בת שושנה

רפואה שלמה

מאיר ישראל בן רחל ברכה יצחק בן עזרא ימנה ניזרי בת סטה- בריאות ואריכות ימים מרדכי ניזרי בן פרח- בריאות ואריכות ימים מאיה בת עדי דליה אפרת בת נעימה סימי בת סוליקה מיכאל יהודה בן מרים אורן בן אסתר דינה בת מזל נעם יצחק בן רחל ברכה נעמי בת רחל שירה שילת בת אורלי אפרים בן שרה לביא ישראל בן תמר חיה אסתר בת סוליקה מוריה בת רחל ברכה נחום בן כירה יהודה אריה בן רחל ברכה ישראל בן חווה יפה בת שרה-הצלחה ורפואה רחל בת זוהרה משה בן נדימה עינת בת רחל ברכה רפאל משה בן רחל יצחק בן פנינה רחל ברכה בת פדילה דליה קסנט בת דגטו רותית בת סבריה יצחק בן חנון רפאל אבידן בן תקווה אליהו בן רחל בנימין בן ברכה אלן אסתר בת שרלוט נעימה בת שרה יהודה לייב בן אסתר מלכה נעם אלימלך בן אושרית- רפואה שלמה ובריאות איתנה יהודית אסתר פראדל בת חיה- בריאות ואריכות ימים

העלון מוקדש לעילוי נשמת משה בן גורג'יה ז"ל

לרפואה שלימה לנוריאל בן אסתר

לרפואה שלימה לאיידה חיה בת אסתר וליילד אלחנן רפאל בן איריס וליילד אורי חיים בן שלי

זש"ק, פרנסה טובה ובריאות איתנה לאליהו ניזרי בן ימנה וגלית בת מסודי

להצלחת ולרפואת אברהם גורג'י בן דליה אפרת וב"ב והצלחת יוסף ליאור בן דליה אפרת וב"ב

לע"נ יצחק בן רבקה ז"ל

שואל ומשיב בהלכה - חנכה - חלק ג'

אלו דינים נוספים שייכים לחג חנוכה?

שאלה:

תשובה:

להלן סיכום ההלכה מפי ר' אליהו חיים פנחסי, רבנות מקומית מבשרת מתוך ספרו 'הכשרות למעשה':

בני ספרד נוהגים לכתחילה להדליק את הנרות מיד בתחילת הלילה, שהוא זמן צאת הכוכבים ולא קודם לכן. **מקורות:** שו"ע סימן תרע"ב סעיף א: "אין מדליקים נר חנוכה קודם שתשקע החמה אלא עם סוף שקיעתה [צאת הכוכבים], לא מאחרים ולא מקדימים".

בני אשכנז - יש נוהגים להדליק בצאת הכוכבים כדעת מרן שו"ע - ויש נוהגים להדליק בשקיעת החמה. מכל מקום, גם המדליקים בשקיעת החמה ישתדלו לשים כמות שמן שתספיק לדלוק עד חצי שעה לאחר צאת הכוכבים. **מקורות:** משנה ברורה סימן תרע"ב ס"ק א.

בשעת הדחק - מי שנאלץ לצאת לדרך לפני השקיעה ולא יהיה לו פנאי להדליק אחר-כך, ידליק ויברך מזמן פלג המנחה [שעה ורבע לפני צאת הכוכבים לפי שעות זמניות]. בנוסף יקפיד לשים כמות שמן שתספיק לדלוק עד חצי שעה לאחר צאת הכוכבים. **מקורות:** שו"ע סימן תרע"ב ס"א.

בלילות חנוכה יש לפנינו שתי מצוות: א. תפילת ערבית. ב. הדלקת נרות חנוכה. מכיוון שתפילת ערבית תמידית, שכן בכל יום קיימת המצווה להתפלל ערבית, ולעומת זאת מצוות הדלקת נרות חנוכה היא רק שמונה ימים בשנה מכיוון ש"תדיר ושאינו תדיר- תדיר קודם", לכן אנחנו צריכים להקדים ולהתפלל ערבית ואחר כך להדליק נרות חנוכה.

בתי כנסת שמתקיימים בהם שיעורי תורה מדי ערב לאחר תפילת ערבית, אם נראה למגיד השיעור שהקהל יחזרו לשיעור לאחר הדלקת הנרות, יש להעדיף את קיום מצוות ההדלקה בזמנה. אם קיים חשש שאם ילכו לביתם להדליק נר חנוכה, יימנעו מלחזור לשיעור, יש לקיים את השיעור כמו בכל יום ולאחר השיעור ילכו להדליק נר חנוכה בביתם. טוב שיכריזו לאחר השיעור להדליק את נרות החנוכה בבית. **מקורות:** שו"ע סימן תרע"ב ס" י"ב

מדליקים ומברכים על הדלקת הנרות בבית הכנסת, בתנאי שיש עשרה, מכיוון שיש בכך פרסום הנס. נראה שיש מצטרפות למניין עשרה להדלקת נרות חנוכה בבית-הכנסת ובפרט אם יבואו אחר כך עוד אנשים ויהיה מניין בבית-הכנסת. **מקורות:** שו"ע תרע"א ס' א,ג.

נוהגים להדליק בכל יום נרות חנוכה בבית-הכנסת גם בתפילת שחרית ללא ברכה. בפרט כשמתפללים בהשכמה. **מקורות:** שו"ע סימן תרע"א ס' ז.

מי שנאנס ולא הדליק לילה אחד, אין לו תשלומין למחר, אלא מדליק מחר כמספר הנרות שכל העולם מדליקים. **מקורות:** שו"ע תרע"ב ס' ט"ו.

ניצול הזמן

הדיין הירושלמי הגאון רבי יעקב עדס זצ"ל נכנס פעם עם אחד מבניו לאחד מבתי הכנסת כדי להתפלל מנחה. אמרו לו שיש עוד חמש דקות עד תחילת התפילה. הרב מיד לקח מהארון ספר שו"ת הריב"ש ולמד עם בנו את אחת התשובות בספר באותן חמש דקות. לאחר מספר שנים, כשחזר מבית הדיין, קרא לאותו בן ושאל אותו:

"האם אתה זוכר את אותה התשובה שלמדנו בספר של הריב"ש?" משנענה בחיוב, רבי יעקב סיפר: "היום בא לפנינו דין קשה בבית הדין. אף אחד מהדיינים לא ידע מה לפסוק במקרה זה. נזכרתי שבתשובה ההיא של הריב"ש מופיע נידון זה עם הכרעה למעשה. לפי זה פסקנו את ההלכה. הרי לך מה אפשר להרוויח ברגע אחד של לימוד".

סגולות לחג חנוכה

- אמר רב הונא: הרגיל בנר חנוכה זוכה לבנים תלמידי חכמים. הזהיר במזוזה זוכה לדירה נאה.
- בשעת הדלקת הנרות מתגלה אור הגנוז, השמור לצדיקים לעתיד לבוא, ומשפיע לכל המביט בנרות. לכן, מעלה עצומה להביט בנרות במשך החצי שעה ולשאוב את השפע בשעת רצון זו.
- ישנה מעלה גדולה להדליק בשמן זית בבקבוק שתלה בסוכה ושמר אותו לחנוכה.
- סגולה לרפואה שלימה ולמחלת השושנה- לשמור בצנצנת את שירי השמן שנתרו מהנרות בכל יום ולמרוח על מקום החולי.

עושה אירוע שמחה באולם שמחות וברצונך להפוך אותו לכשרות "מהדרין-גלאט?"

צוות משגיחים תלמידי חכמים ידאגו לך בכל איזור בארץ. ההשגחה החל מזמן אספקת הבשר ועד למנה האחרונה. בפיקוחו של הרב אליהו חיים פנחסי שליט"א 052-6329144 (הנייד באישור ועדה רוחנית)

מינויים

לקבלת העלון חייג במייל מדי שבוע, יש לשלוח בקשה למייל

PnineEH@gmail.com

הקדשת העלון

ניתן להקדיש את העלון לעילוי נשמה, רפואה שלמה, הצלחה, זיווג הגון, חזרה בתשובה וכו'

נא לפנות לליאור בטל' 052-7652084

כתובת המערכת: עבור ליאור עצמון, רח' הבושם 26 ת.ד. 83375. מבשרת ציון. מיקוד 9076926

לשאלות בהלכה

נא לפנות לרב אליהו פנחסי

בטל' 052-6329144

(הנייד באישור ועדה רוחנית)

אם ראשונים כמלאכים - הצדיק הרב ניסים נעים זצ"ל

הצדיק רבי ניסים נעים זצ"ל - נולד בשנת התרפ"ד (1923) בעיר מדינן שבדרום תוניסיה. כבר כשהיה נער שקד על התורה הקדושה. בגיל 18 נבחן אצל גדולי הדור ובראשם הגאון רבי משה כלפון הכהן זצ"ל ראב"ד ג'רבה על הלכות שחיטה בפועל וקיבל הסמכה לשחיטה ומילה וזכה למול תינוקות רבים. בגיל עשרים שנה נלקח לחתן אצל הגאון ר' מ'מקיץ שלי. הרביץ תורה בתלמידים במשך שבעים שנה.

חכמי הדור הזכירו אותו בתואר "**החכם השלם השוחט ובודק**". כאשר עלה לארץ הקודש, גר בהתחלה בישוב שלומי בסמוך לחמיו. לאחר מכן עבר לגור בעיר נתיבות. שימש כחזן ותוקע בבית הכנסת הגדול בעיר. זכה לקירבה מיוחדת מהרב של נתיבות הגאון ר' רפאל כדיר צבאן. נפטר לבית עולמו בחג החנוכה ב-כ"ז כסליו התשע"ז (2016). חי כ-94 שנים. ציונו בבית העלמין בנתיבות. הותר אחריו חלל עצום בקרב תלמידיו ומאז העיר נתיבות אינה כפי שהיתה.

אביו: ר' פראג'י. **אימו:** מרת עזיזה. **אשתו:** הרבנית רחל רחימה (בת מרן הגה"ק רבי מקיץ שאול שלי). **ילדיו:** ארבעה עשר בנים ובנות - שבעה בנים ובנות נפטרו לו בחייו רח"ל. **חתנו:** הרב חי הכהן (מרבני עדת תוניסה בירושלים). **מרבתינו:** הגאונים רבי חומאני עלוש ורבי מקיץ שלי (מגדולי רבני ג'רבה. מח"ס 'כרמי שלי'), רבי דידו הכהן. **מתלמידינו:** העמיד תלמידים הרבה בחו"ל ובארץ הקודש. **מספריו:** חידושי התפרסמו בירחון 'הירח' שהיה יוצא לאור בג'רבה.

זהירותו המופלגת של רבינו במלאכת השחיטה היתה לשם דבר. רבים היו נוהרים לפתחו מכל המושבים בסביבה כדי שישחט בשבילם. פעם אחת בא לפניו יהודי שביקש ממנו לשחוט לו כבש. רבי ניסים ראה בעת השחיטה כי יש סירכה בריאה (דבר שהוא אסור לדעת מרן הבית-יוסף. אולם לדעת האשכנזים מותר לאכול).

היהודי שראה כך אמר לרבי ניסים: "לא נורא, אני אוכל את הכבש". רבינו ראה שאותו יהודי מזלזל בדעת מרן ועומד לאכול ח"ו המשיך כאילו לבדוק את הכבש ועשה בו נקב שפוסל לכל השיטות. לאחר מכן אמר לו: "טוב, אבל יש פה פסול לכל השיטות ולא תוכל לאכול מזה, אבל אל תדאג. קח כסף ותקנה לך כבש נוסף".

עיקר מעשיו היו בלימוד. תפקיד שהתחיל בו עוד כשהיה בחו"ל בעיר מדינן, בעצת חמיו הגאון רבי מקיץ צוק"ל. בהתחלה לימד את התלמידים בישוב מעגלים ליד העיר נתיבות. אם היה תלמיד שלא היה מגיע ללימודים, רבי ניסים היה הולך לבית הורי התלמיד ושואל אותם: "האם הבן לא הרגיש טוב?" וכדומה.

לאחר מכן היה מלמד את הילדים בבית הכנסת הגדול בנתיבות. יש לציין, כי רבינו עד יומו האחרון מעולם לא פספס אף יום. גם בגילו המופלג ישב ללמד ילדים צעירים והשתעשע עימם על מנת להמתיק להם את הלימוד.

מקורבו ר' יעקב הרוש הי"ו סיפר כי פעם אחת בימי הסליחות הרב השכים כהרגלו לפנות בוקר ועמד מחוץ לביתו לחפש מונית שתיתקן אותו לבית הכנסת הגדול. השעה התאחרה ושום רכב לא הגיע בשעה זו באיזור.

בנתיים ר' יעקב חלם שהרב קורא לו להגיע אליו ואומר לו שהוא מחכה לו. ר' יעקב התעורר בבהלה וירד לבדוק מה קורה עם רבי ניסים. כשראה את הרב עומד בחוץ ממתין למונית, מיד לקח אותו ברכבו לבית הכנסת.

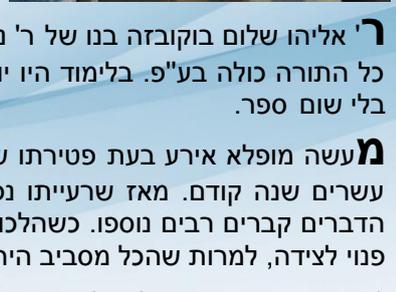
עוד סיפר ר' יעקב הרוש מקורבו, כי בהתחלה לא היה לו בנים כי אם בנות. בשנה האחרונה לחייו של רבינו אשתו של ר' יעקב עדיין לא היתה מעוברת. פעם אחת כשר' יעקב היה אצל רבינו, אמר לו ר' ניסים: "אל תדאג, הפעם יהיה לך בן". מדברי רבינו לא נפל דבר. נולד לו בן אחרי בנות רבות.

מסופר כי פעם יהודי ביקש ממנו עזרה כספית ור' ניסים נתן לו סכום כסף גדול. אחד ממקורביו שאל אותו לפרש הסכום הגדול. ר' ניסים השיב לו 'ולדבקה בו' שצריך להידיבק בדרכיו של הקב"ה - מה הוא רחום אף אתה רחום...

ר' אליהו שלום בוקובזה בנו של ר' נתן בוקובזה זצ"ל סיפר, כי הוא זוכר שבילדותו כשלמד אצל ר' ניסים, היו מדברים שהוא כנראה יודע את כל התורה כולה בע"פ. בלימוד היו יושבים מול ספרים פתוחים ואילו ר' ניסים היה יושב ללא שום ספר, מגיה ומתקן את הילדים. הכל בע"פ בלי שום ספר.

מעשה מופלא אירע בעת פטירתו של רבינו כאשר אנשי החברה קדישה רצו לקבור אותו במקום מרוחק ולא לצד רעייתו הרבנית שנפטרה עשרים שנה קודם. מאז שרעייתו נפטרה בית העלמין הלך והתרחב עשרת מונים. היה צריך לקבור אנשים נוספים בבית-העלמין ומטבע הדברים קברים רבים נוספו. כשהלכו לבדוק האם אפשר למצוא קבר פנוי שקרוב לצד קברה של רעייתו, גילו כי נותר באופן פלאי מקום אחד פנוי לצידה, למרות שהכל מסביב היה מלא קברים, ויהי לפלא בעיניהם - וקברו את רבינו לצד רעייתו. בחייהם ובמותם לא נפרדו.

(החומר באדיבות מכון 'ממלכת כהנים')

כחו של ויתור

למחרת מיד כשקמתי משנתי, שמעתי קולות מהומה בחוץ. יצאתי מהדלת, ניגשתי אל השכנים ושאלתי במה מדובר.

התברר לי כי במשך הלילה גנב נכנס לבניינים בשכונה. הוא נכנס גם לבניין שלנו. הוא עבר מקומה לקומה. בכל מקום שראה חנוכיה יקרת ערך, הוא לקח אותה.

בדיעבד התברר שגם בקומה שלנו היו שלוש חנוכיות יקרות ערך של שלושת השכנים שלי. הגנב לקח את שלושת החנוכיות!

החנוכיה שלי היתה יקרה יותר משלושתם גם יחד. 'למזלי' היא היתה שמורה היטב בתוך ביתי. הכל בזכות אותו המעשה של השכן לילה לפני.

אין ספק. קושי גדול עמד לפני באותה השעה. ההחלטה שלי לוותר לאותו שכן לא היתה קלה. לשמוע לקול של אשתי ולהדליק את החנוכיה על אדן החלון. יכולתי שלא לוותר ולהחזיר את החנוכיה מחוץ לדלת ביתי.

באותו היום לא ראיתי את אותו שכן. אחרי הדלקת נרות של נר שני נשמעו נקישות בדלת ביתי. כשפתחתי ראיתי את השכן בפתח.

הוא החזיק מגש של סופגניות ביתיות בידו. על פניו היתה ארשת התנצלות. הוא פנה אלי ואמר: "אני מבין שראית היטב את יד ה' שהיתה כאן".

"אחת משלוש החנוכיות שנגנבו אתמול היתה שלי! בורא עולם העניש אותי מיידית על מה שצערתי אותך. אתה בזכות היתור שלך - הרווחת את החנוכיה שלך".

הוא הביט בי ארוכות ואמר: "בבקשה תמחל לי על מה שעשיתי ושציערתי אותך". אמרתי לו: "הסיבה שרציתי מאוד להניח את החנוכיה מחוץ לדלת היתה מפני שקיבלתי את החנוכיה היקרה הזאת השנה".

"רציתי להרגיש טוב שאני מניח אותה שם כמנהג ההורים שלי. אומנם היתה לי עוגמת נפש גדולה בכך שהכרחת אותי להניח את החנוכיה בתוך הבית".

"אבל בסיכומו של עניין אתה היית שליח מן השמיים למנוע ממני עוגמת נפש גדולה יותר. אם הייתי משאיר את החנוכיה בחוץ, הגנב היה גם לוקח אותה!".

הבטתי בפניו ואמרתי לו: "דע לך, אני חייב לך את הכרת הטוב שהחנוכיה לא נגנבה!". השכן חיך למשמע דברי והגיש לי בשמחה את מגש הסופגניות. מאותו היום נעשינו שכנים טובים יותר במשך אותן השנתיים שבהם גרתי בשכנותו.

להלן סיפור מופלא שמעובד מתוך העלון 'מתיקות הפרשה'. יש בסיפור זה ללמדנו כי מויתורים לא מפסידים לעולם! להלן הסיפור מפי ר.ל. בעל המעשה:

בשנה הראשונה לנישואי חמי קנה לי חנוכיית כסף יקרה במיוחד. שמחתי מאוד על החנוכיה והמתנתי בקוצר רוח לחג החנוכה.

בערב יום הראשון של חנוכה הכנתי את החנוכיה להדלקה בפתח ביתי כמנהג הורי. מילאתי שמן והנחתי את הפתילות בכוסיות הנרות.

לפתע נשמעו נקישות בדלת. השכן עמד בפתח. הוא פנה אלי ואמר לי בנחישות: **"סליחה! אבל בשום פנים אופן אני לא מסכים שתניח כאן את החנוכיה שלך. זה מפריע לנו למעבר!".**

היה לי קשה להבין אותו. אומנם הוא צודק בטענה שלו, מכיון שדלת ביתי נמצאת במסדרון שבהמשכו נמצאת דלת ביתו. אבל בכל זאת, מדובר בחג החנוכה. מקובל בכל מקום להניח את החנוכיות בפתח הבית, גם אם מדובר בחוסר נוחות זמנית.

דבריו ממש הציקו לי. חשבתי לתומי: "מדוע הוא מצר את צעדיי?!" החלטתי שלא להתייחס לדבריו והשארתי את החנוכיה בחוץ!

כשהגיע זמן ההדלקה, השכן כנראה היה באותה השעה בתוך ביתו. חששתי מעט, אבל לשמחתי הצלחתי להדליק את הנרות בחוץ ללא כל הפרעה.

אחרי שהנרות כבו נכנסתי לתוך הבית. לא עבר זמן רב ולפתע אני שומע נקישות על דלת ביתי. חששתי שמדובר באותו השכן, אלא שלא היתה עינית בדלת.

שאלתי: "מי זה?". אף אחד לא ענה לי. המתנתי מעט ופתחתי את הדלת. מיד כשפתחתי, ראיתי את השכן מבחוץ. הוא דחף לי את הכיסא עם החנוכיה שנמצאת עליה ישר לתוך ביתי ויצא.

סגרתי את הדלת, אבל נפגעתי מהמעשה שהוא עשה. אשתי יראת ה' הבחינה בכך והבינה לרוחי. היא התחילה לחזק את רוחי ואמרה לי:

"בעלי היקר, דע לך כי הכל מאת בורא עולם ולטובה. אולי משמיים דווקא רוצים שנדליק את החנוכיה בחלון הבית? אנחנו לא יודעים חשבונות שמיים!".

האמת שהיה קשה לי להיכנע למעשיו של אותו שכן. אבל החלטתי שאני מתגבר ומוותר. השארתי את החנוכיה בתוך הבית, כדי שמחר אדליק את החנוכיה בחלון.

הרב יצחק בן תפאחה כדורי זצ"ל	הרב שמואל בן שמחה דרזי זצ"ל	הרב יצחק בן רג'נה ז"ל	מאיר מורד בן שושנה ז"ל
פואד אברהם בן רחל ז"ל	זהבה בת שושנה רייזל ע"ה	יצחק יצקן בן רחל ז"ל	יצחק בן ברקו דב ז"ל
אברהם בן יונה ז"ל	מרים בן דבורה ז"ל	סעידה בת תופחה ע"ה	ר' שאול בן סילביה זצ"ל
מזל בת שמעון ע"ה	שני בת אסתר ע"ה	יוסף בן מרים נוסרת ז"ל	אסתר בת גולה גאולה ע"ה
יעקב בן אסתר ז"ל	יוסף בר סעדה ז"ל	רחל רפאת בת השמת ע"ה	שלום בן אסתר ז"ל
רחל רפאת בת השמת ע"ה	לטיף בן פרחיה ז"ל	מרים בן שרה ע"ה	אריה בן מרים ז"ל
אביבה לוי ע"ה	אלון בן סעדה ז"ל	שרה בת נרקיס ע"ה	אילנה (מחרוזת) בת שרה ע"ה
שרה בת נרקיס ע"ה	רחמה בת מסעודה ע"ה		

הרב עובדיה יוסף בן גורג'יה זצ"ל	הרב עובדיה יוסף בן גורג'יה זצ"ל	הרב מרדכי צמח בן מזל אליהו זצ"ל	אלהיה אליאס בן אלגריה ז"ל
הרב חיים משה גרשון בן שלמה יחזקאל ז"ל	ר' עזריאל ישועה בן סטה מקנין זצ"ל	שמואל בן רבקה ז"ל	רפאל בן אסתר ז"ל
ר' עזריאל ישועה בן סטה מקנין זצ"ל	אביחי בן אסתר ז"ל	יצחק בן חביבה ז"ל	אהרון (אורי) בן רבקה ז"ל
נעימה בת גורג'יה ע"ה	חי זידי בן קלרה ז"ל	דב בן יצחק ז"ל	סוליקה בת עישה ע"ה
נעימה בת גורג'יה ע"ה	אסתר בת מסעודה קדוש ז"ל	סלימה בן פרחיה ז"ל	יעקב בן סלימה ז"ל
ר' דב בן בנימין אלטר ז"ל	אורה בת נעימה ע"ה	יעקב בן סלימה ז"ל	ספירנס תקווה בת נעימה ע"ה
אורה בת נעימה ע"ה	מישא אסתר בת זרהר ע"ה	יהודה בן סעידה ז"ל	עפאת בת השמת ע"ה
מסעוד בן יקוט ז"ל	מסעוד בן יקוט ז"ל		

גליון
באר
הכהנה

נערך ונלקט מתוך תוכן דברי שיחותיו של
מורינו הגה"צ רבי אברהם אלימלך בידרמן שליט"א

וישב - הנוכה

מכון
באר
האמונה

גליון באר הפרשה

להערות והארות,
וכן לכל עניין אחר
ניתן לפנות:
לטלפון 718.484.8136

או לאימיל:
Mail@BeerHaparsha.com

מדי שבוע בשבוע בדוא"ל בחינם

הירשמו היום!

לשון הקודש

באר הפרשה
mail@beerhaparsha.com

אידיש

דער פרשה קוואל
mail@derparshakval.com

אנגלית

Torah Wellsprings
mail@torahwellsprings.com

ספרדית

Manantiales de la Torá
info@manantialesdelatora.com

צרפתית

Au Puits de La Paracha
info@aupuitsdelaparacha.com

איטלקית

Le Sorgenti della Torah
info@lesorgentidellatorah.com

רוסית

Колодец Торы
info@kolodetztory.com

מכון **ארה"ב:**
Mechon Beer Emunah
1660 45th St, Brooklyn NY 11204
718.484.8136

בארה"ק:
מכון באר האמונה
רח' דובב מישרים 4/2
עיה"ק ירושלים תובב"א
025 688 040

יו"ל ע"י מכון באר אמונה
כל הזכויות שמורות להמכון © 2022

העתקה או הדפסה של הגליון בכל פרמוט שהוא כדי להרויח או לפרסם עסק וכדו' ללא אישור בכתב ממכון באר האמונה הינו נגד החלכה והחוק הבינלאומי

תוכן הענינים

פרשת וישב - חנוכה

- ב..... ויהי איש מצליח - על ידי האמונה בה' זוכה להיות איש מצליח.....
- ד..... הגזירה אמת והחריצות שקר - המאמין אינו מרבה בחיזור אחר פרנסתו.....
- ו..... וינס ויצא החוצה - דרכי ההתגברות על היצר.....
- ט..... איננו גדול בבית הזה - יחשיב את עצמו כ'גדול' ואז יעמוד בקשרי המלחמה.....
- י..... והכינו את אשר יביאו - ההכנה לימי החנוכה הממשמשים ובאים.....
- יב..... אש לפניו תלך ותלהט סביב צריו - עבודת ה' באש קודש, התלהבות וחיות.....
- יז..... מצוה חביבה היא - לחבב את המצוה.....
- יט..... ואותי יום יום ידרושון - הדלקת שמונה ימים בהתעוררות והתחדשות.....
- כב..... לעד קיימת - הארה נפלאה המתגלית בהדלקת נרות עד היום הזה.....
- כד..... שכינה למטה מעשרה - כל יהודי אף הפחות ביותר יש לו עלייה.....
- כו..... שעשה נסים - בימים ההם ובזמן הזה.....
- ל..... מעוז צור ישועתי - שפע רב הנשפע בימי החנוכה ובפרט בעת ההדלקה.....
- לג..... קבעום בהלל ובהודאה - ימי הלל והודאה ושמחה.....

פרשת וישב - הנוכה

ה' היתה זאת להטיב אחריתו, וממילא קיבל הכל באהבה ובשמחה^א, ולכן, ויהי ה' את יוסף, שהשרה עליו את שכינתו^ב.

ובך איתא מהרה"ק ה'חידושי הרי"ם' זי"ע (ראה ליקוטי הרי"ם ריש פרשתן) בדברי המדרש (רבה פד ה) 'וישב יעקב - אמר רבי חוניא משל לאחד שהיה מהלך בדרך וראה כת של כלבים ונתיירא מהם, ישב לו ביניהם, כך כיון שראה יעקב עשו ואלופיו נתיירא מהם וישב לו ביניהם'. ולכאורה הדברים חתומים וסתומים, שאם אכן נתיירא מהם מדוע ישב לו ביניהם ולא הלך למקום אחר, וביאר ה'חידושי הרי"ם', כי יעקב אבינו ידע והאמין שאי אפשר לו לאדם להלך נגד הקב"ה, כי הוא הבורא ומנהיג לכל העולם, ושליט על הכל, אמנם, עצה אחת יש לו - להתחזק באמונה שלימה, ועי"ז ימתיק לו הבורא את הצרה ויבטלנה, ולכן, כשראה יעקב את כל ה'אלופים' - לא ברח מהם, אלא 'וישב יעקב' בישוב הדעת, כמי שהולך מדעתו ליישב בין הכלבים ללא כל מורא ופחד, ובזה ניצל מיד עשו ואלופיו - היצר ונסיונותיו, והקים את כרם בית ישראל^א.

ויהי איש מצליח - על ידי האמונה בה' זוכה להיות איש מצליח בפרשתן (לפ"ב), 'ויהי ה' את יוסף ויהי איש מצליח ויהי בבית אדוניו המצרי, ומבאר הגה"ק ה'כתב סופר' זי"ע (שו"ת כת"ס או"ח סי' כז) בהקדמת דברי הגמרא (שבת ל:): 'אין השכינה שורה אלא מתוך שמחה', וקשה, וכי מעשי הקב"ה כמעשי בשר ודם המואם ומרחק את מי שפניו זועפות ולבו נשבר בקרבנו, אדרבה, הרי הקב"ה 'שוכן את דכא'. אלא ביאורו, כי מי שהוא בשלימות האמונה לא יבא לבו ולא תתבלבל מחשבתו אם יבואו עליו אחד מהמקרים והצרות, ומי שבואב ונאנח ומצטער - יש בו חסרון אמונה ובטחון. על כן אמרו ז"ל 'אין השכינה שורה אלא מתוך שמחה' - במי ששמח לבו על ידי שהוא בטוח בה' כי לפי עבירה, אף על פי שאינו רואה איך זמה.

וממשיך ה'כתב סופר', וזהו אומרו ויהי ה' את יוסף - שאף בעת הצרה, השרה ה' שכינתו עליו, ומדוע, כי תמיד היה בשמחה, והאיך היה בידו להיות בשמחה בתוך הצרות, ע"י שהחשיב את עצמו איש מצליח, אף שזיהי בבית אדוניו המצרי, באמונתו שמאת

א. והזמן גרמא, וכמו שרימז הרה"ק ה'חידושי הרי"ם' זי"ע בכתוב (תהלים קיב ז-ח) 'נכון לבו בטוח בה', סמוך שבסופי תיבות הוא 'חנוכה', לומר שעל ידי יום טוב של חנוכה מתחזקים בני ישראל בגלות ובוטחים בלבם שהכל לטובה (שפ"א תרנ"ט ד"ה להדליק).

גם יש לומר ש'ראשי תיבות' של 'נכון ס'מוך' (התיבה הראשונה והתיבה האחרונה), הרי הם 'נס', ללמדך שמי שלבו נכון וסמוך באמונה ובביטחון בבורא ית' נעשים לו ניסים (שפ"א חנוכה תרל"א ליל ה').

ב. ועל פי זה יתבאר היטב מה שמצינו במדרש (בר"ר פו ד) לבאר לשון 'איש מצליח' - 'רבי ברכיה אמר גבר קפוז', והיינו, שהיה מרקד בשמחה, ולכאורה מה מקום לריקודים אלו בהיותו במצב שפל כזה, עבד במצרים רחוק מבית אביו, והיאך היה יכול כלל לרקד ולשמח. גם צריך ביאור שהרי לא מצינו בתורה מי שעבר ייסורים כמו יוסף, ודווקא אצלו נאמר בכתוב שהיה איש מצליח, ולא עוד אלא ששנה הכתוב וחזר לומר 'הצלחתו' שלושה פעמים ['ויהי איש מצליח' (פסוק ב), 'וכל אשר הוא עושה ה' מצליח בידו' (פסוק ג), 'ואשר הוא עושה ה' מצליח' (פסוק כג)]. אלא כי בכל מצב האמין בה' 'ויהי ה' את יוסף' - שראה שה' עמו, והאמין בה' לא יחוש משום צרה אלא שתמיד הששון והשמחה מנת חלקו, ואין לך 'מצליח' הימנו...

ג. כדברים האלה וביתר תוקף כתב הרה"ק רבי יעקב אריה מראדזימין זי"ע (ביכורי אביב בפרשתן) על הפסוק (לו לב-ג) 'ויביאו אל אביהם ויאמרו, זאת מצאנו, הכר נא הכתונת בנך היא אם לא, וכירה, ויאמר כתונת בני, חיה רעה אכלתהו, טורף טורף יוסף', שלכן טבלו השבטים את כתונת יוסף בדם (לאחר מכירתו), כדי שיתייאש יעקב אבינו מלחפש אחריו, ומלהתפלל על חזרתו בשלום לבית אביו, ביודעם שאם לא כן יבטח יעקב בה' שיחזור יוסף לביתו,

כשירד למצרים ולבית הסוהר ידע שזהו שליחות הבורא ית', ובכל מקום שרצונו יתברך לשלוח האדם צריך האדם לעשות שם שליחותו ולעשות רצון המלך.

והרחיב בזה (תרמ"ו ד"ה בפסוק, ובכ"ט) שיוסף הצדיק קנה לעצמו 'מידת ההשתוות', וקיבל את כל הנעשה

עמו באהבה ומתוך אמונה שכך הוא רצון ה', וכלשונו, 'שלא ביקש לעצמו תחבולות ליצא משם, כי חכם גדול היה, וגם עשיר שהרי היה בידו כל אשר לפוטיפר, ומסתמא היה יכול להציל עצמו מבית הסוהר, רק כי האמין כי מה' היא ויהי שם ברצונו', ובה מבאר בלשון הכתוב (ל"ט ב) 'ויהי שם בבית הסוהר', שלכאורה תיבת 'שם' היא ייתור לשון, כי פשיטא שהיה 'שם'

גם מצינו עוד ב'שפת אמת' (תרל"ד ד"ה נראה), וז"ל. נראה, כי ע"י שנתבוה יוסף מהשבטים - ויפשיטו את כותנתו' (לו כג), ולא הרחרר אחר השי"ת, אלא האמין כי הכל לטובה, עי"ז 'וינס ויצא החוצה' (ל"ט יב) שהיה לו סיוע שיוכל לבזות עצמו עבור רצון הבורא יתברך. עכ"ל.

ומעשה אבות סימן לבנים כי התורה הק' היא נצחית ואין בה סיפורי מעשיות ח"ו אלא ללמדנו ארחות חיים, וכלשון ה'שפת אמת' שם עוד, ויש ללמוד הרבה ממעשיות הללו שבתורה, איך לקבל כל הנהגות ה' יתברך בשמחה ואהבה כי הוא נורא עלילה, עכ"ל. עוד כתב (תרס"א ד"ה בפסוק) 'וכן צריך איש ישראל לידע ולהאמין כי הכל בהשגחת הבורא ולא במקרה. וגם

ומי שיש לו בטחון וודאי יעזרהו השי"ת שלא יחסר לו הדבר אשר בוטח בו, וכל שכן 'יעקב אבינו' - בגודל בטחונו היה גורם שיעזוב יוסף את ערוות מצרים ויחזור לביתו בשלימות גופו ונפשו. ומכיוון שלא רצו האחים הקדושים שיחזור, מחשש שמא יספר לאביו על המכירה, על כן אמרו ליעקב 'חיה רעה אכלתהו' - ובכדי להחזירו צריך 'תחיית המתים', וממילא יתנחם בלבבו מלהתפלל ולבטוח בה' שיוסף יחזור לביתו, ולא יתוודע לו דבר המכירה [באופן זה ביאר הר"ק מאז'ביצא זי"ע (בית יעקב וישב לו) לגבי התפילה, שידעו השבטים שאם ידע יעקב שיוסף חי יחזירוהו הנה בתפילתו ע"כ אמרו 'טרוף טרוף' - כדי שייאש את עצמו מן התפילה וישאר יוסף בגלותו מצרים].

כי הקב"ה משלם שכר טוב לכל הבוטחים בשמו באמת, וכפירש"י על הפסוק (תהילים נ טו) 'וקראני ביום צרה אחלצך ותכבדני', וברש"י, שזהו 'כבודי' שאושיע את הבוטחים בי. מכאן, שכל הבוטח בה' יושיענו ה' בכל ענייניו, כי זהו כבודו של מקום.

ד. וכמו שכתב ה'אור החיים' הק' בפרשתו (לו יד), שלכאורה קשה היאך נתגלגל שנמכר יוסף למצרים כשהלך במצוות אביו, וקיים דבריו 'לך נא ראה את שלום אחיך', והרי 'שלוחי מצוה אינן ניזוקין' (פסחים ח). ותירץ האוה"ח, וז"ל. יש לומר שנזק שתכליתו הטבה ומעלה גדולה (עלייתו לגדולה ומלכות) אינו חשוב נזק, ע"כ. נמצא שאין הדבר נחשב כמי שאירע לו איזה 'נזק', אדרבה, ע"י המכירה נעשה משנה למלך בכל ארץ מצרים. ומכאן ילמד כל איש לבטוח בה', וידע שכל הנדמה לו כנזק תכליתו לטוב ואחריתו ישגה מאד, ויצא הפסדו בשכרו הגדול שיקבל בעתיד, ונחשב כשרוי כבר עתה בזאת הטובה, כי זו הדרך המוליכתו לטובתו.

וכן מרומז בפרשתו (מ כג) 'ולא זכר שר המשקים את יוסף וישכחוהו', ואיתא מהרה"ק ה'לב שמחה' זי"ע (שנת תדש"מ בסו"ד, וכן בשבט סופר פרשת מקץ בסוף דיבור הראשון) דאע"פ שהיה נראה כרעה לגבי יוסף ששכח שר המשקים מלהזכירו ולהוציאו מבית הסוהר, והיה לו מקום לייסר עצמו - מה עשיתי, מדוע השתדלתי השתדלות יתירה, ועתה הנני משלם על כך מחיר יקר... לא ולא, דע כי הכל מן השמים, ומזה עצמו תצמח הטובה, שהרי אם היה יוצא מבית האסורים מיד באותה שעה, היה אכן משתחרר לחירות ותו לא, אבל מכיוון שנשאר שם לעוד שנתיים ימים, לכן הוזכר לפני פרעה בעת שחיפש פרעה 'פותר' לחלומו, ואז לא די שיצא לחרות אלא גם התמנה להיות 'משנה למלך', ורווח גדול היה לו ב'עיקוב' זה, של שנתיים בבית הסוהר. ומכאן לימוד לכל אדם שלפעמים מסובב הקב"ה דבר שנראה כמו רעה אצלו והוא לטובתו כמו שהתגלה אצל יוסף הצדיק...

ה. וכבר מפורש כן ב'קדושת לוי' בפרשתו על הפסוק (ל"ט ב) 'ויקח אדוני יוסף אותו ויתנהו אל בית הסוהר... ויהי שם בבית הסוהר', ולכאורה נראה כייתור לשון, שהרי אם 'ויתנהו אל בית הסוהר' פשיטא ש'ויהי שם בבית הסוהר', ונראה, דהנה כשהקב"ה שולח על אדם ח"ו דבר לא טוב, אזי לא יעשה שום פעולה גשמית, רק יבטח בה' ובוודאי יהפוך לו לטובה, וזוהי המדה של נחום איש גם זו, שהיה אומר תמיד 'גם זו לטובה' (עי' תענית כא), וזהו הרמז 'ויהי שם בבית הסוהר', אף על פי שהיה אפשר לו לעשות איזה פעולה שלא יהיה בבית הסוהר, לא עשה שום פעולה, כי בטוח היה בה' שבוודאי יהיה הכל לטובה.

באר הפרשה - פרשת וישב - הנוכה

ולא במקום אחר, אלא הכוונה 'בהווייתו היה שם', (וימצאהו 'איש', וישאלהו 'האיש', ויאמר 'האיש') הם 'מלאכים', כלומר מרצונו ומדעתו אחר שהאמין בה' וקיבל כל הנהגתו עמו מתוך השתוות, ברצון ובשמחה.¹

והיינו, שלא יועיל לאדם שום השתדלות והתחכמות לשנות ממה שנגזר עליו, ובפרט בענין הפרנסה כמו שאנו אומרים 'כי הוא א-ל זן ומפרנס לכל... ומכין מזון לכל בריותיו אשר ברא' - מקרני ראמים ועד ביצי כינים, ואין הברכה והשפע תלויים כלל במעשי ידי אדם, א"כ מדוע ייגע לריק הרי ריבוי השתדלות לא תגדיל קצבתו, כדכתיב (שמות טו יח) 'ולא העדיף המרבה, והממעיט לא החסיר'.²

הגזירה אמת והחריצות שקר - המאמין אינו מרבה בחיזור אחר פרנסתו

בפרשתן (לו טו), 'וימצאהו איש תועה בשרה', וכתב הרמב"ן בהאי לישנא. 'ולהודיענו עוד, כי הגזירה אמת (מה שגזר וקצב הקב"ה על האדם כן יקום ויהיה) והחריצות (ריבוי ההשתדלות) שקר', (וראייה מכאן) כי זימן לו הקב"ה מורה דרך שלא מדעתו להביאו בידם. ולזה נתכוונו רבותינו (בר"ר פד יד) באמרם כי ה'אישים' האלה

1. הרה"ק ה'שפתי צדיק' מפילץ זי"ע שאל פעם את גיסו הרה"ק ה'שפת אמת' זי"ע, הנה איתא במדרש (בר"ר ס ז) על אליעזר עבד אברהם - 'על ידי ששירת אותו צדיק באמונה יצא מכלל ארור לכלל ברוך', וכיוצא בו מצינו גבי יוסף הצדיק (שהש"ר א א) 'רבי פנחס אמר בשם רבי שמואל בר אבא, כל שהוא משמש את רבו כראוי יוצא לחירות, מיוסף על ידי ששימש את רבו באמונה יצא לחירות' (לפנינו במדרש לא נכתב 'באמונה' גבי יוסף), בשלמא, גבי אליעזר - יש חשיבות במה ששירת נאמנה את אדונו 'אברהם אבינו', אבל מה שבח הוא ליוסף ששימש נאמנה את הערל והטמא כפוטיופר, אמר לו ה'שפת אמת' - אַי, כך הם דברי המדרש, על ידי ששירת את רבו - הערל והטמא, והיה באמונה שלימה בה', היינו שלא נשבר לבו בקרבו על אשר כך עלתה בידו - בחיר בניו של יעקב, לעבוד ולשרת טמא זה, אלא באמונה, את הכל קיבל עליו באמונה ושמחה, ובזכות האמונה בבוראו, יצא מעבדות לחירות, ולא עוד אלא שעלה ונתעלה לגדולה.

2. וכלומר, שמלבד שה'חריצות' לא תועיל לו מאומה אלא 'שקר' יש בה, שריבוי ההשתדלות יתר על המידה מגרע לו לאדם מהשפע, וכמו שביאר הגר"א את מאמרם (עירובין יג): 'המחזר אחר הגדולה הגדולה בורחת הימנו', שאין הכוונה דייקא על 'גדולה' וכבוד, אלא כל דבר גשמי אשר האדם יחזר אחריו יברח הדבר ממנו, כגון המחזר אחר הכסף והממון הכסף בורח ממנו, ורמז לכך, כי האותיות הקודמות לאותיות שבתיתב 'כסף' הם 'עני' (קודם לכ' - י, קודם לס' - נ, וקודם לפ' - ע), והיינו שהרודף אחר ה'כסף' יברח הכסף ממנו, והוא יישאר לאחורי הכסף - אותיות עני, ומידה טובה מרובה, שמי שאינו רודף אחר הכסף (וזה נעשה רק על ידי שמאמין כי ממילא הכל נקצב ונמדד ממעל) הכסף ירדוף אחריו וישיגנו.

3. נוראות כתב רבינו אברהם בן הרמב"ם בפירושו על התורה (לו יג), כי מתחילה שמר יעקב לבל יימצא יוסף עם אחיו לבדם אחר שידע כי שונאים הם אותו, ומי יודע... ומכל מקום 'אין עצה ואין תבונה כנגד ה', כי בהגיע העת שהועידו מן השמים למכירתו כבר נשלח למקומו ע"י יעקב אבינו בעצמו, שאמר לו 'לך נא ראה את שלום אחיך', ומזה נתגלגל דבר המכירה למצרים.

4. וממילא אל ישעבד אדם את ראשו ומוחו להשיג פרנסתו, אלא יאמין שהכל תלוי במה שנגזר עליו, ולא יתעסק בעסקיו אלא רק לצאת ידי השתדלות. וכה אמרו המושלים, משל ל'רוכל' שהיו כל 'רמ"ח אבריו ושס"ה גידיו' משוקעים בעסקי פרנסתו, באחד הימים, חבש כדרכו על ראשו כובע קש גדול, יצא לרחובה של עיר כשהוא טעון שקים מלאים בסחורה על כתיפיו, בעודו מהלך החל לחשב בעצמו, הנה את 'ידי' נצרך הנני לפרנסתי כדי לשאת בהם את משא ה'סחורה', כמו כן ה'רגלים' נצרכות לי שהרי בהם מהלך אני בשווקים וברחובות, ואף את 'הגב והכתפיים' צריך אני - להיות לי עזר ואחיסמך בנשיאת הסלים, אבל על זאת אתמה לשם מה נצרך אנכי ל'ראש' וכי מה נותן הוא לי ומה מוסיף הוא לפרנסתי (כי מרוב שהיה שקוע בעסק הפרנסה, לא עלתה על דעתו כלל שיש לכל אברי האדם תכלית חוץ מתכלית ה'פרנסה'), וכך ה'עמיק' במחשבותיו עד שמצא נוחם לנפשו - ובסייעתא דשמיא נתיישרה 'תמיהתו', שאת הראש נצרך הוא בכדי לחבוש עליו את 'כובע הקש' הגדול להצילו מפני קרני השמש, ואם לא היה לו 'ראש'

הדברים אמורים הן לענין מזונותיו של אדם, הן בכל ענין וענין. כי הכל בחשבון, ולא יגיע לאדם לא בריווח ולא בהפסד אפילו בכהוא זה יותר ממה שנקצב לו מן שמיא בחשבון מדוקדק^א, וכמו שרמזו קמאי (הסבא מקעלם ועוד) בדברי רש"י בפסוק (לו כה) 'וישאו עיניהם ויראו והנה אורחת ישמעאלים באה מגלעד, וגמליהם נושאים נכאת וצרי ולוט', וברש"י 'למה פרסם הכתוב את משאם, להודיע מתן שכרן של צדיקים שאין דרכן של ערביים לשאת אלא נפט ועטרן שריחן רע, ולזה נודמנו בשמים שלא יזוק מריח רע'. ולכאורה קשה, וכי במצב שפל כזה - כשעומדים למכרו ולהרחיקו מבית אביו לדורות עולם, מבלי דעת מה יעלה בגורלו ברוחניות ובגשמיות, וכי יש או איזה 'נפקא מינה' איזה ריח נודף סביבו אם ריח טוב או לאו, אלא ביאורו, שאין הקב"ה מביא על האדם שום צער יותר מהנקצב עליו אפילו כמלא נימא, וכיוון ש'ריח רע' לא נגזר עליו בנוסף לעצם ה'מכירה', סיבכו מן השמים שישנו הערביים מנהגם וישאו עמם 'נכאת צרי ולוט'. היודע 'עיקר' זה,

וכן מצינו ב'סוגיא דחנוכה' (שבת כא:), 'נר חנוכה, מצוותה משתשקע חמה עד שתכלה רגל מן השוק', ולכאורה צ"ב מדוע לא אמרו 'שיעורו עד מחצית השעה' כשאר שיעורי חז"ל, שהרי לא מצאנו בכל התורה 'שיעור' מעין זה - לתלות ההלכה ברגלי עוברי הדרכים. ומבאר הרה"ק הרמ"ל מסאסוב זי"ע (משנת הרמ"ל סו"פ וישב), שרמזו לאלו המהלכים בשווקים וברחובות לתור אחר הפרנסה, וכה אומר להם התנא, דעו נא, האף אומנם שנצטוויתם על 'השתדלות' מ"מ יש לכם ללמוד מהניסים שאירעו בימים אלו, שפך שמן אחד שלא היה בו סיפוק אלא כדי הדלקת יום אחד, נעשה בו נס והדליקו ממנו שמונת ימים, הרי לך שהכל תלוי במוצא פי ה', וברצותו ישלח ברכה אף במועט. מעתה יש לכם להבין ולהשכיל, שלא כל המרבה בסחורה יעלה זיבוא לבמתי העושר והאושר' על כן 'תכלה רגל מן השוק', הפסיקו לבתת את 'רגליכם' יומם ולילה 'בשווקים' וברחובות, בחיפוש אחר הפרנסה, כי הכל מאת הבורא אחד המרבה ואחד הממעיט, ובידיעה זו תכלה רגל (כלומר השתדלות יתירה) מן השוק.

על מה היה משים את הכובע... מחובת האדם בעולמו, להתבונן היטב, האם שונה הוא מאותו 'תם שאינו יודע לשאול', כי 'היגע בראשו' לפרנסתו, ואינו מבין שראשו יועד לו מן שמיא לעבודת ה' ותורתו, הריהו ממש כה'חכם' שבמשל הנ"ל.

יש שמיישבים על פי יסוד זה את ה'פתרון חלום' שפתר יוסף הצדיק לשר המשקים ושר האופים, לשר המשקים פתר שפרעה ישיבנו על כנו לגדולתו הראשונה, ואילו לשר האופים פתר שישא פרעה את ראשו מעליו ויתלהו על העץ, ומניין לקח זאת, אלא, שכשיוסף שמע את 'שר המשקים' אומר (מ יא) 'וכוס פרעה בידי, ואקח את הענבים ואשחט אותם אל כוס פרעה ואתן את הכוס על כף פרעה', והיינו שהוא מייחס את כל פעולותיו ל'ידי', אם כן 'פתרונו' שיעלה לגדולה, כי זה מתן שכרו של הפועל לעסקיו רק ב'ידי' ואילו מוחו וראשו מסורים לשמים. אך 'שר האופים' שאמר (שם יז) 'והנה שלשה סלי חורי על ראשי' (ונצרך הוא ל'ראש' להשים עליו את הכובע ה'מחורר' כדוגמת ה'חכם' שבמשל הנזכר), וייחס את עסקו בפרנסה ל'ראשו ומוחו' - 'פתרונו' שתוך ג' ימים ימצא את עצמו על העץ. י. דבר זה אף נרמז במנהג ישראל קדושים לשחק ביומי דחנוכה ב'דריידע"ל' (סביבון), לרמז לו, שאין דבר נעשה כאן בעולם ללא שיכריזו עליו מלעילא - כמו שאי אפשר לאדם להחליט האם ה'דריידע"ל' יפול לצד אות ה' או ש' וכו', ואף אם יסובב את הדריידעל בכל כוחו, ובכל ה'נערווען' (עצבים), גם לא יועיל לו דבר, ורק דבר אחד 'ירוויח', שיצטרך הדריידעל להסתובב עוד סיבובים רבים, בכדי להגיע אל מקומו הנגזר עליו, כך הוא לדידן, אין ביד האדם לשנות אפילו כמלא נימא את מה שנגזר עליו, וכל הריבוי בהשתדלות רק יגרמו לו שיסתובב עוד סיבובים רבים עדי בואו אל המנוחה ואל הנחלה.

ואף שבוודאי מחויב האדם לעשות 'השתדלות', וכדכתיב 'וברכתיך בכל אשר תעשה', ואף גם זאת נרמז ב'דריידע"ל' שאם לא יתחיל לסובב אותו אזי יהיה ה'דריידע"ל' כאבן דומם בלי שום תנועה... אך מכל מקום המרבה ב'סיבובים' לא ירוויח מאומה, אין לו לאדם אלא לעשות את המוטל עליו, ותו לא מידי... יא. גם דבר זה נרמז ב'דריידע"ל', שהוא מסתובב למטה אך ורק על ידי הסיבוב מלמעלה, כיוצא בו היא הנהגת העולם, שכל מה שמסתובב כאן למטה מסובב על ידי שוכן מעלה.

עוד אמרו לרמז, כי כפי שיסובב עצמו פנימה אל הבורא יתב"ש (זיך אריין דרייען צום באשעפער) כך יזכה לסובב עצמו החוצה מסבך צרותיו (זיך ארויס דרייען פון אלע פראבלעמען).

באר הפרשה - פרשת וישב - הנוכה

ישתנו חייו לטובה ולברכה, ביודעו שכל הצער אשר
 בא עליו מדוד בפלם ומידה, ולעולם לא יגיע אליו צער
 וינס ויצא החוצה - דרכי ההתגברות על היצר
 פרשה זו יפה יפה נדרשת בסוגיית קדושת עם בני
 ישראל^ב - בעמידה איתנה^ג בנסיונות י' כדכתיב

יב. מספר המחנך הגדול רבי משה בלוי שליט"א, מעשה שהיה עד לו בשנת ה'תשמ"ה, ר"מ קבע לעצמו 'חברותא'
 עם בחור חשוב מבני גילו, ללימוד בצוותא בכל ליל שישי, באחד השבועות כשבא ללמוד עם הבחור ראה שפני
 החברותא נפולות ואיננו כתמול שלשום, שאלו ר"מ - מדוע פניך רעים היום, מה קרה ומי ציער אותך עד כדי
 איבוד ישוב הדעת, אמר לו החברותא, הנח לי, כי ממילא לא תוכל עזור לי מאומה... אבל ר"מ לא אמר נואש,
 והמשיך להפציר בו לקיים בעצמו דאגה בלב איש ישיחנה. נעתר החברותא להפצרותיו, ופתח לאמר לו, הנה, בחודש
 אלול שעבר (שנת תשד"מ) קיבלתי על עצמי להיזהר בשמירת העיניים בזהירות מופלגת, ואכן, עד עתה היה ה' בעזרי
 ועמדתי בקבלתי, אבל, היום הוכרחתי לעבור טיפול שיניים, ולצורך כך נסעתי לרופא שיניים המקבל קהל בעיר תל
 אביב, ועל אם הדרך נלכדתי ונכשלתי בראיות אסורות ל"ע וכן אצל הרופא באופן נורא, מעתה תבין את סערת
 רוחי על מה ולמה היא באה...

רבי משה שראה כי עוד מעט תנזק נפשו של החברותא, הביט בשעון התלוי על כותלי ביהמ"ד וראה כתוב בו
 11:15 - הוה אומר שעדיין דלתו של הגה"ק ה'סטייפלער' פתוחה לקבל את הקהל (כידוע שהגה"ק היה גם רופא נפשות,
 מלבד כל גאונותו וצדקותו) עד השעה 11,30 בחצות ליל, מיהרו השניים למעונו - מעשה זה היה כחצי שנה לפני הסתלקותו
 למרומים, מכיוון שכבר כבדו אזניו משמוע, על כן העלה הבחור על גבי הכתב את כל אשר קרהו - הנני בחור בן
 19 שנה, מראש חודש אלול ועד היום התגברתי מאד בענייני שמירת עיניים וכו', היום נסעתי לת"א ונכשלתי בצורה
 נוראה, מאז אין לי מנוחה, ואני אנה אני בא... חתם בשמו ובשם אמו והגישו אל הסטייפלער. לאחר שקרא את
 כל הנכתב, נעץ הגה"ק את עיניו החודרות כל חדרי בטן (אשר חיל ורעדה יאחזון בכל מי שמראה עיני הגה"ק נפל עליו), ובקול
 רעש גדול אדיר וחזק שאל את הבחור, אמור נא, האם פעם אחת התגברת על יצרך ושמרת עיניך בהיותך בדרך,
 ענה לו הבחור בכתב ידו, רבי המצב רע ומר... שוב חזר הסטייפלער על שאלתו, עד ש'הודה' הבחור שאכן שמר
 על עיניו בחלק מהזמן, נענה אליו הגה"ק בזה הלשון (וכפי שרשם זאת רבי משה בזמנו) אינני מגזים אינני משקר... אינני
 מגזים אינני משקר... אם היה לי כח הייתי קם בפניך מלוא קומתי, להערכתי הנסיעה מכאן ועד לתל אביב היא
 נסיעה של בערך שלושים וחמש מינו"ט (דקות), בכל פעם ופעם שהתגברת קיימת מצוות ויראת מאלוקיך, ונקדשתי
 בתוך בני ישראל, ואהבת את ה' אלוקיך בכל לבבך ובכל נפשך, בודאי תקבל עונש על מה שנכשלתי, אבל בכל פעם
 שהינך מתגבר אתה מתקן את העבר, א"כ מה יש לבכות, בכל פעם שהנך מתגבר בזה ובכל ענייני הקדושה הינך
 במדרגת יוסף הצדיק ממש ממש ממש. העיקר המלחמה, תילחם תילחם תילחם. עכ"ל. ורבות יש להתבונן בדברים
 נוראים אלו, שאמר הסטייפלער שאם היה לו כח היה קם מלוא קומתו על פעם אחת שהתגבר על יצרו ושמר את
 עיניו. וכן כל פעם שמתגבר הוא במדרגת יוסף הצדיק ממש ממש ממש. הדברים נכנסו ללבו של הבחור ויצא משם
 כ'תינוק שנולד', כי מעתה דרכי הקדושה פתוחים לפניו בכל עת ובכל שעה.

וכעין זה כתב הסטייפלער' לשונות נוראיים באגרת לבחור שנכשל רח"ל, וז"ל, ...אע"פ שכמה פעמים נכשל ר"ל,
 מ"מ אם לעומת זה הרבה פעמים מנצח ומתגבר על התאוה, אז באותו זמן שמתגבר על התאוה הבווערת בו באופן
 נורא, הרי הוא ממשיך אור הקדושה על עצמו ועל העולמות באופן קדוש מאד מאד וכו', ואין לשער גודל רוממות
 קדושת זה האדם הכובש תאוותו בזמן תוקפו, והוא אז בבחינת יוסף הצדיק. והכלל, אדם שיש לו מלחמת היצר,
 ופעמים מנצח ופעמים נכשל ר"ל, הרי כמו שהחטא נורא ואיום, לעומתו ע"י שמנצח הרבה פעמים, זכותו הוא נורא
 ואיום מאד, ויזכה עי"ז לתקן בחייו את מה שפגם וכו' (הובא בקריינא דאגרתא ח"א סי' קו).

יג. ואף אם ח"ו כבר נכשל אל יפול לייאוש אלא יתחזק מכאן ולהבא, ומכך תצמח ישועתו. ובענין זה ביאר הרה"ק
 רבי שמחה בונם מפשיסחא זי"ע (קול שמחה וישב, בהערה בנדמ"ח) בדברי המדרש (בר"ר פה א) רב שמואל בר נתן פתח
 'כי אנכי ידעתי את המחשבות' (ירמיה כט יא), שבטים היו עסוקים במכירתו של יוסף, ויוסף היה עסוק בשקו ובתעניתו...
 ויהודה היה עוסק ליקח לו אשה, והקב"ה היה עוסק ובורא אורו של משיח. וביאר הר"ב, כי הנה יהודה היה
 מהרהר בעצמו ואומר, הנה, השבטים הקדושים מתאוננים מרה על ששלחו את ידיהם במכירתו של יוסף, ובוכים
 ושבים על כך יומם ולילה, ואף יוסף הצדיק עוסק בשקו ובתעניתו, ואני הנה נשאתי אשה, והיא מתה עלי, אף שני

באר הפרשה - פרשת וישב - הנוכה

בפרשתנו (לט ה-יג) 'וימאן...^{טו} וינס ויצא החוצה'^{טז}. כתב (טז), ב. בפרשתנו וימאן גבי יוסף הצדיק, ג. בפרשת צו הרה"ק ה'בית אברהם' זי"ע (צו ד"ה וישחט) כי ג' פעמים יש בתורה 'שלשלת'. א. בתיבת ויתמהמה (גבי לוש, יש

בני ער ואונן מתו טרם עת, וברור הדבר שכעונש בא לי זה הדבר, כי לא די שאין אני משתתף בצער השבטים עוד הלכתי ונשאתי אשה, הרי כל ענין המכירה באשמתי הוא - כי אני הייתי ה'מלך', ובהוראתי עשו כן. לבטח אבדה תקוותי, ויותר אין לי חלק בתורת ה'... אך יהודה לא נתן למחשבות אלו להתגבר עליו, אלא תיכף התנער ואמר, לא אעשה חשבונות של מעלה, אתחיל את התורה מתחילתה - במצווה ראשונה של 'פרו ורבו'. ואכן, משראה הקב"ה כן, אמר, הנה מכוח תשובה ו'התחדשות' זו - שלא להביט כלל על העבר הקב"ה היה עוסק בבריאת אורו של משיח שיצא מזרעו של יהודה...

יד. עצה טובה שעל ידה יוכל לעמוד בנסיונות הקשים מצינו בדברי הרה"ק ה'בית עין' זי"ע (ד"ה ויהי) על מה שאמרו חז"ל 'דמות דיוקנו של אביו נראתה לו ליוסף בחלון' ועי"ז ניצל מן החטא, כי 'חלון' ר"ת 'וציונו להדליק נר חנוכה', ואפשר לבאר דבריו על פי המסופר בלשון חסידים, שפעם נכנס הרה"ק רבי לוי יצחק מבארדיטשוב זי"ע לבית המדרש ומצא קבוצת חסידים עוסקים בשיחה, שאל אותם הרבי על מה הם דנים, נענו החסידים ואמרו, שהם מדברים על הגראף פוטוצקי שלא הניח שום תענוג בעולם שלא התענג בו, והוא ממלא אחר כל תאוותיו, וכמו שידוע, שכאשר התאוה בימות הקיץ להחליק על השלג, היה מפזר הררי הררים של סוכר במקום שלג ומחליק עליהם להנאתו... שאל אותם הרה"ק מבארדיטשוב האם הדליק הגראף בחייו נרות חנוכה, ויענו כל הקהל יחדיו, רבי, הרי הוא גוי, מה לו ולנר חנוכה, נענה הרה"ק מבארדיטשוב ותמה, אם כן הלא אינו יודע מהו תענוג ותאוה כלל, ואפשר שזהו הרמז ב'חלון', כי הראו ליוסף שישים אל ליבו מהו 'תאוה' ותענוג אמיתי, אין זה כי אם להדליק נר חנוכה ולא תאוות מאוסות ושפלות כאלו, ומעתה ילמד כל חד בדיליה בנסיונות החיים העוברים עליו לתור אחר תאוות שיש בהם ממש ולא אחר דמיונות שוא ומדוחים, ודי בזה.

אגב אורחא, נוסף מה שהעיר צדיק וחכם שליט"א, שיש לנו ללמוד מכאן רמז וכלל גדול לענין 'חינוך' הבנים (שהרי 'חנוכה' הוא מלשון 'חינוך' כדאיתא בספ"ק), כי זה יועיל לבנים להתגבר על יצרם בעת ה'נסיון' בתאוות עוה"ז ובהנאות אסורות, כשיזכרו 'דמות דיוקנו של אביהם', כשהבן יצייר בלבו ויזכר בהדלקת נרות חנוכה של אביו... באיזה 'ברען', 'געשמעק' ו'פרישקייט' (אש בוערת חיות והתלהבות) קיים זאת, ויעלה על לבו את ההתרוממות הרוח והנפש, והנאה של התעלות רוחנית נשגבה, בבחינת 'יפה שעה אחת של קורת רוח ב'הדלקת נרות חנוכה' יותר מכל חיי העולם הזה... וכמו ששמענו מרבים שנתנסו בנסיונות קשים, שזכרונות מבית אביהם ואמם, מעמדי הדלקת נר חנוכה בשמחה והתלהבות, וזכירת הדלקת נר שבת בדמעות של עקרת הבית, וכי"ב החיות ב'סעודות שבת' מרוממות עם שירות זמירות ותשבחות לצור העולמים, זאת נתן להם כח ואומץ לעמוד בתוקף כנגד פיתויי הרחוב וכו', וזאת 'דמות אביו נראה לו בחלון' - בהדלקת נר חנוכה שלו, על כן, אף אם מרגיש בנפשו שאין לו 'הרגשים' מרוממים, או שמרגיש בעצמו 'קריירות' בדברים שבקדושה, בבחינת 'עצמות יבשות'. יזכור היטב, שאם יקיים המצוות מתוך חשקות והתלהבות, באופן שכל סובביו 'יהנו' מהמצווה, בזה הוא קונה קניין עצום בנפש בניו ובנותיו, וחורט בלבם את אהבת ויראת ה' ובה הוא יוצק בהם שמן קודש של 'עמידה בנסיונות' של כל הנאות ותאוות עוה"ז, נגד כל מה שה'רחוב' מנסה לפתות את ה'נוער' ואת הדור הצעיר... ובה מקיים מצוות 'חינוך' בהידור רב, וזוכה לאורות ימי ה'חנוכה' ל'מהדרין מן המהדרין', אמן ואמן.

טו. הנה ה'טעם' על תיבת וימאן הוא 'שלשלת', וביאר בה ה'אלשיך' (תרי"מ בפרשתנו) כי הנה פעמים שהיצר מביא לאדם 'נסיון' ומבלבל דעתו בטענות שונות ומשונות, עד שלא ימצא האדם את ידיו ורגליו, ואם האדם מתחיל לענות כנגדו מסוכן הוא מאד להכשל כי פעמים שהעומד לנגדו 'חריף' יותר ממנו והלה יענהו תשובות (אף שבוודאי אינם נכונות) כנגד כל טענותיו ואז בע"כ יחטא (בפרט כאשר שליחו של היצר הוא 'אדם' כמותו המפתהו בחלקלקות לשון), אין לו אלא עצה אחת - לזעוק וימאן וימאן - בלא 'דין ודברים', כי ממילא לא אשמע לך ותו לא מידי, כדוגמת הקושר עצמו ב'שלשלת' של ברזל, ורק כך יעלה בידו לעמוד בנסיון.

כעין זה כתב ב'קדושת לוי', וז"ל, ה'טעם' על 'וימאן' הוא שלשלת, ושלשלת הוא הרמת קול, כאדם אשר ממאס בדבר, ומרים קול במיאוס הדבר ההוא. עכ"ל. וידועים דברי הרה"ק רבי יצחק מראדוויל זי"ע (אור יצחק) שלכן טעם

[ואכן בראשונים על אתר מצינו כמה פירושים מדוע לא עשה כן], וביאר הגאון רבי חיים שמואלביץ זצ"ל, שברגעים אלו עמד יוסף בנסיון גדול ונורא, כי היצה"ר פיתחו שיתעכב לרגע קט יחטוף את בגדו ואז ינוס וינצל מעלילותיה, אך ידע יוסף שהגיהנם ושאל תחתית בוערים תחת כפות רגליו, וכל רגע כמימרא שישהה עוד במקום הטומאה הוא מסוכן ליפול ולהיכשל ח"ו, לפיכך לא התחשב בכלום, אלא תיכף השאיר בגדו אצלה 'וינס ויצא החוצה' - אל מחוץ לגבולות הגוף והנפש, ובכוח גדול ואמיץ ברח משם כל עוד נפשו בו. וללמד לדורות עולם עד כמה צריך לברוח מן העבירה י"י.

בנפשו - 'ויתמהמה' שלא ימהר למלא תאוותו", לאחר מכן - 'וימאן', שילחם עם יצרו בזעקת 'איני רוצה' עד שכבר לא ירצה לילך אחר תאוות לבו (היינו כשלבנו עדיין יתאוה מכל מקום לא יסכים לילך אחריהם), ועי"ז יוכה - 'וישחט', שישחט יצרו הרע וכבר לא יתאוה כלל למטעמותיו.

והנה מצינו אצל יוסף הצדיק בעת ה'נסיון', דכתיב (לט יב) 'ויעזוב בגדו בידה וינס ויצא החוצה', ובוודאי ידע יוסף שאם יתאמץ לחטוף את בגדו ממנה לא תוכל להעליל עליו מאומה, וממילא ימנע מעצמו את היסורים שעבר במשך י"ב שנה בבית האסורים

המקרא 'שלשלת' על תיבת 'וימאן' שבמעשה הנסיון של יוסף הצדיק, כי בבוא אדם לעת נסיון, ראשית דבר יזעק ג' פעמים (דוגמת השלשלת המסלסל בנעימה ועולה כלפי מעלה ג' פעמים) **איני רוצה. איני רוצה. איני רוצה.** (אור יצחק פרשת וישב). טז. ודע, כי עיקר התעלותו של האדם הוא רק על ידי ה'מלחמות', כי הנה בריש פרשתן כתב רש"י לבאר סמיכות 'תולדות יעקב' לאלופי עשו, שתחילה כתבם בדרך קצרה לפי שאינם חשובים להאריך בהם, ואחר כך הזכיר ופירט כל סדר התיישבות יעקב ותולדותיו בדרך ארוכה לפי שהם חשובים לפני המקום להאריך בהם. והביא רש"י שכן מצינו 'בעשרה דורות שמאדם ועד נח, פלוני הוליד פלוני, וכשבא לנח האריך בו, וכן בעשרה דורות שמנח ועד אברהם קצר בהם, ומשהגיע אצל אברהם האריך בו'. ולכאורה יש להקשות, כי בשלמא לגבי אותם עשרה דורות מאדם ועד נח וכן מנח ועד אברהם יש צורך להזכירם למען נדע את סדר הייחוס שלנו עד אדם הראשון, וסו"ס הם הם אבותינו, אולם עשו ותולדותיו לאיזה צורך נזכרו כלל. ומבאר הרה"ק ה'שפת אמת' זי"ע (תרמ"ד ד"ה וישב) ז"ל, והענין הוא שעל ידי הרדיפות שהיה לו מעשו בא לכלל ישוב, ולכך הוצרך לחשוב אלופי עשו שמזה בא השלמות ליעקב, עכ"ל, והיינו שכל מעלתו של יעקב הוא רק בזכותם, כי אי אפשר ליעקב בלא עשו, ורק מנסיונות ומקשיים מתגדל האדם ומתעלה עד מאד.

וזאת למדנו גם מעניינא דיומא לענין הדלקת נר חנוכה, שקיי"ל (שו"ע תרעג ס"א ובהג"ה) 'כל השמנים כשרים לנר חנוכה וכו', ומיהו שמן זית מצוה מן המובחר, שהנה הזית אינו נותן שמנו אלא אם חובטים בו וטוחנים וכותשים אותו באבנים, ונרמז לכל יחיד ויחיד עם הקשיים והנסיונות שלו, שדווקא הם חביבים לפני המקום, ובהם מצוה מן המובחר. ואם כי בוודאי צריך לבקש ולהתחנן 'ואל תביאנו לידי נסיון', אך אם כבר באו לידי קשיים ונסיונות יזכור כי 'שמן זית מצוה מן המובחר'...

וכאותו מעשה שאמר הרה"ק מבארדיטשוב זי"ע לאנשיו במוצאי יום הכיפורים, שהוא יודע מה ביקשו בתפילתם, שבתחילה בקשו חצי מיליון רובל בכדי שיוכלו לעבוד את ה' מתוך הרחבת הדעת, אח"כ 'התפשרו' והסתפקו ברבע מיליון רובל בכדי שיוכלו לעבוד מתוך מנוחת הנפש, ולבסוף 'התפשרו' עוד אך בקשו שיהא להם פרנסה בכבוד ובהרחבה כדי שיעבדו את ה' מתוך שלוה והשקט, אך מאן יימר שהקב"ה חפץ בעבודה מתוך המנוחה, אולי רוצה הוא דווקא בעבודה מתוך הדחק...

יז. וידוע, מה שהורה הרה"ק רבי שלומ'קה מזוועהיל זי"ע לבחור ששקע בעמקי תהום רבה, אף אם יודע הינך שלבסוף נפול תיפול ביד היצר הרע - מלך זקן וכסיל, מכל מקום אל תתנהג עמו כמלך, אשר בפצותו את פיו מיד ממלאים משאלותיו, אלא, תדחהו בלך ושוב, כי על כל רגע ורגע שהאדם דוחה מעמו את היצר אף אם נפל לבסוף הריהו גורם נחת רוח מרובה להקב"ה לאין ערוך.

יח. הרה"ק ה'בית ישראל' זי"ע היה מספר את המשל הידוע בדרך צחות, על 'ההיא סבתא' ששנתה ב'צאינה וראינה' (ספר המספר את הפרשה בלשון 'אידיש', ונהגו נשות ישראל מדור דור להגות בו מידי שבת בשבתו), בהגיעה ל'מכירת יוסף', לא היתה יכולה לעצור את בכייה, וייללה בדמעות שלישי על הנער שנמכר על לא עוול בכפיו, לעבר הבלתי ידוע, והנה לשנה הבאה, בשובה לקריאת פרשת וישב ב'צאינה וראינה' נענתה לאמר, יוסף, יוסף, בשנה הזאת לא אזיל דמעה

ממלאים רצונו, (ו"ל) אבל פירוש הכתוב, שהצדיקים הם 'עושי דברו' של הקב"ה על ידי כוחם וכבישת יצרם, ואז השי"ת גוזר 'לשמוע בקול דברו' של הצדיק, דהיינו לשמוע תפילתו ולעשות לו גם להצילו מהמוזיקים (עכ"ל) ^ט.

איננו גדול בבית הזה - יחשיב את עצמו כ'גדול' ואז יעמוד בקשרי המלחמה

בפרשתן (לפ"ט) 'איננו גדול בבית הזה ממני... ואיך אעשה הרעה...', ביאר הרה"ק מקאברין ז"ע (אמרות משה, וישב) כי זוהי הדרך הישרה להתגבר על הנסיונות, שיקיים בעצמו 'יוגבה לבו בדרכי ה' (דה"י ב' י"ו), להחזיק בעצמו כי אין כמוהו ראוי לעבודת השי"ת ורק כך יינצל מרשת היצר, ולכן זעק יוסף הצדיק בעת הנסיון - אין גדול ממני בבית הזה ואין מן הראוי לאדם גדול כמוני לעשות איזולת כזאת?.

והכובש את יצרו יזכה שימלאו כל משאלות לבו, והקב"ה יעשה עמו ניסים גדולים ומופלאים, כדברי המהרש"א על הגמ' (קידושין מ.) 'כל הבא דבר ערוה לידו וניצול הימנו עושין לו נס. גבורי כה עושי דברו לשמוע בקול דברו (תהלים קג ב) כגון רבי צדוק וחביריו'. כתב ע"ז המהרש"א (ח"א)... שבתחילת אותו פסוק (לפני אומרו 'גיבורי כה') כתיב 'ברכו ה' מלאכיו גבורי כה...' ו'מלאכים' אלו הכוונה לצדיקים הכובשים את יצרם מדכתיב לעיל מיניה 'לשומרי בריתו ולזוכרי פקודיו לעשותם', ואמר שבגבורתם זו הם כמלאכים לכבוש את יצרם ('גבורי כה' הכוונה כמו שאמרו (אבות ד א) 'איזהו גבור הכובש את יצרו'). ומבאר המהרש"א מדוע כתיב 'עושי דברו לשמוע בקול דברו', דלכאורה עפ"י הדקדוק היה לו לומר להיפך 'לשמוע בקול דברו עושי דברו' שהרי רק לאחר שמיעתם את דבר ה' הם

בעדך, שהרי כבר ראית אשתקד מה אירע לך בלכתך אליהם, ומדוע שבת על אותה הדרך... והיה ה'בית ישראל' אומר, לא מליצה ולא צחות יש כאן כי אם קורטוב של אמת כואבת, כי כך נמי מנהגינו, פעמים ונכשלים אנו בהליכה אחר יצרינו כסומים בארובה, ואם ראית שבעבר נכשלת, מדוע שבת לילך ולהתקרב אל מקום הסכנה - יצרך הרע... ברח לך לבל תכשל שוב, אחרי ש'בעל נסיון' אתה כי המקום מסוכן עבורך.

יט. ואכן, גדול שכרו של הנלחם, כביאורו של הרה"ק ה'דברי שמואל' ז"ע (בפרשת ד"ה וימאן) ב'טעם' שעל תיבת וימאן - 'שלשלת'. משל לפועל העובד אצל 'בעל הבית' אף אם יעבוד 'יומם ולילה' - יצא אדם לפעלו מבעוד יום עדי ערב ירוויח את שכרו בשכר נאה, גם תהיה לו פרנסה בהרחבה גדולה, אך עדיין רחוק הוא מן 'העשירות', ורק בהזדמן לפניו איזה 'עסק' טוב ומוצלח המניב רווחים עשרת מונים מההשקעה, בזה יעלה קרנו בפעם אחת למעלה למעלה כמו השלשלת, וייהפך להיות מעשיירי העיר. כיוצא בו ממש הוא בעניני רוחניות, תמידים כסדרן עובד הוא את ה', ומתעלה מדריגה אחר מדריגה, אך עדיין ארוכה לו הדרך, אמנם, בבוא אליו פעם אחת 'נסיון' קשה ומר' אשר מרגיש הוא ממש טעם מיתה בהתגברו על זה, אם יעמוד האיש בזה הנסיון, ב'וימאן' חזק ואדיר, לשבר את כל כוחות התאוה בגופו ונפשו - זאת היא ההשקעה בעסק טוב המביאה לו רווחים עצומים לנצח נצחים, הרבה יותר מכפי יגיעתו בתחילה.

וזו נרמז בטעם ה'שלשלת' העולה למעלה, כי בהתאפקות אחת מתאוה רעה ובעצימת עיניים מהביט ברע זוכה לעלות מעלה מעלה, והיא ההשקעה הכי טובה בחשבון שלו ב'בנק' של מלך מלכי המלכים הקב"ה, המשלם שכר טוב ליראיו, והוא מאמרם (במדב"ר יד ו) 'אמר הקב"ה עלי לשלם שכר אותה העין', הכתוב גבי יוסף הצדיק ש'עצם עיניו מראות ברע, כי הקב"ה לא נשאר 'בעל חוב', ועל כל התאפקות והתגברות נגד היצה"ר ב'וימאן' זוכה לשכר גדול בבחינת עשירות.

כ. שמוע שמעתי על איש שנכנס אל אחד מהאדמורי"ם בעיר בני ברק יצ"ו ושאל את פיו בהעזה, מי התיר לכם לבוא ולתפוס את כסא המלוכה לקרא את עצמכם בשם רבי, ענהו הרבי, אף לי הייתה קשה קושיה זו - 'מי אנכי' בעת שפתחתי את בית מדרשי, והלכתי לשאול בעצת מרן ה'חזון איש' ז"ע, אמר לי ה'חזון איש', בימינו אנו כל מי שמחזק אחרים ראוי לו להקרא בשם 'רבי'. כך אמר לי בעת עמדי בסמוך לו, כאשר פניתי לצאת מחדרו נענה שוב ואמר לי, אפילו באם אינו מחזק כי אם את עצמו כבר ראוי הוא להיקרא בשם רבי...

וכך מצינו שעשה רבינו הקדוש (ב"מ פה.) כשמצא את רבי יוסי בנו של רבי אלעזר בן רבי שמעון - וראהו עומד בשפל המדרגה, לקחו בדברים והושיבו עם התנאים, הלבישו ב'איצטלא דרבנן' ואף קרא לו 'רבי'. ומאז כל אימת שהיה רבי יוסי רוצה לחזור לדרכיו מקדם היה אומר לו - הכריזו עליך כי חכם אתה, ו'רבי' קראו אותך, היאך

וכל התגברות אפילו מועטת - אינם נוגעים רק לעצמו אלא הוא מנענע בהם את כל העולם, בזה יבין את חשיבותו הגדולה למעלה למעלה, וממילא יהיו כל מעשיו וכל ה'הלוך ילך' שלו באופן הראוי ביותר^{כא}.

עוד אמרו רבותינו לחזק ברכיים כושלות, שיאמר האדם לעצמו מהא גופא ש'נסיון' קשה עומד לפניך, הרי שחשיבות גדולה יש בשמים למלחמתך, כי בלאו הכי לא היה היצר מתאמץ בכל כוחו להכשיל אותך, וכשידע האדם שהתגברותו חשובה יצליח בזה^{כב}.

והכינו את אשר יביאו - ההכנה לימי הנוכה הממששים ובאים בלל גדול אמרו לגבי קיום כל המצוות ולעניין כל מועדי וזמני השנה, כי אינו דומה המקיים את המצווה והנכנס אל היום טוב' אחר הכנה ראויה, למי שבא מבלי להכין את עצמו^{כג}, כי ככל שיבין את

זה הכלל, חייב האדם להכיר בערכו של כל איש ישראל כי רם הוא עד מאד, ואף אם היצר מפתחו כי בריה שפלה ונחותה הוא ואין כל חשיבות בפעולותיו אם בקיום מצוות ה' אם בהתגברות על הנסיונות, לא ישמע לו. וכן כתב הרה"ק ה'חידושי הרי"ם' זי"ע (ליקושי הרי"ם בפרשתן) על דברי חז"ל בפרשתן 'וישמע ראובן ויצילהו מידם (לו בא) - אילו היה יודע ראובן שהקב"ה כותב אחריו וישמע ראובן ויצילהו מידם בכתפיו היה טוענו ומוליכו אצל אביו' (ילקו"ש וישב קמא), וז"ל. וודאי לא היה הכוונה ח"ו לגאות וכבוד - שהכתוב יכתוב בן עליהם. אלא, כי אין האדם יודע עד כמה מגיעין מעשיו, ואילו היו יודע שמעשיו מגיעין עד להשי"ת - שיכתוב עליהן בן, היה עושה ברצון יותר. וכן ככל אדם אם היה יודע איך מעשיו גורמים טובה לכל העולמות ולכל הנבראים היו עובדים ברצון וחשק יותר, עב"ל. והיינו שעל האדם להכיר שכל פעולה קטנה שלו

תאמר 'למעללי אני חוזר...' הרי לפניך, שכשיחשיב האדם את עצמו או את רעהו יהא זה למגן ומחסה מכל נפילה ח"ו, וכן יעשה כל איש בעמדו בנסיון - יהיה מי שיהיה באיזה נסיון שיהיה, יעצור בעצמו ויחשוב הרי כה חשוב הנני לאבי שבשמים - וכל פעולה קטנה שלי גורמת לו ל'נחת רוח' בגבהי מרומים, ואיך אעשה הרעה הגדולה הזאת וחטאתי לאלוקים...

כא. כיוצא בזה מתאמרא בשם הרה"ק ה'שפת אמת' זי"ע, לבאר את דברי חז"ל (סוטה מט): 'בעקבתא דמשיחא חוצפא יסגא', פירוש תיבת - 'יסגא' הוא ריבוי, ועוד פירושה מלשון 'סגי' - 'די', והיינו שבאחרית הימים די לו להקב"ה ב'חוצפה' שילבשו זקנים עם נערים (דהחצוף יעשה דברים שהם למעלה ממדרגתו), כלומר, שלא יביטו כלל על מצבם הרוחני באמת, אלא יענו ויאמרו 'צדיק אני, קדוש אני, ובזה יהיו להם כוחות הגוף והנפש לעבוד את ה' כראוי. כב. וכן איתא מהרה"ק ה'דברי שמואל' זי"ע, דהנה אמרו חז"ל (בר"ר פה ב) שאשת פוטיפר ראתה באיצטורולוגין שלה שעתידה להעמיד ממנו בן, ואמר ה'דברי שמואל' דוודאי גם יוסף ראה מה שהיא ראתה שהוא עתיד להעמיד ממנה בן, והיה 'אובד עצות', כי השתומם בעצמו - וכי ח"ו יהא כאן עבירה לישא נכרית זאת. וזה גופא היה תוקף הנסיון, לחשוב שממילא יכשל לבסוף אם כן אעשה זאת כבר עתה... אמנם יוסף הצדיק השיב לעצמו, וכי מה לי לחקור אחר העתידות, 'כעת', יכול אני להתגבר, אעשה כן, ולא אחשוב על העתיד. ואכן, בהתגברות זו זכה למדרגות עד אין קץ ואין שיעור (סוף דבר היה שהעמיד ממנה תולדות בהיתר גמור בנשאו את בתה אסנת).

ואכן, במדרש (רבה, פז ה, עיי"ש כמה גרסאות) איתא על תיבת 'וימאן' - בדבר מצוה ממאנין (כמו שנאמר ביבום, דברים כה ז) מאן יבמי, בדבר עבירה אין ממאנין - בתמיה, ובשפת אמת ליקוטים כתב דנראה לפרש דקאי אדלעיל שראתה במזל שיהיה לה ממנו זרע ובודאי הראתה זאת ליוסף ולכן השיב שאפילו שבאמת כן עומד שיהיה לה זרע מכל מקום צריך למאן, שהרי אפילו במצוות יבום שהוא להקים זרע ומכל מקום כשאינו חפץ לייבם המציאה לו התורה דרך תיקון אחר על ידי חליצה, כל שכן לדבר עבירה כשימאן יהיה נתקן הדבר באופן אחר, כמו שהיה באמת שנשא בתה כנ"ל.

באופן אחר ביאר הרה"ק ה'בית אברהם' זי"ע (בפרשתן), את הפסוק (לט יב) 'ותתפשהו בכגדו', דבגדו הוא מלשון 'בגידותיו', כי היצר בא אל האדם לאמר הרי כבר בגדת בה' אלוקיך, אם כן 'שכבה עמי' - בוא ועשה עוד עבירות כי ממילא אפסה תקוותך... לזאת יענה ויאמר 'איננו גדול בבית הזה ממני' - קדוש אני, ומעולם לא חטאתי, (ואף אם נפלתי, מכל מקום בנו של מלך אני וקדושתי שגבה למעלה למעלה), על כן 'איך אעשה הרעה הגדולה הזאת וחטאתי לאלוקים'... כג. וכך אמרו 'בעלי הרמז' כי 'הכנה' בגימטריא 'סוד', כי העיקר וה'יסוד' שעליו יעמוד כל בניין מעשה המצוה הוא ה'הכנה' שלפניה ברעותא דליבא.

עצמוידי ויזכך את נפשויה כך יזכה כי להשיג יותר את עוד אלא שההכנה היא הכלי קיבול לקלוט בו הקדושה, האור והקדושה הנוראה וכל ההשפעות הטובות², ולא דמי שבא בלא 'כלי', במה ישמור ויחזיק את האור

והנה בשלטי הגיבורים (שעל הגהות מרדכי שבת עט.) הביא רמז לחנוכה מלשון הכתוב בפרשת מקץ (מג טז) 'טבוח טבח והכן', שאות ח' מ'טבח', בצירוף תיבת 'והכן' עולים יחדיו - 'חנוכה'. והרי שבחנוכה נרמז במיוחד ענין ההכנה. באחד מימי חנוכה בשעת מנחה שלח הרה"ק רבי יחיאל יהושע מביאלא זי"ע אחד מנכדיו אל הרה"ק ה'בית ישראל' מגור זי"ע טרם ידליק נרות חנוכה, ויהי כאשר הגיע לבית המדרש שהה ה'בית ישראל' בחדרו ביחידות - קודם הדלקת נרות חנוכה, ניגש הנכד אל המשב"ק הרה"ח רבי חנינא שיף ז"ל, וביקש ממנו שיכניסנו אל הרבי אחר שיש לו 'שליחות' מהרבי מביאלא, הציץ הגבאי אל תוך החדר וכראותו שה'בית ישראל' מסתובב אנה ואנה בדביקות עצומה תפוס בשרעפיו, סגר את הדלת והתנצל שאינו מעיז להפריע לרבי בעת כזאת, אך אם דעתו שעליו לקיים דווקא כעת את השליחות ייכנס לבדו, הנכד שהבין שאין לו לעכב את השליחות מזקנו ניגש לפתוח את הדלת, ויהי אך פתח הדלת במעט וראה את פניו הקדושים בוערים כלפידים, נסוב על עקבותיו מרוב יראה ופחד, חזר אל זקנו, וסיפר לו דברים כהווייתן - את המחזה הגדול שראו עיניו בקודש פנימה, בשמוע הרה"ק מביאלא את דבריו עלתה בפניו קורת רוח, וכה אמר לנכדו אכן זאת היתה עיקר כוונתי 'בשליחות' ששלחתך, כי היה ברצוני שתראה את התלהבותו 'בהכנה דרבה' טרם הדלקת הנרות...

כד. כך אמר הרה"ק ה'ישועות משה' מוויז'ניץ זי"ע, 'הכנה' עולה בגמטריא - 'מח ולב', לרמז שבראשונה יש להכין את המח ואת הלב לבורא כל עולמים, ולהדליקם בנר חנוכה.

כה. הרה"ק אדמוה"ז מטשורטקוב זי"ע היה אומר על הקרא (י כג) 'ולכל בני ישראל היה אור במושבותם', כי כמו ששווי וחינה של 'אבן יקרה' תלוי היכן העמידוה, אם יעמידוה בתוככי חרס ועץ, או בתוככי כותל מטונף ומזוהם לא תהא נראית זיוה של האבן, ורק כאשר יעמידוה במקום הראוי לה - במקום נקי ומצוחצח אז תעמוד על ערכה וחינה כראוי לחשיבותה. כדברים האלה לדידן, בימים הללו שורה אור לכל ישראל - אלא שהכל תלוי אם ינקה עצמו מעט שיוכל האור לשכון בתוכו (אפי' במעט) יזרח האור כדוגמת אבן טובה כשנמצאת בתוככי כסף וזהב (גנזי ישראל תרפ"ד משם אביו).

כו. מסופר על הרה"ק ה'ישמח ישראל' מאלכסנדר זי"ע, שלא נתן לחסידיו לשהות אצלו בעת הדלקת הנרות, חסיד אחד שעז היה חשקו לראות את עבודת הקודש, נחבא פעם באחד הארונות שבחדרו, והציץ משם לחזות בנועם קדשו, והנה רואה הוא שטרם הדלקת הנרות היו פני הרבי בוערים כלפידים, בהכנה דרבה לקראת קיום המצוה, אך בבואו להדלקת הנרות 'פשט צורה' של התלהבות, ו'לבש צורה' של פשטות והתאפקות, אמר את הברכה מילה במילה והדליק את הנרות. החסיד שהביט בעבודת הקודש התפלא עד מאד, דהא איפכא מסתברא, שהיה צריך להתלהב בעת קיום המצוה גופיה יותר משעת עבודת ההכנה, אך לא העיז לצאת ממחבואו בידעו שכל הימצאו בחדר שלא ברשות הוא, לפיכך שמר את השאלה בלבו, למחר ניגש אליו ה'ישמח ישראל' ואמר לו 'ההתעוררות שהאדם זוכה בשעת קיום המצוה היא על ידי אתערותא דלעילא, אבער וואס דער מענטש קען, און וואס דער מענטש דארף (מה שהאדם יכול וצריך) הוא לעורר את לבו באהבה ויראה בשעת 'הכנתו' למצוה, ואז עליו להתלהב ולהבעיר את לבו בדביקות להבורא יתב"ש'...

כז. הרה"ק ה'יסוד העבודה' זי"ע נשא את משלו לחולה אנוש שבדקו הרופא וגילה את אזנו כי דרך רפואתו היא, שישפוך יין על גבי התנור וינשום עמוק את הריח העולה, הלך החולה וניסך יין על התנור, גם הכניס את האוויר עד לתוך עמקי ריאותיו, אך לדאבון לב לא נראה שום שינוי במצבו, חזר האיש אל הרופא ושאלו 'למה רימיתני', הן עשיתי ככל אשר ציויתני ואיני רואה שום סימן הטבה. החזיר לו הרופא, הגידה נא, מה עשיתי, סיפר לו החולה כך וכך עשיתי, נענה לו הרופא, אוי, סכל שכמותך, וכי תעלה על דעתך שיש תועלת בשפיכת יין על גבי תנור צונן, כלום 'סגולות' הנני נותן לך, הרי הכוונה הייתה שתדליק תחילה אש בתוך התנור, וכשיהיו דפנותיו רותחות אז תשפוך יין, ובזה ינדוף ריח היין ויתפשט כהוגן בחלל הבית, ובכח עשן זה כשיכנס לגופו של אדם לסלק ממנו את כל המזיקים. והנמשל לענייננו, חנוכה הינם 'ימים המבורכים', מלאי אורה והשפעות קדושות ונפלאות, אך תחילה צריך האדם להרתיח את עצמו למען יהיה כלי מחזיק ברכה, ובזה ישאב השפעת וקדושת הימים עד שיבואו כמים בקרבו וכשמון בעצמותיו.

ואף אם יהא הכלי מחורר פְּנֵהָ, יעשה הבורא נס ויסתום את הכלי, כדי שיקלוט האור...

ומדרכי עבודת ההכנה הוא ריבוי לימוד התורה, וכבר אמר הרה"ק רבי מנחם מנדל מקאצק זי"ע, שהאור של כל יום טוב טמנו חכמים בחלק התורה שלו, דהיינו בהלכות החג בחג, כי האור נגנו בתורה, וכ"ש בחנוכה שכל עיקרו גנוז בתורה, כי גזרו היוונים 'להשכיחם תורתך' והחשמונאים התגברו עליהם, לכן פשוט שא"א לזכות לאורות של חנוכה בלי האור של התורה. דורשי רשומות אמרו להעמים במאמרם (ברכות נא:): 'אין מברכין על הנר עד שיאורו לאורו', אורו זה תורה ככתוב (משלי ו כג) 'ותורה אור', ללמדנו שאי אפשר 'לברך' על הנר של חנוכה עד שיהנה מאור התורה כ"ס.

אש לפניו תלך ותלהט סביב צריו - עבודת ה' באש קודש, התלהבות וחיות

בפרשתן (לו א), 'וישב יעקב וגו', וברש"י, 'וישב יעקב, הפשתני הוזה נכנסו גמליו טעונים פשתן, הפחמי תמה אנה יכנס כל הפשתן הוזה, היה פקח אחד משיב לו ניצוץ אחד יוצא ממפוח שלך ששורף את כולו וכו'. וביאור הדברים עפ"י דאיתא בגמ' (ב"ב עג:): [ב'אגדתות דרבה בר בר חנה', שאין לנו הבנה בעומקם ובסודם] 'ואמר רבה בר בר חנה, זימנא חדא הוה קא אזלינן בספינתא, וחזינן ההוא כוורא דיתבא ליה חלתא אנביה וקדח אנמא עילויה, סברינן יבשתא היא וסלקינן ואפינן ובשלינן אנביה, וכד חס גביה - אתהפך, ואי לאו דהוה מקרבא ספינתא הוה טבעינן', פירוש הדברים, פעם אחת הלכנו בספינה וראינו דג

הגדול. ומקרא מלא דיבר הכתוב ב'אלישע', כאשר התלוננה ה'אשה השונמית' בפניו על ענייה ודחקה, ציוה עליה אלישע הנביא (מלכים ב ד ג) 'לכי שאלי לך כלים מן החוץ מאת כל שכניך, כלים רקים אל תמעוטי', ואכן כפי כמות הכלים שהביאה כך היה כמות השמן שנשפך בדרך נס בלי גבול וסוף, ולכאורה יש להבין, אם כבר נעשו לה ניסים בריבוי 'השמן', מדוע לא נעשה לה עוד נס בריבוי 'כלים', אלא, זה הכלל, אין אדם זוכה לנס, אם לא יעשה איזו פעולה מצד עצמו, ולכן ברגע שנגמרו הכלים נפסק גם כן 'שפע' השמן מלהשפיע, והלימוד לדידן, בכדי לזכות לשפע הנס והאור, צריך להקדים ולהכין תחילה 'כלים' לקלוט בהם את השפע, ואז נזכה ליהנות מן השפע הנשפע בימי חנוכה כ"ס.

ולא זו בלבד, אלא דכתב ה'רד"ק' על הפסוק שם (ו) ויהי כמלאת הכלים - (באגדה ובתרגום של תוספתא), כשנגמרו הכלים, אמרה לבנה הבא עוד כלי חרס שבורים, כי הקב"ה שגזר על כלים רקים שיתמלאו בדרך נס, יגזור גם על כלים שבורים שיתוקנו, ואכן אסף הבן כלים שבורים, נתנם זה על גב זה, ונתחברו כאחד בדרך נס, והמשיך עמוד השמן למלאות את הכלים עד שנגמרו כולם, ונענה הבן 'אין עוד כלים בבית', - שמע עמוד השמן כי כן ופסק (עד כאן בתרגום מארמית), מעתה, יש להמליץ בעדינו, שהרי 'אין הקב"ה בא בטרונא עם בריותיו' (ע"ז ג), ויש מקום לאדם לומר - אין בכוחי להכין כלים מזופפין וסתומין כראוי - לבל ישפך ויאבד השפע, לזה אמרינן הַבֵּן כלים כפי כוחך,

כח. והעיקר שיגש בהשגות גדולות כידוע משלו של הגה"ק ה'חפץ חיים' זי"ע למוכר השמן שבא לעיר עם חביות ענק למכור לבני העיר שמן טוב ומשובח, והנה רצונו של המוכר למכור את כל אשר יש לו לבני העיר, אבל למעשה לא יוכל לתת לבני העיר רק כפי הכלים שכל אחד מהם יגיש אליו... הגדול כפי גדלו והקטן לפי קטנו. והנמשל מובן ביותר, כי הקב"ה רוצה להעמיסנו בשפע גדול ביותר אבל למעשה יריק עלינו רק כגודל הכלים שהכינו בני העולם לקבל בהם.

כט. ורמז לדבר, שהנה בסוגיא דחנוכה (שבת כא:): אחר האריכות דברים איך וכמה על האדם להדליק, באו חכמי התלמוד ושאלו 'מאי חנוכה, דתנו רבנן בכ"ה בכסליו יומי דחנוכה', ולכאורה הוה להתחיל ולפרש מאי חנוכה תחילה ואח"כ לבאר ולפרט את פרטי ההלכות, ולהאמור יש לומר, כי רק אחרי לימוד דף גמרא אפשר לנסות להבין 'מאי חנוכה', אבל בלי כח התורה פשיטא שלא ישיג מאומה. ועוד רמז לכך, דכמדומה שלא מצינו שום קושיא שיש עליה כ"כ הרבה תירוצים כקושיית ה'בית יוסף' (סימן תרע) מדוע קבעו שמונת ימי חנוכה ולא שבעה, הלא דבר הוא, ואולי סיבב הקב"ה כך כדי ללמדנו שעיקר יום טוב של חנוכה הוא לימוד התורה ביגיעה והתמדה ולחדש חידושים לאמיתה של תורה.

שנתקבץ חול מן הים ונאסף עליו, ואף צמחו עשבים, עד שסברנו שהרי זה יבשה מאיי הים, ועלינו עליו ואפינו שם ובשלנו על גבו, עד שנתחמם גב הרג ונתהפך, ואלמלי שהיתה ספינה אחרת סמוכה אלינו היינו טובעים בים בעת נפילתנו ממנו. ויש בדברי הגמ' הללו רמז גדול, כי פעמים שאדם ירוד כ"ב עד שהוא שוכב באדמה וכבר עולים עליו עשבים... שאיבד ל"ע כל

צורת אדם, אך האמת שאין מקום לייאוש כלל, אלא אם 'יתחמם' - יתעורר לחיים, ויתהפך מן הקצה אל הקצה. הן הן דברי רש"י, 'ניצוץ אחד יוצא ממפוח שלך ששורף את כולו', כי גם אם יש כאן 'פשתן הרבה', חבילי חבילי עבירות שמערים השטן, אך על ידי 'ניצוץ אחד', שיבעיר בעצמו אש ההתלהבות - שורף את כולו וחוזר בבת אחת לכמות שהיה מתחילה ל"א.

ל. והיינו, כי גם אם נראה שהוא שקוע בחטא לגמרי ח"ו הרי עדיין יש בו 'נקודה טובה' שממנה יכול להתחדש ולהתחזק, ואין לו אלא לגלות אותה ושוב תאיר היא כבראשונה. ורמזו זאת בהא דאיתא בגמ' (שבת כא:): לגבי נס חנוכה, 'שכשנכנסו יוונים להיכל טמאו כל השמנים שבהיכל, וכשגברה מלכות בית חשמונאי ונצחום בדקו ולא מצאו אלא פך אחד של שמן שהיה מונח בחותמו של כהן גדול', שאף אם כל 'השמנים' טמאים עדיין יש פך אחד חתום בחותמו של כהן גדול כשהוא שמור בטהרתו ובקדושתו, וממנו נתחדשה כל העבודה...

רמז לדבר הוא מהנוהג שבעולם, כאשר אדם נמצא בחדר חשוך לגמרי, עלטה גדולה עד שאי אפשר לראות מאומה, ממש 'חושך מצרים', והנה אם ימצא שם 'פנס' המאיר אפילו באור קטן עד מאוד, הרי אותו מעט מן האור מכהה את כל החושך, ו'מלבין את השחור' עד שיוכל למצוא את הכפתור המדליק (המפסק) את כל האור ועי"ז יוכל להאיר את כל החדר באור גדול, כך פעמים שהאדם מביט על עצמו כעל 'חשיכה' גדולה מוחלטת, ונשבר לבו בקרבו עד עמקי הנפש, וכמעט מסוכן הוא לבוא לידי ייאוש הגמור ה"י, מה תקנתו, יתבונן בעצמו יחפש וימצא איזו 'נקודה טובה', ירחיב אותה וימשמש בה שוב ושוב עד שעל ידה ימצא 'מקור אור' ובזכותה תאיר כל נשמתו באור צחצחות...

לא. ודע, כי ה'בוער באש' ההתלהבות, לא רק על עצמו בלבד הוא משפיע לשרוף את כל 'הפשתן' ולכלות את כל אותם יצרים רעים ותאוות רעות, אלא בזה גורם להשפיע חמימות על כל בני ביתו לטוב להם כל הימים. ובזה ביארו מה שאמרו חז"ל (שבת כג:): 'הרגיל בנר הויין ליה בנים תלמידי חכמים', שמאחר שרגיל בנר וב'אש' הקודש אזי הוא מרתיח ומחמם את בניו שאף הם ילכו בדרכי ה' מתוך התלהבות והשתוקקות, עד שאכן לבסוף יגדלו להיות תלמידי חכמים.

ויתבאר עוד, בהקדם המסופר שאחד שעלה לכהן פאר ברבנות אחת העיירות ניגש אל הרה"ק הריי"צ מליובאוויטש זי"ע, לבקש 'הדרכה' כיצד עליו להדריך בני קהילתו למען ישמעו ולמדו את דרך ה' אשר הוא מנחיל להם, והשיב לו במעשה בעני בן טובים שנקלע ל'שוויץ באד' (סאונה) יחד עם ר' משה גביר העיירה, והנה רואה העני איך שעומד המשמש ומכה בגביר מכות נאמנות בכל חלקי גופו - מעלה מטה מזרח ומערב, ועל כל מכה וכמה שיוצאת ממקלו של המשמש השמיע הגביר את הנאתו בקולי קולות אהה... אהה... אהה... כך נמשך הדבר במשך שעה ארוכה, כשזה מכה בכל כוחו בגופו של הגביר, ו'לעומתו משבח' הגביר באנחות של הנאה ותענוג, ככלות השעה יצא הגביר מהיכל השוויץ באד, ושלשל לידי המשמש סכום הגון ביותר. בצר לו הבין העני שהגביר נוהג לשלם טבין ותקילין על הכאות בגופו, על כן עקב אחריו בדרכו לביתו, ובבואו הביתה - כשכבר עמד הגביר על סף שערי ארמונו, פנה אליו והחל מפליא בו מכותיו... מימין ומשמאל תפרוצי... ותעל חמת הגביר, וגער בו, החסר משוגעים אנוכי, מה לך כי דלקת אחרי, הנח אותי לנפשי... נענה העני... לא לא... עתה תפתח את לבך ותשלם את משכורתני הנכבדה תמורת המכות... מיהר הגביר והזעיק את שומרי הבית והללו סילקו אותו בבושת פנים הרחק כמטחווי קשת מארמונו של הגביר, ותשקוט הארץ.

נדהם העני ותמה, מה נשתנית מהשמש שב'שוויץ באד', ופרץ בבכי מר על גורלו שלא שפר, ועל מזלו שאינו מיטיב עמו, אחר כמה ימים אצר אומץ, ושב אל הגביר בהכנעה גדולה, ילמדנו רבינו - מה נשתנו מכותיי ממכות המשמש בשוויץ באד, הגביר שהכיר כי אך ורק לטובה כוונתו, ניאות להסביר לו, וכי מדוע לא תבין, במקום השוויץ שורה חמימות יתירה, ותחת השפעת החום המהביל והגדול נכנסת כל הכאה עמוק עמוק בבשרי ופועלת פעולת טוב בבריאות הגוף והנפש, על זה אכן כדאי וראוי לשלם טבין ותקילין, אבל, על מכות גרידא הבאים להכאיב לי - אך רע ומר יהיה סופו של המַכָּה...

באר הפרשה - פרשת וישב - הנוכה

והזמן גרמא, בימי החנוכה שסגולתם 'להדליק נר' - שידליק בעצמו את 'הנר' ויזכה ל'תחיית המתים' לב.

וכן העמיסו צדיקים בלשון חז"ל (שבת כא:): 'מצותה משתשקע החמה עד שתבלה רגל מן השוק', דהכוונה לבטל את הרגילות בקיום המצוות.

על אחת כמה וכמה, בגשתו להדליק נר חנוכה, שצריך לבעור בו אש ההתלהבות והתשוקה לעשות רצונו

בלבב שלם, ולא יקיים את המצוה 'כמעשה קוף' בעלמא, אלא כבר עובר לעשייתה יתבונן לקראתה ברגשי קודש^{לי}, ומתוך התבוננות בגדולת וקדושת המצוה, ו'לאן אתה נכנס למקום אש להבת שלהבת', כי רק על ידי ה'הכנה' הראויה יזכה לקלוט בקרבו את השפעות המצוה הנוראות והעצומות^{לי}, ואין צריך לומר כי הדלקת הנרות גופא תיעשה בדחילו ורחימו^{לי}, מתוך שמחה של מצוה, בהלל והודאה, ובתפילות^{לי} ובקשות^{לי} לקל חילת.

כיו"ב, אמר הרה"ק הרי"צ לאותו רב בישראל, אם תשרה בסביבתך השראת חום זוגמת השויץ שמשרה חמימות יתירה באש להבת אז תוכל להטיף באזון מוסר, להדריכם בדרך הטוב והישר, אבל סתם הכאות - סתם הטפת מוסר לא יכנסו כלל לתוככי אונם, ולא יפעלו כלל איזו פעולה טובה.

ובדרך זה יבואר מה שאמרו 'הרגיל בנר הויין ליה בניס תלמידי חכמים', כי אם יהא רגיל בנר - להאיר להם ולחמם אותם באש שבנר, אז יוכל גם לומר להם מוסר להיות תלמידי חכמים, אך אם אינו 'רגיל בנר', אלא רק צועק ומבקר ומעיר הערות אזי לא ישמעו אליו כלל, ודבריו לא יעשו פירות.

לב. החיד"א (פני דוד וישב) מבאר מניין ידע יוסף לפתור ל'שר האופים' את חלומו כי בעוד ג' ימים ישא פרעה את ראשו מעליו וימיתו, ומדוע גרע חלקו משר המשקים אשר פתר חלומו לטובה. ומבאר את העניין במשל לצייר אחד שצייר במעשה אומן ציור היאך שאדם עומד וסל פירות בידיו, משהעמידו את הציור בחוצות העיר באו עופות וניסו לאכול מהפירות, וכל הקהל הביעו בהתפעלות מכישורו של הצייר שהצליח לצייר ציור 'אמיתי' כל כך, ויחד כולם הודו ואמרו 'ציור זה ממש יש בו רוח חיים' והראיה מהעופות שדימו שאכן אלו פירות האילן ממש. עבר שם פיקח אחד ואמר, אדרבה משם ראיה שהציור אינו 'חי' כלל אלא אדרבה 'מת' הוא, כי באם היה הציור כולו 'חי' הרי היו העופות מתייראות מהאדם המצוייר ולא היו מתקרבות כלל אל הפירות, אלא שמע מינה שאכן הציור 'מת' הוא. כך היה אף אצל יוסף הצדיק מששמע על חלומו של שר האופים שעופות באו ואכלו מהסלים שמעל ראשו הבין שאינו אלא אדם 'מת'. ולענייננו אנו עלינו להיזהר שלא לעבוד עבודתנו כמת בלא חיות דקדושה בעבודת השי"ת, וכך ננצל מכל העופות והציפורים למיניהם המנקרים במוחנו.

לג. ידוע מה שאמרו צדיקים 'הכנה למצווה גדולה מן המצווה', והוכיחו זאת מדיני הדלקת המנורה בבית המקדש, שהרי קיימא לן (יומא כד: ונפסק ברמב"ם הל' ביאת המקדש פ"ט ה"ז) שעצם הדלקת המנורה כשרה בזר, ואילו הכנת והטבת הנרות צריכה להיות אך ורק על ידי כהן.

הרה"ק רבי משה מרדכי מלעלוב זי"ע היה אומר, שבשעה שהכין רבו הרה"ק רבי אברהם אלימלך מקארלין זי"ע את הפתילות היו פניו בוערים ולוהטים כמו בשעה שעמד על פתח התנור הלוהט בעת אפיית מצות.

לד. וכך אמר הרה"ק ה'אמרי אמת' זי"ע (כי תצא תרצ"א ד"ה כי יקרא) לבאר מדוע נקראת מצות שילוח הקן בלשון חז"ל (מדרש תנחומא פרשת עקב סימן ב) 'מצוה קלה שבקלות', כי דרשו חז"ל (חולין קלט.) 'כי יקרא - פרט למזומן', נמצא שלא שייך הכנה לקראת מצוה זו, ועל כן היא מצוה 'קלה'...

בדרך משל יאמר, כי מדרכו של עולם, בהוציאם את ה'בשר' מתוככי הפריזער (מקפיא) יניחוהו מתחילה עד שיופשר הקרח שמעליו, אז יגשו לבשלו או לחממו, על דרך זה ממש, הרי תחילת העבודה קודם הדלקת נר חנוכה היא 'להסיר את הקרח' האופף אותנו, ולהתנער מכל הקרירות, ורק לאחר מכן נוכל להתחמם באש קודש ולקיים את המצווה בהדלקת הנר.

לה. מן העניין להביא מקצת שבמקצת ממה שכתבו בספה"ק בדרך קיום עבודת הדלקת נר חנוכה, ממש אחד מני אלף, ותן לחכם ויחכם עוד. והנה נהגו רבים לומר 'ויהי נועם' טרם עשיית כל מצוה, וכמו שכתב בספה"ק 'פלא יועץ' (ערך ויהי נועם) 'ויהי נועם צריך לאומרו קודם כל מעשה טוב בין בדיבור בין ממעשה', ומבאר טעמא דמילתא, כי בכל דבור ובכל מעשה גנוז רזין עילאין ורזי דרזין, ואין אנו יודעים אלא פשטן של דברים, ואם כי עצם עשיית המצוה פועלת למעלה, אך הרבה יותר פועלת היא אם מכוונים את הכוונות הקדושות שיש בה, 'זוה כוונת תפילתנו באומרנו ויהי נועם שיכוונן ה' מעשי ידינו בשמים ממעל כאילו כווננו בכל הכוונות הראויות לכוין ותפילה עושה פירות. וגם בפסוק זה יש רזין עילאין בכל אות ואות ובכל תיבה ותיבה, והיה ראוי לנו שנאמר ויהי נועם על הויה נועם'.

ובמו שרימוזו צדיקים בפסוק (במדבר כא ח) 'עשה לך שרף ושים אותו על נס, והיה כל הנשוך וראה אותו וחי', שיש בו רמז על שלש הברכות שמברכים טרם הדלקת הנרות (בלילה הראשון של הנוכה), 'עשה לך שרף' זה ברכת 'להדליק נר הנוכה' כי האש דולקת ושורפת, 'ושים אותו על נס' היינו ברכת 'שעשה נסים', 'וראה אותו וחי' רומז על ברכת 'שהחיינו וקיימנו', והיינו שסגולת נרות הנוכה היא שאף כל הנשוך יביט בנרות וחי (וכמו שיתבאר עוד להלן), כי אף העומד בדיוטא התחתונה אפשר לו להתהפך מן הקצה אל הקצה לעלות מעלה מעלה, אך ה'בראשית' וההתחלה היא עשה לך שרף, לבעור באש קודש בעשיית המצווה ובעבודתו ית"ש^{לט}.

ולעניין ברכות המצווה כתב ב'קב הישר' (פרק צו) בזה"ל, ויכוין היטיב בברכות של הדלקת הנרות לאומרם מתוך שמחה באשר המצווה היא חביבה בשעתה לזמן פעם אחת בשנה, ולכבוד המלאכים קדישין הבאים להבית בשביל מצוה זו.

והנה בברכה ראשונה של נר הנוכה יש י"ג תיבות, וצריך לכוין שהן מעוררים י"ג מדות רחמים, וכן יש י"ג תיבות בברכה שניה שהן מעוררים י"ג מדות רחמים, ושתיהן יחד הן כ"ו תיבות כנגד שם המפורש^ל (שעולה אף הוא למניין כ"ו).

עוד שם, שמלאכי עליון שרפים ואופנים באים לבית כל יהודי ומביטים בעבודת קדשו בהדלקת הנרות, ועונים 'אמן' על ברכתו, ורמז לדבר כי 'מלאך' בגימטריא 'אמן'.

ודע, כי כתב היעב"ץ (מור וקציעה סימן תרע"ב) שברכות אלו אינם כשאר ברכות המצוות שמברכין על המצווה, אלא הם חלק מעיקר קיום המצווה, כי הרי עיקרה נתקנה 'לפרסומי ניסא', וכי מדליק בלא ברכה לאו מידי עביד, דהרואה סבור שלצורכו הוא דאדלקה (עי' כע"ז בשבת כב:), נמצא שעל ידי הברכה נעשים הנרות לחפצא דמצווה, לא כן שאר הברכות שאינן חלק מגוף המצווה, ואם כן ביותר צריך להשיג לברך מתוך אש ההתלהבות באותה התלהבות של נר הנוכה גופיה.

לו. רמז נאה אמרו כי הנה האש בוערת ומכלה את השמן שבנר, ו'המחבר' את האש לשמן הוא הפתילה, אך בלא הפתילה אין בכח האש לשרוף את השמן, והנה ה'שמן' רומז על כלל ישראל (וכדאיא במדרש ריש פר' תצוה), ואילו 'האש' רומז על הקב"ה, והחיבור והדבקות בין ישראל לאביהם שבשמים הוא על ידי ה'תפילה' אותיות 'פתילה'... לז. לכן מצינו בזה כמה וכמה מנהגים בעת השיהיה אצל הנרות, וכל אחד ינהג כמנהג אבותיו ורבותיו - זה באמירת 'ושב בסתר' ז' פעמים אחר הדלקת הנרות, וכבר כתב אחד הקדמונים (תלמיד הרמב"ן) ב'ספר זכירה' (סט א), סגולה מעולה לשמירה על כל השנה שיאמר בחנוכה כל לילה אחר הדלקת הנרות שבע פעמים 'ויהי נועם', כך מצאתי כתוב, וזה באמירת פרק קי"ט בתהלים, לשפוך לבו בשעה נעלה זו, לבקש על עניינים רוחניים לו ולזרעו אחריו. לח. כי הזמן מסוגל ביותר לקבלת התפילות, וכלשון התוספתא (מע"ש פ"ה הי"ד) כל העוסקין במצוות פיהם פתוח בתפלה לפני המקום. ועל דרך שכתב רבינו בחיי (שמות יט א) שתתפלל האשה בשעת הדלקת נרות שבת שיהיו בניה תלמידי חכמים מאירים בתורה, כי התפילה יותר נשמעת בשעת עשיית המצווה.

איש חסיד היה בבני ברק ושמו הר"ר שמעון דאסקאל, ולו חנות כלים במרכז העיר ברחוב רבי עקיבא פינת רחוב ירושלים, ובזמנו, בטרם קנה אותה חנות, היתה לו עוד הצעה לקנות חנות הגדולה פי שלוש מהחנות ברח' ר"ע ובאותם דמים, אך חסרון אחד היתה לה שהיא נמצאת ברחוב צדדי ומרוחק, ושאל את רבו הרה"ק מסאטמאר זי"ע כדת מה לעשות. השיב לו, כי הנה מצינו לתנאים ולאמוראים שחברו תפילות רבות לאומרם בסוף תפילת שמו"ע (כדאיא בברכות יז). ולא ראינו שהמון העם אומרים תפילות אלו, לעומת זאת יש תפילה אחת שנתחברה ע"י אחד מהאחרונים, וכולם מתעוררים ושופכים ליבם כמים בתפילה זו, היא היא 'תפילה זכה' שחיברה ה'חיי אדם', והטעם ש'זכתה' תפילה זו מפני שהיא נמצאת במקום טוב - קודם כל נדרי... אף אתה, עדיף לך לרכוש את החנות השוכנת במקום טוב במרכז היישוב, כך עשה והצליח למעלה למעלה. אף לעניינינו יאמר בדרך משל ומליצה, אנו נמצאים ב'מקום טוב' ליד הדלקת הנרות, כאן הוא המקום להשקיע...

לט. אגב גררא מזהירין, בגשתו להדליק נר חנוכה, יזהר בד בבד במשנה זהירות, לבל יכוו אחרים מ'האש', והיינו שלא יבוא חלילה לגאווה או כעס, וידע שכעס אחד ופגיעה אחת בחברו דוחה מאה עבודות ויגיעות במצוות ה', ועיקר העיקרים להיות 'אהוב למעלה' ובד בבד גם להיות 'נחמד למטה'.

באר הפרשה - פרשת וישב - חנוכה

לצדף בה את שבתי הכלי), והיינו דכתיב 'תורי זהב נעשה לך' משמים ממעל, אך כל זה תלוי ב'נקודות הכסף', דהיינו בניצוץ האש וההתלהבות מלמטה, שהוא החשק והרצון ומחשבות לב האדם בעת עבודתו את הבורא.

על פי הדברים האלה אמר הרה"ק רבי ישראל מטשארטקוב זי"ע (גנוי ישראל לחנוכה שנת תרס"ז) לפרש את דברי הש"ס (שבת כג.) 'המדליק נר של חנוכה צריך

והנה מרן הבעש"ט הק' זי"ע (הו"ד ב'בן פורת יוסף' דרשת שבה"ג) ביאר כמה שנאמר (שה"ש א יא) 'תורי זהב נעשה לך עם נקודות הכסף', במשל, לתלמיד שלמד את מלאכת הצורפות אצל האומן במשך כמה שנים, בבוא העת אחרי שנים רבות הצליח ה' דרכו וכבר ידע את האומנות על בוריה, אך כאשר רצה בפעם הראשונה לצרף איזה כלי לא עלה בידו לעשות מאומה, כי שבה להתלמד האך מוציאין אש מן האבנים (כדי

סיפר אאדמו"ר הרה"ק מלעלוב זי"ע, ששמע מזקני הדור הקודם, שלאחר פטירתו של הרה"ק היסוד העבודה' זי"ע לא היה ביד חסידיו להכריע מי ימשיך את עול ההנהגה (כי כמה מצאצאיו היו ראויים לאותה איצטלא), לבסוף קיבלו עליהם את מרותו של הרה"ק ה'דברי שמואל' זי"ע (בנו של רבי מיכל אהרן זצ"ל) משום מעשה שהיה, וגופא דעובדא הכי הוי, במשך כל השנה כולה היה ה'דברי שמואל' עסוק במצות נרות חנוכה, היה עומד על סדר כתישת הזיתים, בדק והשגיח בזהירות יתירה להוציא מהם שמן זית זך מובחר בלא שמרים, וכן הכין את הפתילות בדביקות עצומה, וכל שכן בשעת ההדלקה היה פניו בוערים כלפידיים ומדליק את הנרות בדביקות עצומה כל יתואר. פעם אחת נסע לשהות בצל זקנו לשבת חנוכה, והתאכסן שם בחדר הסמוך לבית המדרש, בערש"ק בעוד היום גדול התחיל להכין את הנרות ביגיעה ובדביקות כדרכו בקודש, ורק כשהכל היה מוכן ומזומן, עלה לבית זקנו היסוד עבודה' - להביט בעבודתו בהדלקת המנורה, ככלות זקנו את העבודה, מיהר ה'דברי שמואל' לירד לביהמ"ד כדי להדליק את הנרות שלו, אך לתדהמתו מצא שאי מי כבר הדליק את המנורה, מיד נענה מתוך גבורת הנפש ביישוב הדעת - 'אה, כבר הדליקו את המנורה', הבו לי נרות אחרים, אך מחמת דוחק השעה לא מצאו כי אם נר אחד של חלב בלבד, נטל את הנר ואמר בפשטות 'השעה מאוחרת, נו, הבה נדליק נר איש וביתו', הדליק את הנר, ויותר לא דיבר או חשב על הנעשה. משראו זקני החסידים גדלות זו, החליטו כולם פה אחד שהוא הראוי לאותה איצטלא, לקבל על עצמו להמשיך ולפאר את השלשלת הקדושה של אבותיו, ולא מחמת יגיעתו והכנתו בכל השנה כולה לקראת ההדלקה של ימי חנוכה, אלא משום אותו מאורע שלא הדליק את המנורה ולא בא לכלל כעס.

שוב מעשה היה אצל הרה"ק ה'בית אברהם' זי"ע, ששנה אחת בערב שבת חנוכה בעת שהיה עומד מוכן ומזומן להדליק את הנרות, עבר שם בנו הקטן רבי שלמה דוד יהושע (לאחר פטירתו הוכתר ל'רבי' והיה מכונה בפי החסידים 'דער יונגער רבי'. נהרג במלחמה ע"י הצוררים ימ"ש, הי"ד) והפיל את כל המנורה, ולא הייתה שהות להכין שוב את הפתילות ולהדליק הנרות, כל אותו זמן ישב ה'בית אברהם' מן הצד בניחותא וכשחיוך נסוך על פניו אמר אותו הבורא שציונו להדליק, ציונו ג"כ שלא לכעוס...

פעם התלווה הגאון ה'חפץ חיים' זצ"ל אל רבו הגאון רבי נחום קפלן מהורדנא זצ"ל לביתו בזמן הדלקת נרות חנוכה, כבוא הרב לביתו ראה שהרבנית איננה בבית, לכן נמנע מלהדליק והמתין עד שתשוב הרבנית הביתה... בהזדמנות שאלו ה'חפץ חיים' - הרי יש חיוב להדליק את הנרות מיד בבוא זמן ההדלקה, ענהו הרב, איתא בגמרא (שבת כג.): 'אמר רבא פשיטא לי נר ביתו ונר חנוכה (מי שיש לו מעות מועטים ואפשר לו לקנות בהם נרות שבת להאיר, או נר חנוכה למצוה), נר ביתו עדיף משום שלום ביתו', הרי שמשום חשש שלום בית עדיף לבטל הדלקת נר חנוכה, 'והנה, אם הייתי מדליק את הנרות טרם בואם הביתה הייתי גורם להם עגמת נפש, ונמצא שהיה עדיף אם לא הייתי מדליק כלל...!'

עבודה רבה ונפלאה השקיע האדמו"ר מטאלנא זי"ע בהדלקת נרות חנוכה, לאחר ההדלקה היה מפזז ומכרכר לפני הנרות בהתלהבות נפלאה, בכל כוחותיו, ומרוב שמחה אף נהג לעשות 'קוזיקלאך' לפני הנרות. פעם אחת לאחר שהדליק את המנורה בהתלהבות אש קודש עבר ילד קטן במרוצה ליד הנרות, נתקל במנורה וכל הנרות נפלו ארצה ונכבו. מיד נענה הרבי 'בני יקירי, הנני מכיר לך טובה על שזיכית אותי עכשיו לקיים את ההלכה (שבת כא.) 'כתבה אין זקוק לה'...!'. ואולי תרתי איתנייהו בהאי עובדא, חדא, כפשוטו - שזכה לקיים את ההלכה שאין צריך להדליק נר שנכבה, ולא כל יומא איתרחיש שיוכל האדם לקיימו, ועוד רימז לו, שבכהאי גוונא 'אין זקוק לה' מלהדליק אש הכעס על הילד שכיבה את הנרות בפשיעה, אלא ישאיר את אש הכעס מכובה.

שלא יביאו עצי מערכה לירושלים ועוד שלא יביאו ביכורים, וכתב המהרש"א יש לתת טעם שגזרו על ב' דברים אלו, לפי שב' דברים אלו היו מביאין בשמחה... וכדאיתא שהמביאין עצי המערכה היו עושין יום טוב בו ביום, וכן בביכורים היה החליל מכה לפניהם, ועל כן גזרה אז מלכות יון על שני דברים אלו - לבטל מהם השמחה, נמצא שהאיש אשר נוגש אל הנרות ומדליקם מתוך קרירות וכמצות אנשים מלומדה הרי הוא כממלא אחר גזירת היוונים^{מב}... על כן שומה עלינו בפרט בימים האלה שזכינו להינצל מידם - לקיים את המצוה מתוך התלהבות ושמחת הלב שהיא היפך רצונם.

מצוה חביבה היא - לחבב את המצוה

כתב הרמב"ם (פ"ד הי"ב) וכותב 'מצות נר הנוכה מצוה חביבה היא עד מאד, וצריך אדם להזהר בה', ומכלל דבריו נשמע שצריך להיזהר גם לעשות את המצוה בחביבות, ולא כמצוות אנשים מלומדה ח"ו, והמהדרין מן המהדרין מוסיפים חביבות על חביבות^{מב}...

והדברים מפורשים בדברי רבינו 'המאירי', דהנה אמרו חז"ל (שבת כג): 'הרגיל בנר הויין ליה בנים תלמידי חכמים^{מג}, ופירש רש"י (ד"ה בנים) דקאי על נרות שבת וחנוכה, וכבר תמה רבינו יצחק בן הראב"ד (בקונטרס סוד הדלקת נרות חנוכה, נדפס בספר הזכרון פחד יצחק להגר"י הופנר זצ"ל) דהא חזינן שרובא דעלמא מקפידים להדליק נרות חנוכה מידי שנה בשנה ואין כולם זוכים לבנים תלמידי חכמים, וכתב לפי דרכו

לברך... מאי מברך, מברך 'אשר קדשנו במצותיו וצונו להדליק נר של חנוכה', והיכן צונו, רב אויא אמר (דברים יז יא) מ'לא תסור', רב נחמיה אמר (שם לב ז) 'שאל אביך ויגדך וקניך ויאמרו לך', וצריך ביאור מדוע שאלו כן דיקא על מצות נר חנוכה, ולא בשאר מצוות דרבנן, אך האמת, כי בימים אלו אפשר לנו לזכות לניסים גדולים כמו שנעשה לאבותינו בימים ההם בזמן הזה, ובאמת הבל עומד מוכן, העגלות מלאות כל טוב, והמכונה מוכנה להוביל, אבל נחוצה מעט התעוררות מלמטה כדי להפיח רוח החיה באופנים^{מב}.

וזה מה ששאלו, 'מאי מברך', איזוהי הדרך הישרה שיבור לו האדם לעשות על ידה בריבה לקשר בין הקב"ה המשפיע לבני ישראל המקבלים, ועל כך אמרו - 'אשר קדשנו במצותיו וציונו', מלשון צוותא וחיבור, שצריך להתדבק להקב"ה, ואז יריק עלינו את השפע, ואם עדיין ישאל השואל 'והיכן ציונו', כלומר מה עלי לעשות כדי להתדבק אליו, לזאת תירצו 'לא תסור, שאל אביך ויגדך', מי שאינו יודע בעצמו את הדרך אשר ילך בה, יתדבק לילך בדרכי אבותיו ורבותיו, כמו שנאמר (שה"ש א ח) 'אם לא תדעי לך היפה בנשים צאי לך בעקבי הצאן', ועל ידי זה ימשך עליו כל השפע (ועי"ש עוד), ולענייננו נמצאנו למדין, שאסור לגשת אל המנורה כמעשה קוף בעלמא חלילה, אלא מוטל עלינו להפיח רוח חיות באופנים על ידי התלהבות ושמחה של מצוה.

וכבר איתא בגמרא (תענית כח.) שמלכות יון (כן מבואר במגילת תענית) גזרו שתי גזירות על ישראל, חדא

מ. משל למה הדבר דומה, לזה הנוטל לחם שיש בו שיעור שביעה ונותנו בשימה כנגד הלב, והוא מתפלא ותמה מדוע אינו שבע, אמר לו חכם אחד, שוטה שבעולם, הלא עליך ללעוס את הלחם, והכי נמי צריך להתייגע ולהשקיע בהכנתו לקראת היו"ט, ואז יזכה שיקלט בו אור גדול ונורא.

מא. צדיקי הדורות הגידו כי נודע שהיוונים גזרו על שבת חודש ומילה, ור"ת של שבת חודש מילה הוא 'שמח', כי זו היתה עיקר כוונתם לעקור ולהשבית את השמחה של מצוה.

בדרך צחות אמרו, כי 'ניגונים' רבים נפוצו בקרב ישראל על הפזמון 'יוונים נקבצו עלי', לרמז שעל כל אחד לעקור את ה'יוונים' שלו...

מב. דוגמא לדבר הוא ממנהג ישראל להעמיד את המנורה על תילה ולתקנה בנרותיה כבר כמה ימים קודם חנוכה, וכמו שזכר בספר 'זכר דוד' (להגה"ק רבי דוד זכות זי"ע, תלמיד הזרע שמשון' והרש"ש מאמר ג' סוף פצ"א), וז"ל, מנהגן של ישראל שמקדימין להזמין החנוכה במקומה ג' ימים קודם חנוכה וגם אינם מסירים אותה משם כי אם ביום הג' אחרי עבור ימי החנוכה, והיינו מגודל החביבות והתשוקה מתי יבוא לידי ואקיימנה...

מג. בשם הרה"ק ה'חידושי הרי"ם' זי"ע אומרים (עה"ת, עניני חנוכה), שאם זוכים על ידי הנרות לבנים תלמידי חכמים כ"ש וק"ו שהוא עצמו יכול לזכות להיות תלמיד חכם, עכדה"ק.

באר הפרשה - פרשת וישב - הנוכה

דמכל מקום 'רק מיעוטא דמיעוטא מקיימין אותה בכל פרטותיה ודקדוקיה'.

לא סגי במה שמדליק 'נר חנוכה' כמצות אנשים מלומדה, אלא מתוך חיוב מצוה², ועכ"פ מבואר בדבריו מהי צורת קיום המצווה בתיקונה - דרך חיוב והערה מפורסמת.

אך מדברי המאירי (שבת שם) חזינן דקושיא מעיקרא ליתא, שכתב 'הרגיל בנר דרך חיוב מצוה והערה

(מלשון התעוררות) מפורסמת הוין ליה בנים תלמידי חכמים³, והיינו דבכדי לזכות ל'בנים תלמידי חכמים'

מד. אמרו צדיקי קמאי, דמה שאמרו 'הרגיל בנר הוויין ליה בנים תלמידי חכמים' קאי נמי על הבנים שסרו מן הדרך הישרה חלילה, שבכח הדלקת הנרות יתעורר בלבם הניצוץ דקדושה ויחזרו לילך על דרך המלך, ולזה גם נצרך

שידליק דרך חיוב מצוה והערה מפורסמת, ובזה יבעיר בם אש הקדושה (אף אם אינם עומדים בסמוך לו).

סיפר הרה"ק ה'בית אברהם' זי"ע, שפעם התהלך זקינו הרה"ק ה'יסוד העבודה' זי"ע עם משמשו בשוק, וניגשה אליהם אשה קשת רוח, ותשאל האשה אותם מי הוא הרבי כי לברכת הרבי אני צריכה (אחר שלא הכירה אותם), כמוכן שהמשמש הצביע ברמיזה אל עבר הרבי, אך לפליאתו הצביע הרבי על המשמש שהוא הרבי, כך נשנה הדבר שוב ושוב, שהרבי מצביע על המשמש והמשמש מצביע ומרמז בדרך כבוד על הרבי, עד שפרצה האשה בבכי ובדמעות שליש אמרה, אנא מכם, בצרה גדולה אנכי ואל תהתלו בי, נענה ה'יסוד העבודה' הגידי נא מה בפיך, ותען האשה ותאמר, בת יש לי אשר לפני זמן מה התדרדר מצבה הרוחני, והנה זה עתה ברחא מהבית, והלכה לרעות במקומות זרים רחמנא ליצלן, וכל ההשתדלויות להחזירה למוטב העלו חרס, וגדול צערי מנשוא. הקשיב ה'יסוד העבודה' לדבריה היוצאים מן הלב, ושאלה, האם יש לכם באיזה מקום בגדים שלבשה הבת בעבר, ותען האשה, הן, אמר לה הרבי, קחו את הבגדים ועשו מהם 'פתילות' ובהם תדליקו נרות שבת, ותראו פלאות, מיד בבואה לביתה עשתה כדברי הרבי, ולשבת הבאה הדליקו בהם את הנר - וראה זה פלא, באמצע סעודת ליל שבת פרצה הבת אל תוך הבית, בבכיות עצומות מאין הפוגות, ואמרה שנכנסה בה רוח שטות לחטוא, אבל כעת הינה מתחרטת מאד על כל אשר עשתה, ונפלו זו על זו באהבה גדולה ומאז חזרה למוטב. הרי שבכח קדושת הנרות אפשר להחזיר נשמות טועות ותועות אל שורשן, ובזה סיים ה'בית אברהם' ואמר, שעל כן מברכים 'להדליק נר של שבת' וכן בחנוכה 'להדליק נר חנוכה', דהיינו שכל מי שתוהה בדרכו יכול לחזור אל מקור הקדושה להדליק את תוכו ופנימיותו על ידי נרות דמצוה.

אגב אורחא נציין מה דאיתא, שעל ידי 'וימאן אביו להתנחם ויבך אותו אביו' - בזכות זה עמד יוסף בנו בנסיון וקיים בנפשו 'וימאן', שנמנע מהעבירה בזכות הדמעות ששפך עליו אביו יעקב. וכך כתב בספר צרור המור (בפרשתן על הפסוק 'ויבך אותו אביו') שהועילו הבכיות של יעקב שנמכר יוסף למצרים דווקא ולא לאיי הים ונעשה אדון בבית פופיטפר, ולכן נסמכו ב' הפסוקים (לו לה-לו) 'ויבך אותו אביו', וסמוך לו 'והמדנים מכרו אותו אל מצרים לפופיטפר סריס פרעה שר הטבחים'.

מה. הגאון רבי חיים עוזר גראדזינסקי זצ"ל בעל ה'אחיעזר', איקלע שנה אחת בימי חנוכה לעיר קראקא, בהיותו שם נקרע מעילו העליון, והלך אל בית החייט כדי שיתקן לו את הקרע, אך בכניסתו אל ביתו התנצל לפניו החייט שהוא עומד כעת לקראת הדלקת נרות חנוכה ולא יוכל לעסוק במלאכה ולתקן את הבגד, הסכים הגר"ח"ע לחכות בביתו עד אשר יסיים את הדלקת המנורה, בחשבו 'כמה זמן ישהה חייט זה בהדלקת נרותיו', והיה מפליא מה שראו עיניו באותה שעה, איך שחייט פשוט ביותר פשט את בגדי החול והמלאכה ולבש את מלבושי שבת, הדליק את הנרות בחביבות ובהתלהבות, ושהה אצלם במשך כחצי שעה כשהוא מזמר בהשתפכות הנפש ובתמימות זמירות שירות ותשבחות למלך א-ל חי וקיים, ורק לאחר מכן החליף את בגדי השבת לבגדי החול ופנה אליו לתקן את בגדו, וכשסיים הגר"ח"ע לספר עובדא זו היה אומר 'באותה שעה הבנתי מדוע זכו בני קראקא (שהיתה עיר ואם בישראל בכל הדורות) שיצאו מהם גדולי תורה ויראה'... והן הן הדברים הנזכרים, שעיקר הדלקת הנרות צריך שיהיה דרך חיוב מצוה והערה מפורסמת.

ואען ואומר לשבר את האוזן, דהנה בטעכנאלאגיע (טכנולוגיה) של היום מייצרים כל מיני דברים שונים, ולא מן הנמנע שבעגלא ובזמן קריב יתחכמו ויעשו יצירה נפלאה שתהא דומה בצורתה ובמתכונתה ובטעמה כדוגמת פרי

פוחת והולך, ובית אומרים יום ראשון מדליק אחת מכאן ואילך מוסיף והולך'. ומן הראוי להתבונן בטעם הדבר שתקנו חז"ל לאותם המהדרין וכן למהדרין מן המהדרין צורה אחרת באופן קיום המצוה ממי שאינו מהדר, ולא מצינו כן בשאר מצוות, וכגון לגבי אתרוג, שבין המהדרים ובין שאינם מהדרים נוטלים 'אתרוג' אחד, אלא שזה המהדר נוטל אתרוג נקי יותר או נאה או גדול יותר, אבל לא שמענו שהמהדרין יקחו שני אתרוגים וכדומה. ונתבאר בדברי הרה"ק ה'שפת אמת' זי"ע (תר"ס ד"ה איתא המהדרין) שכל עניינו של נר חנוכה הוא 'התחדשות' בעבודתו ית"ש^מ, לעקור את 'ההרגל' ועשיית המצוות כמצוות אנשים מלומדה, על כן תיקנו שבכל יום ידליקו באופן שונה מיום אתמול, בכדי שלא יתרגל להדלקת נר חנוכה^מ, אלא בכל יום יהיו בעיניו בחדשים, ויגש אל המצוה מתוך התעוררות לב בהתלהבות מחודשת^מ.

ובאמת, כל יום ויום הרי הוא עומד בפני עצמו, כי נעשה בו נס חדש שלא היה אמש, ולא עוד אלא שהנס היה הולך וגדל, וכמו שכתבו התוס' (תענית כח: ד"ה וי"ט) וז"ל, דחנוכה דינא הוא לגמור הלל, דכל

להדליק קודם תפילת ערבית, מכל מקום רצים תיכף אחר ההדלקה למהר לביהכ"נ להתפלל, גם זה אינו נכון, הא למה זה דומה למי שבא אצלו אורח הגון וחשוב ונתן לו שלום, ואח"כ הניחו והלך לדרכו, הלא מדה היא בתורה ללמוד הסתום מן המפורש, ומצינו שהיו עוסקים ביציאת מצרים עד שבאו תלמידיהם וכו', והלא בחנוכה ג"כ מברכים שעשה ניסים, ובצד אחד הנס גדול יותר מיציאת מצרים, כי גזירת נס חנוכה היה להשמיד להרוג למי שיחזיק בתורת משה וכו', הדין נותן להתעכב איזה זמן אחר ההדלקה עם בני ביתו או בעצמו להכין לבו לשמוח על פטרונו העומד לנו בעת צרותנו, ולפחות כל הזמן שהנרות דולקות, עכ"ל. זה לשון ה'חוות יאיר' (בהגהות מקור חיים סימן תרעב ס"ב) 'נראה לי, דעיקר מצוה הוא שיהיה המדליק אצל הנרות חצי שעה לראות אותם ולשמוח בהם'^מ.

ואותי יום יום ידרושון - הדלקת שמונה ימים בהתעוררות והתחדשות

בגמ' (שבת כא:), 'מצות חנוכה נר איש וביתו, והמהדרין נר לכל אחד ואחד, והמהדרין מן המהדרין בית שמאי אומרים יום ראשון מדליק שמונה מכאן ואילך

אמיתי, ואף יהא ראוי לאכילה ולבישול, אולם עם כל זה - לא יוכל פרי זה להצמיח עוד פירות כיוצא בו, והנמשל, מי שאין מעורר בעצמו התעוררות בפנימיות לבו, הרי הוא דומה ממש ל'פרי' זה, שאף שמבחוץ נראה הוא לגמרי כפרי אמיתי, אך אינו מצמיח בנים תלמידי חכמים, מאחר שאין בו תוכן בפנימיותו, ודי בזה למבין. **מו.** שמענו מאברך חשוב מנכבדי העיר בית שמש, אשר בערב חנוכה התעורר לבו לקיים את 'הרגיל בנר' באופן נעלה ונפלא, וקיבל על עצמו לקיים 'מצות רקידה' בכל לילה ולילה אחר הדלקת הנרות עם כל בניו, במוצאי שבת חנוכה חזר האיש לביתו באיחור רב (אחר שנסע לשהות בצל רבו לקראת שבת - בעיר אחרת) ומשנפנה להדליק נרות חנוכה מצא שבניו הקטנים כבר נמים את שנת הליל, על כן אחר ההדלקה פנה בעצמו לכל אחד ואחד מהם כשהוא במיטתו, אחז בידיו ורקד עמו - אף שהגוף ישן אך הנשמה מרגשת ברקידה דקדושה, ולחרדתו מצא אחד מבניו כשהוא 'מפרכס' (having a seizure) ונתון בסכנת חיים, מיד החיש את אנשי ההצלה שהובילו אותו במהרה לבית החולים והצילו את חייו כפשוטו (העידו הרופאים שאילו היה נשאר במצב כזה עוד כעשר דק' כבר לא היה את מי להציל), ונתקיים בו 'הרגיל בנר הווין ליה בנים' - שנשאר בנו בחיים...

מז. והסמיך לזה (תרל"ד ליל ג ד"ה חנוכה) את לשון הכתוב (תהילים מ ג-ד) 'ויעלני מבור שאון מטיט היון וגו', ויתן בפי שיר חדש', כי טיט היון רומז ליוונים שרצו להטביעו בתוך הטיט והרפש שלהם, והקב"ה הצילנו מידם והעלה אותנו מאותו טיט היון, ועי"ז ויתן בפי שיר חדש, כי חנוכה הוא זמן של התחדשות, ושירו לה' שיר חדש.

מח. מספרים על החסיד המפורסם רבי שמואל מונקעס זצ"ל, שנכנס פעם לבית המדרש ושמע איך שמלמד דרדקי קורא לפני תלמידיו את המשנה הראשונה במסכת בבא מציעא 'שנים אוחזין בטלית, זה אומר אני מצאתיה וזה אומר אני מצאתיה, זה אומר כולה שלי וזה אומר כולה שלי, ניגש ר' שמואל ושאל - הנה בסוף 'ההלל' כופלים את הפסוקים (כמו ששינו בסוכה לח.), ובסידורים הדפיסו את הפסוקים האלו בפעם שניה באותיות קטנות יותר, ומדוע במשנה זו שכפל התנא לומר זה אומר אני מצאתיה וזה אומר אני מצאתיה, זה אומר כולה שלי וזה אומר כולה שלי, לא נדפס פעם הב' באותיות קטנות יותר', המלמד הביט עליו בפליאה ולא ידע להיכן נוטה כוונת ר' שמואל,

באר הפרשה - פרשת וישב - הנוכה

אך מיד 'הוא מותיב לה והוא מפרק לה', דבנידון המשנה הרי הראשון זועק בכל כוחו - כולה שלי... ואף השני יזעק לעומתו בכל כוחו - לא כן, אלא כולה שלי... וכיוצא בזה, באופן הב' שבמשנה שניהם זועקים אני מצאתיה בכל כוחם, לכן שפיר אפשר לכתוב את טענות שניהם באותיות גדולות ומאירות עינים, שהרי שניהם 'באותו כח' נאמרו, אבל בפסוקים שבהלל מדרך העולם שביום א' דחנוכה יאמרו בקול גדול בצהלה ורינה - 'זה היום עשה ה' נגילה ונשמחה בו', ואילו ביום השני תפוג ההתלהבות, ויאמרו 'זה היום עשה ה'' יותר בנחת ובהשקט... על כן נדפסו באותיות קטנות יותר... והדברים נוקבים... דהרי אם כך הם פני הדברים בעיני ממונות, כ"ש שברוחניות צריך להיות כזאת, וחס מלקיים את המצוות בפעם השניה בלא התלהבות כעין 'האותיות הקטנות', אלא יגש אל הקודש 'בקול רעש גדול', לעשות נחת רוח להבורא יתב"ש.

מט. החסיד המפורסם רבי יוסף קאזליק זצ"ל מירושלים התגורר בשנות שחרותו בעיר זוועהיל, והיה מחסידי הרה"ק רבי שלומ'קה מזוועהיל זי"ע. לאחר שנים כאשר נפגשו שניהם בירושלים עיה"ק, תינה רבי יוסף לפניו את צערו שבצעירותו בהיותו בזוועהיל הרגיש הארה גדולה בשבתות ויו"ט, ואילו עתה בארץ הקודש אינו מרגיש בכלום, השיב לו רבי שלומ'קה במשל, שקשה מאד לאדם לשאת דלי גדול מלא מים על שכמו, ואף אם יתאמץ מאד ויצליח להעבירו ממקום למקום יזיע בכל גופו ובקושי יצליח לטלטלו, ומכל מקום בהכנסו 'למקוה מים', יעלה לו הדבר בנקל, ולא ירגיש את כובד משא המים אשר על גביו, ומאי שנא, אמנם, החילוק פשוט, שכאן נכנס האיש אל תוך המים, ואילו התם נוטל את המים על גביו. הכי נמי בהיותך בחו"ל היית כמי שנושא את אורות החגים ומועדים על גביו ולכן הרגשתי את ה'משא' שעליך, והרגשת קדושת היו"ט, משא"כ בארץ ישראל אינך מרגיש במאומה מפני שהנך כמי שנכנס ל'תוך' היו"ט. והנה בבואה דבבואה שייך נמי בדידן, שפעמים לפני חנוכה תתלהב רוח האדם בקרבו ויתרגש לקראת הימים הגדולים הממשמשים ובאים, ואילו באמצע החנוכה אינו מרגיש עוד התרגשות זו - כי הנו בתוך היו"ט ועל כן אינו 'מזיע' כל כך, וממילא בל יפול רוחו בקרבו. אך מאידך זכור יזכור כי נמצא הוא בתוך הימים הגדולים והקדושים, וידע את אשר לפניו...

משל למה הדבר דומה, למי שהוצרך להגיע למשרד (אפיס) הנמצא בקומה 100 במגדל רם ונישא, נכנס למעלית (עלעוויטע"ה) ולחץ על הכפתור המורה על מספר מאה, בבת אחת הגביה עוף והמעלית המהוללה בתשבחות עמדה בתוך כמה רגעים במחוז חפצה, הלה נשאר עמוד בה כ'גולם', ולא יצא משם... שאלוהו האנשים 'מה לך נרדם'... השיב ב'חכמתו' מה אעשה שאיני מרגיש שעומדות היו רגליי במקום גבוה 'עד השמיים' כמו קומה מס' 100... נענו לו, וכי הדבר תלוי בהרגשתך אלא במציאות הדברים, ומאחר שהאמת הוא שאתה נמצא בקומה המאה אם כן צא מ'התיבה' ולך לך למקום 'עודך'... והדברים אמורים לדידן, עומדים אנו בתוך הימים הקדושים הללו, ימי החנוכה המאירים, אך יש שנשארים עמוד כגולם על מקומם דאשתקד, בטענתם - איננו מרגישים את קדושת ומעלת ימי החנוכה... לאלו תאמר, מה מקום יש להרגשות כאלו, הרי במציאות אנו נמצאים בחנוכה, אם כן 'זוז' מהמקום אשר אתה עומד עליו 'אדמת קודש', תחל בעבודת הקודש ותגביה קרנך מעלה מעלה...

נ. בספה"ק הרבו להביא מדברי האר"י הק' זי"ע (פע"ח שער חנוכה פ"ד) כי ימי החנוכה מכוונים כנגד י"ג מידות של רחמים, וכל יום באשר הוא מכוון כנגד מידה אחת, וניתן לפעול ישועות גדולות כפי ענין השפעות המידה ההיא השייכת לאותו היום, ונביא מעט מזעיר קצת מתוקף השפעות הימים, למען נדע את אשר לפנינו, ובכדי שנוכל לדלות מלוא החפניים מאותם אוצרות מלכים הנפתחים לטובה.

ביום הראשון - יש שפירשו בדברי הגמ' (שבת כא:): 'בכ"ה בכסליו יומי דחנוכה תמניא אינון', שלכאורה אין הלשון מדוקדק כ"כ, כי נראה שכבר שבכ"ה כסליו חלים שמונת ימי חנוכה, והיה צריך לומר כי בכ"ה כסליו מתחילים שמונת ימי חנוכה, אלא רמז יש כאן, כי אכן ביום ראשון דחנוכה מאירים כל הארות של שמונת ימי החנוכה, וכביכול שביום זה מונח כבר שמונה ימים. ויתבאר ביותר על פי מה דאיתא ברוקח 'אין תוקף כחסידות בתחילתה', כי גופא בתר רישא אזיל, והכל קיים כבר בתחילה.

ובספר 'שבט מיהודה' (לנר א' תרס"ז) כתב בזה הלשון, ביום ראשון דחנוכה בודאי רפואה קרובה לבוא לכל מיני מחלה ר"ל. עפ"י דברות קדשו של כ"ק מר אבא (הרה"ק רבי לייבל אייגער זי"ע) מארן זצוקלה"ה שתיבת רפואה הוא אותיות 'אור פה' ונקראת ג"כ 'ארוכה', שהוא אותיות אור כ"ה. והיינו שכל רפואה הנעשית תמיד ע"י תפלה שהוא 'אור פה', נעשית בחנוכה בעצם יום הראשון בכ"ה בכסליו, והיינו אור כ"ה. עכ"ל. ואם כי בוודאי כל ימי החנוכה מסוגלים לרפואה, אך ביותר ניתן לפעול זאת ביום הראשון.

סיפר לי יהודי חשוב שליט"א מתושבי ענגלאנד (אנגליה), שלפני כחמישים שנה נולדה לו בת בימי הקיץ, ולדאבון לב נולדה הבת בלי בני מעיים (קיבה) רח"ל, והודיעוהו הרופאים שמדרך הטבע לא תחיה אלא יום או יומיים. כשמעו את דבריהם העלה בדעתו למהר ב'קריאת השם' עוד בימות החול כל עוד שהיא בחיים חיותה, וישאל היהודי את הרה"ק רבי איציק'ל מפשעווראסק זי"ע על רצונו לקרוא מיד שם, אך הרה"ק אמר לו שימתין עד שבת. אבי הבת ניסה להסביר כי מי יודע אם תאריך ימים עד שבת, אולם רבי איציק'ל עמד על שלו שיתן שם בשבת. ואכן כך עשה. והנה רופאים נתנו לה לאכול אך 'כבולעו כך פולטו' ומ"מ למרבית הפלא נשארה הבת בחיים, כשהרופאים אומרים שניסי ניסים מתרחשים עמה בכל רגע - מעל לדרך הטבע.

כך נמשך הדבר עד יום א' דחנוכה, באותו היום גילה הרופא להורי הבת שאין בידו כל הסבר בדרכי הטבע - אבל לנגד עיניו נראה בצילומים דבר פלא והפלא כי נברא 'יש מאין' ובמקום הקיבה החל לגדול עור קצת ואולי יש תקווה, וביום שמעלים האור עלה העור... עד שבתוך ב' שבועות נבראה בקרבה קיבה חדשה לאורך ימים ושנים, ויהי לפלא ולמופת. ויהי בר"ח ניסן הבעל"ט נכנס האב עם ב"ב לרבי, והזכירו ב'קוויטעל' את הבת, נענה הרבי ואמר, שמיד כשנולדה הבת הבין מדברי האב שאין כל מציאות שתחיה הבת, על כן המתין לשעת הכושר - נר א' דחנוכה, ואז בקע רקיעים בתפילתו עד שהרגיש שפעל לה ישועה (מששמעה אם הבת דברים מפורשים יוצאים מפי הרבי נפלה לארץ חלשות ונתעלפה רוחה, שהרי באותו היום החל העור לצמוח - והם לא סיפרו לרבי באיזה יום אירע הנס כי לא ידעו מתחילה שהישועה הייתה תלויה ביום זה דייקא).

שמעתי מאיש יהודי הדר בחו"ל שסיפר מה שבדידיה הוה עובדא, כי לפני כשנתיים ומחצה גילו הרופאים אצל שנים מבניו מחלה נדירה ל"ע שאינה מצויה כמעט בין הבריות, ולאחר שעירב עסקנים ידועי שם ויועצים רפואיים נתברר לו כי מחמת נדירותה אין ידוע על דרכי הטיפול והריפוי, והנה, בערב חנוכה (תשפ"א) שמע אודות העת המסוגל לקבלת התפילות אודות ענייני רפואה, ובפרט בנר ראשון דחנוכה, סבר וקיבל, ובאמונה שלימה עמד בתפילה ושפך שיח לפני אבינו שבשמים שיחוס וירחם, ואכן תיכף לאחר חנוכה נמצא רופא אשר הציע איזה טיפול, וב"ה שכהיום הזה כמעט ואין זכר למחלה, ואין פלא בדבר, כי כאמור חנוכה הוא זמן שלמעלה מן הטבע...

ביום השני - 'המידה' השייכת בו היא השנייה מסדר י"ג מידות והיא מידת 'רחום' (כפי הסדר של האריז"ל), וכלומר, שבו ביום מאירה מידת 'רחום' ומתגלה ביותר רחמנותו של הקב"ה, ובידנו לעורר 'רחמים', ובאמת כל ימי החנוכה מתגוללים רחמים רבים, וכמו שאומרים ב'על הניסים' ואתה ברחמיך הרבים עמדת להם בעת צרתם, אך ביום זה הוא עיקר הארת ה'רחמים'.

והדרך לעורר מידה זו היא כמו שדרשו חז"ל (שבת קנא:): את האמור (דברים יג יח) 'ונתן לך רחמים ורחמך והרבך - כל המרחם על הבריות מרחמין עליו מן השמים', שעל ידי שנוהג הוא עצמו במידת הרחמים מתעורר עליו מלעילא מידת 'רחום', כמידה כנגד מידה.

הרה"ק ה'עקידת יצחק' מאלכסנדר זי"ע הי"ד (ליל ב' תרצ"ז) הוסיף להביא מה שאמר הרה"ק המגיד ממעזריטש זי"ע כי י"ג מכילין דרחמי מכוונים המה כנגד י"ג מידות שהתורה נדרשת בהן, ונמצא שמידת רחום היא כנגד 'גזירה שווה' שעניינה הוא שכל הגזירות ישתוו ויתבטלו, והיינו שמסגולת היום לבטל כל גזירות קשות ורעות. עוד אמר הרה"ק רבי מנחם מאמשינוב זי"ע כי ימי החנוכה המה כנגד שבעת הרועים, וכמו שאומרים ב'מעוז צור' 'הקם לנו רועים שבעה', ויום זה הוא כנגד יצחק אבינו ע"ה, ועל כן יומא קגרים לפעול זש"ק, שעניין זה מצינו במיוחד אצל יצחק שפעל בנים בתפילתו, וכדכתיב (כה כא) וַיַּעֲתֶר יצחק אל ה' וכו', וַיַּעֲתֶר לו ה'.

ביום השלישי - המידה המאירה בו היא מידת 'חנון', ומהות מידה זו היא 'מתנת חנם', שהקב"ה נותן וחונן אף למי שאין 'מגיע' לו מן הדין, וכדכתיב (שמות כב כו) 'ושמעתי כי חנון אני', ומקבל תפילת כל פה, וכלשון הרמב"ן שם 'כי חנון אני - חונן ומקבל תחינת כל אדם אע"פ שאינו הגון, מגזירת חנם' ('חנון' משורש תיבת 'חנים' הוא) וכו', לפיכך אמר כי חנון אני ושומע צעקת 'כל' מתחנן לי עכ"ל.

ועל ידי שהאדם נוהג במידה זו, שמעניק משלו אף כשאינו חייב, ונותן גם למי שאינו ראוי (לפי דעתו...) מעורר עליו במרומים הנהגה זו של 'חנון', לתת לו לפנים משורת הדין. ובדרך צחות יש לומר, הנה מנהג ישראל לחלק 'חנוכה געלט', והזמן גרמא להתעורר לתת 'שמייכעל' - חיוך והארת פנים 'בחנים' בכדי לקיים מנהג זה...

ואילו הרה"ק משינאווא זי"ע אמר כי 'היום השלישי' מסוגל הוא לפרנסה טובה בהרחבה ולעשירות, שכן קוראים בו בתורה מעניין קרבן הנשיא של שבט זבולון שזכה לעשירות ולחוף ימים ישכון.

שהיה, 'אלא צריך להדליק מחדש כי האור מתגלה גם עתה במצות ההדלקה, ודי בזה'.

אמרו חז"ל (הגינה יב.) על האור שברא הקב"ה בששת ימי בראשית 'כיון שנסתכל הקב"ה בדור המבול ובדור הפלגה וראה שמעשיהם מקולקלים, עמד ונגזו מהן, ולמי נגזו לצדיקים לעתיד לבא, והגידו צדיקי הדורות, שאור נגזו זה חוזר להתנוצץ בימי החנוכה (רוקח הל' חנוכה רכה).

ובכך כתב ה'בני יששכר' (כסלו שבת, מאמר ב אות כא) 'הנה העדותי לך שלשה עדים נאמנים, אשר הארת אור חנוכה הוא מבחינת אור הנגזו, הלא המה הרב עיר וקדיש בעל ה'רוקח' ז"ל אשר דבריו מקובלים מאליהו [הנביא] זכור לטוב, וכן מדברי הרב הגאון מהר"ל מפראג, ידוע שדבריו נאמרו ברוח הקודש והיה משתמש ב'ספר יצירה', והרב הקדוש אשר היה סמוך

הח' ימים היה הנס מתגלגל, והיה כל חד וחד יום טוב. וכעין זה כתבו הבית יוסף והב"ח (סי' תרעג) שבכל יום נתחדש הנס ונתגבר הנס. ומהאי טעמא כתב ה'כל בו' (סי' מד) שנהגו להחליף את הפתילות בכל יום, 'כי בכל לילה היה הנס מתחדש', ונמצא שבכל יום ויום צריך להודות ולהלל יותר ממה שהודה להקב"ה עד עתה, שהרי הגדיל חסדו עלינו ביום זה יתר מהימים הראשונים, וככל שאור הנס גדול יותר כך צריך הכנה רבתית יותר לקראתו, ועל אחת כמה וכמה שלא יהיה בבחי' 'פוחת והולך' בהדלקתו...

לעד קיימת - הארה נפלאה המתגלית בהדלקת נרות עד היום הזה

תנינן במסכת סופרים (ב א) 'אסור להדליק בנר ישן', ופירש ב'בני יששכר' (כסלו שבת מאמר ד אות ט) שר"ל שלא ידליק את הנר רק על מאי דהוה - מעשה

ביום הרביעי - כתב הרה"ק הישמח ישראל (אות כח) כי המידה הרביעית לפי דעת האר"י היא 'ארך' (כי 'ארך אפיים' מחולק לבי מידות), ורומז לרפואה, כמו שאומרים 'והעלה ארוכה ומרפא', וכן 'כי הוא חיך ואורך ימיו' (דברים ל כ), וכלשונו 'יוכל להמשיך רפואה לכל תחלואיו ולנגעי נפשו ולטהר המח', עיי"ש עוד.

ביום החמישי - הפליגו צדיקי הדורות במעלת 'נר חמישי', וביארו בזה, כי יום זה לעולם אינו יכול לחול בשב"ק (ואילו שאר ימות החנוכה יכולים להיות בשבת), והרי זה מורה על החשכות הגדולה שיש בו ביום, שהוא מרוחק ביותר מן הקדושה, וגם הוא בסוף החודש (כ"ט לחודש) במיעוט הלבנה שאף זה מרמז על עובי החשכות בהעדר אור הלבנה לגמרי, ועוד, שישראל נמשלו ללבנה וממילא 'מיעוט הלבנה' מורה על שפל המצב בתחתית, אמנם נר החנוכה מאיר אפילו את החושך הגדול ביותר, והרי זה מורה באצבע על גודל כח האור שיש ביום זה, שהרי בכוחו להאיר אפילו את עומק החשיכה.

הרה"ק ה'פני מנחם' זי"ע היה דורש בלשון הגמ' (שבת לא.) 'כל אדם שיש בו תורה ואין בו יראת שמים, דומה לגזבר שמסרו לו מפתחות הפנימיות ומפתחות החיצונות לא מסרו לו, בהי עיילי, ונרמז בזאת על מי 'שלא מסרו לו מפתחות החיצוניות' - שגם בזמנים שמדליקים בהם על פתח ביתו מבחוץ עדיין אינו מתעורר לרוב חסרון יראת שמים, אך בהי עייל (לא בלשון תימה, אלא בניחותא, כי אכן בהי עייל) - בנר ה' יכול אף הוא להיכנס אל השער לה', לגודל קדושת אור נר החמישי.

ביום השישי - הוא ראש חודש שבת, ומן העניין להביא מה דאיתא ב'בית יוסף' (בטור סי' תכ"ג בד"ה ועומדים) בשם ספר 'ארחות חיים' (הלכות ר"ח סי' ב) בשם 'רבינו יהודה הלוי', על נוסח תפילת המוספין בר"ח, ראשי חדשים לעמך נתת, זמן כפרה לכל תולדותם שהכוונה בתיבת 'תולדותם' עולה על כל התולדות - המעשים, שעשה אדם משך כל ימי החודש. וביום ראש חודש ביד האדם לתקן את כל אשר שיחת משך ימות החודש, ולכן בא עולת ראש חודש, ככפרה ביום המכפר, ביום ראש חודש. וממשיך ה'ארחות חיים' לבאר מה שאומרים אנו שם בתפילה זכרון לכולם יהיו ותשועת נפשם מיד שונא שביום זה יש 'זיכרון לפני ה' להנצל מן היצר'.

גם ידוע מה שכתב הגה"ק רבי שמשון מאוסטרופולי זי"ע בפירושו על 'ספר קרנים' (מאמר ו אות א) שראשי התיבות של 'תקבר בשיבה טובה' (טו טו) הם 'טבת', לרמז שבר"ח טבת נסתלק אברהם אבינו ע"ה, וזכותו הגדולה עומדת ביותר בהאי יומא דהילולא קדישא דיליה, כי 'רחמנא אידכר לן קיימיה דאברהם רחימא'. ומעתה, קדושת ר"ח והארת הילולא קדישא מצטרפים לקדושת הנרות, והמשכיל יבין עד כמה קדוש היום לאדונינו.

תתירא, לגדולה מזו אתה מוכן, שהקרבנות יתבטלו אחר 'חורבן הבית', אבל שלך - הדלקת הנר, 'לעולם אל מול פני המנורה יאירו'. ולכאורה קשה, הרי בעת שהקרבנות בטלין אף הנרות יתבטלו, אלא יש לומר, 'שליך לעד קיימת' קאי על הדלקת נר חנוכה שהיא נוהגת אף לאחר החורבן, נמצא שפיוסו של אהרן היה על ידי 'הדלקת הנר' בבית המקדש, ובאותה מידה על ידי 'הדלקת נר חנוכה'.

וממוצא דבר אתה לומד באיזו הדרת קודש צריך לעמוד אל מול פני המנורה, וכמו שמפרש ב'ישמח ישראל' (בהעלותך ד) שמדברי הרמב"ן הללו למדנו, שבעת הדלקת נר חנוכה עומד כל יהודי על מקומו של הכהן גדול בבית המקדש, וכל איש פשוט ביותר בגשתו אל הקודש, להדליק נר חנוכה, הרי הוא עצמו נעשה ככהן גדול, וביתו נהפך בבית המקדש, ויתבונן בגשתו להעלות את האש שאינו מדליק כאן נרות שמן או שעוה בעלמא, אלא הוא מעלה הוא את האור שמששת ימי בראשית, ויגש אל העבודה באימה וביראה מתוך שמחה של מצווה, על שאיש פשוט כמותו זוכה לחולל עתה 'מהפיכות' גדולות בעולמות העליונים.

הרה"ק רבי שלום מבעלזא זי"ע היה מפרש מה שאנו אומרים (על הניסים) 'והדליקו נרות בחצרות קדשך', ומקשים העולם, הרי 'הדליקו את הנרות' בהיכל הקודש ולא בחוץ, אלא דקאי על 'הנרות' שאנו מדליקים 'כהיום' כל אחד בחצר ביתו בשמונת ימי חנוכה (שהוא במקום מנורת המקדש, כמבואר ברמב"ן), וקדושת הנרות הופכת

לדורותינו מפורסם ברוח קדשו הרב מוה"ר רבי פנחס זצוק"ל מקארעין.

על כן לא נכתב בפירוש בתורה [שנגנו בה האור] היו"ט של חנוכה כי אם ברמזיה ונגיזה, וכן בוזה"ק לא תמצא מעניני נר חנוכה [זולת פעם אחד (ה"א רלח): מוזכר שם נר חנוכה דרך העברה בעלמא, וכן בתיקון"ז (כ"ט.)], והוא מטעם הנ"ל, שהוא מן בחינת אור הגנוז וכו' והנה בעבור אלו הדורות שהן סמוכין לגאולה, התחילו חבמי הדור לדבר מעניני המצוה הזאת מה שלא שיערו הראשונים, והוא סוד כמוס'.

נמצא שכל יהודי באשר הוא - אף בדור האחרון, בגשתו להדליק את הנר, ידע שלא רק את האור העולה מנרותיו הוא מדליק, אלא הוא מדליק בזה אף את האור הגנוז מששת ימי בראשית.

עוד מצינו על גודל הארת קדושת הנרות בדברי הרמב"ן (ריש פר' בהעלותך) 'ובלשון הזה מצאתיה במגילת סתרים לרבינו נסים, שאמר, ראיתי במדרש (בהעלותך ה) כיון שהקריבו שנים עשר שבטים ולא הקריב שבט לוי, חלשה דעתו של אהרן שלא היה לו חלק עמהם, אמר לו הקב"ה למשה 'דבר אל אהרן ואמרת אליו, יש חנוכה אחרת שיש בה הדלקת הנרות, ואני עושה בה לישראל על ידי בניך ניסים, תשועה וחנוכה שקרויה על שמם, והיא חנוכת בני חשמונאי, ולפיכך הסמך פרשה זו לפרשת חנוכת המזבח^{נא}'.

עוד כתב שם הרמב"ן שאיתא במדרש (תנחומא בהעלותך) אמר לו הקב"ה למשה, לך אמור לאהרן, אל

נא. כמה מהראשונים כתבו שמצות נרות חנוכה נתקנה דומיא דמנורת המקדש, ולפיכך דינם שווה, וכך פירש הר"ן (שבת כ"א.) דלכן אסור להשתמש לאור נרות חנוכה, 'דכיון דעל ידי נס שנעשה במנורה תקנוה, עשאוה כמנורה שאין משתמשין בה כלל'...

ואילו ה'כל בו' (סי' מד) ביאר בזה את הטעם שנהגו להחליף את הפתילות בכל לילה, שהוא זכר למנורת המקדש שהיו מחדשים את הפתילות בכל לילה.

בדרך זה ביארו צדיקים מה שאנו אומרים ב'הנרות הללו' - 'ואין לנו רשות להשתמש בהם אלא לראותם בלבד', שלכאורה מה החידוש יש בהיתר ראייה, ומהיכי תיתי לאסור שהוצרכו לומר שלא כן הוא אלא מותר להסתכל בהם, ותירצו עפ"י האמור שקדושת נרות חנוכה היא כקדושת המנורה, ואם כן היה מקום לומר שכשם שאסור לראות את המנורה (עיי' פסחים כו.) כך יהא אסור להביט בנר נוכה לגודל הקדושה שבה.

נוראות הפליג הרה"ק ה'דברי חיים' זי"ע (לחנוכה) בגודל הדלקת נר חנוכה, כי במנורה שבבית המקדש הדין הוא שאם נכבה הנר שצריך לחזור ולהדליקו, ואילו בחנוכה קיי"ל כבתה אין זקוק לה, והיינו טעמא, כי עצם הדלקת האור כבר מאיר הוא את הנשמה.

הנישואין מורה על רוב אהבתו אליה שהרי מכניסה לארמונו, אך ביותר יוכיח חביבותה אצלו אם יצא מארמונו המפואר ויכנס לגור עמה בביתה הרעוע והרל, כי בזה מגלה שהוא מוכן ומזומן לוותר על כל תענוגיו והפציו מפני חביבותה, והנמשל מוכן מאליו, שכביכול הקב"ה מלך מלכי המלכים חפץ היה להשכין שכינתו בתחתונים, והנה, בדרך כלל 'מעולם לא ירדה שכינה למטה מעשרה' (סוכה ה.), אמנם נשתנו ימי החנוכה, שאז השכינה יורדת כביכול אף למטה מעשרה, ובשעה שהאדם עומד בחשבת הלילה בפתח ביתו מבחוץ, ובמקום פחות מעשרה, סמוך לקרקע עולם, המורה על מדרגה נמוכה ופחותה ביותר, גם באותו מקום יורדת אליו השכינה^{נב}, ומאשפות ירים אביון ועני בדעת, וזו חביבותו של הקב"ה אל כלל ישראל המתגלית בימי חנוכה יותר משאר ימות השנה^{נד}.

ובך אמר הרה"ק ה'דברי חיים' זי"ע, דהנה קדושת שבת קודש קביעא וקיימא, והיינו, שאז הקב"ה

את רשותו לחצרות קדשך. המשכיל בעת ההיא, יראה שיהא רישומו ניכר, ותיספג הקדושה בכותלי הבית, שבכל השנה כולה יהיה בהם קדושת העזרה.

בתב ה'קב הישר' (פרק צו) שהמנהג לישב אצל הנרות ולהביט בהם, ובל הנר הדלוק לדבר מצוה יש בו קדושה נפלאה גדולה אין שיעור, ואילו היינו זוכים להשנות רוח הקדש היינו מברכים ומבינים ומשיגים ע"י מצות הדלקת הנרות של מצוה - עתידות^{נב}.

שכינה למטה מעשרה - כל יהודי אף הפחות ביותר יש לו עלייה הרמב"ם מפליג בהלכות חנוכה (פ"ד הי"ב) וכותב 'מצות נר חנוכה מצוה חביבה היא עד מאד, וצריך אדם להזהר בה', וכמדומה שבכל ספרי 'משנה תורה' לא מצינו לשון כזה על שום מצוה שבתורה, ועומק הדברים יתבארו בדרך משל, לעשיר מופלג שלקח בתו של איש עני ואביון לו לאשה, והנה הגם שעצם מעשה

נב. ואף שאין לנו 'עיניים' לראות, אך מכל מקום 'ראש' יש לנו ב"ה... וממוצא הדברים נשכיל להבין על גודל קדושת הנרות עד שאין לנו יכולת להשיג אפילו אפס מקצהו...

כיו"ב, מקובל מהרה"ק רבי פנחס מקאריץ זי"ע, שבנרות 'שבת' אפשר לראות כל מה שעתיד להתרחש במשך ימות השבוע, ובנרות 'חנוכה' אפשר לראות מה יקרה בכל ימות השנה. ואילו הרה"ק ה'ישמח ישראל' זי"ע היה אומר, שמי שיש לו עינים צופיות יכול לראות את שם הוי"ה מאיר בנרות חנוכה (אמונת משה חנוכה מט).

נג. ה'ערוגת הבושם' (בפרשת ד"ה ויוגד לתמר) מוסיף לבאר במאמרם (סוכה ה.) 'מעולם לא ירדה שכינה למטה מעשרה', שהנה ידוע ה'סולם' שהציב רבי פנחס בן יאיר כדי לזכות להשראת השכינה, וכדאיתא בגמ' (ע"ז כ:) 'מכאן אמר רבי פנחס בן יאיר, תורה מביאה לידי זהירות, זהירות מביאה לידי זריזות, זריזות מביאה לידי נקיות, נקיות מביאה לידי פרישות, פרישות מביאה לידי טהרה, טהרה מביאה לידי חסידות, חסידות מביאה לידי ענוה, ענוה מביאה לידי יראת חטא, יראת חטא מביאה לידי קדושה, קדושה מביאה לידי רוח הקודש', צא וחשוב מניין הדרגות ותמצא עשרה, וזהו מעולם לא ירדה שכינה למטה מעשרה, שאינה יורדת למטה מעשרה דרגות אלו, ואי אפשר לזכות להשראת השכינה בלתי העולה בעשר מדרגות בהר ה', אולם חנוכה שאני, שאף מי שרחוק מכל אותם המדרגות יכול לזכות לשיא המדרגות.

נד. שנה אחת טרם ניגש הרה"ק מטאלנא זי"ע להדליק הנרות, פנה אל אחד החסידים ושאל אותו 'מי שאשתו נמוכת קומה, האם בשעה שירצה לדבר עמה תעלה האשה על כסא כדי שיהיו שווים בגובה, או שהוא יתכופף אליה', ותיכף ניגש להדליק נרות חנוכה, והסביר הרה"ק רבי מרדכי דוב מהורנסטייפל זי"ע (שהיה בן אחותו) שהרה"ק מטאלנא רצה לפרש בזה את כל מהותם של נרות חנוכה, שכביכול הקב"ה מתכופף אל כלל ישראל ונכנס למחיצתם למטה מעשרה, והיינו דאמרי אינשי (ב"מ נט.) 'איתתך גוצא גחין ולחיש לה', שדרך העולם שהבעל מתכופף אליה, ובהנהגה זו נוהג עמנו קוב"ה בימי חנוכה.

רמז לזה רימז הרה"ק ה'בית ישראל' זי"ע שלכן נקרא המועד 'חנוכה', מלשון 'חנו כה', פירוש, באיזה מצב שהיהודי עומד בו, משם תאיר נשמתו באור הנר.

כן פסק נמי הרמ"א בהלכות חנוכה (סימן תרעג סעיף א) בשם ה'תרומת הדשן', שנה חנוכה (האסור בהנאה) שנתערב בשאר נרות אינו בטל אפילו באלף, כי זהו מהותו של 'חנוכה', כל יהודי חשוב הוא - בכל מצב שהוא אינו 'בטל', ולעולם לא יתייאש.

ומדליקו, כמו כן האדם הוא פתילה, ושמן הוא החכמה שה' ממלא בו ומדליקו להיות מאיר במעשיו ובעבודתו את ה'. והנה הפתילות הם בני אדם שאין נדלקין בשבת, שהאור אין נאחו בו מחמת שהפתילות לא טובים, והאור מסוכסכת בהם, ואי אפשר לעלות כנ"ל ושיאחו בהם האור - מדליקין בפתילות אשר לא טובים כנ"ל בחנוכה, כי ה' כביכול בעצמו מוריד את עצמו אל האדם ומאחזו בו את האור להדליקו, ולשוב ולחזור אל ה' ולעבדו בהתלהבות ובשכל גדול... וזה נעשה בכל שנה בבוא הזמן של מצות נר חנוכה. עכ"ל.

ובן פירש הרה"ק רבי אשר מסמאלין זי"ע (בית אהרן חנוכה מו:). את הנוסח שאומרים בברכת קרי"ש דשחרית 'משפיל גאים עדי ארץ ומגביה שפלים עדי מרום' דקאי על ימי חנוכה, שהקב"ה משפיל ומוריד את השפע והאור העליון משמי מרום 'עדי ארץ', וכל זאת למה, כדי להגביה ולהרים 'שפלים עדי מרום' למעלה למעלה, וכל יהודי מתעלה בימים אלו אף הנמצא מרחוק.

בה כתב הרה"ק ה'חידושי הרי"ם' זי"ע (ליקוטי הרי"ם חנוכה) וז"ל. נר חנוכה מצוה להניחה על פתח ביתו מבחוץ (שבת כא:), כי מצוה זו מאירה אף למי שנפל לרשות הבלי עולם הזה ברשות הרבים ממש, ולמי שהוא ממש מבחוץ תוכל מצוה זו להאיר עיניו שיתהפך לבריה חדשה¹¹.

מזמין את ישראל אליו כדי ליהנות מזויו כבודו, ואילו ביום טוב שישראל מקדשים את הזמנים הרי כביכול מביאים בני ישראל את הקב"ה לבוא אצלם, אולם בימי חנוכה מבקר קוב"ה את בניו אהוביו בתוך בית האסורים שלהם, איש איש בתוך נגעו ומכאוביו בגשמיות וברוחניות במקומם למטה מעשרה, ולכן באותה שעה חייב האדם לזעוק ולשאוג בכל כוחו 'אנא ה' מלטה נפשי' וביד כל אחד ואחד לפעול בימים אלו כל מיני ישועות, שהרי הקב"ה בא כביכול לשהות במחיצתנו, ומאזין לקול שזועתנו¹².

וז"ל ה'דברי חיים' זי"ע (חנוכה ד"ה והלכתא), על דרך המשל, כשיושב המלך בעיר משכנו, לא יוכלו פחותי הערך ובפרט המעונשים על פי דתו המלך לבוא לפני המלך להתחנן לו, כי המה מתועבים ליכנס בהיכל מלך, אולם בשעה שהמלך נוסע על פני המדינה, דרכו לבקר בתי האנשים היושבים במסגר כלואים, וכולם דבקים במלך ומתחננים הושיעה המלך. כך בא אלינו הבורא בימי החנוכה אל תוך 'בית האסורים' שלנו - להוציא ממסגר אסיר¹³.

איתא ב'מאור עינים' (מקץ) וז"ל, 'בחנוכה כביכול ה' מוריד את עצמו למטה מעשרה אל האדם לקרבו, וזהו שאמרו (שבת כא:)' פתילות ושמינים שאמרו חכמים אין מדליקין בהן בשבת, מדליקין בהן בחנוכה', כי כמו בנר נותנין לתוכו פתילה וממלאין אותה בשמן

נה. וכמו שכבר אמר הרה"ק ה'אמרי אמת' זי"ע שנה אחת בליל הסדר, בשם אביו הרה"ק ה'שפת אמת' זי"ע, שבאמירת 'אנא ה' שבהלל אפשר לכל אחד לפעול שימלא ה' כל משאלות לבו לטובה ולברכה, וחשבו החסידים שהכוונה על אנא ה' הושיעה נא, אולם אמר ה'אמרי אמת' - לדעתי הכוונה על אנא ה' כי אני עבדך (הובא בלב שמחה' סוכות תשמ"א), ואלו ואלו דברי אלוקים חיים, שבימי חנוכה אפשר להתפלל בין על גשמיות ובין על רוחניות, והקב"ה שומע תפלת כל פה וממלא כל בקשותיהם לטובה ולברכה, דהרי כך היא המדה, שדרך האב המבקר את בניו בבית האסורים, להשתדל לעשות כל אשר לאל ידו כדי להקל את צערם, לא ינוח ולא ישקוט עד אשר יפעל עבורם לכל הפחות נחמה פורתא, ואם כך הוא אצל בשר ודם שכוחו מוגבל, קל וחומר למלך מלכי המלכים הקב"ה אשר אין חקר לגבורתו והוא כל יכול, שבוודאי יגאל ויושיע את אהוביו מכל צרותיהם.

נו. ולכן לא חזינן בשום מועד שנקבע בימים האחרונים של החודש (המורים על חשכות, כי ישראל נמשלו ללבנה, ובסוף החודש מתמעט אורה) זולת חנוכה, וגם לא מצינו שום יו"ט שמתחיל בחודש אחד ומסתיים בתחילת חודש אחר, וכן נקבע זמנה בחודש טבת שהוא החודש של עשו הרשע כמבואר במקובלים (עי' זוה"ק ח"ג רנט.), וכל זה בא לרמז, שאף בזמנים חשוכים וקשים ביותר - כסוף החודש, אפשר להתחדש באור חדש [הנרמז בתחילת החודש] על ידי האור המאיר בחנוכה, כי שאר המועדות מאירים בנפש האדם, לא כן חנוכה הוא האור עצמו, ומעט אור דוחה הרבה מן החושך. נז. הנה פרשת מקץ נקראת תמיד בימי חנוכה, ורמז בה ה'שלטי גיבורים' (שבת עט.) כי 'שנתים' ר"ת ש'מאל נר ת'דליק י'מין מ'זוזה. וב'תפארת שמואל' (חנוכה לו) מבאר שאף מי שנראה לו כי הוא כבר 'מקץ', שכבר בא עליו סופו, ומתייאש מעצמו לאין תקוה, יזכיר לעצמו 'שנתים' - שמאל נר תדליק ימין מזוזה, כי אף ב'שמאל' בידו לשוב

באר הפרשה - פרשת וישב - חנוכה

וכן כתב הרה"ק ה'שפת אמת' זי"ע (תרל"ב נר א ד"ה דבר), וז"ל, ונשאר גם כן לדורות, שיש סיוע בימים הללו לעשות רצונו יתברך יותר מן הסדר וההנהגה בכל השנה, בדרך גם ופלאי". עוד כתב הרה"ק ה'שפת אמת' זי"ע (חנוכה שנת תרל"ה) על הא דאיתא בגמ' (שבת כ"א:) תנו רבנן נר חנוכה מצוה להניחה על פתח ביתו מבחוץ, כי בימים הללו יש סיוע ממעל לקנות במידה גדושה 'יראת שמים' - להתגבר ולנצח את יצרו, כמו שאמרו חז"ל (שבת לא:): דהמפתחות החיצוניות רומזות על יראת שמים ויראת חמאי".

ולהתחזק דוגמת הנרות שמדליקים אותם ב'שמאל' ונעשים 'קודש', ולא עוד אלא שמדליקים אותם והם מאירים גם 'למטה מעשרה' - שבכוחם להאיר בכל מחשך, אף לאותם שהם 'למטה מעשרה'... חזקו ונתחזקה, כי השי"ת עמנו בכל מצב שהוא.

ובזה ביאר הרה"ק ה'שפת אמת' זי"ע (תרמ"ו) הטעם שתקנו חז"ל ג' דרכים באופן קיום מצוות הדלקת נר חנוכה, נר איש וביתו, מהדרין ומהדרין מן המהדרין, 'להראות כי הימים אלו מאירים לכל מינים הנמצאים בבני ישראל'. ואילו הרה"ק ה'שפתי צדיק' זי"ע ביאר ביסוד הדברים מה שכתב ה'מגן אברהם' (סי' תע"ד) ש'נוהגים הנערים העניים לסבב על הפתחים בחנוכה', כי 'נערים' רומז למי שמנוער וריקים מן המצוות ח"ו, וכן 'עניים' היינו 'עני בדעת', ומחמת מצבם הם עומדים 'מבחוץ', כי לא נתקרבו אל הקדושה, אכן בחנוכה הוא שעת הכושר והוא זמן גדול להתקרב כי נפתח פתח לקרב רחוקים, על כן 'סבבו על הפתחים' וישמעו רחוקים ויבואו...

כן רמזו לה במה שמצינו שתקנו חז"ל לרואה נר חנוכה שאף הוא מברך, ולא מצינו כן בשאר מצוות, אלא ללמד שאף מי שהוא מרוחק מן המצוה עצמה והוא עומד מרחוק כדוגמת 'הרואה', גם לו יש עלייה מכח הדלקת נר חנוכה, ואף הוא יכול לברך.

ואדרבה, מבואר בספה"ק כי עיקר היו"ט תכליתו להאיר לאותם הבינונים והחלשים, אלו המרוחקים בכל השנה, וכמו שהיו אומרים בלשון מליצה כי חנוכה הוא 'יום טוב אין די וואַכן' [-יו"ט בימי החול], אינו אסור במלאכה ואף אין לובשים בו בגדי שבת ויו"ט, כי שייך הוא ביותר לאלו שהם בבחי' 'ימות החול', שאף הם יוכלו להיתפס ולהיאחז באש הקדושה.

וכן אמרו בדרך צחות על הא דאיתא (משנ"ב סי' תרעג סק"ב) שמצוה מן המובחר ליקח לפתילה 'צמר גפן', כי בשפת האידיש מכנים לצמר גפן 'וואטע', ולשון נופל על לשון שהכוונה ל'רחוקים' (כי גם 'רחוקים' מכנים בשפת האידיש 'וואטע'), כי מצוה זו בכוחה לקרב את הרחוקים...

וזה האומר כי הרחיק עד מאוד, ואור החנוכה אינו יכול לרדת עד אליו הרי הוא מופקע לגמרי מכל עניין החנוכה, וכמו שרימז הרה"ק ה'נחל יצחק' מזוטשקא זי"ע בהא דאיתא בגמ' (שבת כב.) 'נר של חנוכה שהניחה למעלה מכ' אמה פסולה' כי לא שלטא ביה עינא, שזה האומר שנה חנוכה גבוה הוא עד מאוד, ולא שלטא ביה עינא כי הוא נשגב ממנו, הרי לא עשה ולא כלום...

נח. איתא מצדיקים על דברי הגמרא (שבת כב. לגרסת השאלות וישלח סי' כו) שצריך להניח את נר חנוכה בפתח הבית משמאל 'כדי שתהא נר חנוכה משמאל ומזוזה בימין, ובעל הבית בטלית מצוייצת ביניהן', והנה מזוזה חנוכה טלית ר"ת 'מחט', כי בימים אלו אדם פותח כפתחו של מחט, והקב"ה מסייעו כפתחו של אולם בשאר ימות השנה. נט. מעשה באחד שהגיע אל הרה"ק ה'מגיד' הגדול ממעזריטש זי"ע והתאונן בפניו שאין בכוחו לעמוד ולהתגבר על כל הרהורים ודמיונות שיצרו מפתחו לחשוב בהם בכל עת מצוא ובפרט בעת 'התפילה והלימוד', מששמע ה'מגיד' את דבריו, שלחו שיפנה אל בית ה'אור המאיר' זי"ע, והוא יורה לו את הדרך הנכונה, חיש מהר עשה היהודי את דרכו אל בית ה'אור המאיר', משהגיע למחוז חפצו באישון ליל וראה שהאור מאיר בבית החל דופק על דלתות הבית ואין קול ואין עונה, אין הדלת נפתחת, מכיוון שהכפור שלט בחוצות, והיהודי הרגיש שעוד מעט קט וכולו נעשה כגליד קרח הוסיף לדפוק בדלת שוב ושוב, ועדיין לא נפתחה הדלת... אחר זמן שאל היהודי את ה'אור המאיר' מדוע לא פתחת לי את הדלת הרי נשלחתי בשליחות מיוחדת אליכם, ענהו הרה"ק, הן אמת, ובזה גופא עניתך, שבביתי אנכי הוא ה'בעל הבית' - למי שארצה אפתח את הדלת, ולמי שאין ברצוני להכניסו לא ייכנס הנה... כמו כן, דע היטב שאתה הוא 'בעל הבית' על עצמך, את מי שברצונך תכניס ומי שאינו מרוצה בפניך - אל תתן לו דריסת רגל במוחק ולבך, כי ביד בעל הבית לסגור את הדלת ולא לתת לאחרים להיכנס, ברצותו פותח וברצותו נועל, ו'בעלות' כזו צריך יהודי להראות לשטן זה היצר הבא להכשילו בעוונות, לסגור את הדלת בעדו.

שחשמונאי ובניו הרימו ראש לצאת לקראת נשק בגודל לבב, וע"ז נאמר רבת את ריבם, היינו שהריב שנתהוה ביניהם לבין היוונים, מאת ה' היתה זאת, ואח"כ כשנתעוררו מלמטה דן ה' את דינם של העשוקים, ואח"כ נקם את נקמתם.

והנה זה נשאר לדורות, בימים ההם בזמן הזה בא התעוררות בלב אנשים אפי' המתאישים, אם אך צר להם ממצבם הנוכחי, כמו אז שעמדת להם בעת צרתם דוקא, כמו כן היום כל איש מצוק וזמר נפש הרובין תחת משא מלך זקן וכסיל ומצפה ומשתוקק לחושע, אך חסר לו התחזקות והתעוררות לאמור 'עלה נעלה וירשנו אותה כי יכול נוכל לה' (במדבר יג ל), והוא כמתייאש בעיני עצמו לצאת מהמבוכה הזאת בחשבו כי הרבה פעמים התחיל ולא עלה בידו לנמור, ע"כ איננו מאמין בעצמו שעודנה הברירה בידו והבחירה הפשית ואם יקבל עליו מהיום לפרוק ממנו עול חשבונות הרבים אשר חשבו בני האדם ולקבל עליו עול מלכות שמים שלימה יעשה ויצליח, לאיש בזה בא היום התעוררות מלמעלה כמו מאז שנאמר 'ועוררתי את בניך ציון על בניך יון', אבל ההתעוררות הוא רק לפי מסת שהוא מיצר ונפשו מרה לו. עכ"ל.

שעשה נסים - בימים ההם ובזמן הזה

פסוק הרמ"א (או"ח קפו ד) 'ואומרים על הנסים בחנוכה ובפורים קודם 'ועל הכל', ואם לא אמרו אין מחזירין אותו, ומכל מקום יוכל לאומרו בתוך שאר 'הרחמן', ויאמר הרחמן הוא יעשה לנו נסים כמו שעשה בימים ההם וכו', והכי נהוג, ותמהו הפוסקים (בכור שור שבת כא. ישועות יעקב סי' תרפ"ד) הרי אסור לבקש ולהתפלל על מעשה נסים (ברכות נד.), וכדמצינו גבי מעשה דרבא (תענית כד:) שמשום מעשה שהיה ביקש רחמים שירדו

הרה"ק ה'בית אברהם' ז"ע (להנוכה) פירש בפסוק (משלי כ כז) 'נר ה' נשמת אדם חופש כל חדרי בטן', ואפשר לדרוש 'חופש' מלשון 'שחרור' כדכתיב (שמות כא כז) 'לחפשי ישלחנו', כי האור של נרות הנוכה משחרר לחרות את נשמות ישראל מכל הפסולת והרע הנטמן ב'חדרי בטן' (וכן איתא באמרי אמת תרע"ז נר ג) ².

והנה תקנו חז"ל להודות ב'ועל הניסים' על כך ש'עמדת להם בעת צרתם, רבת את ריבם דנת את דינם נקמת את נקמתם', והקשה הרה"ק ה'שם משמואל' ז"ע (תרע"ג ליל ב) שהנה נזכרו כאן ג' לשונות א. ריבם. ב. דינם. ג. נקמתם. ועניין 'ריב' הוא המריבה שיש בין אנשים בטרם נקרבים אל המשפט לברר הדין והאמת לאשורו, ואילו 'דין' הוא להוציא את האמת לאור ולהציל עשוק מיד עושקו, ו'נקמה' משמעותה להעניש את הרשע, ומעתה יקשה מה שייך לומר 'רבת את ריבם', כלומר את עצם ה'מריבה', ובשלמא 'דנת את דינם' או 'נקמת את נקמתם' מובן ענינם שהקב"ה הציל את היהודים מידי אויביהם ונקם בהם על מה שעשו להם, אך מהו 'רבת את ריבם'.

ומבאר ה'שם משמואל' בזה"ל, ונראה דהנה מצב ישראל היה אז מוזר מאד, אשר רבים מהחסידים נהרגו, והנשארים היו בחרפה וברעה גדולה מתחבאים במערות והיוונים הארורים היו מחפשים אחריהם להשמידם, ויתר העם לא עמדו בנסיון ונתנו את ידם להיוונים וכמעט שנכבה גחלת הישראל, ואין איש מתעורר כלל לעשות דבר לטובת הדת כי היו כולם כמתייאשים ומצפים ליהרג על קידוש השם - זאת הי' תכלית נחמתם, וע"ז אמר הכתוב (זכריה ט יג) 'ועוררתי את בניך ציון על בניך יון', והמפרשים עמדו על לשון 'ועוררתי', ולפי דברנו יוצדק מאד לשון הזה, שהשי"ת עורר אותם לבל ישנו כמתייאשים, עד

ולכן נקטו חז"ל בהלכות ודיני חנוכה (שאילתות פרשת וישלח סימן כו; ועי' שבת כב.) 'כדי שתהא נר חנוכה משמאל ומזוזה בימין, ובעל הבית בטלית מצוייצת ביניהן, ובדווקא אמרו ובעל הבית באמצע, ולא והמדליק עומד באמצע וכיו"ב, כי בכדי שיוכל להעלות הנרות בכל פרטיהן ודקדוקיהן שתהא השלהבת עולה למעלה ותגרום נחת רוח לבורא יתב"ש, צריך המדליק להיות בעל הבית השולט על עצמו, ולא שיהיו רצונותיו ותאוותיו שולטות עליו, וימי חנוכה מסוגלים שיוכל כל אחד להשריש מדת הטהרה באבריו וגידיו לכל ימות השנה.

ס. מובא ב'בני יששכר' (מאמר הלל והודאה אות א) שבשכר נר חנוכה זוכה להינצל מדינה של גיהנם, שהרי ידוע מהמקובלים שגיהנם הוא בצפון העולם, והלא צד צפון הוא משמאל למזרח, ועל ידי ההדלקה בשמאל ניצל מאור ואש הגיהנם.

אמרו חז"ל (שבת כא:): מצות הנוכה נר איש וביתו, והמהדרין נר לכל אחד ואחד, והמהדרין מן המהדרין בית שמאי אומרים יום ראשון מדליק שמונה, ולכאורה תמוה מדוע פתח בלשון רבים 'מהדרין' וסיים בלשון יחיד 'מדליק שמונה', ועוד, מדוע נקט לשון 'מהדרין' ולא לשון 'מחמירים' כבבלי הש"ס.

ואומרים בשם ה'חידושי הרי"ם' זי"ע לבאר על פי דברי המהר"ל (נר מצוה ח"ב) שמספר 'שבע' מורה על הטבע, וכמו שנאמר (משלי ט א) 'הצבה עמודיה שבעה' ואמרו (סנהדרין לח.) אלו 'שבעת ימי בראשית', שהבורא ברא עולמו בשבעת ימי הבנין, והוא הנהגת הטבע, וכל מה שלמעלה משבע - דהיינו 'שמונה' מורה על למעלה מן הטבע. וזהו כוונת אומרם 'יום ראשון מדליק שמונה' - בלשון יחיד, וקאי על הקב"ה, שהוא בעצמו מדליק מנין שמונה בעולם. כלומר הנהגה שלמעלה מן הטבע. ובוה מבואר נמי מה שאמרו

גשמים בתקופת תמוז, ונתגלה אליו אביו בחלום שישנה מקום שנתו, ולמחר מצא סימני סכינים על מיטתו, שהיו מוזיקים רוצים להזיקו ולהרגו, וכל זאת מפני שהטריח כלפי מעלה ופעל נס שלא לצורך, ואם כן איך הותר בחנוכה לבקש 'הרחמן הוא יעשה לנו ניסים'.

ומבאר בעל השואל ומשיב' (בספרו דברי שאול דרוש להנוכה), דהני מילי בשאר ימות השנה שעולם כמנהגו נוהג, אז אסור לבקש על הנהגה ניסית ולמעלה מדרך הטבע, כי בזה הוא משרד בריאת שמים וארץ, אבל בימי החנוכה שכל העולמות מתנהגים בהנהגה ניסית, ובימים אלו הנס הוא בטבע הבריאה, אם כן כשם שמבקש בכל השנה כולה על הטבע כך בידו לבקש על הנס בחנוכה^{סא}, ושפיר מבקשים ומתפללים 'הרחמן הוא יעשה לנו ניסים'^{סב}. (ומכל מקום פשיטא, שגם בכל השנה כולה בידנו לפעול ניסים ונפלאות על ידי תפלה, אך גדלה מעלתם של ימי חנוכה שאז אפשר 'להתפלל' על הניסים^{סג}).

סא. הנה פלא מצינו כי כששרה אמנו ילדה את יצחק אבינו כשהיא בת תשעים שנה 'ותיהום כל העיר'... הכל סחו ודשו בענין זה ואף בתורה מצינו התייחסות לנס גדול ופלא זה, ואילו כשיוכבד ילדה את משה רבינו הייתה בת ק"ל ולא מצינו 'רעש' מזה, ומבאר המגד מדובנא (במשל מתוק) כי במצרים היה 'יריד' של ניסים 'ששה בכרס אחד' יולדות ביער ושני שיניים צומחות להם וכו' אזי אין כל משמעות וחשיבות לנס בין הניסים... אף לדין ייאמר, ימי החנוכה הם ימי 'יריד' לניסים ואין כל כך חשיבות לנס הנעשה ליחיד אף אם הוא בעצם נס גדול, והמשכיל ינצל לפעול לעצמו ניסים ונפלאות שיגיעו אליו בקל יותר...

סב. אולם עדיין יש להקשות, אם הותר לבקש בימים אלו על ניסים, מדוע לא קבעו חז"ל לומר כן לכתחילה בנוסח הברכה (ולא רק למי ששכח), ותירץ האדמו"ר מטשערנאביל זי"ע בתוכחת מוסר, כי מי ששכח 'על הניסים' בתפלתו סימן הוא שמסיח דעתו מימי הניסים, לכן עליו לבקש שיזכה לנס פרטי - להתעורר מתרדמתו, ולהשכיל ליהנות מן האור הגנוז הנשפע בחנוכה.

אולם חסידים ואנשי מעשה פירשו לאידך גיסא, שאף בימי חנוכה זקוק האדם שתהא בידו זכות כל שהיא כדי שיוכל לבקש על הנס, והשוכח לומר 'על הניסים' בתפלתו וודאי נשבר רוחו בקרבו, ולכן בשכר מדת ענוה ושפלות רוחו זוכה שהותר לו לבקש על הניסים. ואלו ואלו דברי אלוקים חיים, אלא שיש להשתמש בכל אחד ממאמרים אלו בזמן הנכון, כי על ידי החלק הראשון יתעורר לעבודת ה', ומ"מ אם ינסה היצה"ר להפילו מחמת כך בפח היאוש, מיד יזכיר לעצמו שלב נשבר ונדכה לא תבזה, ובוה יבטל מעליו כח היצר הרע.

סג. הנה לפי דברי השואל ומשיב' היה מקום לטעות ולומר, דמשמע הכא שרק בחנוכה אפשר לבקש על דברים שמעל להנהגת הטבע, אבל בשאר ימות השנה אסור להתפלל על החולה שיתרפא במקום שאין רפואה למכתו בדרך הטבע, אך הדבר ברור שזה אינו, וכדמבואר במהרש"א (קידושין ח"א דף כט:): שנס המתרחש על ידי תפלה לא חשוב נס לענין 'מנכין לו מזכיותיו' (עי' שבת לב:), ומשום הכי מותר ואף חובה להתפלל בכל ימות השנה על כל צרה וצוקה שלא תבוא, ומכל מקום שונים ימי החנוכה שאפשר לבקש אפילו על הנס, כי כל ההנהגה היא מעל לדרך הטבע.

ומכל מקום אל תתמה מעובדא דרבא (הנוכרת בפנים) דמשמע שנגזר עליו עונש על שהטריח כלפי מעלה בבקשו על נס, דשאני רבא שפירט בבקשתו שיעשה לו השי"ת נס ופלא שלא כדרך הטבע, שירד גשם בימות החמה, וזה אין ראוי לעשות, אך המתפלל סתמא על פלוני שיתרפא מותר, אע"פ שלפי דעת הרופאים אי אפשר לרפאותו בדרך הטבע.

בעולם, אבל גם של חנוכה עדיין מאיר לנו, והוא חוזר ומתחדש שוב ושוב בכל שנה ושנה כבימים ההם ממש (אלא שבכל דור מתעוררים הניסים למה שנצרך לנו באותו מקום ואותו זמן), ולכן גם זה היה הנס האחרון, גם לכן נקרא 'חנוכה' - מלשון חינוך והתחדשות, כי גם זה יש בו התחדשות מידי שנה בשנה עד ביאת הגואל בב"א¹⁰.

בה דקדק האדמו"ר מבבלאזוב זי"ע (בהקדמה' לספר 'צבי לצדיק' שהדפיס בשנת תרצ"ו) בלשונות הכתוב לגבי הברכות שבירך יצחק את יעקב, שם נאמר (כו כה-כו) 'ויגש לו ויאכל ויבא לו יין וישת וכו', ויגש וישק לו, ומדוע חזר הכתוב כמה פעמים על תיבת 'לו', ומבאר כי הנה ברכות אלו לא נאמרו ליעקב לבדו, אלא בזה השפיע יצחק את הברכה לבני ישראל לדורותיהם, ומקור הברכה נמשך על ידי ל"ו נרות החנוכה בכל

והמהדרין' שהוא מלשון 'הדרי בי', ר"ל, שעבודת ימי החנוכה היא להחזיר בתוך תוכו הנהגה זו שמעל לטבע¹¹, ובוה יושפע עליו הנהגה זו לכל השנה¹².

וכל אשר דברנו בשבחי הנס של חנוכה חוזר להיות מידי שנה בשנה¹³, כי הנה בגמרא מצינו שחנוכה הוא הנס האחרון שהיה לבני ישראל (שנקבע עליו יו"ט כוכר לנס, עי' יומא כט.), ומבאר הרה"ק ה'שפת אמת' זי"ע (חנוכה תרל"ז ד"ה חנוכה) טעמא דמילתא, דכל תכלית ומטרת הנס היא לחזק את האמונה בלבנו שהקב"ה הוא לבדו מנהיג את העולם בהשגחה פרטית (שהרי הקב"ה כל יכול ובידו להצילם מיד שונאיהם מעיקרא, ואו לא יצטרכו כלל לנס, אלא שאו לא יתחזק יסוד זה בלבבות בני"), ומזמן לזמן עשה הקב"ה לבני עור ניסים אחר שגשגח הנס האחרון מבני, כדי לחזור ולחזק את האמונה בהשגחתו ולגלות אלוקותו

סד. ואכן ניסים ונפלאות נעשים לישראל בזמן הזה, ולא ניזיל כרוכלא למנותם, אלא נביא בזה שתי עובדות אשר אירעו בשנים עברו, וכפי ששמעתים בשעתו מפי בעלי המעשה.

סיפר אחד מבני חבורתנו בעיה"ת בני ברק יצ"ו (בשנת תשע"ט), כי ב"ב לא חשה בטוב כבר כמה שבועות, וחששו הרופאים שהמחלה הידועה מקננת בקרבה, והורו לעשות סדרת בדיקות מקיפות וצילומים, ביום כ"ד בבוקר אמרו הרופאים כי אכן נתאמת החשש הנורא, והם רואים בצילומים את הגידול רח"ל. מיד נפלה בבית אימה וחשכה גדולה, והפעיל האיש עסקנים גדולים שיסדרו לו תור בדחופות אצל פרופסור גדול, וביקש לקבוע את הביקור אצלו בזמן שאחר השקיעה למען יזכה ל'המתקת הדינים' בכח ימי החנוכה, ואכן בערב היו אצל הרופא שבדק היטב אותם הצילומים, ולטענתו הרופאים הראשונים טעו בדבריהם ואין כאן אפילו זכר לגידול...

עוד מעשה שמעתיו מאחד מבני החבורה באלעד, אשר בנו עבר תאונה קשה בתחילת חודש כסלו, והיה מוטל בבית חולים, והנה מיד לאחר שהחשיך הלילה והחלו ימי החנוכה להאיר על הארץ נעשה נס גדול, ופתח הבן את פיו לראשונה והחל לדבר בשפה ברורה כאחד האדם.

סה. וכדרך שפירשו את לשון הגמ' (שבת כא:): 'לשנה האחרת קבעום בהלל והודאה', שלכאורה מדוע קבעום רק בשנה שלאחריה ולא באותה שנה, אלא שהתבוננו חכמים בעצמם וראו שהשנה שעברה עליהם היתה שנה אחרת - שכל השנה היתה במציאות אחרת לגמרי לאחר אור החנוכה, ועל כן קבעו לדורות ימים אלו בהלל ובהודאה.

סו. כן ידוע מה שפירש הקדושת לוי (קדושה ראשונה) בלשון הגמ' 'לשנה האחרת קבעום בהלל והודאה', שבשנה הראשונה כשירדו האורות של חנוכה סברו שמא אלו רק הארות לשעתם, אך לשנה האחרת הרגישו בעצמם את גודל האורות החוזרים ויורדים לקראת ימי החנוכה, וכבר נוכחו לראות שהארות אלו עתידים לירד בכל שנה ושנה, על כן קבעום לדורות.

סז. וכן למדנו בגמרא (שבת כא:): 'מאי חנוכה, דת"ר בכ"ה בכסליו יומי דחנוכה וכו'', שכשנכנסו יוונים להיכל טמאו כל השמנים שבהיכל, וכשגברה מלכות בית חשמונאי ונצחום בדקו ולא מצאו פך אחד של שמן שהיה מונח בחותמו של כהן גדול, ולא היה בו אלא להדליק יום אחד, נעשה בו נס והדליקו ממנו שמונה ימים, לשנה אחרת קבעום ועשאו ימים טובים בהלל והודאה, וביאר הגה"ק הבן איש חי (בן יהוידע ד"ה לשנה) את קושיית הש"ס 'מאי חנוכה', דהכי קאמר, הלא 'חנוכה' היא מלשון חינוך והתחדשות, ומדוע נקרא בשם 'חנוכה' בתוספת אות ה"א הנראית לכאורה כמיותרת, ומשני שהתרחש הנס בימי החשמונאים בכ"ה בכסלו, 'לשנה אחרת קבעום ועשאו ימים טובים בהלל והודאה', וכוונת התירוץ, כי האות ה"א מורה על דבר הפרה ורבה, וכמו שנאמר (בראשית מז כג) 'הא לכם זרע', וכיון שקבעו את הימים הללו לכל הדורות בהלל והודאה, לכן אף שהנס התרחש בפועל רק בימים ההם מ"מ פעלו החכמים בקדושתם להמשיך את אורות הנסים בימים אלו לעולם ועד, ומשום הכי שפיר נקרא 'חנוכה' בתוספת אות ה"א, לרמז ולהורות על שפע הניסים שמתעוררים בכל שנה ושנה ממה שהיה בימים ההם.

באר הפרשה - פרשת וישב - הנוכה

מראפשיין זי"ע) בלשון חז"ל (עירובין יח:) 'אמרה יונה לפני הקב"ה, רבש"ע יהיו מזונותי מרורין בזית ומסורין בידך, ואל יהיו מתוקין כדבש ותלויין ביד בשר ודם', כי כנסת ישראל נמשלו ליונה (ברכות נג:), וזהו - אמרה יונה לפני הקב"ה, בני ישראל מתפללין קמיה דקודשא בריך הוא שיפסוק להן מזונותיהן בימי חנוכה בשעה שמדליקין את הנרות בשמן זית, כי אז מסורין המזונות בידך לקבלם במתנת חנם, וממילא יזכה כל אחד לשפע הפרנסה, ואל יהיו מתוקין כדבש זה ראש השנה שטובלים בו את התפוח בדבש, כיון שאז מסורין בידי בשר ודם - באותה שעה מודדים לפי מעשי האדם, ומי יצדק לפניך בדיון.

מעוז צור ישועתי - שפע רב הנשפע בימי החנוכה ובפרט בעת ההדלקה

כתב הרה"ק ה'ייטב לב' זי"ע (ייטב פנים 'הוד והדר' אות ב) שורש מצות הדלקת נר חנוכה הוא, כדי לעורר נסים ונפלאות גם עתה". וכתב עוד (אות כו) זהו עיקר תשמישן, להווישע בהם גם היום.

שנה ושנה, על כן נכתב וחזר נכתב תיבת 'לו', למען נדע את אשר לפנינו לשאוב ממעיני הישועה מלא חפניים, ולא להיות כשוטה המאבד מה שנותנים לו^{סט}.

כתב ב'מחזור ויטרי' (לחנוכה, סדר התפלה וקריאה"ת) ש'חנוכה' הוא מלשון 'חנינה'^{סט}, גם נודע מה שכתב הרה"ק ה'מאור עיניים' זי"ע (מקץ ד"ה זמן) לרמוז עניין חנוכה בלשון הכתוב בפרשת מקץ (מג כט) 'אלוקים יחנך בני', וכוונת הדברים, שיש בה הנהגה של לפני משורת הדין ושלא לפי מעשי האדם.

ומתאמרא משם הרה"ק רבי ישראל מרוזין זי"ע, שהשפע היורד בחנוכה דומה לשפע היורד בראש השנה, אולם חילוק יש ביניהם, שהשפע הנקצב ביומא דראש השנה הוא כפי מעשי האדם, ותלוי באתערותא דלתתא, ואילו בחנוכה בא השפע במתנה ובחנינה, באתערותא דלעילא בלבד.

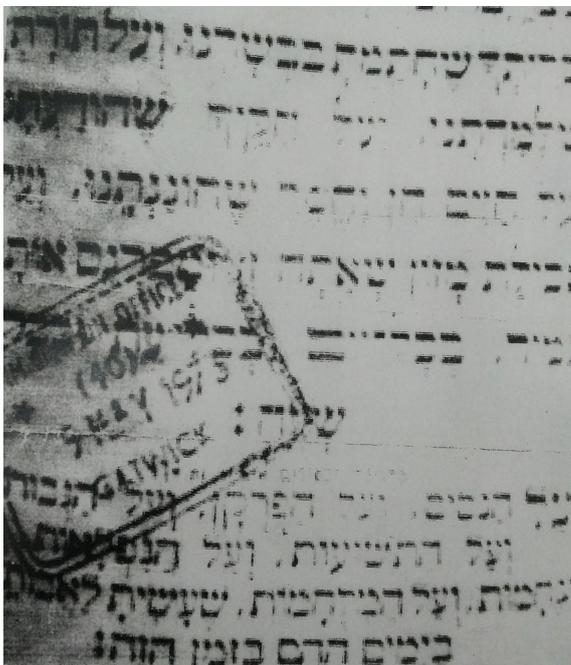
כדברים האלה רימוז הרה"ק רבי משה מראזוואדוב זי"ע (בן הרה"ק רבי אליעזר מדויקוב בנו של הרה"ק רבי נפתלי

וב'דברי חיים' (לחנוכה) האריך, שחז"ל הוסיפו יו"ט אלו על יו"ט של תורה כדי שיהא קיום ועמידה לבני מעמד גלות ולא יפלו ברוחם חלילה, כי בדורות הראשונים הספיק להם האור מן השלש רגלים בלבד, אך בדורות הללו תיקנו חז"ל להוסיף עוד ימים טובים כדי לדחות את החושך, ולכן קבעו את ימי חנוכה לדורות עולם. סח. כללו של דבר, כאותו מעשה שפעם נכנס הרה"ק ה'לב שמחה' זי"ע לביהמ"ד בימי חנוכה, והפטיר בלשונו (בקוצר אמרים, וכדרכו), 'אוצרות דרייען זיך און וואלגען זיך, מדארף זעהן צו אריין כאפן' - 'אוצרות' מסתובבים ומתגלגלים וצריך לתפסם ולחטפם. ועל כגון דא היה זועק הרה"ק ה'בית אברהם' זי"ע (בירח האיתנים) מנהמת לבו הטהור 'מען זאל זיך נישט דרייען ווי א נאר אויפן מארק' - שלא ידמה לאותו שוטה וסכל המסתובב ביום השוק, ובמקום לנצל את הזמן לקנות 'סחורה טובה' בזול ולהרוויח הון רב במשך השנה הבאה, הינו מתעסק בזוטות ושטויות...

סט. גם נודע מה שכתב הרה"ק ה'מאור עיניים' זי"ע (מקץ ד"ה זמן) לרמוז עניין חנוכה בלשון הכתוב בפרשת מקץ (מג כט) 'אלוקים יחנך בני'.

ע. מעשה מופלא שהיה אצל הרה"ק רבי איציק'ל מפשעווארסק זי"ע, בשנת תשל"ג, כי אחד מתושבי אנטווערפן הוצרך לצאת מגבולות המדינה, ובא לפני הרה"ק שאין לו 'פאספארט' (דרכון), נטל הרבי בענטשער (סידור' בו נדפס ברכת המזון), נתנו לאיש ואמר לו הרי 'פספארט' בידך... הלה התחזק באמונת חכמים תמימה, ובבואו למעבר הגבול הושיט את ה'בענטשער' כאילו היה 'פאספארט', ואכן, לשמחתו אירע הנס ופלא הגדול, השומר קיבלו וחתם עליו ב'חותם' המאשר את הכניסה, והיכן מקום החתימה... ב'ועל הניסים'...

ורמז יש בדבר, כי 'על הניסים' של חנוכה פועל ישועות לכל השנה להמשיך את 'ניסיך שבכל יום עמנו', ולא עוד אלא שהם פותחים את כל השערים - שערי שמים ושערי ארץ, אף כשנצרך לנס מחוץ לדרך הטבע, אין 'מעצור' ומחסום כנגדם כלל וכלל.

דומיא דתקיעת שופר של ראש השנה, והכי נמי מעוררת הדלקת נרות חנוכה (ששורשה ממנורת המקדש) רחמים וחסדים גדולים דומיא דהשופר בראש השנה, דכלפנים דמי, ומהפך את מדת הדין והרוגז לרחמים ולרצון.

ובן איתא ב'בעל המזורים' (פר' תרומה) 'ואין בפרשת המנורה אות סמ"ך (המורה על השמן), לומר, במקום נר אין שמן ואין מזיק', ע"כ. אמור מעתה, אם נרות חנוכה הם מעין נרות המנורה במקדש, אם כן אף במקום נרות חנוכה 'אין שמן ואין מזיק' ע"י.

ובן רמזו צדיקים בכתוב (תהלים קיה א) 'מן המיצר קראתי י-ה ענני במרחב י-ה', דהנה 'מרחב' עולה בנימטריא כמספר 'נר', ללמדנו שבשעה שמעלה את אור הנר בידו לצאת מכל המיצרים והדוחקים ולזכות להרחבה גדולה.

ובך רימו הרה"ק רבי ישראל ממשורטקוב זי"ע בנוסח התפלה 'בחכמה פותח שערים', דהנה שמן זית רומז לחכמה (וזה"ק ח"ג לד.), והיינו בחכמה - בעת שמדליק את הנרות בשמן זית, פותח שערים - נפתחים כל השערים ע"י ונשפע שפע רב מן השמים (ישמח ישראל חנוכה תרצ"א ד"ה בחכמה).

ובזכות נרות חנוכה נזכה לכל הברכות ובפרט בבני חיי ומזוני, בני - כי הרגיל בנר הויין ליה בני

ובן אמר הרה"ק ה'חידושי הרי"ם' זי"ע (שפת אמת חנוכה תרל"א), שלכן תיקנו לברך שעשה נסים לרואה נר חנוכה, כי הארת הנסים מתעוררת על ידי הנרות ע"י.

והנה איתא בגמ' (ע"ז יח.) שאחות אשתו של רבי מאיר היתה בבית האסורים, עיי"ש כל המעשה, והלך רבי מאיר לשחד את השומר, ואמר לו שאם יתפסוהו יאמר אלקא דמאיר ענני וינצל, והקשה מהרש"א (חא"ג יח:) איך ייחד רבי מאיר את שמו של הקב"ה על עצמו, שאמר 'אלקא דמאיר' והלא אמרו חז"ל (בר"ר צד ה) 'אין הקב"ה מייחד שמו על הצדיקים בחייהם, ומתריץ בתירוץ השני, שלא היתה כוונתו על עצמו, אלא 'שאמר אלקא דמאיר לנו במלכות יון הקודמת, בנס הנרות של חנוכה', ונמצא, שכשאנו מבקשים תמיד 'אלקא דמאיר ענני' (והיא 'סגולה' נודעת רבות בשנים) כוונתנו לעורר את נס הנרות של חנוכה, שמכוחם ניוושע גם בשאר ימות השנה, ומעתה הגע עצמך כמה רב חילם להמשיך את הישועה בימי החנוכה עצמו.

עוד מצינו, מהרה"ק רבי חיים פאלאנזי זי"ע (רפואה וחיים אות עא) שבשעת הדלקת נרות חנוכה נעשית 'עת רצון' במרומים ע"י, ומדת הדין מתבטלת ומתעוררת מדת הרחמים. ומביא בשם הוזה"ק, שהדלקת נרות המנורה בבית המקדש הייתה מעוררת מדת הרחמים בעולם

עא. ורמזו כן בפסוק (תהלים קכד ז) 'הפח נשבר ואנחנו נמלטנו' דקאי על נרות חנוכה, כאשר תשבור ותחצה את הגימטריא של 'פח' יעלה למנין מ"ד, כמנין הנרות שמדליקים בחנוכה (ל"ו נרות ועוד שמונה שמשים). ואחרים רמזו בתיבת 'פח', שכשם שבנ"י מדליקים למטה, כך כביכול הקב"ה מדליק למעלה, וביחד עולה מספר הנרות פ"ח [כעין זה איתא בקדושת לוי (דרושים לחנוכה ד"ה בחנוכה), והוסיף, כי ר"ת של להדליק נר חנוכה הוא כמניין פ"ח]. בין כך ובין כך, ע"י הנרות זוכים להצלה של 'ואנחנו נמלטנו' - להינצל מכל פגע רע ושאר פורענויות המתרגשות ובאות לעולם. עב. וב'בני יששכר' (מאמרי חודש כסלו-טבת מאמר ד אות סה) כתב, שהגם בדרך כלל סגורים שערי גן עדן בשעות הלילה, אך מדברי הרה"ק רבי פנחס מקאריץ זי"ע (מדרש פינחס א) משמע, שבשעת הדלקת נרות חנוכה תרעין פתיחין אף לעת ערב.

עג. בספר 'שיח הפרשה' (פרשת תרומה) להחסיד הישיש רבי חיים יצחק שוויץ ז"ל מביא, שנהגו בבית זקיני הרה"צ רבי שלמה אלטר זצ"ל (נכדו של החידושי הרי"ם) להדליק נר כל פעם שהיו זקוקים לאיזו ישועה, כגון כשהיה חולה בתוך ביתו או יולדת ואפילו כאשר שרר מזג אויר קשה היו מדליקים נר לישועה, וכנראה ראה שכך נהגו בבית אבותיו, והוא לא פירש טעמא דמילתא, אך לפי דברי ה'בעל הטורים' (שהובא בפנים) אתי שפיר, שעל ידי הדלקת הנר דוחים ומבטלים כל הקליפות והמשטינים.

עד. הרה"ק ה'בית ישראל' זי"ע הגיד, דהנה ידוע שהסימנים בטור וש"ע ושאר ספרי המצוות יש בהם רמז וקשר לעצם המצוה (עי' באגרא דכלה' פרשת נשא על מצות וידוי, ועוד), ודיני חנוכה כתובים ומבוארים בש"ע או"ח מסימן תר"ע ואילך, והנה תר"ע דומה לתיבת 'תרעא' שמשמעה דלת ושער בלשון ארמי. והרמז שעל ידי הדלקת נרות חנוכה נפתחין כל שערי ברכה והצלחה, ואם אמרו (ב"ק פ:) 'ודלת הננעלת לא במהרה תפתח', ק"ו במדה טובה שהיא מרובה, שאם זכינו לתרעין פתיחין בודאי לא תהא הדלת ננעלת במהרה ונזכה לכל מיני ישועות למעלה מן הטבע.

עם נר חנוכה, וכמו שבמזווה כתיב (דברים יא כא) 'למען ירבו ימיכם וימי בניכם, כך נמי יקויים בנר חנוכה.

ובשם הרה"ק רבי משה מקאברין זי"ע (תורת אבות פר' וישב) שהדלקת נרות חנוכה מביאה רפואה לעולם,

והעמיסו בן בנוסח התפלה (יקום פורקן) 'בריות גופא ונהורא מעליא', הרי לך שזוכים לבריאות הגוף על ידי אור הנרות של מצוה, ועוד כי 'להדליק נר חנוכה' עולה בגימטריא כמניין 'מלך רופא נאמן' (518) ע"י.

מזוני רויחי - כמו שרמו הרה"ק ה'חידושי הרי"ם' זי"ע בפסוק (משלי ג טו) 'אורך ימים בימינה, בשמאלה עשר וכבוד', דשמאל רומז על נר חנוכה שמדליק בצד שמאל שבדלת, ואז נשפע עושר וכבוד לרוב (שפתי צדיק

תלמידי חכמים ע"י. כן רימזו בפסוק (תהלים קיט ט) 'במה יזכה נער את ארחו', ארחו נוטריקון אור ח', שעל ידי מצות שמונת נרות חנוכה אפשר לפעול לזכות לענף, אלו בנים ובני בנים עוסקים בתורה ובמצוות.

חיי - כמו"ש (משלי טו טו) 'באור פני מלך חיים', שעל ידי אור הנרות זוכים לחיים טובים וארוכים. ובשם הרה"ק ה'חידושי הרי"ם' זי"ע, שסגולת ימי חנוכה היא אריכות ימים ושנים, שהרי קבעום חז"ל (שבת כא:) להלל והודאה, והרי 'לא המתים יהללו י-ה' (תהלים קטו יז), נמצא שהמהלל את ה' יזכה לאורך ימים ושנות חיים (שש"ק ח"ב אות קנט).

ועוד רמז נתנו מלשון חז"ל (שבת כב.) 'שתהא נר חנוכה משמאל ומזווה מימין', הרי שיש שייכות למזווה

סיפר הרה"ק ה'בית ישראל' זי"ע שאחד מנכדי הרה"ק ה'דברי חיים' זי"ע היה דחוק לפרנסתו, ובלית ברירה יצא לחזר על הפתחים. בבואו לפני אחד הגבירים אמר לו אותו עשיר, אשאלך קושיא אחת שהנני מתקשה בה, ואם תדע ליישבה כראוי אשקול לך שכרך משלם בעין יפה. וזו היתה שאלתו, הנה אמרו חז"ל (שבת קנא:): 'אמר רב יוסף, נקיטין האי צורבא מרבנן לא מיעני, והא קא חזינן דמיעני, אם איתא דמיעני אהדורי אפתחא לא מיהדר' -] אמר רב יוסף מסורת בידינו כי צורבא מדרבנן אינו נעשה עני, והקשו על כך שהרי עינינו הרואות תלמידי חכמים עניים, ותירצו שאף על פי כן אינו מחזר על הפתחים]. וסיים הגביר את שאלתו, כיצד אתה תלמיד חכם ובנן של קדושים מחזר על הפתחים, והרי למסקנת הגמרא לא מצינו ת"ח מחזר על הפתחים. פתח הבנש"ק את פיו בחכמה, ואמר לו שאינו מפרש כראוי את דברי הגמ', אלא כך הוא ביאורם של דברים, תלמיד חכם אינו נעשה עני, ואם הינך רואה שביתו ריקם מכל ואין לו פרוטה לפורטה הרי זה משום ש'אהדורי אפתחא לא מיהדר' - כלומר, שלא עשה את ההשתדלות המוטלת עליו לחזר על הפתחים, שאם היה עושה כן בודאי היו מרחמים עליו ונותנים לו נדבות הגונות כפי מהללו ומעמדו.

הוסיף הבית ישראל לבאר עומק הדברים, כי 'אהדורי אפתחא לא מיהדר' אין הכוונה על פתחים של מטה כי אם על פתחים של מעלה, שמי שאינו מחזר ומבקש רחמים בעת שכל פתחי שערי מעלה היו פתוחים בעתות רצון - זה האיש נשאר עני ורש. והדברים אמורים הן בגשמיות ואף גם ברוחניות - אל יהיה שוטה המאבד את שעת הכושר כששערי השמים פתוחים והוא נשאר טרוד בעסקיו ושטויותיו. ולענייננו יאמר, שבימים אלו, המביט אחר 'הדריידע'ל והפונטשעק'ס' (הסביבון והסופגניות) והולך אחריהם ואינו מקיש על שערי תפילות הפתוחים לרווחה, הרי נעבעך יישאר במצבו ל"ע כי אהדורי אפתחא לא מיהדר... והמבין יבין.

עה. כן רמזו זאת בלישנא דגמ' (שבת כא:): 'מצות חנוכה נר איש וביתו', והיינו שמסגולת המצווה שיהיה אכן 'איש וביתו' - שיהיה לו 'בית' ובני בית...

עו. כתב הרה"ק ה'מנחת אלעזר' זי"ע בספרו 'שער יששכר' (ימי אורה יד) שימי חנוכה מסוגלים לרפואה אחר שהם ממדת הוד, ומבואר בסידור האר"י ש'בורא רפואות' הוא בחינת הוד עי"ש, ולכן אפשר לפעול רפואות וישועות בימים אלו. ואחרים רמזו במה שאמרו (ב"ק פה.) 'מכאן שניתן רשות לרפואה לרפואות', שעל ידי סעודות רשות הללו בשירות והודאות זוכים לרפואה ברוחניות ובגשמיות.

סיפר בעל המעשה מתושבי קוממיות ת"ו, שיום אחד התעורר משנתו והנה ראייתו אינה צלולה והוא רואה את הכל כפול ומטושטש, מיד הלך לדרוש ברופאים ומומחים שימצאו מזור למכאובו, אך לאחר בדיקות קצרות וארוכות נאלצו כולם להשיב פניו ריקם, כי לא היה בידם לרפא אותו בדרך הטבע.

הימים היו ימי חנוכה, ובעת הדלקת הנרות שפך דמעות כמים לפני הבורא שירפאהו בתוך שאר חולי ישראל ויזכה לראות כאחד האדם, ובכל אותו הזמן לא הסיר עיניו מהביט בנרות הקדושים, ואכן תפילתו התקבלה, וראייתו החלה להשתפר עד שנתרפא לגמרי למול עיניהם המשתאות של הרופאים והמומחים. והאמת שאין זה פלא כלל, כי הימים הם ימי ניסים והנהגת הבריאה היא למעלה מדרך הטבע, לכן בקל אפשר לפעול ישועות ונפלאות.

ל'ב' (הוד והדר אות י) 'והנה מנהג ישראל תורה, לישב אחר הדלקה ולשים עין באור הנרות, והטעם להמשיך בזה אותן הניסים ונפלאות^{ע"ח} על ידי הראייה^{ע"ט}.

חנוכה אות ג) ז"י. ועוד כי אם אמרו (ביצה לב): 'כל המצפה על שלחן אחרים עולם חשך בעדו', נמצא, שבכדי שיאיר האור לאדם יש להמציא לו מזונות ברווח שלא יהא מצפה ח"ו לשולחן אחרים, אם כן בעל כרחך יזכה למזוני ריחי ולא יודקק לא לידי מתנת בשר ודם ולא לידי הלואתם.

קבעום בהלל ובהודאה - ימי הלל והודאה ושמחה

ידועים דברי הרה"ק ה'שפת אמת' זי"ע (חנוכה ליקוטים ד"ה קבעום) בלשון הגמרא (שבת כא:) 'לשנה אחרת

וביותר נמשך חינא וחיסדא ממרומים על ידי ההבטה בנרות החנוכה, ובלשון קדשו של הרה"ק ה'ייטב

עז. וכתב שם שלכן נקרא 'חנוכה געלט' (מעוה חנוכה), כי אז הוא זמן שפע העשירות.

וכן פירש הרה"ק ה'אהבת ישראל' זי"ע בלישנא דגמ' (שבת קנא:) 'אמר רב יוסף, נקיטינן האי צורבא מרבנן לא מיעני, והא קא חזינן דמיעני, אם איתא דמיעני אהדורי אפתחא לא מיהדר' [ובפשוטו הכוונה, שאף אם יהא ת"ח עני אך לא יחזר על הפתחים], שאם הוא עני סימן הוא שלא חזר והידר בנר חנוכה שמצוותה על פתח הבית משמאל הרומז לעשירות (הובא בלקוטי אהבת ישראל).

עח. כן אמר הרה"ק ה'דברי חיים' זי"ע דמהלשון שאנו אומרים 'אין לנו רשות להשתמש בהם אלא לראותם', נראה ש'לראותם' הוא כמין השתמשות (ורק השתמשות זו מותרת), כמו רופאי הנפשות שמביטים בעינו של אדם ומשם יבינו מהותו ומצבו של החולה גם דרכי רפואתו יבינו מההבטה בעיניו, והכי נמי על ידי ההבטה 'באישון עינו' על הנרות חנוכה, אפשר לו לזכות לרפואת הנפש והנשמה על ידי שישאב אל תוכו מקדושת הנרות.

סיפר הרה"ק רבי דוד משה מטשורטקוב זי"ע, שפעם הזכירו לפני הרה"ק בעל ה'אוהב ישראל' מאפטא זי"ע איש שהיה שקוע במרה שחורה ובעצבות, והורה לו הרה"ק מאפטא שיביט ויסתכל בנרות חנוכה, ואכן אחר שעשה כן יצא הלה מכל מיצריו (הובא בבית ישראל לחנוכה ד"ה שמעתי).

הרה"ק ה'בית אברהם' זי"ע (נר ד' ד"ה רק בעיניך תביט) אמר ש'אלא לראותם בלבד' קאי על הסתכלויות אסורות - שיש להם תיקון בנר חנוכה. והרחיב בזה הרה"ק ה'נתיבות שלום' זי"ע (חנוכה עמ' פה) וז"ל, ויש לומר שענין זה מרומז באומרו (תהילים ל ו) 'כי רגע באפוי', ואיתא בספה"ק 'באפוי' גימ' 'חנוכה', שהרי לתקן הפגמים היא עבודה קשה, אבל כח התיקון של חנוכה שרק בעיניך תביט הוא בבחי' כי רגע באפוי, שכאשר יהודי מביט בנרות חנוכה יכול לתקן ברגע אחד. 'רק בעיניך תביט ושלומת רשעים תראה' (תהילים צא ח), כשרק מביט בעיניו מיד ושלומת רשעים תראה - שמתקן ומשלים אותם עניינים בהם הוא רשע וכו'. על ידי שיהודי מברך על נרות חנוכה ומביט עליהם ומקבל על עצמו מאי דהוי הוי ומכאן ואילך לא ישוב לכסלה מועיל לו הכח של חנוכה לתקן את הכל ברגע אחד. עכ"ל.

עט. מעשה נורא שמעתי מאחד שהיה באותו מעמד נשגב, פעם אחת שהה הרה"ק מריבניץ זי"ע בימות החנוכה בלאס אנדזשעלעס (לוס אנדז'לס), בין הבאים לחזות בעבודת הקודש של 'הדלקת הנרות' הגיע איש יהודי שהביא עמו 'תינוק' אחוז בידיו, והיה ניכר דאגה ואנחה על פני האיש, ומעשה שהיה כך היה, תינוק זה נולד לו לפני כמה חדשים קודם זמנו, על כן הניחוהו ב'אינקובטור', והנה, מדרכי הרפואה להניח מנורה המאירה באור חזק וחם בכדי לחמם את הוולד, אך חשש סכנה יש בדבר שמא האור הגדול יסמא את עיניו, על כן מניחים רטייה לכסות את העיניים לבל ינזקו, אכן מאת ה' היתה זאת שנפל 'הכיסוי' ונתעווור התינוק בשתי העיניים רח"ל.

כאשר הבחין בו הרה"ק הבין כי הוא בצרה גדולה ושאל עליו, וסיפרו לו מה שאירע לו ל"ע, מיד החל הרה"ק להביט בחזקה בנרות ואח"כ הביט בעיניים יוקדות על התינוק, וחזר הדבר ונשנה כשהוא מביט בנרות ובתינוק וחוזר חלילה, עד שלאחר עשרים דקות הכריז הרה"ק, הודו לה', התינוק כבר רואה בעינו הימנית, שוב המשיך בעבודתו הקדושה, כשהוא מביט בנרות ובעיני התינוק חליפות, עד שאמר עתה עדיין אינו רואה בעין השמאלית אבל בעזהשי"ת יראה בה בעתיד. ומסיים אותו עד ראייה לנס המופלא שהתחולל ברוב עם, כי לאחר עשרים שנה קיבל הזמנה לחתונה של אותו 'תינוק' (וכן קבלו גם שאר הנוכחים באותו מעמד) להודות ולהלל על שרואה כאחד האדם.

פשיטא שאין לנו שייכות למדרגות הנשגבות של הרה"ק מריבניץ, אך ללמדנו על גודל הניסים והנפלאות הנעשים על ידי ההבטה בנרות חנוכה, ועל כוחם הגדול להאיר כל 'מחשכים', לפקוח עיניים עוורות כל אחד ואחד בשלו, ולסלק כל עקמימות שבעין...

קבעום ועשאום ימים טובים בהלל והודאה^פ שלא אמרו קבעום להלל ולהודאה, אלא בהלל והודאה, כי היו"ט עצמו נעשה ונקבע ע"י ההלל וההודאה, ורק על ידם מעוררים את הניסים שהיו בימים ההם לבוא עלינו שוב בזמן הזה - בכל שנה ושנה מחדש^{פא}.

על כל פרק ופרק ועל כל צרה וצרה שלא תבא עליהן^{פב}, ולכשנגאלין אומרים אותו על גאולתן, יש מהראשונים שסוברים דיש חיוב מן התורה לומר הלל בחנוכה, ראה בביאורו של הגאון ירוחם פישל פערלא זצ"ל ל'ספר המצוות - לרס"ג' (מצות עשה נ-ס, עמוד רנה ד"ה וראיתי) שהאריך מאד בדבריהם, ובתוך דבריו כותב קריאת ההלל כבר אמרו בפירוש שהיא מדאורייתא, על כן צריך כל איש לאזור כגבר חלציו, לקיים מצוה זו בשלימות מתוך שמחה וחדוה^{פג}, ואף שאומרה שמונת

והנה, אמירת 'הלל' בימים אלו היא חיוב מדברי קבלה, וכמו שאמרו (פסחים קיז.) 'הלל זה מי אמרו - נביאים שביניהן תקנו להן לישראל, שיהו אומרים אותו

פ. מתאמרא בשם הגה"ק החיד"א על הפסוק (משלי כז כא) 'מצרף לכסף וכור לזהב ואיש לפי מהללו', דהיינו דכמו שכלי המצרף מברר את ב'כסף' מתוך הפסולת המעורב בו, כן ה'כור' מטהר ומנקה את הזהב מפסולתו, כך ממש, האיש המודה, מהלל ומשבח לבוראו נטהר עי"ז מכל הפסולת, ונעשה נקי זך ומצוחצח.

כך אומרים בשם הרה"ק האמרי אמת' זי"ע על הפסוק (תהלים קו מז) 'להשתבח בתהילתך' דלא אומרים לשבח בתהילתך, דמי שמשבח את השי"ת הרי הוא בעצמו משתבח ונהיה משובח יותר, ונמצא שהוא משתבח בתהילתך דהיינו כשמהלל את השי"ת.

פא. איתא מהרה"ק ה'בני יששכר' זי"ע (כסלו-טבת מאמר ד אות קלט) שקיבל מרביתו לפרש הפסוק (תהלים יח, ד) 'מהולל אקרא ה' ומן אויבי אוושע', כי המשכיל אינו מבקש בקשותיו מאת השי"ת דרך בקשה אלא דרך שבח, כגון אם יש לו חולה בתוך ביתו רח"ל לא יבקש על הרפואה, אלא יודה לה' וישבח שהוא רופא חולים, ועי"ז תיעשה בקשתו ממילא, והיינו דכתיב מהולל אקרא ה' - בדרך הילול ושבח אקרא להקב"ה, ולא דרך בקשה, אז מיד ומן אויבי אוושע. ובזה מפרש מדיליה מאי דכתיב (תהלים קיח כא) 'אודך כי עניתני ותהי לי לישועה', דהכי קאמר 'אודך כי (פירוש, כאשר) עניתני', כלומר בעודי בעניי אודה לך הקב"ה, ותיכף 'ותהי לי לישועה' גם בלי הבקשה.

וטעמא דמילתא, כי המתפלל ומבקש שיעשה הקב"ה עמו אזי בודקים את מעשיו אם הוא זכאי וראוי לכך, ולכן אפשר שח"ו לא תיענה בקשתו, אך בשעת הודאה שהוא משבח לה' אי אפשר לעכבו שאין כל מקטרג ומשטין כי בשמים רוצים לשמוע שבחו של מקום, על כן המשכיל מתפלל אל הקב"ה מתוך הודאה ותפלה כזו ודאי עולה עד לשמי השמים ועוברת כל המחיצות המבדילות בלי שום מפריעים ומשטינים, וממילא מובטח לו שתפילתו תתקבל.

וכבר מילתנו אמורה רבות, כי על ידי שאדם אוחד בפלך ההודאה הוא ממשיך על עצמו עוד ניסים ונפלאות, ואף תפילתו נשמעת, וביסוד זה ביארו מעלת יום 'זאת חנוכה' אשר ניתן לפעול בו ישועות ללא גבול ומידה (וכאשר יתבאר להלן), כי אחר שבעת ימי הודאה אכן נקל הוא לפעול גדולות ונצורות בתפילתו...

פב. בביאור הלשון 'על כל צרה וצרה שלא תבוא עליהן' פירש רש"י (ד"ה ועל כל צרה) לישנא מעליא הוא דנקט, כלומר שאם חס ושלום תבוא צרה עליהן ויושעו ממנה אומרים אותו על גאולתן. אכן ה'בן יהוידע' כתב, ועוד נ"ל נקיט כן, לומר שתיקנו לאומרו על כל פרק ופרק, וכווננו בזה שתהיה בו תועלת באמירתו גם כן בעבור על כל צרה שתהיה נגזרת בעולם שלא תבוא עליהם שיגאלו ממנה בשביל ההלל, כי זכות זה של אמירת ההלל דוחה הצרה מעליהם וגם אם מוכרח שתבוא עליהם יהיו נגאלים ממנה תיכף. עכ"ל.

פג. פעם נכנס הגאון רבי דוב בעריש וויידנפלד גאב"ד טשעביץ זצ"ל אל בית המדרש בימי החנוכה, ובטרם תפילת שחרית אמר למתפללים, שיש לכוון באמירת הלל בחנוכה יותר מבראש חודש, לאומרו בנעימה מתוך שמחת הלב, כי בחנוכה יש חיוב מדברי קבלה לאומרו ואילו בר"ח אינו כי אם מדרבנן משום מנהג אבותינו בידינו (ע"י תענית כח:). ואכן במקור הדין לאמירת 'הלל' בחנוכה במסכת סופרים (פ"כ ה"ט) איתא וצריך לקרותה בנעימה, משמע שעיקר התקנה נקבעה לאומרה בנעימה ובזמרה.

בימי הרה"ק ה'דברי חיים' זי"ע נכנס 'דיבוק' בתוך גופו של אדם והלה סבל ממנו רבות, הביאו את החולה אל הרה"ק מצאנו שיושיעו, ויוציא ממנו את נשמת הדיבוק, אותם ימים ימי חנוכה היו, הורה להם הרה"ק מצאנו

דתפלה [בציבור] בהלל והודאה עדיף, והיינו כי עיקר הימים נתקנו להלל והודאה פד.

ובך כתב הרמב"ם (פ"ג ה"ג) 'ומפני זה התקינו חכמים שבאותו הדור, שיהיו שמונת הימים האלו שתחילתן מלילי חמישה ועשרים בכסליו ימי שמחה והלל, ועל פי זה כתב המ"ז (ס" תע"ר ס"ה) מצוה לשמוח בחנוכה. וכן הוא ב'סדר היום' (לחנוכה) 'ימי חנוכה אין להתעצב בהם', כי אם להראות ששון ושמחה על כל הטוב שעשה עמנו אלו קינו בימים האלו'.

הרחמן יעשה לנו ניסים כמו שעשה לאבותינו בימים ההם בימים ההם בזמן הזה, ובזכות מתיתו כה"ג ובניו אראנו נפלאות ובאורך נראה אור, 'אור חדש על ציון תאיר ונזכה כולנו יחד מהרה לאורו' אבי"ר.

ימים בזה אחר זה יתחדש לאומרה בכל יום בהתחדשות והתלהבות כראוי וכנכון לעומד ומהלל לבוראו על ניסיו ונפלאותיו.

את חשיבות אמירת הלל בימי חנוכה אפשר ללמוד ממה שהעלה הגאון רבי שלמה קלוגר זצ"ל להלכה בהגהות 'חכמת שלמה' (או"ח סימן תרפ"ג), בענין יהודי שהיה אסור בבית האסורים של גויים בימי חנוכה, ונתנו לו ברירה לעשות רק מצוה אחת - להדליק נרות חנוכה או להתפלל שחרית בציבור בהלל והודאה, מה עדיף, כמו כן, מה יעשה, המהלך בדרך ובשעת הדלקת הנרות הגיע למקום שיש שם נרות חנוכה עבורו, אבל אם יתעכב להדליק הנרות לא יוכל להגיע למחר למקום שמתפללים שם, ומסיק

שכאשר יאמר למחר את ההלל בבית המדרש יכניסו את החולה לשם, ואכן, תיכף בכניסתו לביהמ"ד יצא הדיבוק דרך החלון. והגם שאין לנו עסק בנסתרות, אולם עלינו ללמוד מכאן, שעל ידי אמירת ההלל כדבעי אפשר לצחצח את הנפש מכל מרעין בישין שנדבקו בנשמותינו הטהורות, שגם הם בתורת 'דיבוקים' נינהו, אמן כן יהי רצון. פד. הנה לא תקנו חז"ל הזכרת חנוכה בברכת 'מעין שלוש', ללמדנו כי אי אפשר להודות 'בקיצור' או רק 'מעין' (דוגמת מעין שלוש שהיא קיצור ומעין ברכת המזון), אלא צריך להרבות בהודאה. וכמו שידוע על הרה"ק מהר"א מבעלזא זי"ע שכשרצה להודות לאי מי על טוב שגמל עמו, היה מחזר אחריו להודות לו בעצמו, ולשאלת מקורביו הרי לדברים רבים ממנה הרבי שלוחים, אף בזה ימנה הרבי שליח ולא יצטרך לטרוח כ"כ, נענה הרה"ק ואמר הנה מצינו כי אף ב'חזרת הש"ץ' יש 'מודים דרבנן', כי מודים - על האדם להודות בעצמו ולא ע"י שלוחים (עיי' א"ר קכו א).

ובדרך זה ביארו עוד מנהג ישראל שכל אחד ואחד מבני הבית מדליק כ'מהדרין מן המהדרין', אף שמעיקר הדין סגי ב'נר איש וביתו', ולכאורה מאי שנא משאר מצוות שאחד מוציא את כולם. אלא כי 'הנרות הללו אנו מדליקין על הניסים וכו' כדי להודות ולהלל לשמך הגדול', וכלשון הרמב"ם (פ"ג מהל' חנוכה ה"ג), 'ומדליקין בהן הנרות בערב על פתחי הבתים בכל לילה ולילה משמונת הלילות להראות ולגלות הנס', וממילא חובת גברא היא על כל אחד, ואין די בהודאה על ידי בעל הבית בלבד...

והנה איתא (שו"ע תרעג ס"א ובהג"ה) 'כל השמנים כשרים לנר חנוכה וכו'', ומיהו שמן זית מצוה מן המובחר, ואפשר לבאר הרמז בדבר, בהקדם מה שאמר הרה"ק ה'ייטב לב' זי"ע שהנה אומרים אנו (בתפילת נשמת) 'שכן חובת כל היצורים', וראשי התיבות הם 'שכחה', שכן זה דרך הבריות לשכוח מחובתם להודות ולהלל... ומהאי טעמא מחזירים אחר 'שמן זית' שסגולתו הוא להרבות את ה'זכרון' (כדאיתא בהוריות יג:), ולמנוע את השכחה מאותו חובת כל היצורים להודות ולהלל...

פה. דבר חידוש הובא בספר 'תולדות הצדיק רבי יוסף זונדל מסלנט' (עמ' טז) 'פעם אחת היה מדבר עם אנשים בימי חנוכה, ובתוך הדברים הזכירו בסיפורם דבר אחד של צער, ואמר להם הס כי אין להזכיר דבר של צער בימים אלו כיון שחז"ל אסרו ימי חנוכה בהספד'.

אגעד אנק

על פרשת השבוע

פרשת וישב - חנוכה תשפ"ג

© כל הזכויות שמורות למו"ל. אין לקרוא בזמן התפילה וקריה"ת.

בס"ד, בכל ענייני הגיליון ניתן לפנות לדוא"ל: g.agedank@gmail.com

עם פרוס חג החנוכה - מאמר מיוחד:

סיפור נפלא - גודל עת הרצון לתפילות על חינוך הצאצאים בזמן הדלקת נרות החנוכה

הגיע ליל שבת קודש -
עשרים וארבע שעות לפני שחג החנוכה יפרוס את כנפיו, כל בית ישראל ידליקו נר ראשון.
החבר עולה על יצועו, מבלי להתכונן למה שעומד להתרחש בלילה הזה.
אוריה זצ"ל מופיע בפעם השלישית.
הפעם, עם כל העוצמה! בלי להשאיר ספקות או סימני שאלה.
"תגיד לי אתה חבר שלי או לא?!" פתח מיד בתביעה נחרצת!
והמשיך מיד -
"אתה לא מבין שיש לי צער מזה שבני אינו לומד?!" "אני לא יכול לפרט לך מידי הרבה, אבל יש לי ממש צער מזה!!!"
"מה בסך הכל ביקשתי ממך, תפנה אל אמא שלי ותגיד לה שתנצל את העת רצון בזמן הדלקת נרות החנוכה להתפלל על בני! שערי שמים פתוחים בזמן הדלקת הנרות ושהיא תתפלל על בני שיחזור לו הטעם בלימוד!!!"
והוסיף בחרדה ממש: "מחר בלילה כבר חנוכה! מה יהיה?!!!" - -
אוריה ז"ל ממשיך ומתרחץ לו מעצמו את אחת השאלות שנקרו במוחו מאז החלום הראשון -
"אני לא רוצה לבא ישירות להורים שלי, אני לא רוצה להבהיל אותם"
"תגיד לאמא שלי שאמנם היא מתפללת על הנכדים, וזה עוזר! אבל הבן הזה זקוק ליותר תפילות. ואי אפשר, וחס וחלילה, שלא נפספס את העת רצון המיוחדת בעת הדלקת נרות החנוכה להצלחה בחנוך הילדים!"
החבר היה המום!
תוך כדי החלום, אזר אומץ ושאל את אוריה:
"למה אתה מגיע אלי, למה שלא תפנה ישירות לאשתך - האלמנה - אם הילדים, שהיא תתפלל עבורם!!!"
עונה לו אוריה:
"מכיון שהיא נישאה, שוב אין לי יכולת להגיע אליה" - - -
תוך כדי הדו שיח, שם לב החבר כי פניו של אוריה מאירים ובפניו מופיעות שתי עיניים יפות וברורות, ומיד הוא שואל את אוריה:
"היכן נעלמה הרטיה הקבועה שהיתה לך בשנים האחרונות?"
אוריה ענה לו בתוכחה:
"שכחת היכן אני נמצא? אני רואה פי אלף יותר טוב ממך! מה זה בכלל הגוף?! מעטפת חיצונית בלבד!
בסיום משפט תוכחה זו - נעלם מעיניו!
החבר התעורר באחת!
זה אמיתי! אמיתי לגמרי!
עכשיו ליל שבת, לישון - אני כבר לא אצליח יותר הלילה הזה. הוא קם, פתח ספר תהילים והתחיל לקרא ברגש רב עבור נשמת חברו הטוב - אוריה ז"ל.
המחשבות רצות, והוא כולו לחוץ, "אני חייב להשיג את אמא שלו לפני שהם מדליקים נרות, ויהי מה!"
"אוי ווי! יש בעיה!"
דאגה כבדה ממלאת את ליבו של החבר - "מה אעשה אם הרב שטיין מדליק נרות מיד בצאת השבת, ואני הרי כן נוהג להחמיר להוציא את השבת רק בזמן רבינו תם".
מראהו המתחנן של אוריה לא משאיר אצלו מקום לספיקות, ומחליט הוא לעצמו - אדעתא דהכי לא קיבלתי על עצמי להחמיר.
מיד, אבל מיד בצאת השבת, ניגש החבר אל הטלפון ומתקשר לבית הרב מנחם שטיין שליט"א, ובלבו תפילה שיצליח במשימתו לתפוס את הרבנית שטיין - לפני הדלקת הנרות!
מתקשר ומתקשר, שוב ושוב, - אין מענה!
"רבונו של עולם, תעזור לי! שיענו כבר, שיענו לפני הדלקת הנרות!"
עבר זמן רבינו תם. והוא מתקשר ומתקשר - - -

החבר התעורר בבהלה, "זה אמיתי!!!"
"אבל עכשיו שבת, מה באפשרותי לעשות???"
מחשבות חרטת מלאו את ליבו. "מדוע המתנתי עם השליחות עד היום, הרי זו כבר הפעם השלישית שהוא מגיע, ומבקש, ומתחנן..."
מיהו החבר? ואיזה שליחות הוטלה עליו? ומדוע לא יכול לעשות זאת בשבת? לקבל תשובות על השאלות הללו, ולהתפעם ממסר ברור ואמיתי מעולם האמת עלינו לחזור לאחור, עם פרוס החנוכה בשנת תשע"ז.
בעצם, עלינו לחזור עוד יותר אחורה לשנת תשע"ג.
ואולי לתחילת הסיפור, שנת תשס"ח.
הרב אוריה שטיין זצ"ל בנו של המגיד מישרים המפורסם הגאון רבי מנחם שטיין שליט"א, חלה במחלה האיומה.
אברך צעיר עם 2 ילדים!
במשך שש שנים התמודד ונלחם על חייו הרב אוריה כאריה, במהלכם אף הוציאו את אחת מעיניו - בכדי להציל את חייו.
במהלכם קידש שם שמים בצורה מדהימה ובלתי נתפסת בדרגות גבוהות של אמונה, של בטחון בהקב"ה, של "שמחים ביסורים".
בניגוד גמור לתחזיות הרופאים שלא נתנו לו יותר מחודשים ספורים, המשיך לחיות עוד שש שנים כאמור, ויתירה מכך - נולדו לו עוד שני ילדים ב"ה.
בשנת תשע"ג נלקח נפש נקי לבית עולמו, והותיר אחריו משפחה שבורה, אלמנה, ארבעה יתומים - שלשה בנים ובת אחת, וכמובן ההורים והסבים האחים והגיסים וכו'.
הילדים - היתומים - גדלו, ונכנסו כולם ללמוד באותו תלמוד תורה חשוב בשכונת "בית וגן" בירושלים.
וכאן מתחיל סיפורנו...
תשע"ז. תחילת החורף.
מנהל התלמוד תורה יוצר קשר עם אם הילדים ומדווח על חוסר חשק ללמוד של הבן - היתום - כבן העשר וחצי שנים שנמצא לאחרונה "מחוץ לעניינים" כלשון המחנך.
האם מאוד הצטערה, אך אי אפשר לומר שהופתעה, גם היא ראתה את חוסר חשקו ללכת לחיידר.
כל המעורבים בדבר טכסו עצה כיצד לרומם את הילד ולהצית בליבו שוב את חשקת התורה - המחנכים והנהלת החיידר, הסבים - הרב שטיין שליט"א והסבא השני, אבי האלמנה. ניסו כך וניסו כך, ללא הצלחות מיוחדות.
באותם ימים, חברו הטוב (לשעבר) של הרב אוריה ז"ל - חבר שהיה בקשר מאד טוב עימו בחיים חיותו - להבדיל. מתעורר בבוקר בבהלה.
הוא ראה את אוריה בחלום - - -
ככל שהוא מהרהר בחלום, נזכר הוא בכל הפרטים המצמררים:
אוריה הגיע אליו ואמר לו כך: "אחד מבני לא לומד כל כך בתקופה האחרונה. אני מבקש ממך שתיצור קשר עם אימי ותגיד לה שכיון שימי החנוכה מתקרבים, והילד הזה זקוק ליותר תפילות כדי שיחזור לו הטעם בלימוד, שתראה לנצל את העת רצון המיוחדת בשעת הדלקת הנרות ותבקש במיוחד עבור הבן הזה" - - -
חלום מוזר - חושב החבר לעצמו.
"וכי לא היה לו אל מי להגיע? מה הוא צריך לבא אלי שאני יפנה אל אימו? אין הוא מכיר את כתובתם?"
"ובכלל, מה יותר מתאים שהאמא - אם הילד בעצמה שתבקש עבור בנה - בנם. ככל הנראה שזה סתם חלום, 'חלומות שוא ידברו'".
כעבור יומיים -
"ויחלום שנית", אותו החלום פוקד אותו שוב.
החבר מבטל זאת שוב בליבו וחושב לעצמו: "כנראה שחשבתי ביום על החלום הקודם, ולכן חלמתי זאת שוב".
עברו עוד כמה ימים.
חג החנוכה מתקרב, הגר הראשון יחול בליל מוצאי שבת קודש הקרוב.

ועבר היתה שלא להיות מושפעים מן הסביבה, שהסביבה הקלוקלת לא תחלחל, חלילה, אל תוך בית המדרש שלהם.

"תורת אברהם" היא להשפיע על אחרים. "תורת שם ועבר" היא לא להיות מושפע מאחרים.

יעקב אבינו, בטרם לכתו לבית לכן הארמי, ישב בבית מדרשם של שם ועבר, שם למד כיצד מפתחים את הכוחות לחיות בתוך סביבה קלוקלת ולא להיות מושפע ממנה לרעה. לימוד זה שנמשך ארבע עשרה שנה, נתן לו את הכוחות לשנות במחיצתו של לבן הרמאי ולא ללמוד, חלילה, ממעשיו הרעים.

את התורה הזאת, "תורת שם ועבר", לימד יעקב רק את יוסף. יוסף שעתידי לחיות עשרים ושנים בתוך סומאת מצרים, תועבותיה וערוותה, צריך ללמוד כיצד לא להיות מושפע מן הסביבה.

יתר האחים לא היו זקוקים ללמוד את התורה הזאת משום שכשהם ירדו למצרים – הם ירדו כולם יחד, ולמדו בישיבה שהקים יהודה לפני בואם למצרים.

(יחי ראובן)

והוא נער את בני בלהה ואת בני זלפה (לו, ב)

כתב רש"י "את בני בלהה - כלומר רגיל אצל בני בלהה לפי שהיו אחיו מבזין אותן והוא מקרבן". יש להבין היכן נרמז בפסוק שהיה מקרב את בני השפחות? אפשר לבאר עפ"י המעשה שהיה עם הרה"ק רבי מאיר מפרעמישלאן זי"ע, שדרכו היה, שאם נצרך אחד לאיזה שליחות כגון לקנות משהו או לסדר היה אומר שיתנו לו לסדר זאת כיון שיש לו נער אחד שמוכן לעשות כל השליחויות, במשך הזמן עקבו אחריו, וראו שהוא בעצמו מבצע הכל. שאלוהו למה אמר שיש לו נער?

ענה ואמר, שבדרך כלל כל אחד, בהיותו בחור ונער צעיר, מוכן לבצע שליחויות לאנשים מבוגרים, אבל כשגדלים, מפסיקים מכך. אמר רבי מאיר, אני, נשארתי "נער" לגבי המידה הזאת, ואני מוכן לעשות הכל בשביל השני... לפי"ז, כאן יוסף העדיף לקרב את בני השפחות אף שזה לכאורה כפחיתות כבוד להתרועע עימהן ולא עם אחיו בני האמהות, אבל יוסף העדיף לעשות "מעשה נערות", וזה מה שאמר הכתוב "והוא נער את בני בלהה ואת בני זלפה".

(ציוני תורה)

ויאמר האיש נסעו מזה כי שמעתי אמרים נלכה דתינה (לו, יז)

במדרש רבה על הפסוק "נסעו מזה" כי שמעתי אמרים נלכה דתינה וגו' נסעו מזה ממדותיו של הקב"ה.

וצריך להבין מה זה ועל מה זה. ויש לפרש על פי מה דאיתא בגמרא ובמדרש על הפסוק ויתנכלו אותו להמיתו שראו שיצא ממנו ירבעם שעתידי להחטיא את ישראל וכו' עיין שם. אם כן חזינן שהאחים דנו את יוסף על שם סופו. והנה ידוע דמדת הקב"ה אינו כן דאינו דן אלא באשר הוא שם כמו שמצינו גבי ישמעאל כידוע. וזה הוא שאמר המדרש נסעו מזה ממדותיו של הקב"ה שאינו דן אלא באשר הוא עכשיו והם רוצים לדון אותך על שם סופך:

(חנכות התורה)

וישמע ראובן ויצלהו מידם (לו, כא)

במדרש רבה (רות, ה, ו) "אלמלא היה ראובן יודע שעתידי תורה לכתוב עליו וישמע ראובן ויצלהו מידם, על כתיפו היה מוליכו לאביו". וכבר נלאו כל המפרשים למצוא פשט בדברי המדרש. והנה בגמ' שבת (כב, א) "והבור ריק אין בו מים - אבל נחשים ועקרבים יש בו". יש להבין אם יש בו נחשים ועקרבים, אם כן מה הצלה שייך בזה? הרי ימות מחמת הנחשים והעקרבים.

ויש לישב על פי דברי הזוהר הק' שתמיד יותר קל להציל מיד מזיק שאינו בעל בחירה מאשר להציל מיד אדם שהוא כן בעל בחירה. לכן אמר ראובן להשליכו אל הבור שאו צריך להינצל מידי נחשים ועקרבים שאינם בעלי בחירה, כיוון שראובן סמך על זכותו של יוסף שאם אין לו חטא של לשון הרע, יזכה להינצל. והנה ראובן עצמו היה מסופק האם באמת יוסף אין בו נדנדוד של לשה"ר או שמא הדין עם אחיו השבטים הקדושים. לכן אמר להשליכו אל הבור כאמור. אמנם, אם היה יודע ראובן בוודאות שיוסף אין בו שום נדנדוד של לשה"ר, היה מצילו בידיים. וזה מה שאמר המדרש, שאם היה יודע ראובן שעצתו להשליך את יוסף אל הבור היא הצלה גמורה שהרי התורה אומרת "ויצלהו מידם", אם כך ודאי שיוסף אין בו שום חטא, ואם כך היה מצילו בידי.

(זהב שבא)

והבור ריק אין בו מים (לו, כד)

אומרת הגמרא {מסכת שבת כא, ב. כב, א} - אמר רב כהנא דרש רב נתן בר מניומי משמיה דרבי תנחום רב נתן בר מניומי, בדרשו לפני הציבור, לימד בשם רבי תנחום: נר של חנוכה שהניחה למעלה מעשרים אמה פסולה כסוכה וכמבוי: ואמר רב כהנא: דרש רב נתן בר מניומי משמיה דרב תנחום: מאי דכתיב מהי כוונת הכתוב {בראשית לז-כד} בענין הבור שלתוכו השליכו אחי יוסף את יוסף: והבור ריק אין בו מים? והלא ממשמע שנא' "והבור ריק", איני יודע שאין בו מים?! אלא מה ת"ל מה בא הכתוב ללמד במילים 'אין בו מים'? שרק מים אין בו בבור. אבל נחשים ועקרבים יש בו.

אלו שתי המימרות, שסמוכות אחת לשניה.

הרב שטיין, מגיע הביתה, והרבנית פונה אליו בדאגה: "החל מזמן זאת השבת של הגאונים - הטלפון לא חדל מלצלצל! איני מכירה את המספר, מי יודע מה קרה..."

הרב שטיין ממחר לענות לטלפון:

"שבוע טוב הרב שטיין! מדבר החבר של בנך אוריה ז"ל, האם כבר הדלקתם נרות חנוכה????? - - -"

יהודים יקרים, סיפור זה שמע כותב השורות מפי בעל המעשה - הרה"ג רבי מנחם שטיין שליט"א, בכלי ראשון.

להשלמת היריעה, אציין בפניכם שתי שאלות ששאלתיו בסיימו לספר סיפור זה:

שאלה ראשונה, אומרים אתם שבנכם ז"ל טען בפני חבריו שיש לו צער מכך שבנו נמצא בירידה רוחנית, האם אכן הילד התדרדר מבחינה רוחנית בצורה משמעותית ח"ו או שרק' לא למד? ענה הרב שטיין: ממש לא משהו מיוחד. פשוט חוסר חשק ללכת לחיידר וחוסר חשק ללמוד.

שאלה שניה שאלתיו: האם הבן אמר להצמיד חברותא או לשלוח את הבן ליועץ מסוים וכדומ', משהו של "השתדלות" או רק תפילה? עונה הרב שטיין: הבן ביקש, אך ורק להתפלל!!! ---

כפי שמובא וידוע ומפורסם בספרים הקדושים שחג החנוכה מסוגל מאוד לבקש על חינוך הילדים, הנה לנו חיזוק רב, ומעשה מפעים בגדולת הזמן הקדוש.

מי יכול להשיג ולהעריך כח של אמירת "תפילת השל"ה" על ידי אם בישראל המבקשת ומתחננת בזמן הדלקת הנרות עבור צאצאיה שיאירו במעשיהם הטובים, שיטעמו את אור התורה ויהנו מכל נר מצוה ותורה אור! הבה ננצל את הזמן הקדוש הזה למשאת חיינו לראות את הצאצאים גדלים ומאירים בתורה וביראת שמים וכלשון התפילה קודם הדלקת הנרות:

...ולא ימוש התורה מפנינו ומפי זרעינו ומפי זרע זרעינו מעתה ועד עולם,

ונזכה לבנים תלמידי חכמים אמן כן יהי רצון.

בכרכה ארוכה

האריך

פאת, לפרשת השבוע...

וישנאו אתו ולא יכלו דברו לשלם: (לו, ד)

כהקדמה לפרשת וישב, ועל הזהירות הנצרכת בדברנו על יוסף והשבטים מן הראוי להביא מעשה רב כדלהלן.

היה זה באחת התקופות הסוערות בקרב היהדות החרדית כאשר גבה טורא בין גדולי ישראל בהשקפה הנצרכת לעניין מסוים שעלה על הפרק. אחד העסקנים פתח את פיו ודבר סרה בצד השני כמבין גדול ופסל את הצד השני מכל וכל. מרן הרב מטשעבין זצוק"ל אשר שמע מדבר זה ביקש לקרוא לאותו עסקן.

כאשר הגיע אל הרב מטשעבין בקש אותו הרב מטשעבין אם יכול לומר "אתה חוננתנו" בעל פה. העסקן התפלא על הבקשה, אך כמובן ציית ואמר "אתה חוננתנו" מרישא ועד גמריא. כעת - ביקש הרב - תאמר "ותודיענו" בעל פה... העסקן התחיל: ותודיענו ה' אלוקינו את משפטי צדקך... ונתקע. "אני לא זוכר" "זה הרי ברכה נדירה רק כשחל יו"ט במוצ"ש. ועיניו מביטות אל הרב בבקשת הסבר לבקשות המוזרות האלו

אמר לו הרב מטשעבין, בא והסבירך נקודה חשובה. היודע אתה מדוע ידעת לומר "אתה חוננתנו" ולא ידעת לומר "ותודיענו"? כי להבחין בין קודש לחול זה דבר קל אבל להבחין בין "קודש לקודש" זה לא כל אחד יודע!...

בזמנים אלו, המשיך הרב מטשעבין, החכמה היא לשבת בשקט ולא לחוות דעה כלל בין קודש לקודש.

כך, כשבאים לדבר על יוסף והשבטים צריכים זהירות שבעתיים שאין לנו שום מושג ואחזיה בגודל קדושתם ואין אנו רשאים לנסות להבין צד כזה או אחר וכסומא לא יבחין צבע אנו לא נבין את הנהגתם הקדושה. (טעם הצבי)

כי בן זקונים הוא לו (לו, ג)

וברש"י: "ואונקלוס תרגם בר חכים הוא ליה, כל מה שלמד בבית שם ועבר מסר לו".

ראש ישיבת תורה ודעת באמריקה רבי יעקב קמיניצקי זצ"ל, שאל:

יעקב אבינו למד תורה גם מאברהם ויצחק, וגם משם ועבר. את יוסף הוא לימד, לפי המבואר ברש"י, את מה שלמד משם ועבר. ויש להבין מה ההבדל בין שתי התורות הללו? מדוע את יוסף לימד יעקב את "תורת שם ועבר", ואת יתר השבטים, כך משמע, לא לימד תורה זו אלא "תורת אברהם"?

הוא מבאר: תורתו של אברהם אבינו היתה להשפיע אמונה בעולם, להשפיע אידישקייט. "תורת אברהם" היתה מסכת עבודה זרה של ארבע מאות פרקים...

לא כן תורתם של שם ועבר. להם היה סוג אחר של "עבודה". שם חי בתקופת דור המבול, דור מושחת, "כי השחית כל בשר את דרכו על הארץ". עבר חי בתקופה של דור הפלגה, דור שהולך להילחם עם ה', כביכול. תורתם של שם

נשאלת השאלה – אם כבר הזה היו נחשים, איך התורה מעידה שראובן רצה להחזיר אותו לאביו? ועוד, אם הוא יצא מתוך בור של נחשים ועקרים, איך האחים מכרו אותו למצרים, לאחר נס כזה שאירע לו?
אומר בעל התורה תמימה – וצ"ל שראובן ואחיו לא ידעו שבבור יש נחשים ועקרים, שהרי חשב ע"פ עצה זו להשיבו אל אביו, וגם אחיו אלו היו יודעים וראו אח"כ שצנע ממקום סכנה ודאית, א"כ זכותו גדול מאד, ואז הלא בודאי לא היו הולכים עמו אח"כ בקרי, במכירה למדינים, כי הלא אפילו נבוכדנצר שהי' רשע מוחלט, בכ"ז אחרי שראה לחנניה מישאל ועזריה שנצולו מכבשן האש, הרהר תשובה בלבו, וכש"כ בני יעקב. ולא יפלא אם לא ראו מה שבתוך הבור, כי לפי מה שכתב המפרש למס' תמיד ספ"ק דאין השלכה פחות מעשרים אמה, וכאן דכתיב 'וישליכו', א"כ היה הבור עמוק עשרים אמה ויותר, וקיי"ל דלמעלה מעשרים אין עינו של אדם שולטת כמו דקיי"ל לענין נר חנוכה וסוכה [ויש לכיוון לפי"ז סמיכות ושייכות דרשא זו בגמרא עם הדין נר חנוכה שהניחה למעלה מעשרים אמה פסולה משום דלא שלטא בה עינא, ולבד הסמיכות שנאמרו שני הענינים מחד אמורא, י"ל עוד משום דטעם שניהם שוה, להורות דלמעלה מעשרים אמה אין העין שולטת, ודו"ק]. ודע – דע"כ צ"ל דהא דניצל יוסף מן הבור הי' בנס, שהרי קיי"ל בסוף יבמות [קכ"א, א]: נפל לבור מלא נחשים ועקרים מעידין עליו שמת ומתירים את אשתו, משום דאמרין ודאי מת שם, יעו"ש, וא"כ בדרך הטבע לא הי' יכול להינצל משם.

יוצא, שאם העין לא שולטת בגובה של כ' אמה למעלה, ודאי שהיא לא שולטת גם למטה, כיון שהקירות שנמצאות בדפנות הבור, מסתירות מה נעשה בתוכו. לכן זרקו האחים את יוסף לבור, אעפ"י שנחשים היו בו, אבל הם לא ראו שהם ישנם שם, כי העין לא שולטת בגובה כזה. לכן באה הגמרא, ומביאה את שתי המימרות האלה בסמיכות זו לזו.
וילך יוסף אחר אחיו וימצאם בדתן: ויראו אתו מרחק ובטרם יקרב אליהם ויתנכלו אתו להמיתו...

האחים רוצים להרוג אותו... למה?
ישנם כמה וכמה שיטות... לא ניכנס עכשיו להרחיב בזה... נאמר רק את השיטות... מי שרוצה, יעיין במקורות בפנים:

דעת הספורנו – הם רצו להרוג אותו, מדין רודף.
השל"ה הקדוש {תורה שבכתב, מאמר צאן יוסף, פרשת וישב} כותב – הסיבה שאחיו רצו להרוגו היתה, משום מרידה במלכות. היות והם יהודה שיהודה צריך להיות המלך, ויוסף חולם כלום, שהוא יהיה מלך וכולם ישתחו לו... הם הבינו שהוא מורד במלכות... ודין של מורד במלכות – חייב מיתה.

האור-החיים הקדוש סובר – הם רצו להרוג אותו, מדין עד זומם.
האדמו"ר מאזורוב מביא דבר נפלא, שהאמת היא, שזה מופיע במדרש, והוא מרחיב בזה...

במדרש כתוב, שהשבטים ראו ברוח הקודש, שמיוסף הצדיק, עתיד לצאת ירבעם בן-נבט, והיות ועתיד לצאת ממנו ירבעם בן-נבט, שעתיד לחלק את מלכות ישראל... הוא יקח עשרה שבטים, וישאיר ליהודה רק את בנימין... וזה מלכות דוד...

אם ככה, הם ראו שמיוסף, עתיד לצאת אחד שיחלק את המלוכה!
אז אם כמו שכותב השל"ה הקדוש, שהם רצו להרוג אותו מדין רודף במלכות... זאת היתה הסיבה...

כותב החיד"א {חומת אנך} – ויראו אתו מרחק. הם ראו "מרחוק", מה עתיד יוסף לעשות, עם ירבעם בן נבט, ולכן רצו להרוג אותו!
ויתנכלו אתו להמיתו... למה? בגלל שעתיד לצאת ממנו ירבעם בן-נבט, ובגללו רצו להמיתו.

היות והם חשדו שהוא חולק על מלכות בית-דוד, כיון שאמרו **המלך תמלך עלינו** – **אם-משול תמשל בנו** – חשבו שהוא רוצה לחלוק על יהודה, אבל כשהראו להם ברוח הקודש – "מרחוק", שעתיד לצאת ממנו ירבעם בן-נבט, אז הם ראו שמה שהם רואים, זה נכון... אם ככה, הסכים גם יהודה, להריגתו של יוסף...

למרות שהוא אמר אחר-כך **מה בצע כי נהרג את אחינו וכסינו את דמו**... אבל אחר-כך גם הוא הסכים, שיש לו דין שהוא מורד במלכות...

אומרת התורה - {לז, כ} **ועתה לנו ונהרגהו ונשלכהו באחד הברות ואמרנו חיה רעה אכלתהו ונראה מה-יהיו חלמתיו: {כא} וישמע ראובן ויצלחהו מידם ויאמר לא נכנו נפש...**

מביא כאן רש"י, שאלה שמתבקשת – אם האחים אומרים, כווא ונשליך אותו לבור, ונגיד "חיה רעה אכלתהו"... אז מה הם אומרים " ונראה מה יהיו חלומותיו"?! אם הוא מת, על איה חלומות אתה מדבר?!

אלא אומר רש"י, שזה רוח הקודש אומרת זאת... אתם אומרים – כווא ונהרוג אותו, ורוח הקודש אומרת – נראה מה יהיו חלומותיו... אתם תראו, שכל החלומות יתקיימו!

לשון רש"י – ונראה מה יהיו חלומותיו. אמר ר' יצחק מקרא זה אומר דרשני, רוח הקדש אומרת כן. הם אומרים נהרגהו, והכתוב מסים ונראה מה יהיו חלומותיו, נראה דבר מי יקום או שלכם או שלי. ואי אפשר שיאמרו הם ונראה מה יהיו חלומותיו מכיון שיהרגהו בטלו חלומותיו.

בא הפנים יפות, ואומר ביאור נפלא:

ישנה גמרא {מסכת תענית כא, א} **שמספרת** – אילפא ור' יוחנן הוו גרסי באורייתא דחיקא להו מילתא טובא הגיעו למצב של פת לחם... לא היה להם מה לאכל אמרו ניקום וניזיל וניעבד עיסקא ונקיים בנפשינו {דברים טו-ד} אפס כי לא יהיה בך אביון אזלו אותבי תותי גודא ריעעא הוו קא כרכי ריפתא הלכו בדרך, ישבו מתחת לקיר רעוע לאכל אתו תרי מלאכי השרת שמעיה רבי יוחנן דאמר חד לחבריה נישדי עלייהו האי גודא ונקטלינהו בא ונזרוק עליהם את הקיר הזה, ונהרוג אותם שמניחין חיי עולם הבא ועוסקין בחיי שעה אמר ליה אידך שבקינהו דאיכא בהו חד דקיימא ליה שעתא עזוב אותם, אחד מהם עתיד להיות ראש ישיבה, ועדין לא הגיע זמנו למות רבי יוחנן שמע אילפא לא שמע אמר ליה ר' יוחנן לאילפא שמע מר מידי אמר ליה לא אמר מדשמעי אנא ואילפא לא אם אני שמעתי, ואילפא לא שמע, שמע ש"מ לדידי קיימא לי שעתא אם אני שמעתי והוא לא שמע, סימן שאני הולך להיות ראש ישיבה אמר ליה רבי יוחנן איהדר ואוקי בנפשי {דברים טו-יא} כי לא יחדל אביון מקרב הארץ

אומר בעל ההפלאה תירוץ נפלא – היתה כאן בת קול. האחים אמרו "נהרוג אותך, ונזרוק אותך לבור", והבת קול אמרה – "ונראה, מה יהיו חלומותיו"... אומרת התורה – וישמע ראובן – היחיד ששמע את הבת-קול, היה ראובן. שאל ראובן את האחים – תגידו, שמעתם איזה בת-קול?

אמר לו – לא.
אם ככה, אמר ראובן – זה דיבר אליי - {כא} **וישמע ראובן ויצלחהו מידם**... זאת אומרת, שראובן היחיד ששמע את הבת-קול, כמו ר' יוחנן, אז הוא הלך להציל אותו...

כך כותב בעל ההפלאה, תירוץ נפלא.
ויאמר יהודה אל אחיו מה בצע כי נהרג את אחינו וכסינו את דמו: {לז, כו} ואני שמעתי מעטרת ראשי הרב אבא מארי זלה"ה, ששמע מרבו הרב המופלא מהר"א יצחקי ז"ל, ורבו מרבו, הרב הגדול המג"ן, שהשבטים היו רוצים להמיתו בהוראת שעה, כהוא דרכב על סוס בשבת, ודנוהו בסקילה למגדר מילתא ולהוראת שעה, וכן השבטים רצו להורגו להוראת שעה, שלא יהיו רגילים בלשון הרע, והשיגם יהודה מה בצע כי נהרוג את אחינו וכסינו את דמו, דמאחר דמשום כבוד אבא נכסה דמו, אין כאן הוראת שעה, דמי שמע כזאת לקחת מוסר השכל, עד כאן שמעתי.

{הרב החיד"א בספרו ראש דוד} שמעתי כי נגזר על המת שישתכח מן הלב וזה המצאת יהודה שאם יהרגוהו באיזה זמן ישתכח מהלב ותשרה שכינה על יעקב אע"ה יודע מי הרגו ויענישם אך אם לא יהרגוהו יתעצב ולא ישרה עליו רוח הקדש ולא יודע הדבר וז"ש מה בצע כי נהרוג את אחינו בהריגה "וכסינו את דמו"? בתמימה זה לא אפשר דישתכח וברוח הקדש יוודע לאבינו ולכן לכו ונמכרונו וגו'
{הרב החיד"א בספרו נחל קדומים} **וימכרו את יוסף לישמעאלים בעשרים כסף** {לז, כה} בפרקי דרבי אליעזר כתב שמכרו את יוסף בעשרים כסף וחלקו את המעות ביניהם והגיע לכל אחד שתי כסף ולקחו מהמעות נעליים. ותמוה למה לקחו דוקא נעליים, ומה רומז החשבון של שתי כסף.

ונ"ל דאיתא במדרש הנה בעל החלומות הלזה בא שעתידין בניו לעשות בעלים לע"ז. ואיתא בהרבה מהמפרשים שהטעם שלכך רצו השבטים להרג את יוסף היה בשביל ירבעם שעתיד לצאת ממנו, ויגרם חרבן ביהמ"ק מכח שלא היה מניחם לעלות לרגל ונתרבה ע"ז. וזה הרמז בנעליים עפ"י הכתוב "מה יפו פעמיך בנעלים" שבני ישראל משתבחים בעלייתם לרגל בנעליים, לכן קנו נעליים מיד לאחר המכירה לרמז שכעת יוכלו בני"ה להתהדר בנעליים בעלייתם לרגל. וקנו דוקא בשתי כסף כדאי' בגמ' שקרבן חגיגה עולה לפחות שתי כסף.

{בן פורת יוסף - תקנ"ז} במה שכתב שקבלו עשרים כסף, וכל אחד קנה נעליים בזה, יש להבין, מה עשו עם שתי הכסף המיותרים, שהרי הרי בשעת המכירה היו רק תשעה שבטים וצירפו את הקב"ה עימם כמובא ברש"י.

איתא חידוש נפלא ב"מדרשי תימן": באותה שעה לקחו השבטים את שתי הכסף וזרקו כלפי מעלה, כביכול ליתן להקב"ה את חלקו, שהרי צירפו את הקב"ה לחרם כנ"ל. המעות שזרקו נפלו באיזה מקום בסביבתם. לאחר הרבה הרבה שנים, בא יוסף אבי התנא הק' רבי עקיבא, ויוסף זה היה גר, עני ואביון, יוסף זה רצה לישא אשה ולא היה לו במה לקדשה, אותה האשה ג"כ היתה עניה מרודה ולא היה לה נעליים לרגליה. יוסף זה מצא מטבע – את אותה מטבע שזרקו השבטים – וקנה עם זה נעליים וקידש את אשתו בנעליים אלו. ונולד להם רבי עקיבא.

והנה ידועים דברי הגה"ק רבי שמשון מאוסטרופולי ב'מעשר בהמה', הרמז שמביא שם שרבי עקיבא היה מעשרה הרוגי מלכות, והרי לא היה מצאצאי השבטים ולמה נתפס בעוון זה? אלא שהוא כנגד הקב"ה. ולפי דברי המדרש הרי זה מובן ביותר שהרי באמת נולד ר"ע בזכות הכסף שהיה כביכול עבור הקב"ה.

{הגרמ"י רייזמן} **וישב אל אחיו ויאמר הילד איננו ואני אנה אני בא** {לז, ל} במדרש: "ואני אנה אני בא במעשה בלהה", וצריך ביאור.

אלא, מתרץ הגאון רבי עקיבא אייגר זי"ע, ידוע ש"הנכוה ברותחין נזהר בפשוטיו", שר המשקים חשש שאף אם יחזור לתפקידו הראשון, הרי שיוקשה עליו העבודה מחמת הזכרונות וה"משקעים" שיש לו מהזבוב שנמצא, ובגלל זה הושלך הרי לבית האסורים, ומעתה בכל פעם יעביר את היין בסינון אחרי סינון לאין גבול ומספר.

על זה הבטיחו יוסף "ההשיבך על כנך ונתת כוס פרעה כמשפט הראשון אשר היית משקוהו" אתה יכול לעשות את מלאכתך כבראשונה, בלא שום חשש. כי כל מה שנגרם לך כעת שנפל הזבוב אל תוך היין והושלכת לבית האסורים זהו רק "כי אם זוכרתני" רק בשביל שתספר לפרעה בוא העת על פתרון החלום שאמרתי לך. וזה היה עם מטרה מיוחדת משמים.

(ע"פ זר סופרים).

מאוצרות המגידים

נזדמנו לו בשמים שלא יזוק מריח רע

וישאו עיניהם ויראו והנה ארחת ישמעאלים באה מגלעד וגמליהם נשאים נכאת וצרי ולט (לז, כ"ה)

לשם מה נחוץ לנו לדעת איזה משא שהיה על גמליהם של הישמעאלים? פרש רש"י: "להודיע מתן שכרן של צדיקים, שאין דרכן של ערבים לשאת אלא נפט ועטרן שריחן רע, ולזה נזדמנו בשמים שלא יזוק מריח רע" – הקב"ה הפך את הטבע, כך שערבים שנושאים תמיד נפט יבואו הפעם בלי נפט, ולא עוד אלא שניקו גם את הגמלים שלהם, כדי שלא יהיה ריח רע שיקלקל את הבשמים. כל זאת על מנת זאת על מנת שכאשר הצדיק יסע למצרים יהיה לו ריח טוב במשך הנסיעה.

על דברי רש"י הללו – אמר רבי אליהו ברוך פינקל זצ"ל, מראשי ישיבת מיר – ישנה שאלה מפורסמת:

מדברים כאן על אדם שאחיו מכרו אותו, והוא בדרכו למצרים, מקור הטומאה של העולם. הוא אינו יודע כיצד הוא ישמור שבת, איך יהיה לו אוכל כשר לאכול ומניין יהיה לו תפילין. בגדיו נקרעו, והוא הושלך לתוך בור מלא נחשים ועקרבים. הוא מנותק ממשפחתו, אחיו שחטו שעיר עזים, והם עומדים להודיע לאביו שהוא מת, כך שהוא אפילו לא יתפלל עליו ולא יחפשו. בזאת נלקחת ממנו גם התקוה שהתפילות של אביו הגדול תתקבלנה בשמים.

האם מה שמעניין אדם במצב כזה הוא הריח הטוב שישנו בכל החוטפים? נדמיין שבוי שנחטף ומעבר במנהרות החמאס. מה הוא חושב? על הריח הטוב שיש מנהרה, או על הדרך לצאת בחיים מידי שוביו? נקל לשער שהו אינו מרגיש בשום ריח, ומוטרד ביותר ממצבו העגום.

שאלה זו תורצה בישיבות השונות, בהתאם למאפיין של כל ישיבה – אמר רבי אליהו ברוך, ופרט שבעה באורים לפי שבע שיטות שונות, כדלהלן:

שיטת קלם – דקדוק ענשי שמים

ישיבת קלם היתה ישיבה שכולה סדר מופתי. היו חלונות בישיבה, אך איש לא הסתכל בהם, כי ההוראה היתה שלא להסתכל. אחד מטרייה, וכעבור שלוש עשרה שנה מצא אותה בדיוק באותו מקום ובאותה זווית שבה הניח אותה, כי איש אינו נוגע במטרייה שאינה שלו.

החינוך הוטמע בתלמידי הישיבה, שהיו גדולי עולם: רבי דוד פוברסקי זצ"ל, שהיה מתלמידי קלם, נהג ללכת מידי יום ביומו בשעה ארבע בבוקר על אותן מרצפות, באותו מסלול. היתה מרצפת אחת שבה תמיד היה פונה.

הם חונכו לשליטה מוחלטת. רבי אליהו לופיאן זצ"ל עמד פעם בתחנת אוטובוס והזיז את ראשו לראות אם האוטובוס מגיע, משום שמיהר לנתוח בירושלים. אלא שמיד עצר בעצמו ואמר: "בקלם הייתי מקבל 'מנה רצינית' על הזזת הראש הזו. וכי בהסתת ראש לעבר הכיוון שממנו עתיד לבוא האוטובוס, תביא את האוטובוס מהר יותר? אלו סתם עצבים, ואדם צריך לשלוט בעצמו!"

על בסיס הגישה הזו תרצו בקלם, שהקב"ה אינו נותן לאדם דבר שאינו מגיע לו בדיוק נמרץ – לא יותר ולא פחות. ליוסף הגיע עונש שיימכר לעבד, משום שהעליל על השבטים שהם קוראים לבני השפחות עבדים. אך הרחת ריח רע לא היתה כלולה בעונש, לכן דאג הקב"ה שלא יהיה ריח רע. כשאדם מעניש לא מעניין אותו כמה יסבול הנענש, אך הקב"ה נותן עונש בדקדוק הדין. הנענש מקבל רק מה שנגזר עליו בהתאם למעשיו.

שיטת סלבודקה – גדלות גם בעת צרה

ישיבת סלבודקה חינכה לגדלות האדם. הנקודה היתה: אתה אדם חשוב, ועבורך כל הועלם נברא. כדי שלך תהיה כוס קפה ותוכל לשמוע שיעור בראש צלול – בברזיל יש כמה מיליונים שמגדלים פולי קפה, ויש כמה מהנדסים בגרמניה שמתכננים מכונה שתטחן את הקפה הזה, וכמה מספנות בכמה מדינות שמייצרות ספינות שישנעו את הקפה, וכמה אנשים שמייצרים את התנוורים שיבשלו בהם את הקפה, וכמה בתי חרושת שייצרו מכונות שייסעו אותו – כולו אלו עבור בחרו ישיבה שיוכל ללמדו עוד דקה אחת בצלילות הדעת! ראה כמה חשוב אתה לפני הקב"ה!

בני הישיבה היו הולכים בכבוד ובהדר, עד שהיו מכנים אותם 'התיירים מחברון'. שהשטבא היה רואה בבית המדרש בחור שאינו מגולח, היה שולח אותו לחדרו להתגלח, באמרו: "אתה בן מלך, ועליך להראות בהתאם!"

בספר "ארץ חמדה" להמלבי"ם, וכן הוא בחומת אנך להחיד"א, ביארו עפ"י דברי האריז"ל שכשהניח יעקב מיטתו באוהל בלהה אחר פטירת רחל, חשב להעמיד ממנה עוד ב' שבטים. וכשבלבל ראובן את יצועי אביו, שוב לא העמיד עוד שבטים. אמנם, הספיקה מחשבתו של יעקב, בכדי שיתעקרו שתי נשמות ממקורם, וכיוון שלבסוף לא העמיד עוד שבטים, נשארו תלויים ועומדים, עד שבא יוסף והוליד את מנשה ואפרים. וזה מה שאמר יעקב מנשה ואפרים כראובן ושמעון יהיו לי, שנשמתם שייכת אלי וכבני הם. והנה ראובן, גם הוא ידע כל זאת, וקיווה שאכן יוסף יהיה הדומה ליעקב בזיו איקונין שלו, דוקא יוסף יכול לתקן את הנשמות הנ"ל, וכעת שראה שיוסף איננו בבור נתבהל שלא יהיה תיקון למעשה בלהה, וזה מה שאמר המדרש "ואני אנה אני בא במעשה בלהה".

(ארץ חמדה)

היא מוצאת (לח, כה)

"אמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בר יוחאי: נח לו לאדם שיפיל עצמו לתוך כבשן האש ואל ילבין פני חברו ברבים. מנלן – מתמר, שנאמר 'היא מוצאת' (ברכות מג, ב)

ידוע המעשה שהיה מספר רבי ישראל שיינקר זצ"ל, כי רבי יהושע לייב דיסקין זצ"ל, מטעמי בריאות, היה עליו לשתות את התה שלו עם הרבה סוכר. והיה היום, ובעת השיעור הכניס לו השמש כוס תה שבטעות הניח שם מלח במקום סוכר, וכיון שהשמש ידע שהוא זקוק להרבה, הכניס הרבה מלח... רבי יהושע לייב שתה את התה, ולא ראו עליו שום תגובה חריגה, שתה עד הסוף.

באמצע נכנסה הרעבצין בבהלה ולחשה לתלמידים: "אוי וי, היכן התה? אני מגלה שהשמש טעה והשתמש עם צנצנת המלח!"

התלמידים הרגיעו אותה, ואמרו כי כנראה היה שם סוכר כרגיל.

"מהיכן אתם יודעים?" שאלה.

"כי הוא שתה את הכוס כמידי יום, כרגיל, ללא תגובות" ענו התלמידים.

היא טעמה את השריית וצעקה: "כן כפי שאני אומרת, הרי זה פקוח נפש בשבילי!"

למחרת שאלוהו התלמידים: "למדנו רבינו, אם זה פקוח נפש, מדוע הרב שתה?"

והרב השיב בפשיטות: "למדנו, נח לו לאדם שיפיל עצמו לתוך כבשן האש ולא ילבין פני חברו ברבים"

(יחי ראובן)

יהי אחר הדברים האלה (מ, א)

וברש"י: לפי שהרגילה אותה ארורה את הצדיק בפי כולם לדבר בו הביא להם הקב"ה סרוחנם של אלו שיפנו אליהם ולא אליו. ועוד שתבוא הרווחה לצדיק על ידיהם.

הנה מכאן יקבל האדם הבטה והשקפה אחרת לגמרי על החדשות המפליאות המופיעים על העתונים מידי יום ביום, כי כולם מתרחשים ונשמעים במחשבה ובכוונה מאת השי"ת נורא העלילות, והוא היודע נסתרות סיבת פרסום כל דבר בעולם כקטון גדול, כי יתכן ששני שרים גדולים ונכבדים כאלה הקרה לפניהם מכשול ונתפרסם בפי כל אך ורק לתכלית מיוחדת להסיר חרפת נבל מאותו צדיק, והמכשול וכן הפרסום הכל במכוון.

(דעת תורה)

ויאמר לו יוסף זה פתרנו שלשת השרגים שלשת ימים הם: ויען יוסף ויאמר זה פתרנו שלשת הסלים שלשת ימים (מ, יב יח)

כשפתר לשר המשקים כתוב "ויאמר יוסף" ואילו כשפתר לשר האופים כתוב "ויען יוסף".

והנה הגמרא (סוטה לב, ב) אומרת שכשכתוב לשון של ענייה היינו שיש לומר בקול רם כמו "וענית ואמרת". אם כן יש להבין למה אצל שר המשקים אמר שלא בקול רם, ואצל שר האופים אמר בקול רם?

מבאר הגר"ח קנייבסקי (שליט"א) (ע"פ [זוקל], עפ"י הגמרא ברכות (נה, א) "ואמר רב חסדא חלמא בישא עציבוניה מסתייה, [- חלום רע, העצבות ממתיקה אותו, דהיינו מה שהאדם מתעצב עליו מבטל את החלום] חלמא טבא חדויה מסתייה [חלום טוב, השמחה מבטלת אותו].

יוסף הרי ודאי רצה שיהיה להם טוב. והנה כשמפרסמים על אדם שהוא הולך לעלות לגדולה, זה כבר גורם לו שמחה גדולה. כמו"כ כשמתפרסם על אדם שהוא להיירג, כבר יש לו מזה עצב גדול.

לכן, אצל שר המשקים רצה יוסף שיתקיים, ושלא תהיה שמחה גדולה מדאי שלא יתבטל אז רק "ויאמר יוסף", שלא אמר בקול רם. משא"כ אצל שר האופים, שרצה שיתבטל החלום, "ויען יוסף" אמר זאת בקול רם, כדי שיתעצב ואולי יע"ז יתבטל החלום.

(טעמא דקרא)

בעוד שלשת ימים ישא פרעה את ראשך והשיבך על כנך ונתת כוס פרעה בידו כמשפט הראשון אשר היית משקהו: כי אם זכרתני אתך כאשר וגו' (מ, יג, יד) יש להבין בפסוק זה, מהו הלשון של "כמשפט הראשון", הרי כבר אמר והשיבך וכו', כמו"כ מה שאמר "כי אם" וכי רק אם יזכרהו ישוב לתפקידו הראשון? עוד יש להבין וכי יוסף אכן אמר זאת רק בשביל להינצל, ולא סמך ח"ו על הקב"ה?

יחד עם זאת, הסבא היה נוהג לומר, שהכובע צריך להיות על הראש, ולא הראש בתוך הכובע, כלומר: הראש אינו צריך להיות מונח בזה. בסלבודקה תרצו את הקושיה על פי דרכם – יוסף נמכר לעבד, וזנרק ממשפחתו. אדם רגיל במצב כזה מאבד את עשתונותיו. הוא אינו שומע כלום, אינו מריח ואינו יודע כלום, ורק טרוד במה שעומד לקרות איתו, אך יוסף הצדיק שמר על גדלותו. הוא נשאר באותו ישוב הדעת, כאילו הוא נוסע כעת לירושלים... הוא לא איבד את דעתו מן הלחץ – מה יהיה אתי כעת. הוא בטח בה', וידע כי בשבילו נברא העולם והקב"ה נמצא עמו.

במצב כזה, של הרגשת הגדלות גם בזמן הצרות, ודאי שירגיש בריח רע והוא עלול להפריע לו, לפיכך דאג הקב"ה שיריח טוב.

שיטת נובהרדוק – פחיתות המתעניין בריח בעת שבי

ישיבת נובהרדוק חנכה בדיוק לקצה השני – הם עבדו על שבירת המידות. הם הראו כמה קטן האדם, ועד כמה הנאה קטנה של העולם הזה עלולה להוציא מכל שיקול הדעת שלו.

בחור רץ לחפש פחית קולה, ומסוגל בשל כך להפסיד שיעור שלם... אדם רוצה שלבת קצת יותר בנוח, ועבור זאת נוסע לתל אביב לחפש ריפוד לרכב... כמה שעות מבזבזים בשביל ברוז לאמבטיה... בשביל שטויות – יכולים לאבד את הכל.

בנובהרדוק חינכו לשבור את הרצונות. כל מה שאתה רוצה – שתעשה ההפך. מי שאהב להתלבש יפה, חונך בנובהרדוק לקנות לעצמו כובע חדש, לשבת עליו ולרסק אותו, וכך ללבוש אותו...

על פי שיטתם זו תרצו בנובהרדוק – ראו כמה יכול אדם להיות קטן. הוא נמכר לעבד, ומה יכול לעניין אותו בזמן הזה? לא אבא ולא כלום, רק הריח שיש לו בנסיעה... משום כך צריך הקב"ה לדאוג לכך.

הם, כמובן, לא דברו על יוסף הצדיק, אלא על כך שאדם צריך להיות מודע למדות ולכוחות היצר, כלומר: לכוחות הכהים והאפלים שבו, כדי לשבור אותם. הקב"ה ברא אדם עם הכוחות הללו, שוגרמים לו לשכוח את כל מה שיש מסביב בשביל איזו הנאה, ואלמלא ישבור אותן הוא עלול ליפול.

שיטת בריסק – כדי שלא יופרע תלמודו

ישיבת בריסק היתה ישיבה שכולה תורה. הם לא למדו מוסר, אלא כל היום תורה. בבריסק נהגו שחתן בשעת חופתו נותן 'חבורה' מתחת לחופה בסוגיות של קדשים. כשעושים שם ברית מילה, באמצע ההגשה לסנדק לברית מדברים איתו על הרמב"ם...

פעם גאשת את ראש ישיבת בריסק בירושלים בחנות כובעים. הוא הגיע עם בנו לקנות לו כובע ראשון לכבוד הבר מצוה. במקרים אחרים יש בקניה זו התרגשות גדולה, אך אותו ראש ישיבה דיבר עם בנו על הרמב"ם בהלכות ספק טומאת תהום, ואמר לו ששיטת תוספות בנוזד נראית לא כמו הרמב"ם, ורבי חיים אומר ככה... תוך כדי כך הוא מדד את הכובע, החליף למידה אחרת, ושיילם...

בבריסק לא מתעסקים בכלום. יש רק משהו אחד שצריך לעשות בעולם – ללמוד.

לשיטתם אמרו, שאילו היה ליוסף ריח רע הוא לא היה יודע מה מקורו, וממילא לא היה יכול ללמוד... כדי שיוסף הצדיק יוכל ללמוד בשעת הנסיעה למצרים ולשנן את התורה שלמד, דאג הקב"ה שיהיה לו ריח טוב.

שיטת טלז – הריח הוא אות בשמים

טלז היתה ישיבה של ענקי המחשבה. בטלז הדלקת נרות חנוכה לא היתה פעולה שטחית של הדלקת אור, אלא מעשה שפועל בעולמות העליונים. בפעולה הזו מאירים את החושך שהוא היצר הרע! הם חוננו לתפוס בכל דבר את המחשבה שעומדת מאחוריו ואת הועמק הטמון בו. לא היו בטלז שיחות מוסר אלא שיעורי מחשבה, להבין את העומק וההבנה שמסתתרים מאחורי הדברים, ולדעת מה אתה עושה ואיך אתה פועל.

בטלז תרץ רבי מרדכי פוגרמנסקי זצ"ל תרוץ מדהים – שני אנשים דוקים בן אדם בסכין – אחד מהם הוא רוצח שפל, והשני הוא מנתח בבית חולים. מה ההבדל ביניהם? הרוצח סכיני מלוכלך. מעולם לא ראינו שרוצח שדוקר אנשים לוקח אלכוהול ומחטא את הסכין שלו בין דקירה לדקירה... לעומת זאת מנתח בבית חולים, שמטרתו לרפא אדם, מחטא את הסכין היטב, כך שיהיה סטרילי לגמרי ולא יעביר חיידקים.

יוסף לא ידע אם מכירתו מגיעה משום שהקב"ה כועס עליו ביותר על שדיבר לשון הרע על אחיו, וכביכול רוצה לזרוק אותו מעל פניו, או שמדובר בנייתוח שנועד לתקן את מדותיו ולרומם אותו. מהו המבחן? אם מנקים את הסכין או לא, כלומר: איזה ריח יש לו בדרך, אם יש לו ריח רע, סימן שהקב"ה אומר לו 'לך למצרים, איני רוצה לראות אותך', ומגרש אותך כפי שגרש את ישמעאל שונאו על שיצא לתרבות רעה. אך אם יש ריח טוב, מעיד הדבר שיש כאן משהו טוב, תהליך שביא לתיקון ולריפוי.

זה היה האות שנתן לו הקב"ה בריח הבשמים!

שיטת מיר – גילוי השגחת ה'

בישיבת מיר היו עוברים תמיד על אמונה. במיר הצליחו לעבור את השואה בכוח האמונה, בידיעה שיהודי אף פעם אינו לבד, ותמיד הקב"ה נמצא עמו. רבי חיים שמואלביץ זצ"ל, ראש ישיבת מיר, נהג לומר: כשילד נכנס לניתוח הוא רואה את כל הרופאים עם מסכות, בגדי מוסרים ממנו, והוא מושכב על

מיטה קרה כשמעילו דולקת מנורה גדולה. הילד מבוהל ביותר, אך הנה הוא מבחין מבעד לחלון באימו שעומדת ומנפנפת לו לשלום. האמא אינה מורידה בפועל משהו מן הכאב, אך הילד רגוע – אם אמא איתו הוא לא לבד הכל בסדר.

על פי זה בארו במיר – הקב"ה מראה ליוסף, שעל אף שהוא נמכר כעת לעבד, ואינו יודע מה יאכל וכיצד יקיים מצוות, ומה בכלל יקרה איתו, מכל מקום ה' איתו. הקב"ה הראה לו: תראה, אני חושב עליך. לערבים אין אף פעם ריח טוב באמתחתם. פתאום הם נושאים בכליהם בשמים. תזכור שאינך לבד, אלא עם הקב"ה. גם כי אלך בגיא צלמות – לא אירע רע כי אתה עמדי.

שיטת החסידיים – בנשמה אי אפשר לגעת

החסידיים מחנכים לפעול עם לב. הם מדריכים לקיים מצוות עם כל הלב, בהתלהבות דקדושה. לחיות עם שמחה, ולא לפעול כמו רובוט.

את קושייתנו באר רבי יצחק מוורקי זצ"ל על פי שיטתם באופן הבא – כל ההנאות שבועולם: אכילה, שתייה, רחיצה ושינה – הן הנאות גשמיות. יש הנאה אחת שהיא רוחנית: הריח, כפי שאמרו חז"ל (סברכות מג ע"ב) איזהו דבר שהנשמה נהנית ממנו? זה הריח. זוהי היסבה להרחת הבשמים במוצאי שבת – כשהנשמה היתרה מסתלקת מן האדם.

בריח הטוב אומר הקב"ה ליוסף: הם יכולים למכור את גופך, לקרוע לך את הבגדים ולזרוק אותך לתוך בור. בגוף הם יכולים לענות אותך, אך בנשמתך הם אינם יכולים לגעת. שם תמיד ישאר ריח טוב. על הנשמה שלך תשמור כעל בבת עינך.

עד כאן דבריו של רבי אליהו ברוך פינקל.

לחטוף כל דבר טוב

כאשר אמרתי את הדברים לפני בחורי הישיבה שלנו, הם שאלו: ומהו התרוץ לפי דרך הישיבה שלנו?

נענית ואמרתי להם: יש לכם רב שמשנן לכם כל הזמן: תתפסו מה שאפשר לתפוס. אתם יכולים לחטוף ברכה אחת טובה? מצוה אחת קטנה? שתי דקות מהשיעור? תעשו כל מה שאתם יכולים לעשות.

לפי זה נבין מה רמז הקב"ה ליוסף הצדיק. הקב"ה אמר לו: נכון, הכל שחור, אבל משהו טוב אתה יכול לחטוף. יש לך ריח טוב במקום ריח רע – קח ותהנה לפחות מזה. אל תאמר: אם הכל רע לי, כבר לא שווה כלום. יהודי צריך להעריך אפילו דבר קטן כמו ריח טוב בדרך למצרים!

(רבי גואל אלקריף – דורש טוב)

וישאל את סריסי פרעה אשר אתו במשמר בית אדניו, וגו' מדוע פניכם רעים היום" (מ, ז)

כשלומדים אנו פסוק זה, צריך להבחין ולהתעורר בנקודה חשובה מאוד, והוא, שחובת האדם להיות מטיב פנים לחבירו בכל מצב, וכדאמרו "לעולם יקדים אדם שלום לכל אדם ואפי' לגוי שבשוק".

"לעולם" מהו? כי אצל האדם יש לפעמים מצבים קשים, שרוחו שבורה בקרבו מפני הצרות שיש לו, וכשחבירו נפגש בו ומברכו בו "בוקר טוב" לבבי, משיב לו בפנים קודרניות... וכ"ש אם כמה ערביים שבשוק יפנו אליו לברכו, שלא יביט לעברם כלל, וק"ו בן בנו של ק"ו לראות גוי במצוקה ולגשת אליו ולשאלו "מה אירע?" "מה אפשר לעזור?" דברים כאלו לא עולים על דעתנו בזמני צער ויגון.

והנה, יוסף במצרים מכור לעבד, נתפס על מעשה שלא היה ולא נברא, והוכנס לבית הסוהר, וכבר עשר שנים יושב שם ללא עוול בכפו, ואינו רואה פתח הצלה משום מקום, ובוודאי שמצב כזה היה לכאן' צריך להעכיר את רוחו, לפי מושגינו, ובוקר אחד, רואה יוסף שני הערביים שאתו בבית הסוהר ומבחין כי פניהם רעים היום הרי בהכרח שהבין וראה כל אותם הימים יום יום וראה את שלומם, שלכן הבחין שהיום אירע משהו, וכבר הוא מקדים לשאלם "מדוע פניכם רעים היום", ולא שהם באים להתייעץ עמו, ואינו ממתין יום או יומיים לראות מה מצבם אלא תיכף הוא שואל אותם למצבם.

ושינוי בברייתא (מסכת כלה רבתי) ר' יהודה אומר דרכן של ת"ח, עניו, ושפל רוח, רזיו, וממולח. ומפרשינו התם, דכתיב "ממולח טהור קודש", שצריך תלמיד חכם להיות ערב לכל אדם, ולא יהיה כקדירה שאין בה מלח!

כלומר: כי כמו כשחסר מלח בתבשיל הרי כל התבשיל אין בה טעם טוב... כך גם ת"ח שהוא מלא בעניות שפילות רוח, וכל שלל המעלות שמנו שם חכמים, אבל אם אינו "ממולח" אין בו טעם... שאם שוקע הוא בתלמודו או רץ לעשיית מצוות ואפי' גמ"ח, ובדרכו פוגשו אדם ואומר לו שלום בפנים מסבירות, והלה לרוב טרדתו עונה לו בוקר טוב חמוץ... הרי אין בו טעם טוב, וא"א לקרא לו "טהור קודש" ואימתי נהיה מושלם עם טעם וריח, כשיודע להסביר פנים כראוי בכל מצב, ולכל אדם, בעריבות ובשמחה, ושלא יהיו פניו החמוצות בכור ברשות הרבים... ובכך הרי הוא ממולח טהור וקודש!

סיפר לי אדם אחד, שבבחרותו תר אחרי ישיבה ללמוד בה ונסע לסלבודקה להכיר את המקום, וכשהגיע, אמר בדיוק הסבא ז"ל שיחה לתלמידיו, ושמע אז רעיון עמוק ונחרתו הדברים בליבו, וכך אמר הסבא, נתאר לעצמינו שרואים אנו אדם שעומד בפתח בית הכנסת עם כד חלב בידו האחת וכוס בידו האחרת, ומוזג ומשקה לכל נכנס, כוס מליאה חלב... הלא היינו מתפעלים מאותו איש עד למאוד.

ואם כך, סיים הסבא, הרי תוכחה מוסרית לכל אדם, שיכול בקלות להעפיל לדרגה גבוהה יותר, בפחות מאמץ! שאילו בכניסתו וביציאתו מביהמ"ד יאמר וישיב לכל אדם בלבביות, בחיוך עד שהלה ישיב כמו"כ חזרה כשחיוך על שפתיו, הלא הוא גדול מאותו זה שמשקה חלב, ומפורש אמרו חז"ל (כתובות קיא) גדול המלבין שיניים לחבירו יותר ממשקה חלב!!! כנראה אפוא, שמלאכה זו להשקות חלב כל בוקר עם כל המאמץ וההוצאות הכרוכות בה קלה יותר מלחייך לחבר!... נביא אם כן מעשה נוסף המלמדינו דעת, ומידות דרך ארץ ומוסר, אולי ישמעו באזנו ויפתח ליבנו.

ר' ראובן מלצקי שוחח פעם על גדולי הדור הקודם, ונתגלגלה השיחה למעשה נפלא ומוסרי על ר' לייב חסיד מקעלם, וכך סיפר:

בהיותי אברך צעיר לימים, חשקה נפשי להכיר את גדולי וצדיקי הדור, וללמוד מדרכיהם, ושמעתי על ר' לייב חסיד, שהיה מפורסם לצדיק וחסיד בעיירת קעלם, שמתו פעמי אל העיירה, חיזרתי על מקום מגוריו ודפקתי בדלתו, בעודי דופק, שומע אני מיד שמעבר לדלת "רץ" מאן דהו, וכשנפתחה הדלת ראיתי שהיה זה ר' לייב חסיד בעצמו, שכיון ששמע דפיקות רץ תיכף לפתוח. ובעודי משתהה על הדבר, כבר הושטה לי ידו בשלום עליכם נלבב עד למאוד ובמתניקות שלא תתואר בעט סופר, ותיכף אחז בי בשתי ידיו והכניסני לביתו פנימה, והניח ידו האחת על שכמי, משל היינו ידידי נעורים, והחל מתהלך עימי כך אנה ואנה בחדרו והשאולתו זרמו מאליהם, מה נשמע, מה נושמים אתם, איך אתם מרגישים ומה שלום הילדים ואיך הפרנסה וכו', כך שוחח ושוחח כשחיוך נסוך על פניו וידו על שכמי במשך עשרים רגעים!

וכאן פנה ושאל, נו... כעת תאמר לי בבקשה מי אתם? כלומר שלא ידע ולא הכיר מי אני כלל, מסביר ר' ראובן, אלא מאי למדתי, שהיו מקבל את כל אדם בסבר פנים יפות, "כל אדם" באשר הוא, ובסבר פנים היפות ביותר! דרכן של תלמידי חכמים... פלאי פלאות!

ולכשנתבונן בכל מה שאירע ליوسف למן היותו בבית אביו עד בואו אל מלכות מצרים, נראה שהכל שרשרת ניסים אחת גדולה, מעשה גורר מעשה כל פרט אחוז במשנהו, יעקב עשה כתונת פסים האחים שנאוהו, מכוהו למצרים, ומעשה דפטיספר ענין החלומות וכו'.

ואולם מעשה זה של שאילת שלומם של אותם שני המצריים, יוסף עשה בעצמו זאת בעצמו ומזוהר ליבו, כמבואר לעיל באריכות והרי אם לא היה ניגש לשאול בשלומם, או שלא היה מבחין כל הימים במצבי הרוח של השנים הרי שלא היה נעשה למלך מצרים, ונמצא ששאילת שלום אחת הביאה וגלגלה את יוסף מן הבור עד "ויוסף הוא השליט" ומכאן מה כוחה של שאילת שלום ולהיפך חומר מניעת מעלה זו עד היכן מרחיקה לכת.

ואולם מעשה זה של שאילת שלומם של אותם שני המצריים, יוסף עשה בעצמו זאת בעצמו ומזוהר ליבו, כמבואר לעיל באריכות והרי אם לא היה ניגש לשאול בשלומם, או שלא היה מבחין כל הימים במצבי הרוח של השנים הרי שלא היה נעשה למלך מצרים, ונמצא ששאילת שלום אחת הביאה וגלגלה את יוסף מן הבור עד "ויוסף הוא השליט" ומכאן מה כוחה של שאילת שלום ולהיפך חומר מניעת מעלה זו עד היכן מרחיקה לכת.

העיתון הפופר - רבי יעקב גלינסקי

אימי ע"ה הייתה מנוייה על עיתון של אגודת ישראל בפולין, שקראו לו "טאג בלאט", העיתון גמא מרחקים עד שהגיע אל בתינו בעיירה בשעות אחר הצהריים. הוא היה מוקד משיכה לנשים רבות בסביבת מגורינו, כדלהלן. חרוט בזכרוני מימי ילדותי פרט מעניין שהתרחש סביב העיתון. באזורינו התגוררו נשים שלא ידעו לקרוא בשפת המדינה הכתובה, הן ידעו לקרוא לשון הקודש, ולדבר פולנית, אבל לא ידעו לקרוא ולכתוב בפולנית. וכיוון שהם - כמו כולם - רעבים היו לחדשות מהעולם, הרי שלפנות ערב, היו אותם נשים מפנות לעמן קצת זמן ונכנסות לבתינו לשעה קלה, אימי הייתה קוראת להם את ה'חדשות' הכל טוב ויפה.

ואחרי ערב. אחת השכונות, אשה מבוגרת, הקדימה לבוא. היא נכנסה לבית בשעה שאמא עדיין הייתה עסוקה בקילוף תפוחי אדמה במטבח. כאשר ראתה שהעיתון כבר מונח בפתח הבית, הגביהה אותו והסתכלה על כתבה בעמוד הראשון, בנושא בניית אניה חדשה (האנגלים בנו אז אניה חדשה) לפתע, נזעקה הישישה בקול גדול, האשה שלא ידעה לקרוא רצה פנימה עם העיתון וצעקה:

" - דבורקי (לאמי קראו דבורה) מה קורה לך, ספינה טובעת בים ואת עומדת ומקלפת תפוחי אדמה במטבח!..."

אמא שעדיין לא עלעלה בעיתון, מיהרה לקראתה, יצאה מהמטבח עם הסינר. נטלה את העיתון והביטה בו. מיד הבחינה בטעותה של הישישה: כיון שלא ידעה לקרוא, היא אחזה את העיתון הפוך - וראתה ספינה הפוכה... אמי סנטה בה בידידות: מה איתך? כך קוראים עיתון?! הלא כתוב כאן שבונים אניה! את לא יודעת לאחוז עיתון. תביני באנגליה בנו אניה פאר חדשה!..

כילד, המילים האלו נחרטו במוחי, עם מוסר השכל שבהן: האדם קורא את המציאות בצורה הפוכה, הוא לא יודע לקרוא, חושב שהספינה טובעת, בו בזמן שההיפך הוא הנכון - בונים אניה חדשה... אין לנו השגה באבות הקדושים, אך מה שאנו כן יכולים ללמוד מפרשתינו, שהם, ידעו לקרוא ואנו לא..

יוסף הצדיק ע"ה הסתובב במקומות קשים ורעים, מי בכלל יכול להעלות על הדעת את הסבל שלו עשרות שנים. הוא החזיק מעמד למה כי "ה' עמו". יוסף ידע שה' מנהל אותו ויכל מה דעביד רחמנא לטב עביד" - לא אני מנהל את העולם. ולבסוף? התגלה כי הצרות רק הועילו לו להרויח כפל כפליים.

(להגיד)

מן הראוי להסמיך לכאן מה שמביא בספר ציוני תורה בשם אחד מהצדיקים, שביאר, שספר השל"ה הק' עה"ת מחוברים ג' הפרשיות וישב, מקץ, ויגש, לפרשה אחת שלימה, ומה הטעם? וביאר, עפ"י המסופר על הרה"ק בעל ה"ישמח משה" זי"ע, שנוהג היה שלא ללמוד מסכת בבא בתרא אלא אם כן יהיה לו זמן ללמוד מדף כ"ג עד קס"ה ברציפות! ומדוע? מפני שבדף כ"ג מסופר שהוציאו את רבי ירמיה מבית המדרש, ובדף קס"ג מסופר שהחזירו אותו. ולא רצה להפסיק כשרבי ירמיה בחוץ... כן הדבר גם כאן, בפרשת וישב התחיל מכירת יוסף ובפרשת ויגש כבר התוודע אל אחיו, ולא רצה השל"ה הק' להפסיק באמצע.

ויהי כדברה אל יוסף יום ולא שמע אליה (ט, י)

... רשע אומרים לו" מפני מה לא עסקת בתורה? אם אמר נאה הייתי וטרוד ביצרי, אומרים לו: כלום נאה היית מיוסף, אמרו עליו על יוסף הצדיק, בכל יום ויום היתה אשת פוטיפר משדלתו בדברים... ולא רצה לשמוע אליה, נמצא וכו' יוסף מחייב את הרשעים" (יומא לה, ב)

לכאורה, שואל רבי איצ'לה בלור, תשובת הרשע אינה מובנת כלל. שואלים אותו מדוע לא עסק בתורה, ומה הוא עונה? איך אלמד תורה, הלא "טרוד הייתי ביצרי" - הייתי עסוק בשטויות... נתאר לעצמנו שמשגיח ניגש לבחור בישיבה ושואל אותו: "היכן היית אתמול, מדוע לא באת ללמוד?" והוא יענה: "כבוד הרב, כי" רציתי ללמוד, אבל הייתי עסוק".

- "במה היית עסוק?"

- "ישבתי עם חבורת פרחים על הברזלים ולא יכלתי לעזוב באמצע..."

וכי תירץ הגיוני הוא זה? הלא ההתנשאות שבדבריו כבר גדועה יותר מעצם הטענה!

כדי לשבר את האוזן כמה לכאורה מגוחכת טענה זו, נזכיר מעשה שמספר ה'בן איש חי', על אדם שהגיע אל רב העיירה בערב יום הכיפור ואמר: "באתי לבקש דרך תשובה על מעשה עבירה שעשיתי".

- "מה עשית, איזו עבירה?"

- "כבוד הרב, לא נטלתי מים אחרונים".

נו, טוב, זה באמת לא בסדר, אך עדיין ביטול נטילת מים אחרונים אינו כה חמור"...

- כבוד הרב, לא נטלתי מים אחרונים מפני שגם לא נטלתי מים ראשונים לפני הסעודה".

- "אכלת בלי נטילת ידיים!?"

- "כן".

- "מדוע?"

- "כבוד הרב, אם אני אוכל מאכלי טריפה, היעלה על הדעת שאטול ידיים לפני הסעודה?"

- "אכלת נבילות וטריפות! מדוע? הרי ישנן כל כך הרבה מסעדות כשירות, ומדוע הוצרכת לאכול מאכלי טריפה?"

- כי כל החנויות היו סגורות, זה היה בשבת"...

ואדם זה בא לבקש תשובה על מים אחרונים... וכן, שואל רבי איצ'לה, כיצד זה שעל התביעה מדוע לא עסק בתורה, אומר הרשע: "טרוד הייתי ביצרי" - עברתי עבירות ולא היה לי זמן ללמוד גמרא. איזה מן תרוץ הוא זה?

התשובה היא, שאכן כך הוא: עד כמה שמעשי העבירות גרועים הם, עוון ביטול תורה עולה עליהם בחומרתו! "טרוד הייתי ביצרי" פחות חמור מביטול תורה. לכן, אדם מעדיף שיענישוהו על העבירות שעבר מחמת יצרו, רק שלא יענישוהו של עוון ביטול תורה שהוא החמור מכל!

מנהג האשכנזים שבכל עניין שיש צורך להזכיר שמו של אדם, מזכירים אותו עם שם אביו, כגון כשקוראים יהודי לתורה אומרים: "יעמוד יוסף בן יעקב" וכן על הקבר כותבים: פה נטמן ראובן בן יעקב" וכו'. המקום היחיד שמזכירים את שם האמא הוא בתפילה על החולה.

מדוע?

באר ה'בן איש חי': משום שלאביו יש גם עוון ביטול תורה, משא"כ הנשים שאינן חייבות בלימוד תורה ואין להן עוון זה. לכן כשבאים להתפלל על חולה, מזכירים את שם אימו, כי הזכרת שם האב עלולה לפעמים אף להזיק יותר כי יש בידו ביטול תורה

(ומתוק האור)

התשובה האמיתית לטענת ה"אילו"

היוסף הורד מצרימה ויקנהו פוטיפר סריס פרעה שר הטבחים (לט, א) היצר הרע עובד הרבה עם כוח הדמיון. אחד מן הדמיונות שבהם הוא משתמש הוא ה'אילו'. אצל בחורים מדובר ב'אילו הייתי לומד בישיבה אחרת'.

אילו היו לי יותר כשרונות'. אילו היה לי חברותא אחרת' או 'אילו הייתי גדל בבית אחר', אילו הבנים היו יותר מוצלחים ורגועים... איש איש ונסינותיו וה'אילו' שלו.

הנסינון של יוסף הצדיק הוא מורה דרך להתמודדות עם היצר הרע של 'אילו'. הוא מדריך אותנו כיצד לחשוף שהכל דמיון אחד גדול ולפוגג את כח היצר. ליוסף הצדיק היה את ה'אילו' הגדול ביותר בהיסטוריה:

יוסף נפל בבת אחת מאגרא רמה לבירא עמיקתא – עד גיל שבע עשרה הוא היה מרופד בתנאים הטובים ביותר שהיו בתבל. הוא גדל בחממה רוחנית שאין כמותה. הוא מצד עצמו היה נשמה גבוהה – זיו איקונין שלו דומה ליעקב, אביו היה יעקב אבינו, אמו – רחל אמנו. יעקב אבינו היה עם הרב'ה שלו וגם החברותא, והעביר לו את כל מה שהוא למד משם ועבר. אין מצב מושלם יותר מן המצב הזה. לא מדובר כאן רק בישיבה טובה וחברותא טובה אלא משהו שהוא הרבה מעבר לכך ואין לנו מושג בו. יוסף צועד במסלול של גדילה, ובדרך הטבע הוא עומד לצמוח לתנא אלוקי.

והנה בגיל שבע עשרה, בבת אחת – טאראח. נפילה עצומה אל התנאים הקשים ביותר שיכולים להיות בתבל. לא מדובר שמצא את עצמו לפתע בישיבה סוג ג' עם בעיות של חברותות וחברים, אלא שהגיע למקום שאין בו לא ישיבה ולא בית כנס, לא טלית ולא תפילין, לא חומש, לא משנה ולא גמרא. הוא מגיע למצרים, הנקראת 'ערות הארץ', מוקד הטומאה, מקום שיש בו עבודה זרה, גילוי עריות וכשפים.

הוא עצמו נמצא בבית פוטיפר וסובל נסיונות נוראים מאשת פוטיפר. במשך תקופה ארוכה הוא נאלץ להתמודד עם פתויים איומים מהבוקר עד הלילה. לאחר מכן הוא נכלא למשך עשר שנים בבית סוהר, בתוך בור אפל. אין מדובר כאן בתנאים שזוכים להם בימינו אסירים פלשתינאים. בתהלים (קה, יח) מתוארים התנאים הקשים שהיו לו: "עיני כבבל רגלו ברזל באה נפשו".

באותם ימים לא היה טלפון או פקס. שום תקשורת עם בית אבא לא היתה לו. יתרה מזאת, מצרים היתה מקום שבדרך הטבע לעולם לא יוצאים ממנו, ויוסף לא ידע אם קיים סיכוי כלשהו שאי פעם יראה את אביו ואחיו.

היצר הרע מפתה אותו: אתה בחור מוכשר, יפה תואר, תפתח חיים חדשים, תבנה קריירה! אך למרות הכל ממשיך יוסף לעמוד בצדקותו!

ואז בא היצר הרע ומתחיל לטעון את טענות ה'אילו' – אילו הייתי נשאר בבית של יעקב, איזה שטייגען היה לי... הייתי מלאך אלוקים... מה רוצים ממני כעת? למה כבר אפשר להגיע בתנאים כל כך קשים??

גם אם יוסף עצמו לא חשב על כך, אכחשו היינו חושבים כך במצב כזה.

מהי האמת שמהווה תשובה לטענת ה'אילו' שטען היצר הרע ליוסף? בפרשת פנחס מפורטים כל יחוסיהם של ישראל: "חונן משפחת החנוכי לפלוא משפחת הפלאי" (במדבר כו, ה), בכל משפחה יש תוספת של יו"ד בראש וה"א בסוף. רש"י הקדוש נותן טעם בדבר: "לפי שהיו האומות מבזין אותם ואומרים: מה אלו מתיחסין על שבטיהם, סבורין הם שלא שלטו המצריים באמותיהם, אם בגופם היו מושלים קל וחומר בנשותיהם, לפיכך הטיל הקדוש ברוך הוא שמו עליהם, ה"א מצד זה ויו"ד מצד זה, לומר: מעיד אני עליהם שהם בני אבותיהם".

מצרים מכונה 'ערות הארץ'. כאשר הגיעה לשם שרה, מיד לקחו אותה למלך, ואברהם ידע לצפות זאת, משום שהנהגה במצרים היה שאם אשת איש מוצאת חן בעיני המלך – הורגים את בעלה. שם היו בני ישראל! נתונים בטומאה הגדולה ביותר שקיימת בעולם.

אם לא די בכך, הם היו עבדים של המצרים. מי שקצת מבין את משמעות המושג 'עבדים' שכיום אינו מצוי, יודע כי בעבד יכול האדון לעשות כל מה שהוא רוצה בלי לתת דין וחשבון לאף אחד. הוא יכול להטביע אותו, לחנוק אותו ולעשות לו כל מה שעולה על דעתו. כך בכל העולם, ובמצרים – על אחת כמה וכמה, עבדים במצרים נחשבו לאבק אדם.

לפיכך, אך שבעיה שאורגה העולם ביזו את ישראל ואמרו להם: אתם מתיחסים למשפחות ולשבטים... הרי אם בגופכם שלטו המצרים – בנשותיכם על אחת כמה וכמה.

אך התורה מעידה שבני ישראל היו כולם מיוחסים, וכולם כשרים – שבטי ק-ה עדות לישראל. המצרים לא פגעו בשום בת ישראל לרעה ולא טימאו אותה, מלבד אחת שפרסמה כתוב – שלומית בת דברי. כולם אהובים, כולם ברורים. לעניות דעתי, זהו נס שמבחינה מסוימת הינו הרבה יותר גדול מקריעת ים סוף, שכן קריעת ים סוף היה נס של לילה אחד, והנס הזה חל יום יום, לילה לילה, כפול שש מאות אלף איש! נסו להכפיל את זה בשלוש מאות ששים וחמישה ימים בשנה, ואת התוצאה במאתיים ועשר שנות שיעבוד... בכל הזמן הזה – אחת הייתה ופרסמה הכתוב!

איך ארע הנס הגדול הזה?

זמן רב לפני בוא בני ישראל למצרים שלח הקב"ה לשם את יוסף הצדיק. יוסף עמד מול פתויים נוראים של אשת פוטיפר. הנסינון היה עד לב השמים, וכשהו אעמד בזה הוא הכניס כוח של קדושה לכל עם ישראל.

זהו שאמר יוסף: "כי למחיה שלחני אלקים לפניכם" – למחיה רוחנית. הוא העניק להם כח לעמוד בנסינון.

ה"שפת אמת" העיר הערה נפלאה על הפסוקים.

נאמר: "ויוסף הורד מצרימה ויקנהו פוטיפר סריס פרעה שר הטבחים... ויהי בבית אדניו המצרי (לט, א-ב). מה בא הכתוב להדגיש במילים "ויהי בבית אדניו המצרי" לאחר שכבר אמר התורה שהיה שם?

תמימה זו חוזרת ונשנית גם כשהגיע יוסף לבית האסורים. הכתוב אומר "ויתנהו אל בית הסהר", ומיד חוזר ואומר "ויהי שם בבית הסהר" (שם, כ), ושוב אנו תמהים – מדוע? הרי כבר אמרנו שהוא הגיע לשם!

אלא, שאדם אחר היה שוגה בחלומות של 'אילו' – אילו לא היו אחי מורידים אותי לכאן... אילו יכולתי לחזור אל אבי יעקב... אך יוסף לא נתן לעצמו לעשות זאת. הוא אמר: בלי חלומות וכלי דמיונות. העבודה שלי כעת היא: 'ויהי שם'! הקב"ה שם אותי בבית פוטיפר, למרות הנסינון שיש בו, כי פה העליה שלי, כאן ה'שטייגען' שלי. לאחר מכן הוא הוביל אותי לבור האסורים, וזה תפקידי.

יש אנשים שאוהבים להזכר: פעם היו לי תנאים טובים... פעם יכולתי לגדול... יש כאלו שמדמיינים את העתיד – בישיבה קטנה אתחיל ללמוד... כעת אני בשידוכים, אחרי החתונה אתפוס את עצמי... יוסף מלמד אותנו: "ויהי שם" – למקד את המאמצים בתפקיד שנתן לנו הקב"ה כעת!

קורה לפעמים אצל אברך שהאשה חולה ואינה מתפקדת רח"ל או שהילדים חולים, והוא נאלץ לבלות לילות שלמים בבית חולים. במצב כזה אפשר להכנס לתסכול – מה עם השטייגען?

עלינו לדעת שיש שטייגען של סטנדר ויש שטייגען שעושים בבית חולים. כל תפקיד שנתן לנו הקב"ה הוא הזדמנות לעליה רוחנית. אדם יכול לעבוד בכל מצב. השטייגען של יוסף התחיל אצל יעקב אבינו, אך לאחר מכן השטייגען שלו היה לעמוד בנסינות של בית פוטיפר ושל בית סוהר עם אמונה וביטחון, כששם שמים שגור על פיו. לכל שלב יש את הנסינות שלו.

פעם אמר לי אברך: התנהלות בבית דורשת הרבה סבלנות כלפי האשה והילדים, ואני מרגיש שאני לא תמיד עומד בנסינון הזה.

אמרתי לו: יש לך טעות יסודית בכל הגישה. אתה התרגלת לחשוב, שאדם יורד לעולם לעשות שטייגען – עם הגמרא והסטנדר והחברותא, והאשה והילדים הם הנסינות של החיים. אך האמת היא, שהאשה והילדים הם השטייגען של החיים. זו העליה הרוחנית של האדם! כל מצב עם הקשיים שלו מזמן לאדם תפקיד שהקב"ה רוצה ממנו. לפעמים תפקידו הוא להרגיע את הילד או את האשה.

זהו הלימוד הגדול מיוסף הצדיק: דוקא שם, בחושך, היה לו תפקיד לבנות את כלל ישראל.

לכל אחד בעולם יש תפקיד – שאף אחד אחר אינו יכול לעשות! לפיכך נברא האדם יחיד. גם בחור שנדמה לו שיש לו את המידות הקשות ביותר בעולם ותאוות רעות, וגם בכשרון הוא מוגבל – יש לו תפקיד מסויים שאותו לא יכול לעשות לא החפץ חיים ולא רבי חיים עוזר, ולא רבי אהרן לייב, וגם לא משה ואהרן. אחרת הוא היה מיותר פה ולא היה נברא. ההתמודדות הללו הן קידוש השם שהוא, ורק הוא, יכול להביא.

(רבי אליהו דיסקין – דורש טוב)

"עצת ה' היא תקום"

יוסף סיפר לאחיו על חלומותיו. התקוממו: "המלך תמלך עלינו [בהסכמתנו], אם משול תמשול בנו" [בעל כרחנו] (בראשית לו, ח). ומכרוהו לעבד, באמרו "ונראה מה יהיו חלמתיו" (שם, כ). ומה, בסופו של דבר? לא זו בלבד שלא מנעו קיומם, אלא שעל ידי המכירה נסתבכה המלוכה! "ואתם חשבתם עלי רעה, אלקים חשבה לטובה!" (בראשית כ).

פרעה שמע מאצטגניניו שעתיד להולד מושיען של ישראל וילקה במים [במי מריבה], ואמר: "הבה נתחכמה לו", למושיען של ישראל. גזר "כל הבן הילוד היאורה תשליכהו". ולבסוף, על ידי גזרה זו עצמה, גדל בארמונו את משה רבינו, ושם למד טכסיסי מלכות (ראב"ע שמות ב, ג)!

והספור הידוע בגמרא (שבת קט ע"א) ביוסף מוקיר שבת, שהחוזים בכוכבים הודיעו ולשכנו הנכרי עתיר הנכסים שיוסף ינחל כל רכושו. מה עשה, מכר כל אשר לו, את האחוזות והנחלאות, הבתים והטירות, התבואה והסחורות, והמיר הכל במרגלית יקרה. כדי שלא לאבדה, טמנה בכובעו. כשעבר על הגשר באה רוח והעיפה כובעו לנהר, בא דג ואכלו. עלה הדג ברשת בערב שבת לנפות ערב. אמרו: "מי יקנה בכזו שעה", והשיבו: "יוסף מוקיר שבת!" קנאו ומצא את המרגלית. מכרה בשלש עשרה עליות מלאות דינרי זהב. אמר לו אותו סבא [אליהו הנביא (תוספות חולין ו ע"ב)]: מי שמלוה לשבת, השבת פורעת לו!

הנה, אילו לא היה אותו נכרי מוכר כל נכסיו ומשקיע תמורתם במרגלית, איך היה יוסף זוכה בכל הנכסים הפזורים? נמצא, שכאשר בקש להפיר את הגזרה פעל למעשה בשליחות עליון!

ובענין זה - רבותינו נתנו טעמים רבים, מדוע קוראים בספר יונה ביום הכפורים בין הערביים, בשעה הדוחקת והקובעת ביותר בשנה. גם רבנו ה"חפץ חיים" זצ"ל נדרש לכך ("שער הצינון" תרכ"ו), וכתב, שספר יונה בא לומר שאין אדם היכול לברוח מה', ועצת ה' היא תקום בכל מקרה. וכן אמרו בירושלמי (סוף מסכת ברכות) "ואתה מרום לעולם ה'" (תהלים צ"ב, ט), לעולם ידך על העליונה!

ויותר מכך - אשאל שאלה: אילו היה יהודי גדול, צדיק ובעל רוח הקודש, ה"חפץ חיים" למשל, מגיע לעיר זרה במדינה זרה, עיר של פריצות והוללות. פריז, למשל. למרות ששמעתי שפריז מלאה ביראת שמים. כי יהודים רבים הגיעו אליה, והשאר שם את היראת שמים שלהם. אבל זה רק משל. והיה הולך בשדות שאנס אליזה ומכריז: "בעוד ארבעים יום פריז נהפכת". האם היה סיכוי שמישוהו ישים אליו לב? שיקבל איזו פינה בעתון?

יונה הנביא נשלח להחזיר את נינוה בתשובה, כי הקדוש ברוך הוא חס על מעשה ידיו. פחד יונה שאכן יחזור, ותשובתם תעורר קטרוג על ישראל. לכן החליט לערוק ולברוח. ניח שהיה הולך, וקורא את קריאתו, איזה הד היה לה? היו מושכים בכתפיהם וממשיכים במעשיהם. ככלות ארבעים הימים היו נבלעים באדמה, אות לבני מרי. והי המתברר למפרע שחשש שוא חשש, ולא התעורר כל קטרוג על העם. אדרבה, יכול היה להשתמש בענשם כאזהרה לישראל, ככתוב: "הכרתי גוים נשמו פנותם החרבתי חצותם מבלי עובר, אמרתי: אך תיראי אותי, תקחי מוסר" (צפניה ג, ו).

ובענין זה - מסופר, שסוחר יהודי המתגורר בסין החליט ליבא בעצמו סחורות מאירופה. הפליג ויצר קשרים עם יצרנים וספקים, ולפני שובו נסע לראדין לקבל ברכת ה"חפץ חיים". הציג עצמו: מסין הגיע. סין, בקצה העולם. "מה נשמע בסין", התעניין ה"חפץ חיים". נאנח: "העניינים יגעים. היהודים מפוזרים. אין חינוך יהודי, אין שחיטה כשרה, יש נסיונות קשים בשמירת השבת, השם ירחם".

ה"חפץ חיים" לא התפעל. ענה: "צרתכם צרת רבים בדורנו, בקהילות רבות, מאוסטרליה ודרום אפריקה ועד לדרום אמריקה וצפונה. חברתי עבורם את ספרי "נדחי ישראל". קח עמך כמה ספרים, תפיץ אותם בסין. הם מורים איך להחזיק נעמד בתנאים קשים - ומה עוד נשמע בסין?"

תמה: על מצב היהודים כבר ספר, על מה עוד ידווח? אמר: "זה כמה שבועות שיצאתי משם -

"אבל לפני שהפלטת, על מה דברו שם. על מה דווחו העתונים? ענה: "הסינים בנו סכר ענק, שפינה עמק שלם להתישבות חקלאית. אבל הסכר נבנה ברשלנות ומסת המים הכבירה ערערה אותו. הוא קרס, ומאה אלף סינים טבעו למוות!"

ה"חפץ חיים" הזדעזע: "אוי ואבוי. מידת הדין מתוחה, עד לסין הגיעה!" "הרב, מותר לשאול שאלה?"

"ודאי".

"כשספרתי על מצבת העגום של היהודים, הגיב הרב בהשלמה. וכשספרתי על טביעתם של קולים, אכרים סיניים, מזדעזע הוא כל כך?"

"ברכות יחולו על ראשך! אמור לי, בורשא היית?"

"ודאי!" לראדין, מגיעים דרך ורשא.

"כמה יהודים גרים שם, ומה חלקם באוכלוסייה?"

תמה, אבל ענה: "מספרים שכשלוש מאות אלף יהודים, מתוך כמיליון תושבים"

"כן", אישר ה"חפץ חיים", "כך אומרים. אמור נא, אילו היית רואה אדם עומד בככר העיר ונואם באידיש, אל מי היה פונה?"

"מה השאלה, ליהודים העוברים ושבים!"

"אבל בעצמך אמרת שאינם אלא מיעוט!"

חיך: "אכן, הגויים הם הרוב, אבל אינם מבינים אידיש. אם דיבר באידיש, ליהודים דיבר".

"כדברייך", הנהן ה"חפץ חיים". "אם כך, הלא תבין. שטפון הגורף מאה אלף יצורי אנוש, מי במוחו? מי יתבונן בו ומי ידעזע ממנו. הסינים? הרי אינם מבינים שפה זו! אם כן, אל מי פנו, למי אותתו? לנו! אבל אנו, בראדין אנו. ומהיכן נדע על האיתות, איך נשמע אל הנאום השמימי? הביאוך הנה, שתספר אודותיו..."

זה המבט הנכון, המפוכח. המבט של ה"חפץ חיים" זצ"ל!

זה מה שהיה קורה, אילו מילא יונה את שליחותו.

אבל הקדוש ברוך הוא אכן ביקש שבני נינוה ישובו בתשובה. ולכן, לכאורה, אין סיכוי.

ברח יונה.

ה"חפץ חיים" זצ"ל!

זה מה שהיה קורה, אילו מילא יונה את שליחותו.

אבל הקדוש ברוך הוא אכן ביקש שבני נינוה ישובו בתשובה. ולכן, לכאורה, אין סיכוי.

ברח יונה.

"נכאת וצרי ולט"

יום אחד פגש בי ר' יצחק וידר, יהודי בני ברק, חסיד בורשא. סיפר לי סיפור אודות דין תורה מעניין שבא לפני הגאון רבי שלמה קלוגר זצ"ל מברודי. (היה זה לפני הגאון המהרש"ם מברעזאן, ומופיע בשו"ת מהרש"ם) ומעשה שהיה, כך היה.

פרנס הקהילה זומן ללשכת המושל. זימון כזה לא בישר טובות. עלה, וחששו התאמת. המושל הודיעו שגדוד צבא עומד לערוך אימונים במחוז, ויהודי העיירה נדרשים לארח את החיילים, חייל ושנים במשפחה. חשכו עיניו: לארח בריון גוי בבית, על הליכותיו ושפתו ההמונית וגדופיו הנוראים. להאביסו, ולהשביע רצונו, שאם לא כן מי יודע כיצד יביע מורת רוחו. ובבית נערות צנועות. בקצרה, בשורת איוב. אבל גזרת המלכות היא. כינס את יהודי העיירה והודיעם.

הידיעה הממה, אבל היו ביניהם חסידים שהתעשתו מיד: "נפנה אל הרבי, ויעתיר להעביר רוע הגזרה!" היו שם 'מתנגדים' שהתייחסו בספקנות, אך מובן שלא התנגדו.

הגיעה המשלחת אל הרבי, שנענה: "כמה שווה עבורכם להעביר רוע הגזרה?" אמרו: "כל מחיר, רבי!" מלבד הפגעים הרוחניים, הרי 'הארוח' יעלה הון עתק! אמר הרב: "אני אוסף עתה כספים למצוה רבה של פדיון שבויים. אם תתנו לי אלף קרונות - אלף כתרם, המטבע האוסטרית - תושעו!"

אורו עיניהם. אם יחלקו סכום זה בין המשפחות, יצאו מורוחים. שבו לעיירתם ובשרו על הישועה. החסידים שמחו, וה'מתנגדים' פקפקו.

בטחו החסידים בכוחו של רבם, והציעו עסקה: יתנו הכל את חלקם, ואם הרבי לא יפעל לבטול הגזרה יחזירו להם החסידים את כספם!

היתה זו הצעה שאין לסרב לה. שבה המשלחת אל הרבי וצורו הכסף בידה. שמח והבטיח שבזכות המצוה "שאיין לך מצוה גדולה כמוה" ומצוות אין ספור כלולות בה (רמב"ם הלכות מתנות עניים פ"ח ה"י) לא יהיו הם שבויים בכף אורחיהם.

כעבור ימים מספר נקרא פרנס הקהילה אל המושל. הודיעו שהגיע מכתב המבטל את התכנית הקודמת. האימונים לא יתקיימו במחוז זה, וגזרת הארוח בטלה. לחסידים היתה אורה ושמחה וששון ויקר. אחת היא, אם פעל זאת רב או זכות המצוה פעלה.

ה'מתנגדים' לא ויתרו. עלו אל המושל, ובקשו לראות את המכתב שהגיע מעיר המלוכה. עיינו בו ומצאו, שנכתב לפני שבועיים ימים והתמהמה בשיגורו וכדרכי הדואר. הווה אומר, שהגזרה בטלה עוד לפני שהיו אצל הרבי. הווה אומר, שלא הרבי פעל את הישועה.

תבעו שהחסידים יעמדו בדיבורם וישיבו להם את כספם.

החסידים טענו שהרבי צפה הכל ברוח קדשו, וביטל את הגזרה בשרשה עוד לפני בואם. ה'מתנגדים, בטלו ולעגו, והעיירה היתה כמקחה. החליטו להגיש תעצומותיהם לפני הגאון רבי שלמה קלוגר זצ"ל. אבל לפני כן, הצהירו נציגי ה'מתנגדים': "רבי, אין רצוננו בפשרה אלא בדין תורה, ונבקש לדעת 'מהיכן דנתנו', מה מקור הפסק!"

שמע את טענות הצדדים, ואמר: "דינו לבקר משפט (ירמיה כא, יב), שובו מחר".

הזכיר ה'מתנגדים': "אך ורק דין תורה!"

מוסכם.

למחרת התיצבו, והרב פתח: "התנ"ך, הוא מקור מספק?"

בלי ספק.

"ובכן, הבה נלמד פרשה בנביא (שמואל ב, ו). דוד המלך ביקש להעלות את ארון הברית מקרית יערים לירושלים. נהג בו עוזא שלא בכבוד הראוי, וה' המיתו. כיון שכך, פחד דוד מקדושת הארון, מי יוכל להזוהר בו, והביאו לבית עובד אדום הגיתי שהיה לוי, וראוי לשרת לפני הארון. ראה דוד שבית עובד אדום הגיתי התברך בעבור ארון האלקים, והעלהו לירושלים. עד כאן, דברי כתוב.

ואמרו בגמרא (ברכות סג ע"ב): מה היא ברכה שברזו? זו חמות [הינו אשת עובד אדום] ושמונה כלותיה [הנשואות לשמונה בניה] שילדו ששה ששה בכרס אחד. שנאמר (דברי הימים א, כו) "ולעבד אדם בנים שמונה כי ברכו אלקים, ששים ושנים לעבד אדם". כלומר, היא וכלותיה ילדו ששה בכרס אחד

הרי חמשים וארבע, ועם שמונה הבנים מנו ששים ושנים.

הבה נתבונן. כמה הם ריחי לדה, תשעה. ויש מיעוט, היולדות לשבעה (יבמות לו ע"א). וכמה זמן היה הארון בבית עובד אדם הגתי, פסוק מפורש הוא: "וישב ארון ה' בית עבד אדם הגתי שלושה חדשים ויברך ה' את עבד אדם ואת כל ביתו" (שמואל ב' ו', יא), פרש רש"י: אשתו ושמונה כלותיה ילדו ששה בנים בכרס אחד - "ויגד לדוד לאמר ברך ה' את בית עבד אדם ואת כל אשר לו בעבור ארון האלקים, וילך דוד ויעלהו עיר דוד בשמחה" (שם, יב).

והנה, אם ילדו כעבור שלושה חדשים, הוברר למפרע שהתעברו חצי שנה לפני כן. אם כן, מה הראיה שבית עובד אדם התברך בעבור ארון הברית? על כרחך, שהקדוש ברוך הוא מכין הברכה והישועה מראש כשכר עבור מה שיעשה בעתיד, ובפועל בא השכר לאחר המעשה הטוב -

כך בבית עובד אדם, וכך בעניינכם. שנתתם עבור פדיון שביים, והרבי התפלל, ובאה הישועה. וגם אם הוכנה מראש, עבור המצוה והתפלה הוכנה!"

נעניתי ואמרתי: "נאה פסק, אך מזלם של החסידים שהיו מוחזקים בכסף, והמתנגדים בקשו להוציא מידם..."

ר' יצחק וידר נדרך: "מה מבקשים אתם לרמוז, שאם המתנגדים הבטיחו ועדיין לא נתנו חלקם, לא היו החסידים יכולים לתבוע מהם?!"

אמרתי: "יכולים היו לטעון שאין משם ראייה. כי בתלמוד הירושלמי (יבמות פ"ד הי"ב) ובמדרש (במדבר רבה ד', כ. שיר השירים רבה ב, יח) אמרו, שילדו שנים בחודש, ששה בשלושה חדשים. ואם כך, אין משם ראייה" -

ומהרני להרגיענו: "אבל היסוד, נעמד של ברול! ואביא לך ראייה. ספרו בגמרא (כתובות סד ע"ב): מעשה בעני אחד, שבא לפני רבא. שאלו: במה אתה סועד? אמר לו: בתרנגולת פטומה, ויין ישן. אמר לו: ואיך חושש להטיל עצמך על הצבור. הרי מקושיש אתה נדבות למחיתך, מי התיר לך להרגיל עצמך בכאלו מותרות על חשבונם? אמר העני: וכי הבורא אני אוכל, משל הבורא אני אוכל! שלמדנו: "עני כל אליך ישברו ונתן להם את אכלם בעתו" (תהלים קד, כז), 'בעתם' לא נאמר, אלא 'בעתו', מלמד שכל אחד ואחד נותן הקדוש ברוך הוא פרנסתו בעתו!- אדחכי, בינתיים, הגיעה אחותו של רבא שלא ראה אותה שלש עשרה שנה, והביאה איתה תרנגולת פטומה ויין ישן.

אמר רבא: "מאי דקמא". פרש רש"י: מה דבר זה שארע לפני עתה, שלא הייתי רגיל בכך. שבאה זו לכאן ותרגולת ויין ישן בידה. "נעניתי לך", דברתי יותר מדאי, "קום אכול!"

עד כאן דברי הגמרא. ואני שואל: יש כאן אשה שזכתה שאחיה הוא רבם של ישראל, עומד בראש הסנהדרין (כמבואר בקונטרס הסמיכה לרלב"ה, אלא שלא היה להם דין בין דין הגדול, ראש לכל החכמים (יומא נג ע"ב), חכם ועשיר (מועד קטן קח ע"א), גדול בנגלה (ערובין כט ע"א) ובנסתר (סנהדרין סה ע"ב) -

ואינה מתראה אתו - לא חודש וחודשיים, לא שנה ושנתיים - שלוש עשרה שנה! כנראה שהתגוררה ברחוק מקום.

ומה ארע כעת? כנראה שתקפו עליה געגועיה.

והחליטה שלא תבוא בידיים ריקות. נשאה עמה תרנגולת פטומה, ויין ישן.

מתי יצאה לדרך? לפני ימים. ומתי הגיע העני? לפני דקות. ואיך הגיעה האחות בדיוק עתה, הזדמנה ברגע הנכון, ובידה התשורה המותאמת? "מאי דקמא!"

איזה תזמון!

ומוכח בעליל, שממרום מכינים מראש כל הנצרך, שיעיג ברגע הנכון! -

והוספת: "בין אם המקור ליסוד זה מהגמרא, בין אם מהנביא, ליכא מידי דלא רמיזא באורייתא, אין לך דבר שאינו רמוז בתורה!"

והיכן, כאן בפרשתנו. בענין מכירת יוסף.

האחים מתנכלים ליוסף להורגו, בחסדי שמים מתערב ראובן ומצילו מידם, משכנעם להשליכו אל הבור. יהודה מציע למכורו לארחת ישמעאלים מזדמנת - השתלשלות מקרים אקראית. והנה מתברר שהשירה לא נושאת נפט ועטרון, אלא נכאת וצרי ולוט, שלא יסבול אותו צדיק מריח רע אלא אדרבה, ישיב רוחו בבשמים משובבי נפש!

מתי יצאה השירה מגלעד, מתי רכשה והטעינה מטענה -

אבל במרום מכינים הכל, לזמנו ברגע הנכון!

"זה פתרונו"

ידועה השאלה, שר המשקים ושר האופים חלמו חלומות כענין עבודתם. האחד חלם שהוא סוחט ענבים עבור כוס פרעה, והשני שהוא נושא סלי מאפה על ראשו. שמע יוסף, ופתר לשר המשקים לטובה, שבעוד שלושה ימים, כמינין שריגי הגפן שראה, ישיבו פרעה לשרת לפניו. ולשר האופים פתר שבעוד שלושה ימים כמינין הסלים שראה יתלהו פרעה. כיצד ידע לפתור לזה לרעה ולזה לטובה?

כאמור, ידועה השאלה ותשובות רבות לה, וכולן נכונות. אבל אנו, להרגלנו, חותרים לתשובה מחיבת, שתזעזע ולו במעט את שיון הנפש. שתבקיע ולו כסדק את שריון האדישות.

וכהרגלנו, נפתח בספור.

איכר צרר יבולו בשק, כתפו על שכמו והלך למכרו בעיירה הקרובה, להרויח כמה פרוטות. רוח נעימה נשבה, וכובע הקש רחב התיטורא הצל מפני קרני השמש היוקדת. הדרך השתרעה לפניו למלא העין, והיה לו פנאי למכביר לחשוב. וכפי שנראה, בחור הוגה היה.

אמר לעצמו: אשרי שיש לי רגלים, להלך בהן לעירה.

ואשרי שיש לי כתף, לכתף עליה את השק הכבד.

ואשרי שיש לי גב, לתמוך את השק הכבד.

אבל ראש, למה?!

חשב וחשב, ואשריו, שהדרך ארוכה. יכול היה להקדיש זמן רב למחשבה. הפך בה והפך בה, יגע ומצא: ודאי, מה השאלה -

הראש, לחבוש עליו את הכובע הרחב, להגן מפני קרני השמש הקופחת!

ואם זו המסקנה אליה הגיע, באמת לא היה לראשו כל שמוש אחר!

אנו, הרי יודעים עבור מה נועד הראש -

"שיר המעלות, אשרי כל ירא ה' ההלך בדרכיו. יגיע כפיך כי תאכל, אשריך וטוב לך" (תהלים קכח, א-ב). ודרשו רבותינו: "גיע כפיך", ולא יגיע מוחך. וכבר דרש רבנו ישראל מסלאנט זצ"ל ("אור ישראל" אגרת טו) שירגיל האדם עצמו לעסוק במלאכתו ובמסחרו וראשו יהיה שקוע בתלמודו.

וכבר היה מעשה -

בחור בן עליה, מתמיד ושקדן, בנה ביתו. חותנו הבטיח נדוניה נאה, וחמש שנות מזונות. נצל האברך את שנות השבע לשקוד על דלתות תורה, הרחיב ובסס ידיעותיו. בנתיים גדלה המשפחה, ושנות המזונות כלו. בקש את כספי הנדוניה, וחפש מלאכה נקיה וקלה, שתאפשר לו להמשיך ולשקוד על התורה במדת האפשר. יגע ומצא: ירכוש סוס ועגלה ויהיה לעגלון. יסיע אנשים ויוביל משאות.

לא עשה את הצעד בטרם נסע לרבו, לקבל רשותו וברכתו.

שמע הרב, הסכים וברך.

קנה את הסוס והעגלה, רכש את המקצוע והצליח בו. הסיע והוביל, ונצל את הדרכים הארוכות לשנון מזמורי תהילים, פרקי משניות ודפי גמרא. לתקופת הימים נסע לרבו. אך ראהו, פסק פסקו: "תמכור את הסוס והעגלה, ותחפש מלאכה אחרת" -

תמה: "הלא הייתי אצל הרב ונועצתי בו, קבלתי הסכמתו!"

ענהו רבו: "אכן כן, אבל לא שערתי בשעתו, שאם תרכוש סוס ועגלה תעשה את מוחך לאורוה!"

איי, כמה אברכים יש, שראשם הוא מסלקת גמ' חים, או קיטון של יעוץ השקעות. קטלוג של ריהוט או מפת מסלולים...

שאלנו שאלה, והנה התשובה -

שר המשקים פעל בידי, סחט ענבים והניח את הכוס על כף פרעה, ניחא. אבל שר האופים השתמש בראשו כבמדף, שלושה סלי חרי על ראשי -

וכי עבור זה נועד הראש?!

וכי עבור זה נועד הראש?!

וכי עבור זה נועד הראש?!

וכי עבור זה נועד הראש?!

וכי עבור זה נועד הראש?!

וכי עבור זה נועד הראש?!

וכי עבור זה נועד הראש?!

וכי עבור זה נועד הראש?!

וכי עבור זה נועד הראש?!

וכי עבור זה נועד הראש?!

וכי עבור זה נועד הראש?!

וכי עבור זה נועד הראש?!

וכי עבור זה נועד הראש?!

וכי עבור זה נועד הראש?!

וכי עבור זה נועד הראש?!

וכי עבור זה נועד הראש?!

וכי עבור זה נועד הראש?!

וכי עבור זה נועד הראש?!

וכי עבור זה נועד הראש?!

וכי עבור זה נועד הראש?!

וכי עבור זה נועד הראש?!

וכי עבור זה נועד הראש?!

וכי עבור זה נועד הראש?!

וכי עבור זה נועד הראש?!

וכי עבור זה נועד הראש?!

המשולח בשמעו זאת, התחיל לצווח "אבער די געלט... אבער די געלט..."

כך המשיך מרן הגרייז"ל זצ"ל לאותו סוחר שהתפעל מן הוורט על "קוה אל ה'" "אבער די געלט, אבער די מסחר..."

יש בנותן טעם להוסיף כאן מעשה בעניני השגחה ובטחון בה'.

לאחר שהיתה שריפה הגדולה והידועה בעיר "בריסק" אשר כלתה הרבה מבתי העיירה עמד אחד בהשטיבל של הבית דין וסיפר לאנשים שעמדו שם, שהוא אחד מאותם אנשים אשר בסביבת מקום מסחרם אירעה הדליקה. שיש לו מחסן עם הרבה סחורה יקרה, וכל אותה העת כשהשתוללה השריפה פחד ודאג על רכושו לכל תכלה אותו האש.

ובשעת מעשה כשאחזה השריפה באותו רחוב שבו נמצא רכושו, אמרו לו כמה אנשים שיתנו לו בעבור סחורתו חמשים אחוז משוויה, אם ימכור להם עתה את סחורתו, ולא הסכים. וכשנתקרבה האש יותר למחסן שבו נמצאת סחורתו, באו והציאו לו עשרים אחוז משווי הסחורה, וגם לא הסכים. ואף כשהגיע האש לאותו בית עצמו והציגו לו עשר אחוז משווי הסחורה לא הסכים.

ואכן להפתעת הכבאים וכל האנשים שעסקו בכיבוי השריפה, נעצרה האש ממש בפתח המחסן של אותו האיש, ויהי לפלא!

וסיפר זאת הסוחר לאנשים שעמדו בפתח בית הדין, כדי להראותם גודל חכמתו ופקחותו, שלא התפתה למכור את סחורתו היקרה בפחות משוויה.

מרן הגרייז"ל זצ"ל שמע מהחדר הסמוך את כל סיפור המעשה שסיפר אותו הסוחר, מיד יצא ואמר לסוחר "הנה כי כן אתה התכוונת לספר את גודל חכמתך ופקחותך, אך האמת שהוא להיפך, ספרת זה עתה את גודל טפשותך. דהא עפ"י השכל לא היה שום צד הצלה לסחורתך כהאש אחזה בתחילת הרחוב, וכל שכן כשכבר אחזה האש באותו הבית ממש, וכל מה שהיו נותנים לך באותן דקות גורליות, היה לך לרווח נקי, והיית צריך למוכרו.

אך זה עתה ספרת דבר אחר והוא "שאפילו אם האדם הוא טיפש גמור, מ"מ אם נגזר עליו שלא יפסיד את כספו לא יפסיד מאומה, אפילו יעשה כל טפשות שבעולם..."

זכה העולם שרבינו הקדוש הגרייז"ל זצוק"ל העלה על הכתב את הביאור הנ"ל, ונדפס ב"חדושי מרן רי"ז הלוי" על התורה [דף נג ע"א]

וזה לשון קדשו שם: "קוה אל ה' חזק ויאמץ לבך וקוה אל ה'. נראה להסביר כוונת הפסוק, כי הכתוב אומר שהתשלום הגדול שיוכח לזה הבעל בטחון הוא שהקב"ה יחזק ויאמץ לבבו ויהי בטחונו עוד יותר גדול ויותר חזק.

ואבאר דברי בדרך משל לשני אחים, אחד עשיר ואחד רש, והאחד העשיר הי' טוב לבב, והעניק מעשירותו לאחיו העני בכל מלוא מדת ההרחבה, הן באכילה ושת"י והן בליבישה ודירה נאה, ושאר דברים, הכל ביד רחבה, עד שלא נשאר בהנהגתם שום חילוק ביניהם.

פ"א אמר העשיר לאחיו העני: אמת כי לא יחסר לך שום דבר, אבל זה בעצמו הוא לא טוב, כי יהי' כל מצרך תלוי בי, וכל מחסורך יהי' נשען על טוב לבי מה שאני אתן לך, ולכן הציע לי כי יקציב למענו סכום גדול, ויעשה לו ממנו עיסקה שימצא בה כל פרנסתו ברווח, ולא יהי' עוד תלוי בו ובטוב לבו.

והנמשל מזה לענין בטחון, שהכתוב מעיד שע"י מדת הבטחון יכולים להשיג כל דבר, כענין שנאמר והתענג על ה' ויתן לך משאלות לבך, ביאור הדבר, שאם תהי' בטחונך בה' כל כך חזק עד שתתענג ע"י זה, אז יתן לך משאלות לבך, וכן הכתובים מעידים להלן גול על ה' דרכך ובטח עליו והוא יעשה והוציא כאור צדקך ומשפטך כצהרים, וכן דום לה' והתחולל לו, שכפי פ"י חז"ל ענין הכתוב שאם יש לאדם שונאים המבקשים רעתו ידום וה' יפילם לפניו חללים חללים, הכל לפי ערך שלימות הבטחון ככה ישלם מאתו ית"ש לפי אותה מדה, וישגי כל משאלות לבו בהרחבה.

אבל האם נוכל לומר גם שהקב"ה ישפיע לו עשירות גדולה עד שלא יצטרך עוד לבטחון, זהו דבר שא"א לאומרו.

כי הנה בחובות הלבבות בשער הבטחון מסביר והולך שמדת הבטחון יתירה בערכה על כך מה שיש בעוה"ז כגון שדות ובתים וכרמים וכל עשירות שבעולם וגם מבעל האלכימיה שבידו להפוך כל מיני מתכות לזהב שכל אלו יש להם פחד מבנ"א ומנגבים וליסטים וש"ד ואילו הבעל בטחון יש לו תמיד מנוחה שלימה ואין לו דאגה משום דבר עיי"ש בדבריו, באופן שהבטחון בעצמו יתירה ערכו על כל עשירות שבעולם, ואיך נאמר שה' ישלם לו בעד מדת בטחונו דבר שהוא פחות במעלה מהבטחון, אלא מה הם התשלומים יותר גדולים שיכולים להשיג ע"י מדת הבטחון הוא שהקב"ה יחזק ויאמץ לבבו ויזכה לבטחון עוד יותר גדול ויהי' עוד יותר מאושר, והן הן דברי הכתוב קוה אל ה' יחזק ויאמץ לבך וקוה אל ה', שבזכות הבטחון יזכה לבטחון עוד יותר גדול וזהו שכרו, ודו"ק, עכ"ל רבנו מרן הגרייז"ל הלוי זצוק"ל זי"ע ועכ"ל.

וזכינו ללמוד בדבריו הקדושים הללו של רבינו הגרייז"ל זצוק"ל, שאמנם כן "שהכתוב מעיד שע"י מדת הבטחון יכולים להשיג כל דבר", והנה רבים מקשים ושואלים: שהנה יש להם [לפי דמיונם] מדת הבטחון, ולא השיגו על ידה כל דבר, והנה בא רבנו הגרייז"ל זצוק"ל וביאר היטב: מה היא זו "מדת הבטחון" אשר על ידה יכולים להשיג כל דבר? - "כענין שנאמר והתענג על ה' ויתן לך משאלת לבך, ביאור הדבר, שאם תהי' בטחונך בה' כל כך חזק עד שתתענג ע"י זה, אז יתן לך משאלות לבך... הכל לפי ערך שלימות הבטחון ככה ישלם מאתו ית"ש לפי אותה מדה, וישגי כל משאלות לבו בהרחבה", עכ"ל רבינו הגרייז"ל זצוק"ל.

(לב שלום)

כתוב בספר צבי לצדיק להרה"ק מבלאז'וב זי"ע בפרשת וישב ע"פ הקדמה ידועה של המגיד הגדול ממעורטש זי"ע, ליישב קושיית המפרשים עה"פ וישב יעקב בארץ מגורי אביו בארץ כנען, שכל זה הפסוק לכאורה מיוחד שכבר כתוב בפ' וישלח שיעקב אבינו נתיישב בארץ ישראל, ויבא יעקב אל יצחק אביו ממרא קרית הארבע היא חברון אשר גר שם אברהם ויצחק, הרי כבר כתוב מדויק היכן ישב וגם הזכר ענין מגורי אביו. והרי לימדנו הבעש"ט שאין פסוק בתורה שאין בה לימוד, א"כ יש ללמוד מה בא זה הפסוק ללמדנו. מלבד מה שביאר הרמב"ן על דרך הפשט, הרי צריך גם למצוא בזה הוראה לעבודת השם.

מעשה היה בימי המגיד שעשיר אחד שנתקרב אליו ירד מנכסיו, ובא לשאול את המגיד איך יזכה לשני שלחנות. כרבינו הקדוש ורב אשי, הרי אמרו חז"ל הרוצה להחכים ידרים, הרוצה להעשיר יצפן, ולכא"ו הדרום והצפון רחוקים מאד זה בזה, ממש כרחוק מזרח ממערב, וא"כ לאיזה צד היה רב אשי מתפלל לדרום או לצפון? והשיב המגיד ברוח קדשו שהעצה לזה שיהיה האדם בעונה ושפלות הרוח בבחינת אין, ומי שהוא 'אין' אין לו קצוות ויכול להיות בשני הצדדים כאחד. כך יזכה לתורה וגדולה במקום אחד, כי דרום וצפון יתאחדו כאחד. וכמו שמצאנו במשה רבינו הענו מאד מכל האדם אשר על פני האדמה, וזכה לשתי שלחנות. וזש"כ 'משמת רבי בטלה ענוה' והוא זכה לתורה וגדולה במקום אחד.

כמו כן אמר המגיד זי"ע שבענייני עוה"ז אי אפשר לאהוב ולירא כאחד, כי כשאדם נמצא בתוקף האהבה אינו מושפע משום יראה, ואם יתיירא ויתפחד מאד מאיזה ענין מפחיד, לא יפעל בו מדת האהבה באותה שעה. משא"כ בעבודת ה' הולכים כאחד אהבת הבורא ויראת הבורא, וכמו שהמשנה ברורה מונה שני המצוות הללו כמצוות תמידיות, הרי שגם בשעה שהוא אוהב יכול לירא וגם בשעה שהוא ירא הוא גם יכול לאהוב. וגם בזה ביאר המגיד שכיון שהשכינה שורה על האדם וכשהוא נכנע בשפלות הרוח, וכיון שהוא בבחינת אין, ממילא אין בו גבול וקץ כלל, ויכול להתדבק באהבה ויראה כאחד, בצפון ודרום כאחד. כי כשאני 'אני', יש גבול קץ ומדה, כשאני 'אני', אין שום צמצום של גבול. וכנודע שתלמידי המגיד היה אסור להם לומר 'אני', אם אמרו 'אני', היו צריכים אח"כ לומר 'אני לא' כמנין פעמים שאמרו 'אני'... וכך יכולים אהבה ויראה להתיישב בלבו של אדם.

ובזה מבאר ה'צבי לצדיק' הפסוק וישב יעקב. כי אברהם אבינו עבד את השי"ת במדת אהבה, ויצחק הלך לצד השני, במדת היראה, הראשון שמחבר שני המדות הוא יעקב אבינו, כמ"ש אלה תולדות יצחק בן אברהם, שהוא כלול מאברהם ויצחק כאחד. ובפרשת וישלח כתוב שיעקב בא אל ממרא קרית הארבע אל המקום אשר דר שם אברהם ויצחק, היינו שיעקב אינו הולך אל המקום אשר דר שם יצחק מצד מדת הגבורה לבד, כדרכו של עשוי שהלך לגמרי לצד הרע שבגבורות דיצחק ולא היה לו שום שייכות לאברהם, וכן ישמעאל לקח צד הרע שבמדת החסד דאברהם ונפל אל הקליפות, אך יעקב אבינו לקח הטוב שבאהבת אברהם והטוב שביראת יצחק ומחבר שניהם בחדא מחתא, וזש"כ 'אל המקום אשר דר שם אברהם ויצחק'.

וזהו 'וישב יעקב', כנודע שמדת התפארת אע"פ שהיא מדה המכרעת אך היא נוטה יותר לצד החסד, וישב יעקב בארץ מגורי אביו, מגורי לשון רבים, היינו הן אביו יצחק והן אביו יעקב, כמבואר בראשונים דברי המדרש שתיבת 'מגורי' בגימ' מספר שנות אברהם ושנות יצחק ושנות יעקב עד לאותו יום, כי אברהם היה חי מאה שנה לפני לידת יצחק, יצחק היה חי ק"פ שנה הרי ר"פ, ויעקב עדיין חי ונבלע בשנות יצחק. מגורי' בגימ' רנ"ט, וחסרים כ"א שנה שהם מחיי יצחק עד לאחר מכירת יוסף כנודע. ויש שהקשו בחשבון זה ואכמה"ל.

ולזאת מגלה הפסוק איך יכולים לחבר שני העבודות כאחד; 'בארץ כנען' לשון הכנועה, כשאדם נכנע ושפל בדעתו, אזי יוכל לזכות למדת אהבה ויראה כאחד. ולכן כתוב 'וישב יעקב' ולא 'וישב ישראל', כי עתה מדבר מענין הענוה והשפלות הרוח בחי' יעקב, עקב ענוה. וממשיך הפסוק 'אלה תולדות יעקב יוסף', פ"י הרה"ק מבלאז'וב שמספר החשבון של 'יראה - אהבה - ענוה' הוא בגימ' 'יוסף הצדיק'. כי כל מה שזוכה יעקב לחבר שני העבודות כאחד, היה ע"י ענוה, ולכן אלה תולדות יעקב יוסף, שיוסף הצדיק בגימ' אהבה יראה ע"י הענוה. זכה רבינו המגיד הגדול זי"ע שכל צדיקי הדורות אמרו תורה ע"פ היסודות שלו בעבודת השם. זכותו יגן עלינו ועל כל ישראל אמן.

(הגרמ"י רייזמן)

אשרי הגבר אשר שם ה' מבטחו

כי אם זכרתי אתך כאשר ייטב לך ועשית נא עמדי חסד והזכרתי אל פרעה והוצאתי מן הבית הזה (מ, יד)

יוסף הצדיק ישב בבית הסוהר במשך שנים עשרה שנה. ברור שהיו טעמים אמתיים משמים לכך שנענש בעונש זה, אך המצרים טענו שנענש משום שביקש לטמא את אשת פוטיפר.

היתה זו עלילת השווא המרושעת ביותר בתולדות העולם. יוסף הצדיק התגבר על יצורו עד שנעשה יותר מלאך מכן אדם. למרות שאשת פוטיפר פתתה אותו לעברה מידי יום בוקר, צהריים וערב, החזיק מעמד ופטפט ביצרו. לכן דווקא הוא, מכל השבטים נקרא בשם יוסף הצדיק, על אף שכל אחיו גם הם היו צדיקים גמורים. דווקא על מעשה זה של מסירות נפש בקדושה ובטרה, אסרו אותו המצרים בבית האסורים.

במשך עשר השנים שבהן ישב יוסף בבית הסוהר, לא חדלו המצרים מלדבר אודותיו ולהעליל עליו עלילות שווא.

וישב יעקב בארץ מגורי אביו

לכית הסוהר של שר הטבחים אינו יוצא משם בחיים. האפשרות היחידה להשתחרר, תתממש במידה שפרעה בעצמו יחון אותו באחד מימי הולדתו.

זהו הנהוג הנהוג בכל ארצות העולם. גם מלכת אנגליה וגם נשיא ארצות הברית משחררים אסירים בימים מיוחדים. אבל את מי חוננים? רק את מי שיש לו אבא עשיר, אח מפורסם או דוד המקושר לשלטונות. הקרובים הם אלו שפותחים במסע שתדלנות, ומשחדים אנשים קרובים למלך שימליצו בפניו לחון את יקירם. אבל מה יעשה מי שאין לו שום פתחון פה לפני המלך? הרי ליוסף לא היה כל קרוב, זייד ומכר במצרים. הוא היה עלול להנמק בבית הסוהר עד יום מותו, לא היה לו שום פתח תקוה. מי בעולם יכול היה לקשר אותו עם פרעה? על פניו הוא נתון במצב של יאוש מוחלט!

והנה לפתע ראה יוסף הצדיק שמתרחשים מאורעות פלאיים. עצם הדבר ששר המשקים ושר האופים חטאו לפרעה, שכעס עליהם עד כדי כך ששלחם לאותו בור בו שהה יוסף – זה כבר פעלא עצום. ולמרות זאת, יוסף לא פנה אף פעם אל מי מהם בשאלה: "אמור לי, בבקשה, כבוד השר, האם יש לך מישהו שמכיר את המלך פרעה ויכול להשתדל עבורי?"

מרב בטחוננו בה' הוא לא שאל כלום ולא בקש כלום. רק בסוף אותה השנה, כשפתר את חלומנו של שר המשקים לטובה, אמר יוסף בלבו: 'ברוך ה' אלקי אבי יעקב, עושה נפלאות גדולות לבדו. איזו השגחה פרטית הוא טובב כדי להוציאני מבית הסוהר! כנראה שהשר הגדול הזה, שבעוד שלושה ימים ישתחרר, עתיד לקשר ביני לבין המלך ולחלצני מהבור. איזו השגחה עליונה, אני כבר רוצה לומר הלל על הנס הגדול הזה. לא הייתי מעלה על דעתי שיווצר עבורי ערוץ תקשורת כזה לפרעה!...

אבל עדיין ניקר בלב יוסף ספק גדול. אמנם התברר לו שהקב"ה רוצה להצילו, אבל לא התברר לו מה נדרש ממנו בעת זו? האם עליו לשתוק ולהמתין עד שישחררוהו, או שעליו לפתוח את פיו, ולומר לשר המשקים שלא פשע במאומה.

בפני יוסף נצבה שאלה גדולה בהלכות בטחון. הוא לא ידע האם במידה וישתוק הוא יהיה בגדר פושע שלא קיים את חובת השתדלות, או שלפי מדרגתו אסור לו לומר דבר, ועליו להותיר את הכל בידי הקב"ה. יוסף דן עם עצמו ולבסוף הכריע שרצון ה' שיאמר כמה מילים של השתדלות לשר המשקים, ולכן הוציא מפיו רק מילים ספורות ותו לא.

לשר המשקים, שבאותם רגעים כה שמח מהבשורה הטובה שהגיעה לאזניו, באמת לא היה אכפת לעשות טובה לבחור הנחמד שפתר את חלומנו לטובה. שלושה ימים חלפו והנה הוא רואה כי הוא יוצא בדיוק ביום שצפה יוסף. מיד מחליטים את בגדי לבגדי שרד, וכבר נותן הוא את הכוס על כף פרעה. הוא רצה להזכיר את יוסף, אבל הדבר נשמט מזכרונו.

כיצד אנו היינו נוהגים לו היינו במצבו של יוסף? מן הסתם היה כל אחד חושב לעצמו, כי אם באמת היה זה רצון ה' שיפנה לשר המשקים, עליו להמתין בדריכות עד שיבוא השליח מבית פרעה ויוציאו לחרות, שהרי הוא קיים את רצון ה', ואם היה חולף יום והשליח המיוחל לא היה מופיע, היה מתחיל לחשוב מה ארע, ומדוע לא הצליח עדיין שר המשקים להביא את בקשתו בפני המלך. אולי פרעה נמצא כעת בסבב פגישות מדיניות חשובות, אולי שר המשקים עסוק כרגע בענינים דחופים שאינם סובלים דיחוי.

גם אם היו חולפים עוד מספר ימים בלא כל התקדמות, הוא היה מתעודד ואומר לעצמו: 'טוב, בן אדם הוא רק בן אדם, אולי שר המשקים חולה. אולי פרעה חולה, אולי הוא יצא לציד ועדיין לא חזר, מי יודע?'

גם אם היו עוברים מספר חודשים, גם אם היתה חולפת שנה שלמה, עדיין הוא היה מייחל לרגע בו ימצא שר המשקים את שעת הכושר ויזכיר אותו לפני פרעה. מדי שנה ביום ההולדת של פרעה, הוא היה מתמלא תקווה, שאולי הפעם זה יקרה, אולי השנה יזכר שר המשקים להזכירו לפני פרעה, ויבקש שיוציא אותו סוף סוף מבית האסורים.

ניתן להניח שבינתיים הוא היה מנסה לאתר איזה שליח, שיזכיר לשר המשקים את הבטחתו. הרי השר כל כך נהנה מפתרון החלום. הרי הוא ממש חיבק ונישק אותו לשמע הבשורה הטובה, בטח יזכיר בסוף, ויזרוק כמה מילים לפרעה...

גם אם היו עוברות שנים רבות, והאסיר האומלל כבר לא היה חושב על כך יומם ולילה – תמיד היה נותן בלבו ניצוץ תקוה שבסופו של דבר יממש שר המשקים את הבטחתו, ויבא להוציאו מעמק הבכא.

ישנם אנשים רבים החווים ציפיות כגון אלו בחייהם. הם מבקשים ממישהו לדבר עם פלוני שיעשה עבורם טובה, ולאחר מכן ממתנינים וממתנינים, בתקווה שאולי הוא יתעורר יום אחד וימלא את מבוקשם.

ומה עשה יוסף במשך כל אותה תקופה?

אומר דוד המלך: "אשרי הגבר אשר שם ה' מבטחו ולא פנה אל רהבים ושטי כזב" (תהלים מ, ה), ואמרו חז"ל (בראשית רבה פט, ג): "אשרי הגבר אשר שם ה' מבטחו" – זה יוסף, ולא פנה אל רהבים – על ידי שאמר לשר המשקים 'זכרתי' ו'הזכרתי' נתוסף לו שתי שנים".

רבים מתקשרים בבאור פסוק זה, שהרי כיצד יתכן שבתחילה נאמר שיוסף בטח רק בה', ולפתע רומז הכתוב שמפני שבטח בשר המשקים נוספו לו כעונש עוד שתי שנים בבית האסורים.

התשובה לכך היא, שבעשר השנים בהן שהה יוסף בבור הוא בטח רק בה', והתפלל בכל יום שיוציאו מבית האסורים. הוא לא ניסה להפעיל שום פרוטקציה או

כדי לשים קץ להוצאת הלעז המתמשכת הזו, נוצר הצורך ליצור חדשות אחרות. לפיכך גלגל הקב"ה את פרשת שר האופים ושר המשקים, כפי שנאמר: "ויהי אחר הדברים האלה חטאו משקה מלך מצרים והאפה לאדניהם למלך מצרים" (בראשית מ, א), ופרש רש"י: "אחר הדברים האלה – לפי שהרגילה אותה ארורה את הצדיק בפי כולם לדבר בו ולגנותו, הביא להם הקדוש ברוך הוא סחרנם של אלו, שיפנו אליהם ולא אליו".

כשנתבונן בהשתלשלות הענינים נבין, כי באותה העת התרחשו במצרים ארועים יוצאים מגדר הרגיל.

הרי שר המשקים של פרעה היה חייב להיות אדם הגון ומוכשר, לא יתכן שמי שמתמנה לשר בממשלת מצרים יתן על כף פרעה כוס יין עם זבוב בתוכה. כמו כן, אין זה בגדר האפשר ששר האופים יגיש למלך עוגה עם אבן בתוכה. כמו כן, אין זה בגדר האפשר ששר האופים יגיש למלך עוגה עם אבן בתוכה. ברור, אפוא, שהיתה זו השגחה למעלה מדרך הטבע. הקב"ה גלגל להשרים לא ירגישו בזבוב ובאבן, ופרעה יקצוף עליהם וישלח אותם למשמר "בית שר הטבחים" (בראשית מ, ג), וכפי שמפרש התרגום "בית רב קטוליא", כלומר, פרעה כה קצף על שני השרים עד ששלחם לבית הסוהר לנידונים החייבים מיתנה.

ניתן לשער כי פרעה תכנן להניח לשניים להתבשל במשך כמה ימים, עד שיחליט מה יעלה בגורלם, אבל בפועל הם ישבו בבית האסורים במשך שנה שלמה. מרגע זה והלא הפסקו המצרים לדבר על יוסף, והחלו לרכל על שני השרים שסרחו. העתונאים התחילו לחטט בעברם ולהעלות באוב פרשיות נושנות. באלו בית ספר הם למדו, באלו אוניברסיטאות הם השתלמו, וכמה סמים צרכו בנעוריהם.

ישנם אנשים המחפשים את האמת, ומנגד ישנם אנשים התרים אחר ידיעות מעניינות ומרעישות. הם קוראים בשקיקה את כל מה שמדפיסים בעתונים, מתוך סקרנות לדעת ולראות מה קורה בעולם. לכן, אפילו אם קוראים הם דברים חיוביים, הם לא חוזרים על ידי כן בתשובה, כי כשאדם קורא רק מתוך התעניינות גרידא, הדבר לא משפיע עליו לטובה.

הדבר נכון לא רק לגבי עתונים. אפילו אם אדם קורא ספר תולדות צדיק מתוך סקרנות לשמה, הוא לא יחזור מכך בתשובה. אבל אם הוא אומר קודם הקריאה: 'רבונו של עולם, הנני מוכן ומוזמן לקרוא בספר הזה, כדי ללכת בדרכי הצדיק!' הוא יעלה מעלה מעלה.

כזה היה טבעם של המצרים. הם עסקו בחדשות מתוך סקרנות בלבד. האם מישהו באמת האמין לעלילה על יוסף? האם למישהו באמת היה אכפת מגורלו? היה זה רק סיפור מעניין שלא חדלו לדוש בו במשך זמן רב. אבל ברגע שציץ ארוע חדש, שכחו את יוסף ועברו לרכל על הפרשיה העכשווית של שר האופים ושר המשקים. את כל זה תכנן הקב"ה, כדי שיפסיקו לדבר על יוסף הצדיק, ואט אט ישכחו את עברו, וכך יהיה מוכן למלוכה.

שר המשקים ושר האופים, כאמור, שהו בבית הסוהר במשך שנה שלמה, כשיוסף משמש אותם בנאמנות, והם נוכחים לראות שהוא אדם ישר, הגון וצדיק. בסוף השנה חלמו שניהם חלומות שונים, וכמובן שגם זה היה בהשגחה משמים.

ויחלמו חלום שניהם איש חלמו בלילה אחד איש כפתרון חלמו המשקה והאפה אשר למלך מצרים אשר אסורים בבית הסוהר. ויבא אליהם יוסף בבקר וירא אתם והנם זעפים" (בראשית מ, ה-ו). מכאן משמע שעד אותה עת הם לא היו זועפים. זאת למרות שאדם שאינו יודע אם מחר עומדים לתלותו או להחיותו, לקברו או להשיבו למשרתו, אמור להיות דואג וזועף, אך מאחר ששהו בבית האסורים במשך שנה שלמה, עם שמש טוב כיוסף הצדיק, הספיקו להרגע מעט.

ברם באותו בוקר נראו שניהם זועפים באופן יוצא מגדר הרגיל. מה גם שבדרך כלל שר בממשלה לעולם אינו מראה פנים זועפות. שר הוא דיפלומט. את כל מה שהוא מרגיש הוא שומר בפנים, וכלפי חוץ מציג את ההפך. אם הוא שונא אותך, הוא מחייך אליך. אם כואב לו משהו, הוא טוען שהוא בריא כמו שור. אבל באותו בוקר הראו שני השרים ליוסף פנים מכורכמות. וגם את זאת גלגלו משמים, ששר המשקים ושר האופים לא שלטו בעצמם, וכך יוסף, שמונה לשרתם ולדאוג לרווחתם, התעניין בשלומם ושאלם: "מדוע פניכם רעים היום?" (בראשית מ, ז).

ויאמרו אליו חלום חלמנו ופתר אין אתו ויאמר אלהם יוסף הלא לאלקים פתרנים ספרו נא לי. רחמנות על שני הגויים הללו, שנאלצו לשמוע מיהודי את המילה 'אלוקים'... אבל כך דיבר יוסף, בלי להתנאות כשוריו, כשהוא תולה הכל בבורא יתברך.

שר המשקים החל לספר את חלומו, ומיד נתנה ליוסף בינה יתרה משמים להבין את הפתרון לטובה. וכך היה פתרונו: "בעוד שלשת ימים ישא פרעה את ראשך והשיבך על כנך ונתת כוס פרעה בידו כמשפט הראשון אשר היית משקהו".

לנוכח הבשורה הטובה שהחיתה את נפשו, מהר שר המשקים לחבק ולנשק את יוסף, אשר חשב בלבו האם כדאי לבקש ממנו שיפעיל את קשריו וינסה לחלצו מבית הסוהר, ומיד אמר לשר המשקים: "כי אם זכרתי אתך כאשר יטיב לך ועשית נא עמדי חסד והזכרתי אל פרעה והוצאתני מן הבית הזה. כי גנב גנבתי מארץ העברים וגם פה לא עשיתי מאומה כי שמו אתי בבור".

הבה נתאר לעצמנו את מצבו של יוסף.

גנבו אותו בנעוריו מבית אביו ומארץ מולדתו, והביאוהו לבית של שר מצרי, וגם שם לא חטא מאומה, אלא רק קידש שם שמים. ולמרות היותו חף מפשע העלילו עליו עלילות שווא וכלאו אותו בבית האסורים למשך עשר שנים. ומי שנשלח

לא עוול בכפו. יוסף לא ביקש משר המשקים לבקש מפרעה מלמט פושע מבית האסורים, אלא לשחרר אדם שמוכר לו כהגון וחף מפשע.

אבל שר המשקים לא טרח לומר לפרעה מאומה. וגם כשפצה לבסוף את פיו, עשה זאת תחת לחץ כבד, לאחר שפרעה חלם חלומות ואין פותר. כל היועצים הבכירים, פותרי החלומות, האצטגניניים והמכשפים, הציגו בפני פרעה פתרונות שונים ומשונים, אבל שום פתרון לא התקבל על דעתו, והוא איים לשחוט את כולם. ומאחר ושר המשקים נמנה עם יועצי המלך, הוא היה נתון בסכנת נפשות כמו כל אנשי חצר המלכות.

רק אז הואיל שר המשקים בטובו לפצות את פיו ולומר: 'אדוני המלך פרעה, לפני כמה שנים חטאנו לפניך, אני ושר האופים, ושנינו היינו בבית הסוהר וחלמנו חלומות. ושם איתנו נער עברי, שוטה שאינו ראוי לגדולה, ששימש בעברו כעבד לשר הטבחים. ואל תשאל אלו עברות הוא עשה, עשר שנים לא הפסיקו לכתוב עליו בעיתונים! אמנם הוא פתר את חלומותינו, אבל הוא בחור כל כך נבזה, שפשוט בושה להזכירו לפני המלך'.

תוך כדי דברי הלעג של שר המשקים, פרעה כבר לחץ על הכפתור, ובתוך מספר רגעים הריצו את יוסף מן הבור, גלחו את שערותיו והחליפו את שמלותיו, והנה הוא נצב לפני פרעה, בעוד שר המשקים עומד באמצע דרשתו האנטישמית.

הרי לנו כי שר המשקים לא התכוון כלל להוציא את יוסף מהבור, ורק הקב"ה הוא זה שהוציא את יוסף לחופשי.

פרעה הרכין את ראשו בפני יוסף, שלפני זמן קצר עוד היה בבית הסוהר, ואמר לו בתחנונים: "חלום חלמתי ופתר אין אתו, ואני שמעתי עליך לאמר תשמע חלום לפתר אתו" (בראשית מא, טו).

מה היינו עושים במצב כזה? הרי היינו נופלים לכזה בלבול, עד שלא היינו יודעים באיזה עולם אנחנו נמצאים בכלל. כיצד ניתן לתאר את ההרגשה של אדם היוצא מבור הכלא ומובל הישר אל ארמון פרעה היושב במחיצת שריו, מתחת לכל הנברשות הנוצצות, כשמסביב ניצב משמר חיילים מלכותי.

ברם יוסף לא התבלבל ולא מעד בלשונו, אלא השיב בענות חן: "בלעדי, אלקים יענה את שלום פרעה". חלילה לומר שאני יוסף פותר חלומות, זה לא אני, אלא הקב"ה – הוא שישם את הפתרון בפי. במילים אלו התבטאה חזרתו בתשובה של יוסף. כשעמד לפני פרעה והכריז "בלעדי", הוא גילה כי אינו מאמין בשום כח בעולם מלבד הבורא יתברך!

מסופר שבכל שנה כשקראו את הפסוק: "בלעדי, אלקים יענה את שלום פרעה", היה הסבא מקלם זצ"ל פורץ בבכי, ואומר: איזה חינוך קבל יוסף בבית אביו עד שיכול היה להחזיק מעמד במצב כזה! הרי אדם לא יכול לאזור ביום אחד אמונה שכזו!

זוהי האמונה השלמה שאנו למדים מיוסף הצדיק אשר שם מבטחו בה' ולא פנה אל הרבים.

(רבי שלמא ברעודה זצ"ל – דורש טוב)

לימי החנוכה

כח העצום בעת הדלקת נר חנוכה

מסופר (שיח שרפי קודש ח"א, חנוכה אות לח, בשם הרה"ק החידושי הרי"ם ז"ע) על הרה"ק החוזה מלובלין זי"ע שהגיעה אליו אגודת חסידים מן המרחק לחסות בצלו בימי החנוכה. משכנסו לקבל שלום סיפרו שיש בעירם 'מסור' שעושה להם צרות גדולות ומבקשים מהרבי לברכם שינצלו ממנו. אולם החוזה הגיב להם לאמור: "הער לייטט אין הימל" (- הרי הוא מאיר במרום), ויהי הדבר לפלא. עברו כמה ימים והחסידים באו בשנית לרבעם להזכיר את צרת ה'מסור', עתה השיבם החוזה שרואה את המיצר להם ויפעל עבורם ישועה מאת השם. באותה שעה ביאר להם, שכאשר באו בפעם הראשונה היה אותו מוסר באמצע מצות הדלקת נר חנוכה, לכן היה מאיר אז בכל העולמות, משא"כ בבואם שנית לפניו, ראה את כל החורבנות שעושה.

אלא שאין אנו מרגישים תמיד בכח העצום הנגרם ע"י עשיית המצוה. ואפשר להתחזק בזה כדלהלן כפי שסיפר הגרמ"י רייזמן: שמעתי מהרה"ח רבי אברהם מרדכי מלאך מבורו פארק [מחסידי גור, השי"ת נתן לו כח נפלא להעביר דעת בלבד] מעשה דבדידיה הוה עובדא, אחיו מארץ ישראל השיא את בנו הראשון ונמנע ממנו ליסוע לחתונה, והציעו לו לשמח את הציבור בזמן המצוה טאנץ בדברי דחנות דרך הטלפון, רבי אברהם סבר וקיבל, כשהתחיל המצוה טאנץ התקשרו אליו בטלפון ואמרו לו שבכדי שיוכל להתרכז ולומר דברי הבדחנות כראוי, הם מסדרים את הטלפון עם הרמקול באופן שהציבור ישמע אותו והוא לא ישמע את הציבור. לא היה לו ברירה והסכים לכך. ותיכף החתול לומר דברי דחנות. אך היו לו הרגשה מזוהה מזה, שלא רק שלא ראה את מי הוא מבדח, אלא גם לא שמע אותם. ואף לא היה יכול להיות טוח אם שומעים אותו כלל. וכך הוא יושב בביתו בבורו פארק ואומר מילי דבדיחותא, לאחר רבע שעה החזירו את הטלפון למצב רגיל, ושמע לרגע איזה רעש של מחיאת כפיים ותיכף נותק הקו.

לאחר שעתים התקשר אליו אחיו המחוח, והודה לו בכל לב, שאל אותו רבי אברהם מרדכי, האם שמעו אותי בכלל? ענה לו אחיו, איזה שאלה, הרי כולם כמעט נפלו מן הכסאות מרוב ששון וצהלה שהשפעת עליהם.

רבי אברהם מרדכי התבונן במעשה ולקח ממנו מוסר השכל הפלא ופלא. השי"ת הוריד אותנו כאן לעולם הזה, ללמוד תורה ולהתפלל ג' תפילות בכל יום, באופן

להשתדל אצל שר בית הסוהר. גם בעת ששר המשקים ושר האופים הגיעו לבית האסורים, הוא לא חקר ולא ברר אצלם מתי וכיצד פרעה משחרר אסירים, אלא ציפה לישועת ה' יתברך.

רק בסוף השנה, כשפתר את חלום שר המשקים לטובה, אמר יוסף לעצמו: 'הנה, אני רואה שזה משמים, כנראה זו יד ה' שעל ידי האיש הזה אצא מהבור!' ובכך שגג, כביכול, בהלכות בטחון.

אמנם בתחילה הוא לא ידע שטעה, ולכן המתין באותו יום לראות מה יקרה, כיון שאם היה זה רצון ה' שידבר, היה אמור להשתחרר תכף ומיד. אבל כאשר הוא לא השתחרר בתוך יום אחד – הגיע יוסף מיד למסקנה שפנייתו לשר המשקים לא היתה נכונה, ואסור היה לו לנקוט בהשתדלות הזו, ולכן התוודה מיד ואמר: 'אנא ה', חטאתי, עויתי, פשעתי, פניתי אל הרבים. אנא ה', אני מתחרט על כך מאד, מכאן ואילך לא אפנה לאף אחד מלבדך!'

אולם מאחר והקב"ה מדקדק עם חסידים כחוט השערה, נענש יוסף וישב עוד שנתיים בבית האסורים. מן הסתם היו שם ליצינים שאמרו לו: 'יוסף, מה קרה בסוף עם החבר שלך, שר המשקים, למה הוא לא מוציא אותך מכאן?' ויוסף היה עונה: 'שר המשקים! לא זכור לי שראיתי אדם כזה בבית הסוהר!...'

כיצד אתה לא זוכר, הרי אתה בעצמך דברת איתו ובקשת ממנו שימליץ לפרעה להשחרר אותך?! שאלו הליצינים את יוסף, שהשיב: 'אני לא זוכר אדם בשם שר המשקים! מדוע בכלל צריך שר מיוחד כדי להשקות את פרעה? מה הוא תינוק שאינו מסוגל לשתות לבד?'

יודעים מה עשה יוסף הצדיק? הוא עקר מלבו ומחק מזכרונו את כל המאורע, עד שחש כאילו שר המשקים לא היה מעולם. מני אז שם מבטחו רק בה' יתברך, ובמשך כל השנתיים הבאות לא העלה על דל מחשבתו את התקוה: 'אולי בכל זאת יזכר בי שר המשקים ביום מן הימים, וידאג להוציא אותי מבית האסורים?' הוא מחה את שר המשקים מזכרונו, והחזיר ללבו כי רק ה' יתברך יוציא לחפשי בבוא השעה.

זהו פרוש דברי המדרש על הפסוק: "אשרי הגבר אשר שם ה' מבטחו", יוסף בטח כל ימי חייו רק בה', ולא בשום דבר אחר. ולא זו בלבד, אלא שגם לאחר ששגג פעם אחת והשתדל אצל שר המשקים, הוא חזר מיד בתשובה – "ולא פנה אל הרבים", ולא ציפה שמשם תבוא לו הישועה.

את הפרוש הזה אומר הגאון מוילנא במילים קצרות על הפסוק: "ותתפלל חנה ותאמר עלץ לבי בה' רמה קרני בה' רחב פי אל אויבי כי שמחתי בישועתך" (שמואל א, ב, א), וזה לשונו הטהורה:

"כי שמחתי בישועתך – זו מדת יוסף וכו', כי שמחתי בישועתך, שלא היתה סיבה להוצאתו על ידי אדם. וכשבטח על שר המשקים נוסף לו יגון ב' שנים. וכאשר תלה עיניו על ה' יתברך, אז נגאל פתאום בנפלאות ה' על ידי חלומות פרעה. וידעו הכל כי ה' יתברך היה בעזרו ולא אדם. וזהו 'בישועתך', ולא בישועת אדם."

מהי כוונת הגאון באמרו: "וכיון שתלה עיניו על ה' יתברך", האם כוונתו שקודם לכן לא תלה יוסף, חלילה, את עיניו בקב"ה?!

אלא הכוונה כפי שבארנו, שלאחר שיוסף שגג פעם אחת, וסבר שרצון ה' שיאמר כמה מילות השתדלות, ושזה חלק מההשגחה שנועדה לחלצו מכלאו, מחק את כל המאורע מזכרונו וקבל על עצמו לא לעשות יותר כל השתדלות אלא לשים ידו רק על ה' יתברך.

ה"חזון איש" זצ"ל מבאר את הדברים בספרו "אמונה ובטחון" בלשונו הזהב:

"אם כי עקרי הבטחון מחובת הלב, ומסתעפים ממנו מצוות מעשיות, בחובה של מניעה מפעולות נגד חברו, יש בזה גם גדרים בפעולות של השתדלות המותרת, ולפעמים הבטחון מתנגד להשתדלות ואוסר אמצעים מיוחדים.

"והנה נתחייבנו לדון במחשבתנו כל פעולה טרם עשייתה, אם היא מוסכמת ממידת הבטחון. וחז"ל אמרו במדרש רבה מקץ, כי השתדלותו של יוסף הצדיק לבקש משר המשקים 'והזכרתי', היתה כולויל במדת הבטחון. ואמרו: 'אשרי הגבר אשר שם ה' מבטחו', זה יוסף, 'ולא פנה אל הרבים' וגו', שבשביל שפנה אל שר המשקים נתוסף לו שתי שנים. רצונם לומר, יוסף ידע שאין הצלתו תלויה בהשתדלות והכל מיד ה', אבל בהיות שנתחייב האדם מפעולות ולא לסמוך אנטיא, חייב יוסף את עצמו לשמש בהזדמנות זו ולבקש משר המשקים.

"ואמנם בהיות שלפי תכונת הרהבים אין בטבעו לזכור ולהיטיב, אין ראוי המעשה הזה רק מתוך יאוש, והמיאוש עושה כל מה שיכול, אף בדברים הרחוקים מכל תועלת. אבל אין לבוטח לעשות כמו אלה, ואין פעולה זו מפעולות החובה. ויש במעשה זה כעין זריית אבק על זוהר האמונה והבטחון, ואחרי שאינה חובה, היא אסורה. וכוונת חז"ל על הפעולה, ולא על מידת הבטחון של יוסף חלילה. וידע יוסף שאין עזר מן אדם בלתי מיד ה' לבד. אבל מה שחייב עצמו לשאול משר המשקים לא היה לפי קבלת חז"ל דין אמת, אלא לא היה לו לפנות אל הרבים", עד כאן לשון ה"חזון איש".

ואכן כשמבטונים במה שהתרחש לאחר מכן, רואים בחוש, שפעולת ההשתדלות הזו היתה מיותרת, ושר המשקים לא היה האיש שהביא להוצאת יוסף מבית האסורים. וראיה לכך, שהרי יוסף בקש משר המשקים שיאמר לפרעה, שגנבו אותו מארץ העברים, וגם במצרים הוא לא חטא במאומה, ונזרק לבית הסוהר על

ששומעים אותנו אך אין לנו רואים ולא שומעים כלל מה שנעשה מדברינו ומעשינו ומחשבותינו. אין לנו שומעים מחיאת כפיים על כל התגברות על היצר, השאירו אותנו לא רק רבע שעה, אלא מאה שנה על סוג טלפון כזה, אתה תדבר ולא תשמע ולא תדע אם שומעים אותך, רק תצטרך להאמין בזה באמונה שלימה. שגם שאתה במצב השתקה ולא יודע אם משהו שמח איתך, דע והאמין שכל העולמות עליונים מקבלים שפע עליון על ידך. כמו שדוד המלך נקרא בדחנא דמלכא, כך אנו צריכים כביכול לשמח את מלך מלכי המלכים הקב"ה, וכל העולמות עליונים יושבים ומצפים לנו, ופעמים שיש לנו נסיון קשה מאד מאד, כשיעלה למעלה ישאל 'האם נהנו ממני', ואז יספרו לו שכולם השתעשעו ממנו עד מאד. דוד המלך עשה רגל רביעי במרכבה ואתה צדיק! הוספת כמה ברגים, חזקים, אלא שלזה צריך להמתין מאה עשרים שנה. וזהו עיקר נסיון האדם, אומרים לו מה לעשות, אין לו ספיקות בכך, מספרים לו שנהנים ממנו, והוא צריך להתחזק כל החיים שמסתמא שומעים אותי, מקוה שמסמים איתי... כשתעלה לשמים לאחר מאה ועשרים, יספרו לך כמה שמחות וצהלות גרמת בכל העולמות. ואם אח שלך לא מתקשר אליך אחרי שעתיים שנהנו ממך, תאמר את זה אתה לעצמך, כי אם אין אני לי מי לי.

רבת את ריבם

כתב השם משמואל (חנוכה תרע"ג מוצש"ק ליל ד', ותר"פ מוצש"ק ליל ה') לבאר תפילת על הניסים 'רבת את ריבם' מלשון 'כי יהיה ריב בין אנשים', ענין הריב הוא שיש לאחד טענות ותביעות על השני. ומה שבח יש במה שהקב"ה 'רב את ריבנו' הרי אין בזה שום היכר שהיה לנו איזה נצחון בריב במלחמה, רק שהוא רב את הריב שלנו. למשל שיש לראובן איזה ויכוח עם שמעון, ובא לוי ומסייע לראובן להתווכח עם שמעון, האם זה אומר שהוא ניצח אותו? אמנם אצל השי"ת בוודאי כשהוא לוקח את הריב, בוודאי הוא מצליח, אך עדיין צריכין אנו למודעי מה תוספת שבח יש בזה שהקב"ה רב את הריב שלנו.

ופי' השם משמואל שהיוונים הרשעים השפילו מאד את בני ישראל, בבחי' שחה לעפר נפשנו, דיכה לארץ חיית, וכמ"ש במדרש לחנוכה וכ"כ פיוט דשבת חנוכה - שהיו עוקרים את הדלתות של בתי ישראל כדי שלא יוכלו להתנהג בצניעות, לזאת מדליקין נר חנוכה על הפתח להודות להשי"ת על הצניעות שבבתי ישראל. כי היוונים השפילונו מאד עד שהרבה אבדו את החשק ללחום עם היוונים, מרוב יאוש ושפלות הרוח. וכן שמעתי מאנשים שעברו את המאורעות הקשות בשנות הזעם שממש כך הרגישו כדברי השם משמואל: 'נכנעו לסבול נפשם עול הגזרה ולא הרהיבו עוז בנפשם לחשוב שיש להם ריב עמם, וכל תקותם של הכשרים היה רק לההרג על ידושת שמו יתברך...'

צא מהיאוש, תפסיק לסבול

כי כל זמן שאין אדם נופל בשפלות הנפש, יש לו עדיין רצון לריב, אך כשמשפילים אותו למטה מג' טפחים הוא מאבד כל רצון לריב, אם אינו כראוי הוא מתייאש, ואם הוא איש כשר הוא מצפה למסור נפשו על קידוש השם. ולפי דרך הטבע לא היה צריך להיות כלל ריב בין ישראל ליוונים לפי מה שהם השפילו אותנו. אבל הקב"ה אימץ את רוחם והגביה את נפשם עד שחישבו את עצמם בעלי ריב עם היוונים, והוא נס נפלא שלא כדרך הטבע, לאחר שהשפילו אותנו כ"כ, באו 25 אנשים בחבורות מתתיהו ובניו ונתעלו להיות בעלי ריב עם היוונים בדרך נס ופלא. וכן אמר החידושי הרי"ם עה"פ 'והוצאתי אתכם מתחת סבלות מצרים', הוצאתי אתכם מהמצב שהייתם סובלים בשקט את הגזרות, אלא עשיתי נס שתאבדו את הסבלנות לסבול, והרצו לצאת. כמו שאמר החפץ חיים בגזירות דרוסיה שאם היה לנו כח לריב איתם היו נעשים ניסים גדולים, אע"פ שיתכן שהיו נהרגין כמה וכמה, מ"מ היו צריכים להיות בעלי ריב עם הסובייטים, וזהו דרך נס שחשבו כך. וכן היו כמה יהודים שהיו אנשי פלא להיות בעלי ריב עם מעצמה כזאת.

וזהו 'רבת את ריבם' שאנו מכירים שלא היינו בעלי ריב מכח עצמנו, מרוב שפלותנו, אלא שאתה עשית אותי בעל ריב ולא כמתייאש. לאחר מכן 'דת את דינם' כי כשיש כבר שני בעלי ריב, בין קודש לחול, בא הקב"ה ודן את דיננו, ונקם את נקמתנו וקיים הפסק כראוי והצילנו.

נס חנוכה שאדם יוצא מהיאוש ומתחיל לריב עם עזות הגוף

עוד כתב שיש לבאר בעוד אופן, כי יש אנשים שמתייאשים וכופפים את ראשם בצפייה 'מתי יעבור הזמן', כי מי יוכל לעמוד כנגד כוחות נוראות של רשע שמפצים בעולם שומאות וזוהמא, אני וביתי נעבוד את ה', אך נשאר לדורות בימי חנוכה שנתעורר בלב איש ללחום ען כנגד הרע שבחוץ והן כנגד הרע שבלבו, שלפעמים שאדם מתייאש מללחום עם הרע שבנפשו, מאחד שמרגיש שאין מספיק חלק הטוב בנפשו שיוכל ללחום בכל כך הרבה חלקי הרע, ולכן הוא סובל ורובץ תחת משא מלך זקן וכסיל, ואינו מתחזק עם הנקודה הטובה, עוד מעט ואין רשע, שהרי עשוי יש לו רב, יש לי רב, מה עשה הקב"ה 'בעת ההיא אחפש את ירושלים בנרות', כי הנקודה הטובה שבנפש האדם נקראת נקודת ציון וירושלים, ציון בגימ' יוסף, ושם יש נר דולק בנפש האדם, כמ"ש בגמ' פסחים ז': 'בעת ההיא אחפש את ירושלים בנרות' ששם מדובר על העוונות, דברות אפי' עון זוטא משתכח, וזה לעומת זה עשה האלקים, כי היצר הרע מחפש את העוונות הזוטות להחליש דעתנו, אך הקב"ה יש לו נר גדול למצוא נקודה טובה קטנה שבקטנות, כדפי' בפסיקתא. וכפי מה שאדם אוזח עצמו בעלי ריב עם היצר הרע, אך הקב"ה רב את ריבו, וזהו 'עולם ירגיז אדם יצר טוב על יצר הרע' שתרגישי תמיד שאתה בעל ריב עם היצר הרע, לאחר שאתה בעל ריב, בא הקב"ה ומציל עני מחזק ממני ועני ואביון ומגולו. ולא להתייאש לומר שאין אנו יכולים לריב עמו כלל. (הגרמ"י רייזמן)

וכתב הרמב"ן סוף פרשת בא בזה הלשון 'מן הנסים הגדולים המפורסמים אדם מודה בנסים הנסתרים שהם יסוד התורה כולה ואין לאדם חלק בתורת משה רבנו עד שנאמין בכל דברינו ומקרינו שכולם נסים אין בהם טבע ומנהגו של עולם בין ברבים בין ביחיד אלא אם יעשה המצוה יצליחו שכרו ואם יעבור עליהם יכריחנו עונשו הכל בגזירת עליון כאשר הזכרתי כבר' עד כאן לשונו.

על דרך זה אפשר לבאר מה שאמרו חכמינו ז"ל (פסחים ק"ח, א) "קשים מזונותיו של אדם כקריעת ים סוף" מזונותיו של אדם שהם ענין טבעי בהחלט מעשה ידי אדם ותחבולותיו מדמים לקריעת ים סוף שהוא ענין נסי בהחלט השוו חכמינו דבר שהוא עיקר טבע לדבר שהוא עיקר נס על ידי הקדוש ברוך הוא לבדו לומר לך

"בדקו ולא מצאו אלא פך אחד של שמן שהיה מונח בחותמו של כהן גדול ולא היה בו אלא להדליק יום אחד נעשה בו נס והדליקו ממנו שמונה ימים" (שבת כא, ב) הפני יהושע מקשה במסכת שבת לשם מה היו צריכים את הנס של פך השמן, הרי טומאה הותרה בציבור, והיה אפשר להשתמש בשמן טמא? ונראה לי לתרץ בזה, שהקב"ה רצה להראות לנו שלא נחפש לעצמנו היתרים, כי אם האדם יתחיל לחפש היתרים, ימצא על כל דבר היתר. שמעתי כי הסבא זצ"ל מסלבודקה ר' נתן צבי פינקל, היה אוכל בפסח מרור ומיד לאחר האכילה היה מתעלף, והיה הולך לישון ומבקש שיעירו אותו לפני חצות הלילה בכדי לקיים את אכילת האפיקומן. שאלו אותו תלמידיו: רבי, מדוע הנך אוכל מרור, הרי זה סכנה עבורך? ענה להם: אם נתחיל לחפש היתרים, אז נמצא היתרים לכל התורה כולה. ובאמת כתב הרמב"ן, כי האדם יכול להיות נבל ברשות התורה, על כל דבר יוכל למצוא היתר ויביא ראיה מהתורה שהוא צודק, ולכן עשה הקב"ה נס פך השמן, להראות לנו את הדרך, שלא לחפש היתרים אלא לקיים לפי הצווי.

והעצה להתרגל בדרך זו היא, שהאדם לא יסמוך בשום עניין רוחני על שכלו והבנתו, אלא על כל שאלה יתיעץ עם החכמים מורי דרך. וכן החכם עצמו, מה שנוגע לו, לא יסמוך על שכלו אלא יתיעץ עם חכם אחר, כי זוהי אמונת חכמים, ובדרך זו יוכל האדם להתרגל לקיים את התורה כפי אשר נצטוונו ללא שינויים והיתרים.

בא הרב פינקוס זצ"ל, במאמריו על חנוכה, ומביא משל כ"כ נפלא; אומר לנו רש"י, על הפס' (דברים לג, יא) 'מִתְּנֵי קָמַיִם קָמַיִם יוֹ - י"ב בני חשמונאי ואלעזר [יוצאים] כנגד כמה רבבות. שאלת השאלה - בשביל מה הם עשו את זה - י"ב חשמונאים ואלעזר כנגד רבבות יונים?!

אומר הרב פינקוס - אגיד לך משל למה הדבר דומה; אתה הולך ברחוב, וממולך מגיע בנאדם 2 מ' גובה - דומה לפרסומת של 'רב-בריה' - כל צעד שלו כמו של אחימן ששי ותלמי © - הוא תופס אותך בחזה ואומר לך: 'תן לי עכשיו 300 שקל!' - תיתן לו או לא?

ברור שכן © - ולמה אתה לא מסרב? כי ההיגיון הכלכלי אומר לך, שלא כדאי לך לסרב; רק השיניים הקדמיות שהוא ישובור לך אם תסרב, יעלו לך 20 אלף. אז 20 אלף מול 300 - כדאי לך לתת © נתת לו 300 שקל, והוא עזב אותך לנפשך; ממשיך הבריון בדרך, ופוגש את הבן שלך - ומתחיל לנענע אותו כמו לולב, שיתן לו כסף!

שאלת השאלה - הוא יקפץ על הבריון הזה או לא ??? ודאי שכן!

איך הוא יקפץ, הרי הוא ישובור לו את השיניים!! לפני רגע אמרת שלא כלכלי להתחיל איתו, ובגלל זה נתת לו 300 שקל - אז מה קרה עכשיו, איפה נעלם החשבון הכלכלי???

אומר הרב פינקוס - כשהרגש עובד, השכל מושבת! - "מישהו נוגע בבן שלי - אני קופץ! מה שיהיה - יהיה!"

כותב הרב פינקוס - וכאשר נתבונן מה גרם לשלשה עשר החשמונאים לצאת למלחמה נגד צבא אדיר, נגלה שפשוט 'דרכו להם על יבלת'. וזה הצית את הניצוץ, את האכפתיות, וזהו שאומרים 'ואתה ברחמיך הרבים עמדת להם בעת צרתם', פשוט כאב להם המצב כצרה אישית!!

אם ככה, נוכל להבין מדוע 'ונתתי' כנגד יון - אנשים פשטו את צוארם להישחט, מבלי לפרסם בכלל!!! מזהו זה 'פירכוס'?! זה הדבר הכי טבעי שיש לאחר המיתה; עומד מולך בנאדם ומכוון עליך אקדח - מתוך רפלקס, אתה תנסה לזוז לצדדים;

מה אתה זו, זה גם ככה לא יועיל לך?! אלא זה מטבע האדם לנסות ולהציל את עצמו, גם במצב שאין לו שום סיכוי להינצל - טבעי שהבנאדם ירצה לחיות, ואפילו עוד שניה אחת!

אף בנאדם שאוכל עוגה, לא מפרסם; הוא אוכל את העוגה בשמחה - כך היונה, פושטת את צווארה בשמחה והולכת להישחט! - ומתי היינו כיונים??? ביון! - שם פשטנו את צווארנו כיונים!

ימי החנוכה, מהוים מבחן לאדם - איפה אתה נמצא בשעת מסירות נפש! (ברוך שאמר)

קושיית ה"בית יוסף"

על הקושיה המפורסמת מדוע מדליקים שמונה נרות חנוכה והלא השמן הספיק ליום אחד והנס היה אם כן שבעה ימים היה מתרץ הסבא מקלם הגאון רבי שמחה זיטל זצ"ל שבזמן שעשו זכר לנס רצו חכמינו ז"ל להורות לנו שגם הטבע הוא נס, כי כל יום שהשמן דולק זהו רק מהכח הנסי, והשמן הטבעי עצמו לא השפיע במאומה על השתלשלות הנס.

וכתב הרמב"ן סוף פרשת בא בזה הלשון 'מן הנסים הגדולים המפורסמים אדם מודה בנסים הנסתרים שהם יסוד התורה כולה ואין לאדם חלק בתורת משה רבנו עד שנאמין בכל דברינו ומקרינו שכולם נסים אין בהם טבע ומנהגו של עולם בין ברבים בין ביחיד אלא אם יעשה המצוה יצליחו שכרו ואם יעבור עליהם יכריחנו עונשו הכל בגזירת עליון כאשר הזכרתי כבר' עד כאן לשונו.

שאף הטבע נעשה על ידי הבורא לבדו, אין טבע בעולם בכלל הכל נוצר מתפתח ומקבל חיותו מהקדוש ברוך הוא לבדו. מי שחושב שגם הטבע משתתף בבריאה והנהגה הריהו עובד עבודה זרה ומאמין בשינוף.

אבל אין זאת אומרת שהאדם לא יעסוק בשום דברים טבעיים שיש להם שייכות לטבע וישב בחיבוק ידים, האדם מצדו בתור נזרהבריאה שהקדוש ברוך הוא המשילו על היצירה, צריך לעשות את המוטל עליו וכפי שכתוב "וברכתך בכל אשר תעשה", כי כך גזרה חכמתו העליונה שהכל יעבור דרך השפופורת ששמה "טבע" אבל בדעתו ושכלו צריך האדם לדעת כי אין הטבע מועילו כלום אף במשהו. - דרכי מוסר

תירוץ נוסף

מסופר על הגאון המקובל רבי יצחק אייזיק הכהן זצ"ל רבה של קוריץ שהיה חריף מאוד בקטנותו, ופעם אחת בהיותו בן שמונה שנים, שאלוהו חכמי ברודי שאלה זאת, והילד הרר כמה רגעים והשיב: לפי דעתי קבעו שמונת ימי חנוכה בשבילנו הילדים שנדע בכל יום ויום מימי החנוכה כי אנו פוסקים הלכה כבית הלל ולא כבית שמאי...

חכמי ברודי הסתכלו זה בפני זה ותמהו על תשובה סתומה ומזוזה זו, אבל הילד המשיך את דבריו, הלא במסכת שבת (דף כא) מזכירים את המחלוקת שבין בית שמאי ובית הלל בנוגע להדלקת נרות חנוכה, בית שמאי אומרים יום ראשון מדליק שמונה מכאן ואילך פוחת והולך [ביום שני שבעה ביום שלישי ששה ביום רביעי חמשה וכן הלאה] ובית הלל אומרים יום ראשון מדליק אחת, מכאן ואילך מוסיף והולך [בשני שנים בשלישי שלשה ברביעי ארבעה וכן הלאה] ואם היו קובעים רק שבעה ימים, כי אז ביום רביעי של חנוכה לא כל ילד היה יכול לדעת אם הלכה כבית שמאי או כבית הלל, משום שלפי דעת שניהם הלא היו מדליקים ביום רביעי ארבעה נרות אבל עכשיו כשקבעו שמונת ימי חנוכה הרי בכל יום ויום יודע ומבין כל ילד לפי מספר הנרות הדולקים כי הלכה כבית הלל...

ועל המלחמות

באחר מימי חנוכה תשכ"ו הופיע הרב הגאון רבי יוסף שלמה כהנמן גאב"ד פוניבז' זצ"ל במושב ארצישראלי של חרדים, מושב "יסודות" בנחל שורק, כדי להשתתף בשמחת חנוכה הבית של ביה"כ המקומי, כיון שנתכבד לשאת דברי ברכה לכבוד המאורע שילב בדבריו רעיונות מעניני דיומא, והסביר בין השאר את נוסח ההודיה שאומרים בתפילה ובברכת המזון "על הנסים ועל הנפלאות ועל המלחמות" הוא שאל בפליאה כאיש משתומם: מהו שאנו מודים על המלחמות? וכי אוהבי מדון אנחנו, ועל חרבנו נחיה, ששמחים כביכול על שיזמן לנו ה' מלחמות? וכי אינו מתאים יותר שנודה על הנצחונות שבהם מיגרנו את האויב?

והשיב: להודות על הנצחון - עדיין מוקדם מדי. הלא המלחמה ביוונים היתה מלחמה רוחנית בעיקרה מלחמת הקדושה נגד הטומאה, והנצחון הסופי לא היה אלא בעת שיבוא משיח צדקנו, אפס, בינתיים מודים אנו על עצם הדבר שאנו נלחמים. על כך שבכל המצבים הקשים ביותר כשהטומאה מאיימת להשתלט ולכבוש הכל יהודים, אינם נכנעים, אלא נלחמים בעוז על יהדותם...

אוצרותיהם של צדיקים

ניסוך שבכל יום

ימי חנוכה הם ימי שמחה והודיה על הנסים. נס הנצחון במלחמה ונס פח השמן. נוסח התפילה בחנוכה "על הנסים ועל הנפלאות שעשית לאבותינו בימים ההם בזמן הזה". ההבנה הפשוטה היא שכיון שבימי כסלו היו נסים גדולים לכן קבעו עליהם זמן שמחה והלל והודאה להשי"ת.

אכן, יש המתעוררים לשאול כיצד מבינים את נוסח התפילה "בימים ההם בזמן הזה" איך בזמן הזה בימים שאנו חיים בהם רואים נסים? כל הסיפורים של הנסים הם על אירועים שקרו בעבר פעם היתה קריעת ים סוף וכל עם ישראל עברו בתוך הים ביבשה נס הכניסה לארץ ישראל והנסים שהיו בבית המקדש וכו' אך מדוע רק הדורות ההם ראו נסים ואנו לא רואים בימינו התרחשות של נסים? וכי רק לדור המדבר או לחשמונאים היתה הזכות לראות בחוש נסי שמים, ולנו אין את הזכות הזו?

יתכן שהשאלה אינה במקומה, אבל התשובה, לדעתי אינה פשוטה כלל, ומונח בה יסוד גדול והבנה אחרת במהות הנסים ימי החנוכה.

ניסים גלויים בזמנינו

אספר לכם מעשה שהיה, כפי שסיפרו בעל המעשה, הוא גר היום במונסי בארה"ב, ועובד לפרנסתו כרופא, אבל הוא שוקד על התורה והנו תלמיד חכם. לא כל ימיו היה מסופר שומר תורה ומצוות, לפני שנים הוא היה בלוס אנג'לס כחילוני גמור, ועבד כרופא בחדר מיון של בית חולים. באחד הימים הובהל לחדר המיון אדם מחוסר הכרה אשר נמצא מוטל ברחוב אחרי התקף לב קשה, הרופאים הוועקו להצילו, ולאחר חצי שעה התייאשו מחייו, ניתקו את המכוונת וקבעו את מותו. הרופא מספר שלפתע הוא הבחין בתנועה בידו של המת. בתחילה חשב שאילו עצבים שעדיין מפרכסים לאחר המוות,

אבל אח"כ הבחין בתנועות נוספות של הגוף, הוא הסיר את הכיסוי מעל פניו, ולתדהמתו הוא רואה את ה"מת" - חי. הוא התחיל מחדש לעסות את לבו. ה"מת" הרים את ידו וסימן לרופא להפסיק להתעסק בו. הוא שואל את הרופא: "לך קוראים חיים מאיר?" הרופא נדהם לחלוטין! זהו אמנם שמו היהודי אבל אין אדם בעולם שקורא לו כך, כולם יודעים שהוא "בארי", רק מסבתו הוא שמע ששמו "חיים מאיר". והנה החולה ממשיך ושואל: "אתה מניח תפילין?" והוא עונה בשלילי. החולה מצוה: "מהיום תתחיל להניח!" ושוב שואל אותו: "אתה אוכל כשר". וכשענה לא, חזר וצוהו "תאכל כשר!" כשסיים החולה את דבריו, עצם את עיניו ונפטר לבית עולמו.

סיפור נוסף של נס גמור וגלוי, שממנו נוכל ללמוד נקודה נוספת בהנהגת השי"ת.

סיפר יהודי, כיום בעל מאפיה בניו יורק, שבשנות המלחמה באירופה נותר עם אחותו הצעירה בבונקר בגטו. כל משפחתם נהרגה והוא הרגיש אחריות בשמירה על האחות. יום אחד הוא יצא מהבונקר לחפש אוכל וכשחזר לא מצא את אחותו. אנשים סיפרו לו שבא שוטר מהגיסטופו ולקח אותה למטה המשטרה. הוא רץ כמטורף אל תוך לוע הארי, וזעק, "תחזירו לי את אחותי, תחזירו לי את אחותי!" הסדיסטים נהנו מצעקותיו, וצחקו עליו. באותו זמן ממש, ירד במדרגות הבנין קצין עטור במדליות, ושאל בכעס: "מה הן הצעקות כאן?" השוטרים ענו לו שהגיע לכאן "זייד אחד", שרוצה שנחזיר לו את אחותו. הקצין פנה אל הבחור באכזריות ואמר לו: "את אחותך תקבל בחזרה כשיצמחו לך שערות בכף היד, ועד אז כולכם תמותו, יהודים מלוכלכים".

פשט הנער את כף ידו והראה לעיניו הנדהמות של הנאצי את כף היד והיא מלאה בשערות. הקצין נבהל מהמראה וצעק "בן השטן קח מהר את אחותך ותרבח מכאן לפני שאהרוג את שניכם". הם ברחו מן המקום וחיים עד היום הזה.

סיפור ה"נס" הוא, שבהיותו ילד, נכווה קשות בידו והרופאים השתילו לו עור חדש בכף היד. העור נלקח ממקום בגוף המצמיח שער וכך נתמלאה ידו בשערות.

וכי השלמת הסבר הדברים מקלקלת את הנס! אנו מצפים לנס שיקרה לפי הזמנה ובאותו רגע ממש. אבל כשהשי"ת מקדים רפואה למכה ומכין את ההצלה עשר שנים קודם המעשה, וכי אין בזה נס גמור? לדעתי זהו נס יותר גדול כשהנס נסתר בתוך מאורעות החיים.

אכן, עבודתנו ופקידנו לפתח את הכלים בכדי לקלוט את מעשי השי"ת. לחדר את השכל והרגש כדי להבין את הנסים והנפלאות שבכל יום ערב ובקר וצהרים.

חנוכה - חינוך לקלוט את השפעת הנס

ימי החנוכה הם ימים המסוגלים לראות ולהבין את הנסים. ה"זמן הזה" שבחנוכה, מהותו החינוך. אין די שהנסים מתרחשים אלא שאנו לומדים ומושפעים מהם. כשאב ובנו עומדים בתפילה כלפי האב זוהי מצות תפילה, אך כלפי הבן הקטן לא שייכת כעת מצות תפילה. עבור הבן משמשת תפילת אביו כאפשרות של חינוך. הוא רואה וקולט משתכל ומבין בצורת התפילה של המבוגר, ומושפע ממנה בעומק נשמתו. כל פעולה של חינוך, בונה נדבך נוסף במבנה אישיותו של החניך. כך מתעצבת דמותו של הקטן, כך הוא גדל, משתנה ונבנה.

ההכנה הרוחנית של החשמונאים "בימים ההם" היתה שהם היו מסוגלים ומוכנים להתחנך מהנסים. כאשר מצד האדם יש את כלי הקליטה וההשפעה, הקב"ה מראה לו את נסיו ונפלאותיו. כשנמצאים במדרגה רוחנית שמוכנה להבין את משמעות הנסים, להתחנך מהם ולשנות מחמתם את צורת ההתנהגות, אז יש ענין ותועלת בגילוי הנס וזוכים לראותו בחוש.

ממור"ר הגרי"ד זצוק"ל שמעתי, שהנה בחנוכה אנו קובעים הלל ושמחה על כך שפח שמן קטן דלק בדרך נס שמונה ימים. וידועים דברי חז"ל (שבת כב ע"ב) שגר המערבי היה דולק במקדש שנים רבות ולא כבה אף פעם. ובמשך מאות שנים של המשכן ובתי המקדש היה נס במנורה שהשמן שהספיק רק למשך הלילה, דלק מעת לעת תמיד, וא"כ צ"ב מהו הנס המיוחד במנורה ובשמן של חנוכה?

אמנם התשובה לזה, שבחנוכה היינו מסוגלים לקלוט את הנס להבין שהשי"ת מדבר אלינו ומשפיע עלינו שנוכל להתחנך ממעשיו.

החינוך של חנוכה הוא שהקב"ה הוא בעל הכוחות כולם בבריאה, והוא בעל הבירה והוא עשה ועשה ויעשה את כל המתרחש בעולם, בין בטבע ובין בנס, בין בגלוי ובין בנסתר ו"אין עוד מלבדו".

חנוכה "להודות ולהלל"

ימי החנוכה נועדו לעורר בנו את הכלים לקלוט את נסי הקב"ה. להתחנך לראות את הנפלאות והתשועות, ולהבין שהשי"ת מנהל את עולמו בחסד וברחמים בכל עת ושעה. ובפרט צריכה להיות גודל ההכרה בהנהגת הישועה של השי"ת שגם בעת צרה ומצוקה נוכל לראות שמתוך הצרה מצמיח הקב"ה

את נס הישועה. בבחינה של "כי אשב בחושך ה' אור לי". נרות החנוכה מיועדים להאיר לעין המתבונן שמתוך הצרה ממציא הקב"ה פדות ורווחה.

מעשה נורא שמעתי על קבוצה של ארבע מאות יהודים, שהיו אזרחים גרמניים ונתגלגלו בשנות המלחמה לאנגליה. הבריטים לא יכלו להצויק בתוכם פליטים גרמניים, החשודים כמרגלים בזמן מלחמה, ולכן אספו את כל הקבוצה ושלחו אותם באנית מסחר לגירוש באוסטרליה. הם שחררו אסירים ופושעים מבתי כלא, כדי שישמשו כמלחים על האניה. אך יצאה האניה מהנמל באנגליה התחילו המלחים להתעלל בקבוצת היהודים. נגבו מהם את מזוודותיהם ובזזו לעצמם כרצונם, את הנותר השליכו באכזריות את הים.

הים הצער ועגמת הנפש על איבוד החפצים, המזכרות והמכתבים האישיים היו גדולים מאד. "מה זה עשה ה' לנו?" כך הגיעו הפליטים, בעירום ובחוסר כל והתאקלמו באוסטרליה.

לפני שנים מספר, עשרות בשנים לאחר הגירוש ההוא, מצא יהודי אחד יומן של קצין גרמני ששרת בשנות המלחמה בצוללת. באחד הפרקים המתארים את שנות המלחמה הוא כתב על אותה אניה מסחר בריטית שנקלטה בראדר של הצוללת. הפלגה ללא ליווי צבאי הייתה בימים ההם כהתאבדות. ניתנה הוראה לירות על האניה, אך לא היה ברור אם אכן היריות פגעו במטרה. כיוון שנקלט בראדר שמוזרות וחפצים פזורים שביבות האניה, נשלחה סירה למשוח את מן המים. בבדיקה גילו מכתבים בגרמנית על אזרחים גרמניים. רושם הוא: "אחת שאל פגענו באניה עם גרמנים כמותנו. בהוראה שקיבלנו מהפירר בעצמו [היטלר י"ו] הופקדנו ללות את האניה עד לאוסטרליה בכדי להגן עליה מפני תוקפים בריטים אפשריים".

לאחר שנוסעי האניה ירדו והיא חזרה לאנגליה, זיהו הגרמנים שהיא שייכת לאנגלים ופוצצו אותה. נתבונן כעומק המעשה, ארבעים שנה יהודים בכו והצטערו על אובדן המזכרות והמכתבים האישיים, אולי אפילו התמרמרו על מדת הדין שפגעה בהם, והנה מתברר למפצע גודל החסד שעשה עמם השי"ת, ובנס ממש איפשר להם להגיע בשלום לחוף מבטחים. מתוך מצב של חוסר סיכוי להנצל, זימן להם ה' מלחים באניה, פושעים ואכזריים, שזרקו את חפציהם למים ובכך ניצלו חיייהם.

הנסים מתרחשים סביבנו, אך אין לנו תמיד את הכלים לקלוט ולהבין את גודל חסדי השי"ת עמנו, בכל ימי חיינו.

לשם כך נקבעו שמונת ימי החנוכה "להודות ולהלל", לפתח את יכולת ההבנה. להתחנך מהנסים ולהיות מושפעים מהעולם הנפלא בו אנו חיים. וממאורעות היום יום "שכולם נסים ואין בהם טבע ומנהגו של עולם" (רמב"ן סו"פ בא)

הודאה על "בחן בחסד וברחמים"

הנה דיבני ברכות הנהנין מחולקות, לחם ברכתו המיוחדת "המוציא" ולאחריו נתחייבנו מן התורה בברכת המזון. על העץ ועל האדמה ישנן ברכות נוספות במטבע שטבעו לנו בהם חז"ל. אבל ישנה הלכה של ברכה כוללת ומיוחדת: הוראה אילנות יפים, נוף מיוחד וכדומה מברך "ברוך שככה לו בעולמו". [ש"ע או"ח רכה, ועי"ש במשנ"ב ס"ק ל"ב ויעכשו לא נהגו כלל לברך ברכה זו ומ"מ נכון לברך בלא שם ומלכות].

משמעות נוסח הברכה היא שאנו מודים להשי"ת שיש ככה בעולמו. וה"ככה" הוא העולם היפה שברא לנו הקב"ה. אין מברכים כך על חכם גדול, ולא על גיבור גדול, הברכה נתקנה על מראה יפה. הכח והתכונה המבטאים יותר מכל את מציאות הבורא בתוך הבריאה, ש"ככה בעולמו", הוא היופי. "הק" יפה דודי". וכשרואים דברים יפים בעולם אפשר להתבונן ולראות את גודל יופיו של הבורא, שכך הוא בעולמו.

נתאר לעצמנו שהעולם היה נברא בשני צבעים בלבד, שחור ולבן, כיצד החיים היו נראים? והנה גדל חסדו עלינו והרבה צבעים וגוונים בעולם. "בחן בחסד וברחמים" - עוד קודם שמודים על החסד, אנו מודים על החן".

עלינו להתבונן ולראות את הטוב והיפה שבבריאה. את החכמה בה יצר השי"ת את גוף האדם. את חלוקת האיברים ותועלת תנועתם, בעין פקוחה נוכל לקלוט את חסדי השי"ת ורוב נפלאותיו בעולם, ולהתחנך להלל והודיה בכל יום.

למה נקרא שמו אחז

נסיים בדבר חכמה ששמעתי לפני עשרות שנים מרבי בין ציון ידלר המכונה "המגיד הירושלמי". הוא דיבר אז על המתיוונים שביקשו לקעקע את יסודות החינוך. בירושלמי נאמר "למה נקרא שמו אחז - שאחז בבתי כנסיות ובבתי מדרשות - כך אמר אחז אם אין גדיים אין תישים אם אין תישים אין צאן אין רועה" (ירושלמי סנהדרין פ"ו).

נשאלת השאלה, למה באמת נקרא שמו אחז וכי הוא אחז בבתי הכנסיות, הוא סגר אותם, ושמו היה צריך להיות סגור. נהם המגיד רבי בן ציון בקול בוכים ואמר: הוא לא סגר. אם הוא היה סגור, היו הכל אוזרים חיל למסור נפשם על התורה והעבודה, היו מתפלשים בעפר, מתכסים בשקים, עורכים מערכות להעביר את רוע הגזירה - בצומות וזעקות לשוכן מרומים. הוא התחכם.

אחז, בסך הכל - הכניס מפקח חינוכי מטעמו לתלמודי תורה, מפקח רוחני מטעם הממשל לשיבות. הוא אחז בהם. ועם אחיזה זו, לאט לאט, טיפין טיפין היה בטוח להגיע רחוק, לעקם מעט את הילדים הקטנים, להסיט את השלימות בראשיתה, וכך, בקרוב או בחוק לא יהיו גדיים "ואם אין גדיים אין תישים, אם אין קטנים אין גדולים, אין חכמים, אין נביאים, אם אין נביאים אין רוח הקודש"

היוונים, בסיוע המתיוונים, גם התנהגו בדרך זו. בתחילה, הם לא ציוו להניח מנעולי ברזל על הישיבות, התוכנית שלהם הייתה שהישיבות תסגרנה מאליהן. אילצו את הכוללים והישיבות להוסיף שעה או שעתיים של חכמה יוונית וכדומה. זו הייתה ראשיתה של הגזירה האיומה - להשכיחם תורתך ולהעבירם מחוקי רצונך.

כי אין צורך לקרוע את הגמרות או לשרוף את החומשים, יש דרכים אחרים להשכיח את התורה...

"נזהרתי ולא חשבתי כלל"

אתם רוצים מעשה? שואל ר' שלום את היושבים סביבו, אז אספר לכם מה שסיפרתי היום בשולחן שבת, לאורח פלוני שסעד על שולחני.

איש היה בירושלים אבו דאוד ז"ל כך היה שמו. רבים דיברו על צדקותו ושחרו לפתחו לשמוע את דבריו.

אמרו לו, את שם האב, אם והגיל, והוא פשוט התחיל להגיד ולגלות נסתרות. דמות נדירה, הלכתי למעונו בהזדמנות מסויימת, היה זה כאשר הגאון הצדיק רבי אליהו לאפיאן היה חולה מאד.

לא רציתי ללכת לאבד דאוד, אבל ידידי רבי לייב פרידמן הכריע שהאיש צדיק, לכן הסכמתי ללכת יחד לאיש הצדיק הנ"ל, יצאנו יחד אני ור' לייב פרידמן זצ"ל.

בדרכינו, פניתי לר' לייב ואמרתי בפסקנות: "שמע נא אני מתכוון בקרבך לנסוע לחו"ל, אף אחד לא יודע מהסיפור, רק סוכן הנסיעות, עימו שוחחתי. עכשיו גם אתה יודע. אם 'אבו דאוד' יידע על הנסיעה - יש בו ממש, ואם לאו - אין בו ממש. לדידי - זה יהיה האות והמפתח".

נכנסנו. אמרנו את השם שלי. אבו דאוד הרים את העיניים הגביה את ידו ושאל: "כבודו, חושב לנסוע רחוק מעבר לים?"... המשך לדבר על עוד כמה עניינים שאין מקומם כאן. אח"כ חזרנו את שמו של רבי אליהו לאפיאן. והוא החל לפרוש על השולחן בקצרה, את ההסטוריה של חייו, ואף פירט באיזה מוסד הצליח במשרתו והיכן לא, אח"כ המשך ואמר כי להבנתו שורש נשמתו מצדיק פלוני, ולפתע הרים את קולו ביראה: הוא יהלום שאין בו פגם, עד לפני זמן מה היה בו פגם אך תיקן גם את זה, הוא בסכנה (בצעקה) אבל הוא עוד יאריך ימים כיון שהשכין שלום בין איש לאשתו... דברי האיש.

רבי אליהו התרפא באותה שעה, ועוד חזר להרביץ תורה. כאשר שב לאיתנו, העזתי ושאלתי: האם רבינו השכין שלום, לאחרונה, בין איש לאשתו?

הביט עלי ר' אליהו בהתפעלות: "רוח הקודש הרי אין היום, מנין לך דבר זה? פון וואנעט וויסט איר" סיפרתי על האיש ודבריו, רבי אליהו שמע ושקע.

טוב, המעשלה עם אבו דאוד לא כל כך חשוב, מה שנחוצ' לכם לשמוע ולהבין הוא המשך: מה סיבת הסכנה הרפואית שרבי אליהו היה נתון בה אז?

לפני שנים מספר, עשרות בשנים לאחר הגירוש ההוא, מצא יהודי אחד יומן של קצין גרמני ששרת בשנות המלחמה בצוללת. באחד הפרקים המתארים את שנות המלחמה הוא כתב על אותה אניה מסחר בריטית שנקלטה בראדר של הצוללת. הפלגה ללא ליווי צבאי הייתה בימים ההם כהתאבדות. ניתנה הוראה לירות על האניה, אך לא היה ברור אם אכן היריות פגעו במטרה. כיוון שנקלט בראדר שמוזרות וחפצים פזורים שביבות האניה, נשלחה סירה למשוח את מן המים. בבדיקה גילו מכתבים בגרמנית על אזרחים גרמניים. רושם הוא: "אחת שאל פגענו באניה עם גרמנים כמותנו. בהוראה שקיבלנו מהפירר בעצמו [היטלר י"ו] הופקדנו ללות את האניה עד לאוסטרליה בכדי להגן עליה מפני תוקפים בריטים אפשריים".

לאחר שנוסעי האניה ירדו והיא חזרה לאנגליה, זיהו הגרמנים שהיא שייכת לאנגלים ופוצצו אותה.

נתבונן כעומק המעשה, ארבעים שנה יהודים בכו והצטערו על אובדן המזכרות והמכתבים האישיים, אולי אפילו התמרמרו על מדת הדין שפגעה בהם, והנה מתברר למפצע גודל החסד שעשה עמם השי"ת, ובנס ממש איפשר להם להגיע בשלום לחוף מבטחים. מתוך מצב של חוסר סיכוי להנצל, זימן להם ה' מלחים באניה, פושעים ואכזריים, שזרקו את חפציהם למים ובכך ניצלו חיייהם.

הנסים מתרחשים סביבנו, אך אין לנו תמיד את הכלים לקלוט ולהבין את גודל חסדי השי"ת עמנו, בכל ימי חיינו.

לשם כך נקבעו שמונת ימי החנוכה "להודות ולהלל", לפתח את יכולת ההבנה. להתחנך מהנסים ולהיות מושפעים מהעולם הנפלא בו אנו חיים. וממאורעות היום יום "שכולם נסים ואין בהם טבע ומנהגו של עולם" (רמב"ן סו"פ בא)

הודאה על "בחן בחסד וברחמים"

הנה דיבני ברכות הנהנין מחולקות, לחם ברכתו המיוחדת "המוציא" ולאחריו נתחייבנו מן התורה בברכת המזון. על העץ ועל האדמה ישנן ברכות נוספות במטבע שטבעו לנו בהם חז"ל. אבל ישנה הלכה של ברכה כוללת ומיוחדת: הוראה אילנות יפים, נוף מיוחד וכדומה מברך "ברוך שככה לו בעולמו". [ש"ע או"ח רכה, ועי"ש במשנ"ב ס"ק ל"ב ויעכשו לא נהגו כלל לברך ברכה זו ומ"מ נכון לברך בלא שם ומלכות].

משמעות נוסח הברכה היא שאנו מודים להשי"ת שיש ככה בעולמו. וה"ככה" הוא העולם היפה שברא לנו הקב"ה. אין מברכים כך על חכם גדול, ולא על גיבור גדול, הברכה נתקנה על מראה יפה. הכח והתכונה המבטאים יותר מכל את מציאות הבורא בתוך הבריאה, ש"ככה בעולמו", הוא היופי. "הק" יפה דודי". וכשרואים דברים יפים בעולם אפשר להתבונן ולראות את גודל יופיו של הבורא, שכך הוא בעולמו.

נתאר לעצמנו שהעולם היה נברא בשני צבעים בלבד, שחור ולבן, כיצד החיים היו נראים? והנה גדל חסדו עלינו והרבה צבעים וגוונים בעולם. "בחן בחסד וברחמים" - עוד קודם שמודים על החסד, אנו מודים על החן".

עלינו להתבונן ולראות את הטוב והיפה שבבריאה. את החכמה בה יצר השי"ת את גוף האדם. את חלוקת האיברים ותועלת תנועתם, בעין פקוחה נוכל לקלוט את חסדי השי"ת ורוב נפלאותיו בעולם, ולהתחנך להלל והודיה בכל יום.

למה נקרא שמו אחז

נסיים בדבר חכמה ששמעתי לפני עשרות שנים מרבי בין ציון ידלר המכונה "המגיד הירושלמי". הוא דיבר אז על המתיוונים שביקשו לקעקע את יסודות החינוך. בירושלמי נאמר "למה נקרא שמו אחז - שאחז בבתי כנסיות ובבתי מדרשות - כך אמר אחז אם אין גדיים אין תישים אם אין תישים אין צאן אין רועה" (ירושלמי סנהדרין פ"ו).

נשאלת השאלה, למה באמת נקרא שמו אחז וכי הוא אחז בבתי הכנסיות, הוא סגר אותם, ושמו היה צריך להיות סגור. נהם המגיד רבי בן ציון בקול בוכים ואמר: הוא לא סגר. אם הוא היה סגור, היו הכל אוזרים חיל למסור נפשם על התורה והעבודה, היו מתפלשים בעפר, מתכסים בשקים, עורכים מערכות להעביר את רוע הגזירה - בצומות וזעקות לשוכן מרומים. הוא התחכם.

אחז, בסך הכל - הכניס מפקח חינוכי מטעמו לתלמודי תורה, מפקח רוחני מטעם הממשל לשיבות. הוא אחז בהם. ועם אחיזה זו, לאט לאט, טיפין טיפין היה בטוח להגיע רחוק, לעקם מעט את הילדים הקטנים, להסיט את השלימות בראשיתה, וכך, בקרוב או בחוק לא יהיו גדיים "ואם אין גדיים אין תישים, אם אין קטנים אין גדולים, אין חכמים, אין נביאים, אם אין נביאים אין רוח הקודש"

היוונים, בסיוע המתיוונים, גם התנהגו בדרך זו. בתחילה, הם לא ציוו להניח מנעולי ברזל על הישיבות, התוכנית שלהם הייתה שהישיבות תסגרנה מאליהן. אילצו את הכוללים והישיבות להוסיף שעה או שעתיים של חכמה יוונית וכדומה. זו הייתה ראשיתה של הגזירה האיומה - להשכיחם תורתך ולהעבירם מחוקי רצונך.

כי אין צורך לקרוע את הגמרות או לשרוף את החומשים, יש דרכים אחרים להשכיח את התורה...

"נזהרתי ולא חשבתי כלל"

אתם רוצים מעשה? שואל ר' שלום את היושבים סביבו, אז אספר לכם מה שסיפרתי היום בשולחן שבת, לאורח פלוני שסעד על שולחני.

איש היה בירושלים אבו דאוד ז"ל כך היה שמו. רבים דיברו על צדקותו ושחרו לפתחו לשמוע את דבריו.

אמרו לו, את שם האב, אם והגיל, והוא פשוט התחיל להגיד ולגלות נסתרות. דמות נדירה, הלכתי למעונו בהזדמנות מסויימת, היה זה כאשר הגאון הצדיק רבי אליהו לאפיאן היה חולה מאד.

לא רציתי ללכת לאבד דאוד, אבל ידידי רבי לייב פרידמן הכריע שהאיש צדיק, לכן הסכמתי ללכת יחד לאיש הצדיק הנ"ל, יצאנו יחד אני ור' לייב פרידמן זצ"ל.

בדרכינו, פניתי לר' לייב ואמרתי בפסקנות: "שמע נא אני מתכוון בקרבך לנסוע לחו"ל, אף אחד לא יודע מהסיפור, רק סוכן הנסיעות, עימו שוחחתי. עכשיו גם אתה יודע. אם 'אבו דאוד' יידע על הנסיעה - יש בו ממש, ואם לאו - אין בו ממש. לדידי - זה יהיה האות והמפתח".

נכנסנו. אמרנו את השם שלי. אבו דאוד הרים את העיניים הגביה את ידו ושאל: "כבודו, חושב לנסוע רחוק מעבר לים?"... המשך לדבר על עוד כמה עניינים שאין מקומם כאן. אח"כ חזרנו את שמו של רבי אליהו לאפיאן. והוא החל לפרוש על השולחן בקצרה, את ההסטוריה של חייו, ואף פירט באיזה מוסד הצליח במשרתו והיכן לא, אח"כ המשך ואמר כי להבנתו שורש נשמתו מצדיק פלוני, ולפתע הרים את קולו ביראה: הוא יהלום שאין בו פגם, עד לפני זמן מה היה בו פגם אך תיקן גם את זה, הוא בסכנה (בצעקה) אבל הוא עוד יאריך ימים כיון שהשכין שלום בין איש לאשתו... דברי האיש.

רבי אליהו התרפא באותה שעה, ועוד חזר להרביץ תורה. כאשר שב לאיתנו, העזתי ושאלתי: האם רבינו השכין שלום, לאחרונה, בין איש לאשתו?

הביט עלי ר' אליהו בהתפעלות: "רוח הקודש הרי אין היום, מנין לך דבר זה? פון וואנעט וויסט איר" סיפרתי על האיש ודבריו, רבי אליהו שמע ושקע.

טוב, המעשלה עם אבו דאוד לא כל כך חשוב, מה שנחוצ' לכם לשמוע ולהבין הוא המשך: מה סיבת הסכנה הרפואית שרבי אליהו היה נתון בה אז?

זאת הורנו הקדוש ברוך הוא כשלא יותר למשה רבינו על התממהות של שעה במילת בנו, כששלח מלאך להמיתו. ואלמלא הזדוזה צפורה ומלה את בנה, היינו מאבדים את משה רבינו חלילה, וגאולת ישראל מה תהא עליה. אבל אין המטרה מקדשת את האמצעים!

ונספר - מלכתחילה, בקש רבי ישראל סלאנטער להיות "צדיק נסתר", ואף הכין עצמו לכך. למד להתפלל במהירות ועומה תוך כוונת כל הכוונת, התמחה במלאכת הנגרות וסיגל את היכולת לשנות תלמודו ולעייין בו במהלך עבודתו. בגדר: "יגיע כפיך כי תאכל, אשריך וטוב לך" (תהלים כח, ב), יגיע כפיך ולא יגיע מוח.

לבסוף החליט, שלא לשם כך נטעו בו כשרונותיו. החליט לזכות את עם ישראל בתנועת המוסר להשפירות ולהתעלות. וכדי שאימצוה, מצא לנכון לגלות גאונותו העצומה - הגאון רבי חיים מבריסק זצ"ל מנאו ראש וראשון לגאוני דורו, לפני השרף מבריסק וה"בית הלוי" ושאר גדולי דור דעה! - והיה מסבב בקהילות ישראל ומשמיע שעורי תורה, לפלולים עמוקים שארכו כשש שעות ובהם בלל חצי ש"ס, שהדיומו שומעיהם ובגינם התקבלו דבריו.

פעם הופע בוילנא ודרש בפני גדולי תלמידי החכמים בעיר. הציע את הסוגיא ושטח סדרת תמיהות, הציב את יסודו ובקש ליישב על ידו את כל השאלות, ולפתע קם אחד הלומדים והקשה על היסוד המחודש מגמרא מפורשת.

חכך רגע קט, ואמר: "הצדק אתכם, היסוד נסתר", וירד מן הבימה.

כתרוהו הלומדים וניסו כוחם בדחיית הסתירה, זה אומר בכה וזה אומר בכה. נענה רבי ישראל ואמר: "באותו הרגע שהזכיר אותה גמרא, עלו במוחי שתיים עשרה דחיות לקושייתו. ויודעני בברור, שכל אחת מהן היתה מתקבלת על דעת הלומדים. אבל אני ידעתי שהן דחיות סרק, והקושיא איתנה. אמרתי לעצמי: אבל הלא אינך דורש כדי לחדש חידושים בעלמא. כל מטרתיך לבצר את סמכותך התורנית שיהיו דבריך נשמעים לביסוס תנועת המוסר. ועכשיו, כשישמעו שלומד אלמוני סתר את שיעוריך, ועוד גמרא מפורשת שנשכחה ממך, תזולזל בעיני הלומדים ויזלזלו בתנועת המוסר. לא למען, אלא למען המטרה הנעלה, דחה את קושייתו בקש!

ואז אמרתי לעצמי: ישראל, הלא אתה לומד מוסר! הודה על האמת, וירדתי מן הבימה!"

כששמע זאת הגאון רבי יעקב יוסף זצ"ל, מגדולי לומדי וילנא, הצטרף לחבורת תלמידי רבי ישראל מסלאנט!

"זדים ביד עוסקי תורתך"

בהודאת "על הנסים" בחנוכה, אומרים: "מסרת גבורים ביד חלשים ורבים ביד מעטים וטמאים ביד טהורים ורשעים ביד צדיקים וזדים ביד עוסקי תורתך". ותמוה, בשלמא גבורים ביד חלשים, נס הוא. אף רבים ביד מעטים. אבל מה הרבותא של מסירת טמאים ורשעים וזדים ביד טהורים ועוסקי תורה. אילו היו הכוחות שווים, מדוע שלא יצאחו הטובים.

ברם, ידועים דברי הרא"ש (ריש בבא מציעא) בענין "כל דאלים גבר", משום "שמי שהדין עמו מוסר נפשו להעמיד את שלו בידו יותר ממה שמוסר האחר נפשו לגזול". ודבריו צריכים באור, מי לא עסקין שהאחד חלש והשני גבור. אלא שחלש המוסר נפשו, יגבר על גבור רפה רוח.

ואמרו (סכה נב ע"א) שהיצר הרע מניח אומות העולם ומתגרה בישראל, ובתלמידי חכמים יותר מכולם. כי גדולה שנאת הרע לטוב, וככל שהטוב גדול כך גדולה שנאת הרע אליו.

וכעין זה אמרו (פסחים מט ע"ב) שגדולה שנאה ששונאים עמי הארץ לתלמידי חכמים יותר משנאה ששונאים עובדי כוכבים את ישראל, ואומרים: מי יתן לי תלמיד חכם ואנשכהו כחמור הנושך ושובר עצם.

וכבר נשאל הגאון רבי עקיבא איגר זצ"ל, הלא הכתוב אומר: "כמים הפנים לפנים", כפי שהמים משקפים בבואת האדם הנשקף בהם, "כן לב האדם לאדם" (משלי כז, יט). אם כן, היינו צריכים לשנוא את הגויים כפי שהגויים שונאים אותנו. ועיינו הרואות שהגויים מוכנים להשמיד להרוג ולאבד את כל היהודים, והיהודים אינם שונאים אותם כל.

והשיב, שבכל יהודי יש איזו נקודת השלמה עם הגוי, ובאותה נקודה הריהו מזדהה עמו ואינו שונאו. אבל בגוי אין אף "פינטעלע איד", והוא שונא אותנו באופן מוחלט ומושלם.

וכך אמר גם ה"חפץ חיים" זצ"ל, שבכל מקום בו יהיו יחסי הכוחות בין הדתיים והחילוניים שווים, ינצחו החילוניים. כי בין הדתיים יש פשרניים וסבלניים למחצה לשליש ולרביעי, ואילו החילוניים יוקדים במשטמתם. ופעם, התבטא ואמר: אנו נלחמים עבור האמת, ברפיון. והם נלחמים עבור השקר, ובלהט.

וזה היה הנס בחנוכה, לא זו בלבד שמעטים גברו על רבים וחלשים על גבורים, אלא שהטהורים גברו על הטמאים, ובנוהג שבעולם הטהורים נלחמים ברפיון והטמאים בלהט. ואם הפסידו הטמאים במערכה, הרי זה נס ופלא!

(והגדת)

בדרך הדרוש

וישב יעקב בארץ מגורי אביו בארץ כנען (לו, א) ורד"ו שנים, הוא משום דקושי השעבוד השלים הד' מאות וברשי"י "ועוד נדרש בו וישב ביקש יעקב לישב בשלוה שנים. וזה יתכן אי אולינן בתר חשבון האיכות, ובאיכות א"כ לפי חשבון האיכות הוא כבן עשרים. וזוהו מובן, קפץ עליו רוגזו של יוסף". יש לומר עפ"ד הפלח הרימוון אכן נשלם הזמן. אבל אי אולינן בתר חשבון היכמות, שביקש יעקב לישב בשלוה דאולינן בתר חשבון האיכות דלכן ביקש יאע"ה לישב בשלוה דסבר ההגלות אינו קישוי השיעבוד אינו משלים הזמן. והנה הקדמונים ז"ל לכן קפץ עליו רוגזו של יוסף שנענש כיוון דאולינן בתר מחתיל מאביו, והטעם שלכן לא יהיו בני"י במצרים אלא כתבו דהא דנענש יוסף על שהוציא דבה, אע"ג דבי"ד של חשבון האיכות. (בנין דוד)

רבי אלי' לאפיאן נכנס לחדר ניתוחים, לצורך ניתוח עיניים. ולפתע בשעת הניתוח עלה לו לחץ הדם ומחמת כך עינו האחת פקעה (התעוור בה) עד שנכנס לסכנת חיים, המצב היה קריטי. בהיכל הישיבות הרבו בבקשת רחמים. לאט לאט מצבו השתפר ולאחר כמה שבועות שב לאיתנו.

ד"ר טיכו - רופא עיניים, שהיה המנתח, התנצל: "מה אנחנו אשמים שלחץ הדם עלה, עשינו בדיקות כמה ימים רצופים והכל היה בסדר, ועכשיו אנחנו עדיין מחפשים את הסיבה הפתאומית, ולא מוצאים, לחץ הדם שלו תקין, ומשום מה רק בשעת הניתוח התרחש שינוי מפתיע".

תשמעו, לאחר כמה שנים עבר רבי אליהו ניתוח נוסף על עינו, והכל עבר בשלום.

נכנסנו לבקרו אני וידידי הגה"צ רבי הירש פאליי, הוא שכב רגוע ושלו ופניו מאירות. במהלך הביקור כשחיוך נעים מרחף על פניו אמר לנו: "אתם ודאי זוכרים שבניתוח על העיניים הייתי בסכנה גדולה, סיבת הדבר, כי לפני שעליתי על מטת הניתוחים, חשבת, הלא כעת דנים אותי למעלה, א"כ צריך לעשות תשובה, התחלתי לחשוב על מעשי בעבר, ואני זוכר את הכל בפרוטרוט - מעת שהייתי ילד בן שתיים עשרה עד עכשיו (ר' אלי' היה אז בן שמונים) וכיון שחשבת על כל העבר מובן שלחץ הדם גבר... לכן, בניתוח זה, נזהרתי ולא חשבת כלל, וב"ה הכל עבר בשלום".

אה? אה? גיוואלדיג! וזוכה לשמור לעשות ולקיים, א'גוטע נאכט.

"זדים ביד עוסקי תורתך"

"מסרת גבורים ביד חלשים, ורבים ביד מעטים", זה מובן, זה נס ופלא. אבל איך יובן המשך: "וטמאים ביד טהורים, ורשעים ביד צדיקים, וזדים ביד עוסקי תורתך"? שהרי אלו היו הכוחות שווים, שני הצדדים גבורים ושניהם רבים, מדוע לא ימסרו טמאים ביד טהורים ורשעים ביד צדיקים, מה הרבותא בזה?

ושמעתי מהגאון רבי יחיאל מיכל פינשטיין זצ"ל, שהגאון רבי אלחנן וסרמן זצ"ל, הי"ד, שאל שאלה זו בזמן המאבק הקשה נגד מרשיעי הברית שקמו על היהדות, הנאמנה ולא בחלו בשום אמצעי, כולל הסתות והלשנות בזויות, עלילות והשמצות חסרות יסוד, ואף הסגרה לרשויות. ואמר: זהו שאנו מודים בהודאת "על הנסים" שהטהורים הצדיקים ועוסקי התורה גברו על הטמאים הרשעים והזדים. כי הלא אין להם מעצור במלחמתם, ואינם בוחלים באמצעים פסולים ומגונים לקדם מטרותם. ואילו אנו מוגבלים באמצעינו, כי אין המטרה מקדשת את האמצעים!

והוסיף רבי מיכל ואמר: זהו שנאמר שעשו היה איש שדה ויעקב יושב האהלים (בראשית כה, כז). ששינוי (זבחים פב ע"ב) שבשר קדשים שיצא חוץ למחצתו נפסל, מדכתיב "ובשר בשדה טרפה לא תאכלו" (שמות כב, ל). ופרש רש"י: "בשדה", בלא מחיצות משמע. ואם כן, זה ההבדל בין יעקב לעשו: עשו היה "איש שדה", בלא גבולות וסיגים, מחיצות והגבלות, ואילו יעקב היה "ישב אהלים", היינו מוקף מחיצות וסיגים! ואספר -

בסערת מלחמת העולם הראשונה התערערו סדרי הקהילות. לאחר המלחמה, כשבקש הרב מבריסק זצ"ל להעמיד גדרי הדת על תילם כבראשונה, קרא לפרנסי הקהילה לאסיפה. על סדר היום, לאסור "שחיטת חוץ". אחד הקצבים שחט בכפר הסמוך בלי פיקוח על כשרות השחיטה ובדיקת פנים. בקשו לחסום את הפרצה, ולקבוע שאין לשחוט אלא בפיקוח הדוק של ועד הקהילה.

הפרנסים עלו לביתו של הרב, והנה הגיע גם אותו קצב, בלא שנקרא, התיישב בין הקרואים. איך אפשר לדון בעניינו ולבקר את מעלליו, ולהחליט נגדו החלטות, בעוד הוא שומע וזועם, נוקם ונוטר. איש לא אמר דבר, מפני כבודו של הרב. והרב ישב ושחק. דקה ושתיים, עשר ועשרים, שעה ושעתיים, וקם. כמו כולם, והאספה התפזרה. בלא שנאמר מילה.

החלו לצאת, כולל אותו קצב. הנשאים פנו אל הרב: "למדנו רבנו, מדוע לא הורה, בעדינות, לצאת?"

והרב הסביר: "עם ישראל נאנק בשעבוד מצרים, ומשה רבינו מצטווה לגאלם. היה עליו לחפזו, לרוץ. אך לא, אחיו מתנבא במצרים, וכשיבוא יאפיל עליו ויפגע. ובגלל זה, דוחים גאולת העם?"

אכן כן, אין המטרה מקדשת את האמצעים! ואם אדם אחד יפגע, נמנע מפעולה! אף אנו התכנסנו לאספה חשובה, להעמיד גדרי הדת על תילה. אבל אם זה כרוך בהלבנת פניו של אדם, בביושו כשיתבקש לצאת, תתבטל האספה ואל יולבנו פניו של האדם!"

אצל עשו, המטרה מקדשת את האמצעים. המטרה העליונה בעיניו, היתה מצות כבוד אב. בבגדי מלכות שמשו (בראשית רבה סה, טז). כשנשלח להביא ציד לאביו, הלך במחשבה ש"אם לא ימצא ציד, יביא מן הגזל" (רש"י בראשית כה, ז). ולבסוף לא מצא, והביא בשר כלב (תרגום ירושלמי כז, לא ובש"י)! וכך חנך גם את אליפז בנו, ששלחו להרוג את יעקב אבינו, והבין שמעשה נורא הוא, אבל "מה אעשה לצווי של אבא" (רש"י בראשית כט, יא)!

"לא כאלה חלק יעקב" (ירמיה י, טז)!

גליון זה לעילוי נשמת הרה"ח ר' אברהם בן ר' שמואל יצחק ז"ל ויטריאול נלב"ע כ"ח נסליו

ת.ד 102 בני ברק
פקס: 03-5055919
19139191@gmail.com

זכר מואמינים

גליון שבו עי מביית 'בני אמונים'

פרשת וישב תשפ"ג שנה ט | גליון מס' 462

פניני אמונים

פניני תפלה בפרשה

פרתחו שערים

דבר מוסד ונשיא 'בני אמונים'

ברומו של עולם

העולם הזה הוא עולם של הסתר. איננו מפרים בערכם האמתי של דברים; דברים קטנים נראים לנו כמשמעותיים וחשובים, ומאידך למרבה הפלא דברים נשגבים בעלי ערך נתפסים בעינינו כבלתי חשובים.

תן ללמדונו זאת בצורה נוקבת, גורשים (ברכות ו ב) את הפסוק בתהלים (יב ט): "כרם זלזול לבני אדם, פה: 'כרם' - אלו הם 'דברים העומדים ברומו של עולם', ולמרות זאת הם: 'זלזול לבני אדם' - 'בני אדם מזלזלים בהם'. רש"י על אתר מביא דגמה לכך: 'כגון תפלה'."

תפלה היא החבור הישיר בין אדם לקונו, היא זאת שפועלת ומחוללת לאין שעור, ובכל זאת אין בני האדם מכירים בערכה, ויש להם נטייה טבעית לזלזל בה.

אוסף ואמר פי הגדרת 'דברים [דבורים] העומדים ברומו של עולם', מתאימה במיוחד למצות ענית אמן שהיא חלק מרכזי בתפלה. שכן פידוע מכל אמן נברא מלאך המצטרף ועומד בין משרתי מעלה, שעליהם אנו אומרים בתפלת יוצר: 'ואשר משרתי... עומדים ברום עולם', ובכל זאת 'בני אדם מזלזלים בה'!

ברור לי פשמש שאלו היו האנשים מכירים בערכה של ענית אמן, מבינים את מעלתה ומודעים לשכר העצום המבטח לעוניה כנגדה, לא היו הם מותרים ולו על אמן אחת!

באמצעות האמן מעמיד האדם צבא עצום של מלאכים שיעמדו לזכותו 'ברום עולם' לצדו. כל מה שנדרש הוא רק לנצל את ההזדמנות שנתנו לנו בכל בוקר בכל בית פנסת לענות אמן אחר ברכות המתפללים.

שמחתי להודע פי זכיתי בדברי אלו לכונן לדברי מרן ראש הישיבה, הגרא"ל שטיינמן זצ"ל, אשר ביום ראשון הקרוב כ"ד בכסלו מציינים אנו חמש שנים להסתלקותו. הוא שעודד ותמך במהפכת 'בני אמונים' מיום הוסדה כותב (בהסכמתו לספר 'פתר מלוכה'): 'דבר גדול הוא לחזק הענין הגדול של ענית אמן אשר גם הוא מהדברים העומדים ברומו של עולם ובני אדם מזלזלים בהם מחסר ידיעת האסור וגדל השכר למתחזקים בה'."

כמה נאים הדברים למי שאמרם, שבחינת נאיה דורש ונאיה מקיים, הקפיד מאד על ענית אמן בכלל, ובפרט אחר ברכות השחר.

אם אכן נפנים ונשיב אל לבנו עד כמה האמן היא 'ברומו של עולם', בנדיא נרדף אחר כל אמן כמוצא שולל רב.

פקריאת 'ואשר משרתי עומדים ברום עולם' שבת שלום

278 213 מחולקין

ה'חובות הלכות' (שער הבטחון פרק ד) מורה, כי אף שאנו מאמינים שכל המאורעות שפוקדים אותנו נקבעים בגזרת ה', אדם הנתון בסכנה חייב לפעול כדי להציל ממנה ולא לסמוך על הגס. ואולם לצד זה עליו להאמין כי לא ההשתדלות היא הקובעת, אלא גזרת ה' שמידו הכל, וכפי שכתב הרמב"ן בפרשתנו (לז טו): "הגזרה אמת והחריצות שקר".

ה'כתב סופר' מבאר כי יסוד זה נלמד אף מהנהגותו של ראובן: אף שהאמין בצדקתו של יוסף, לא בטח ראובן על הגס, אלא הבין שמחובתו להשתדל כדי להצילו מיד אחיו. בכך הסביר הפתב סופר את המבאר במדרש (ב"ר פד טו) ששכר על הצלת יוסף זכה ראובן שבחלקו נקבעה עיר המקלט הראשונה - 'בצר' (ראה דברים ד מג); שכן אף צווי התורה לקבע בישראל עיר מקלט שאליה יוכל לנוס הרוצח בשוגג משתת על היסוד האמור - אף שלהורג בשגגה אין דין מות, כל יסמוך על הגס, אלא יפעל לנוס אל עיר המקלט כדי למלט את נפשו, ונמצא ששכרו של ראובן שלם לו מדה כנגד מדה.

ליסוד זה אף פון דוד המלך באומרו (תהלים קיח ז): "ה' לי בעזרי" - מאמין אני כי עזרתי תלויה אף ורק בידי ה', ואולם מפני חובת ההשתדלות לא אסמוך על הגס, אלא: "ואני אראה בשנאי" - אף אני משתדל ומתבונן כיצד להשמר משנאי ('כתב סופר').

יוסף ברוך

מאה ברכות בכל יום

"וישבו לאכל לחם וישאו עיניהם ויראו והנה ארחת ישמעאילים באה מגלעד וגמליהם נשאים נכאת וצרי ולט הזלכים להוריד מצרימה" (לז כה)

רש"י מבאר (ע"פ ב"ר פד ז) שפרש הפתוב את משא הגמלים, כדי להודיע שסבב הקדוש ברוך הוא שיוסף ימכר לאנשי שיגרה הנושאת בשמים, ולא נפט ועטרו כדרך הישמעאילים, "שלא יוזק מריח רע".

רבי גרשון אשפנזי בעל שו"ת 'עבודת הגרשני' מוסיף ומבאר כי מן ששאו הגמלים בשמים צמחה ליוסף תועלת נוספת:

באהר הק' (זהר חדש צ ב) מובא כי גלות אדום נגזרה על צאצאי שנים עשר שבטי ישראל, בעטן של שמים עשרה השנים שישב יוסף בבית האסורים ונמנעה ממנו הזכות לברך מאה ברכות מדי יום. ניכל ללמד מן שיעד לכניסתו לבית האסורים הקפיד יוסף לברך מאה ברכות מדי יום. לפי זה נתן לפרש שבכך שגמפר לאנשי שיגרה הנושאת בשמים, היתה לו אפשרות להשלים באותה עת את מצות 'מאה ברכות' באמצעות ברכות הריח (תפארת הגרשני).

יעקב בקש לישוב בשלוח ונענה

"וישב יעקב בארץ מגורי אביו בארץ כנען" (לז א)

רש"י מביא את דרשת חכמים (ב"ר פד ג) כי לשון הפתוב 'וישב יעקב' מבטאת את משאלתו של יעקב שלאחר כל התלאות שעבר יזכה לשבת בשלוח - "בקש יעקב לישוב בשלוח, קפץ עליו רגזו של יוסף. צדיקים מבקשים לישוב בשלוח אומר הקדוש ברוך הוא: 'לא דים לצדיקים מה שמתקן להם לעולם הבא. אלא שמבקשים לישוב בשלוח בעולם הזה'?"

מדוע באמת לא התקיימה משאלתו של יעקב, הרי הפתוב אומר (תהלים קמה יט): "רצון יראיו יעשה"?

רבי אברהם דב מאבירט בעל הפתב עין באר כי אכן בקשתו של יעקב התקבלה. שכן שלא כהבנה הפשוטה, יעקב לא בקש לשבת בשלוח במקומו, אלא פון בבקשתו על גלות מצרים שנגזרה עליו; שירידתו לגלות לא תהיה בקשי ובצער כדרך הגולים בעל פרחס, אלא בשלום ובשלוח (ראה שבת פט ב). ואכן את משאלתו זו קבל הקדוש ברוך הוא, בכך ש'קפץ עליו רגזו של יוסף', פה התגלגלו הדברים עד שהגיע יוסף במצרים למעמד מושגה למלך, וכך ירד יעקב אביו למצרים בכבוד גדול.

ה'פתב עין' ממשיה ומבאר, כי לאור פרושו יש לקרא את המשך דברי רש"י בניחותא: "אמר הקדוש ברוך הוא: 'לא דים לצדיקים מה שמתקן להם לעולם הבא'!" "אלא" עלי להוסיף ולקבל תפלתם 'שמבקשים לישוב בשלוח [גם] בעולם הזה' (פתב עין).

יעקב ויוסף התפללו בבית המקדש

"וימצאהו איש והנה תעה בשדה וישאלהו האיש לאמור מה תבקש" (לז טו)

לאיזו תועלת סבב הקדוש ברוך הוא שיתעה יוסף בדרכו לחפש את אחיו?

באר רבי יהונתן איבשיץ:

חכמים אמרו (סנהדרין צה ב) שכאשר יצא יעקב מארץ ישראל לחרן קפצה לו הדרך כדי שיוכל להתפלל במקום המקדש. אף בנגוע ליוסף בנו יש לפרש, כי כאשר עמד יוסף לעזב את ארץ ישראל ולרדת למצרים, התעהו הקדוש ברוך הוא בדרכו, כדי שיעבר 'בשדה' - במקום המקדש ויתפלל שם, וכדברי חכמים (ב"ר כב ז): "אין שדה" - אלא בית המקדש."

כמו כן, בדומה ליעקב שראה במקום המקדש מלאכים, כפתוב (לעיל כח יב): "ויחלם והנה סלם מצב ארצה וראשו מגיע השמימה והנה מלאכי אלקים עלים ורדים בו", כך יוסף - פשהגיע למקום המקדש פגש מלאך, וכפי שפרש רש"י כאן: "וימצאהו איש" - זה [המלאך] גבריאל" (תפארת יהונתן).

ראובן קים את חובת ההשתדלות

"וישמע ראובן ויצלחו מידם ויאמרו לא נכנו נפש" (לז כא)

תפלה שמימית לאור גרות החנכה

כדי להעביר את המסר. הוא גם הסביר לו שהסבה שלא הגיע ישירות להוריו היא פיון שלא רצה להבהילם.

שלמה הביט בחברו שנגלה לו בחלום כששתי עיניו שלמות. הוא זכר היטב כיצד בראשית ימי מחלתו עקרו לו את אחת מעיניו עקב המחלה שפגעה בהו, והוא לא יכול היה לכלא את תמיהתו: "להיכן נעלמה ה'רטיה' שכסתה את עינך הפגועה?"

"וכי אינך מבין שהגוף הקיים בעולם הזה הוא רק כסוי לגוף האמיתי?!", השיב אוריה בפליאה, "בעולם הבא האדם נמצא בגופו הרוחני, וגופי הרוחני שהזדקף ביסורים בריא לחלוטין", הסביר.

כעת כבר לא היה לשלמה כל ספק כי אכן מדבר בחלום אמת.

כיון שהיה בהול להעביר את המסר ליעדו, הוא לא הצליח לשוב ולהרדם. הוא נצל את השעות שנותרו עד אור בקר ראשון לקריאת תהלים לטובת נשמתו של חברו. בחמש וחצי בבקר כבר לא יכול היה להתאפק. הוא החל להתקשר לטלפון של הרב מנחם שטיין שוב ושוב, עד שזכה למענה.

שלמה הזדהה, ומיד שאל: "הרב שטיין, האם יש לכם נכד שבזמן האחרון מתקשה בלמודים?"

הרב שטיין ההמום שזה עתה קם משנתו, השיב בחיוב. הוא לא הבין לאן בן שיחו חותר... כאן גולל שלמה באזני הרב שטיין את כל שעבר עליו בימים האחרונים, כיצד התגלה אליו אוריה בחלום שלוש פעמים, בהיר לו את הסגולה הגדולה שיש לתפלה בימי החנכה, בפרט בזמן הדלקת הנרות ובפרט על חנוף הילדים, ובקש ממנו שיבקש מאמו להתפלל בזמן הדלקת נרות החנכה על הצלחתו של בנו יקירו.

הרב שטיין שמע וקבל. זה מכבר הוא הפיר וידע את המובא בספרים הקדושים על גדל מעלת התפלה בימי החנכה, ועתה קבל לך 'אשור' משמים.

בלילו הראשון של חג החנכה, בשעת הדלקת הנרות אל מול פני המנורה, נשאה תפלה נרגשת מפי אם בישראל בעבור נכדה היתום. בימים שלאחר מכן נשאו עוד ועוד תפלות על הילד היקר שיזכה לשוב ולהמשיך לתורה, ואכן הישועה לא אחרה לבוא.

בתחלת הדש טבת שב הילד ללמודיו במלוא החשק, ומכאן ואילך החל לעלות ולהתעלות, לשמחת משפחתו, ולבטח לשמחת אביו הדגול. ישמח האב בגן עדן.

נשמע מפי הגאון רבי מנחם שטיין שליט"א

למרבה הצער - ללא הועיל, הילד המשיך לרדת בלמודים. הגיעו הדברים לידי כך שכבר לא היה לו חשק ללכת לתלמוד תורה. נפר היה שקשה לו, אך ידם קצרה מהושיע.

זמן מה לאחר מכן, באחד מלילות הדש כסלו תשע"ח, התעורר בבהלה ר' שלמה, ידיו הקרוב של אוריה ומי שלוהו במסירות לאורך כל שנות מחלתו. הוא קם ופשף את עיניו כלא מאמין. כארבע וחצי שנים לאחר פטירתו הטרגית הוא ראה את אוריה ידיו הטוב בחלום ואף שוחח עמו.

שלמה התישב על מטתו ואט אט החל לשחזר את פרטי החלום. המסר שבקש אוריה להעביר לו היה קצר, חד וברור: "שלמה ידידי, דע לך שאני סובל בשמים. אחד מבני מתקשה בלמודים בתקופה האחרונה, והדבר אינו נותן לי מנוחה. ימי החנכה מתקרבים ובאים, על כן אבקשך שתצר קשר עם אמי ותמסר לה כי בשמונת ימי החנכה שערי שמים פתוחים לתפלה, ובפרט על חנוף הילדים, ואני מבקש שבשעת הדלקת הנרות שהיא שעת רצון מיחדת לתפלה, היא תעמד מול הנרות ותבקש במיחד עבור בני זה, שיחזרו לו הטעם בלמוד ושיצליח בתורה."

"חלום מוזר", הרבה החבר לאחר שהתעשת, אולם מיד הרגיע את עצמו: "אחרי הכל זהו רק חלום. הרי כבר חלפו ארבע וחצי שנים מפטירתו של אוריה... גם לא מסתבר שהוא יבחר דוקא בי להעביר את המסר, וכי לא יכול היה להעבירו ישירות להוריו?!"

החבר בחר להתעלם מהחלום, אולם האב המסור לא הרפה... יומים לאחר מכן הוא נגלה בשנית לאותו חבר.

גם הפעם בטל החבר בלבו את החלום; "כנראה שחשבתי מדי הרבה על החלום הקודם, ועל כן הוא עלה במחוי שוב בלילה זה...", הרגיע את עצמו.

ליל כ"ד בכסלו. פחות מעשרים וארבע שעות לפני הדלקת נר ראשון של חנכה, התעורר שלמה שוב בבהלה משנתו. אוריה הופיע בחלומו בפעם השלישית.

תכן דבריו היה דומה לפעמים הקודמות, אולם הפעם הוא הביע את בקשתו ביתר תקיפות, כשהוא מצין את הקשי שלו לרדת מגן עדן לעולם הזה בפעם השלישית

בחדש ניסן תשע"ג נפטר לבית עולמו האבן הצדיק רבי אוריה שטיין זצ"ל, בנו של מזכה הרבנים, יבלח"א, הר"ג רבי מנחם שטיין שליט"א, לאחר כשש שנים שבהן נאבק בגבורה עלאית באימה שבמחלות.

רבי אוריה קדש שם שמים בחייו. לאורך כל שנות מחלתו, למרות יסוריו הקשים לא

"שלמה ידידי, דע לך שאני סובל בשמים. אחד מבני מתקשה בלמודים בתקופה האחרונה, והדבר אינו נותן לי מנוחה. ימי החנכה מתקרבים ובאים, על כן אבקשך שתצר קשר עם אמי ותמסר לה כי בשמונת ימי החנכה שערי שמים פתוחים לתפלה, ובפרט על חנוף הילדים,

רבי אוריה שטיין זצ"ל

מש החייו מפניו. גם לאחר שהתעורר בעינו לא פסקה שמחת חייו. הוא השתמש בכל טפת כח שנותרה בו כדי להרבות אמונה בעולם, ולחזק ללבבות נשברים.

רבי אוריה הותיר אחריו ארבעה יתומים רכים, שלושה בנים ובת. בתחלת זמן חרף תשע"ח, התקשר המחנך של אחד מבניו לאמו ובקש לעדכן בצער כי הבן הלומד בכתתו חווה לאחרונה רידה מתמשכת בלמודיו, והוא מבקש לטכס יחדו עצה כיצד להחזיר לו את החשק ללמודים.

בימים הבאים נכנסו לתמונה גם הסבים הדגולים של הילד. הם נסו בכה ובלה, אך

ברכות שאינן נענות באמן

חלום, משום שהגם שאין לחוש למצוה המתקיימת בשעה שפטרין מן המצוות, עדין יש לומר שיש לחוש לנדר הנאמר בשעה זו.

עניית אמן אחר ברכת שוטה

שוטה וכן מי שהוא חרש-אלם, אין עונים אמן אחר ברכותיהם, שהרי אינם מחיבים במצוות. ואולם מי שהוא רק חרש ואינו אלם, הרי הוא חייב במצוות וחייבים לענות אמן אחר ברכותיו. כמו כן חרש-אלם מלדה שלמדוהו לדבר, עונים אמן אחר ברכותיו.

מקורות ובאורים:

כתב ה'פרי מגדים' (סי' קכד א"א ס"ק יד): "וראה ודאי, אחר חרש ושוטה אין עונין אמן, דלאו בר מצוות כלל, אפלו מדרבנן". וכתב ה'משנה ברורה' על דבריו (שם מז): "שגרא דלשנא הוא, דחרש המדבר ואינו שומע בודאי חייב הוא במצוות". וראה שה'משנה ברורה' הבין שה'פרי מגדים' עוסק בחרש המדבר, שאם אינו מדבר - אינו מברך, ואין מקום לדון לגבי עניית אמן אחריו. ולפי שחרש המדבר הוא בר דעת וחייב במצוות, יש לענות אחריו אמן. ואולם בשו"ת 'שכט הלוי' (ח"י סי' מה) כתב שאפשר לבאר שפגנת הפ"ג היא לחרש שאינו שומע ואינו מדבר, "שממלמל בשפתיו כעין ברכה", שאין לענות אמן על ברכתו. וראה בקנטרס 'הלכות כבוד אב ואם' להג"ר זילברשטיין (עמ' שכד, נדפס בסוף ספר 'אבני זכרון' בני ברק תש"ס) ששוטה שמבין מה שהוא אומר מתר לענות אמן אחר ברכתו. עוד כתב שם שעניית "הא שמה רבה" מתרת אף אחר שוטה מחלט האומר קדיש, לפי שהוא שובח העומד בפני עצמו, ואינו פעיית אמן שבאה לאמת ולקיים את דברי המברך. בדין פגועי מוח באפן פזה שהם שוטים לכל דבר, מובא ב'הליכות שלמה' (תפלה), פרק כב הערה (70), שאף שמלמדים אותם לומר קצת ברכות ותפלות, יש להזהר שלא לענות אמן אחר ברכתם כיון שעל כל פנים שוטים הם.

עוד כתב בשו"ת 'שכט הלוי' (שם) שלפי שיש אחרונים הסוברים שחרש-אלם מלדה שלמדוהו לדבר אין לו דין שוטה, אפשר מספק לענות אמן אחר ברכותיו. וראה גם ב'לקט הקמח החדש' (קכד כו) שכתב שחרש-אלם שלמדוהו במוסד מיוחד והוא מניח תפלין ומתפלל, נראה שעונים אמן אחר ברכותיו.

עניית אמן אחר ברכה מתוך שנה

השומע את חברו מברך מתוך שנה לא יענה אחריו אמן.

מקורות ובאורים:

בשו"ת 'לב חיים' לר"ח פלאגי (ח"ג סי' קכו) כתב שמי שברך מתוך שנה ברכת ספירת העומר וספר בהלכה, אינו יוצא בכך ידי חובתו, ומיד כשמתעורר עליו לברך ולספור פדיו, לפי שישן פטור מן המצוות. לאור זאת פסק בשו"ת 'פרי השדה' (ח"ג סי' צא) שהשומע את ברכת הישן אין לו לענות אמן, לפי שאין לברכת ישן דין ברכה כלל. וראה שו"ת 'ציץ אליעזר' (ח"כ סי' כז) שבאר שאין לדמות לכאן את פסק השו"ע (יו"ד רי ב) שיש לחוש לדעת הסוברים שיש להפיר נדר שנאמר מתוך

דין הממהר לדרבו

הרואה אדם העומד לברך ברכה שאין הוא חייב בשמיעתה, והוא נחפו ללכת לדרבו, רשאי ללכת לדרבו ואינו חייב להמתין עד שיסיים המברך את ברכתו, כדי שיוכל לענות אמן אחריו.

מקורות ובאורים:

כן כתב ב'לקט הקמח החדש' (קכד יט) בשם 'אשל אברהם'. בענין זה יש לציין למה שכתב בשו"ת 'חתם סופר' (ח"א א"ח קנט) שיש הסוברים שדברי חכמים (ברכות גג ב): "גדול העונה יותר מן המברך" נאמרו רק על העונה אמן אחר ברכה שאינו מחייב בשמיעתה.

עניית אמן אחר ברכות שבתפלה

על הצבור למהר ולסיים את הברכות הנאמרות בתפלה לפני שמסימן החזן, כדי לענות אמן אחריו. וכך יש לנהוג אף בברכת המזון הנאמרת בזמון, כדי לענות אמן אחר ברכת המזון. ואולם יש הסוברים שאין חובה לנהוג כן.

מקורות ובאורים:

בשו"ת הרא"ש (כלל ד סי' יט, הובאו דבריו בטור א"ח נט) כותב לגבי ברכות קריאת שמע: "וכשאני מגיע לסוף הברכה, אני ממהר לסיים ברכתי קודם שיסיים החזן ברכתו, וכמוני אני לענות אמן אחר ברכת החזן". הרמ"א הביא הלכה זו הן לגבי ברכות קריאת שמע (נט ז) והן לגבי ברכת המזון (קפג ז). ה'משנה ברורה' (תריט ג) כתב להקפיד על הלכה זו לגבי ברכת שהחיינו הנאמרת בכניסת יום הכפורים.

ואולם בבית יוסף' (שם) הוכיח מדברי הרמ"ה שאין חובה למהר ולסיים את הברכה לפני שליח הצבור כדי לענות אמן אחריו. ה'באר הלכה' (שם) כתב שאפשר שדברי הרא"ש נאמרו רק בזמנם שהמנהג היה לצאת ידי חובת ברכת קריאת שמע בשמיעה מפי שליח הצבור, ומדבריו משמע שדעתו נוטה שכיום שאין יוצאים בברכת החזן, אין חובה למהר ולסיים את הברכה לפני החזן. ב'מקור חיים' (שם ד) לבעל 'היחוד' איר' כתב שאף אין רצוי למהר באמירת הברכה כדי לענות אמן אחר החזן, כי על ידי המהירות יחסר הכונה, וימעט דקדוק קריאת המלות.

רבי שאול בראך מקאשוי היה רגיל להזהיר שרק הש"ץ יסיים את הברכות שבתפלה בקול ולא שאר המתפללים, כיון שמצוי שיש מתפללים שאוחזים במקום שבו אסור להם להפסיק ולענות אמן, והם עלולים לטעות ולענות אמן שלא כדין (שאול בחיר ה" עמ' קפט).

עניית אמן מישתיקה את המקטרגים

"וישראל אהב את יוסף מפל בניו כי בן זקנים הוא לו" (לו א)

סופי התבות "בן זקנים הוא" הם אמן, רמז לכך שפרשו של יוסף הצדיק הוא בסוד אמן. ויש לומר כי לפיכך זכה יוסף לראות בחלומו את החזיון: "והנה קמה אלמתי וגם נצבה" (לו ז), 'אלמתי' מלשון 'אלם', ללמדנו כי זכות עניית אמן שהיא סוד כחו של יוסף, בכחה להשתיק את המקטרגים. וראה זה פלא, כי בשעה שגולד יוסף היה יעקב אבינו בן צ"א - כג'מטר'יה של אמן.

(מגלה עמקות' וישב לו ז אפן לה)

אמונה מתוך הבנה

המהר"ל (נתיבות עולם) נתיב העבודה פרק יא) מכאן כי לפי שעקרה של עגנית אמן היא הצהרת אמונה בדברי המברך, לכן צריכה היא להאמר מתוך פונה והבנה, ואלו דבריו: "יש לך להבין מלת אמן, וההפרש שיש בין מברך ובין העונה אמן. כי העונה אמן צריך אל זה ההבנה והשכל שהוא מאמין דבר זה. ודבר שהוא בלא הבנה אין נקרא זה אמונה, רק האמונה היא בלב. ולא פן המברך כי אף שראוי שיהיה לו פונת הלב מכל מקום כיון שברך, אם לא פנו יצא גם פן. אבל אם עונה אמן בלא פונה אין זה אמן כלל".

מבחן לטיב האמונה

בהקדמתו לספר 'שמר אמונים' [שחבר רבי אפרים זלמן היילפרין, לימים מקים המרכז הארצי לטהרת המשפחה] כותב המשגיח רבי אליהו לופיאן: עגנית אמן היא בחינה לאמונתו של האדם. עגנית אמן אינה דורשת הקרבה או מאמץ מיוחד. על האדם מוטל רק להקשיב לברכה או לקדיש ולענות אמן כהלכתה, ולפיקו כל אדם ששוכנת בלבו אמונה, יקפיד על עגנית אמן.

הפסוק (דברים לב כ): "בנים לא אמן בם", נדרש בספרי (פסקא שכ) בשני אפנים: א. "בנים אדם שאין בכם אמונה". ב. "אל תקרי לא אמן בם" אלא לא אמן בם - שלא היו רוצים לענות אמן אחר הנביאים בשעה שהיו מברכים אותם. לפי האמור יש לפרש ששתי דרשות אלו קשורות אחת לרעותה; המנועות מעגנית אמן, על אף שמדבר במצוה שאין בה טרח, מלמדת על האדם שאין בו אמונה ('שמר אמונים' [ניו יורק תש"ג] עמ' 42).

מבחן לאמונת חכמים

רבי אברהם עמרם קוף, הצדיק מחיפה, מוסיף ומחדד:

חכמינו זכרונם לברכה מפליגים מאד בגדל שריו של העונה אמן. לפי גדל הפלגת חכמים בקרבתה העצומה של מצוה זו, מן הראוי היה להקדיש שעות ארוכות כדי לזכות ולענות אמן. ואולם למרבה הבושה מתקשים אנו להקדיש לכן גם רגעים בודדים - האין זה מלמד על חסרון משוע באמונת חכמים!?

"מי שמאמין בחז"ל הקדושים, שכל מלה מלה שלהם קדש קדשים, בודאי משקיע את כל הכחות כדי לענות אמן" (האמונה - מה למעשה? עמ' 121).

לכבוד

נשיא ומייסד 'בני אמונים'

הרב יעקב דב מרמורשטיין שליט"א

שלום וברכה,

ברוך ה' שזכני להקפיד על אמירת ברכות השחר בחברותא ועל עגנית אמן בכלל. כמובן שהתחזקותי, כהתחזקותם של רבים נובעת מלהבת האש שהצתם בעולם כלו.

אני זוכר כי בתחלה נרתעתי מלגשת ולבקש, אפלו ממכר וחבר, שיענה אמן על ברכותי, אך כיום הנני עושה זאת באפן טבעי. נראה שמתחמת גדולתה של המצוה, מכביד היצר על קיימה כראוי.

בקריאת התורה בפרשת ויצא נפל במחי רעיון המרמז על פחה הרב של עגנית אמן. על יעקב אבינו אומר הפסוק (בראשית ל ג): "ויפרץ האישי מאד מאד ויהי לו צאן רבות ושפחות ועבדים וגמלים וחמרים"; "ויפרץ האישי מאד מאד" - ראשי התבות בגימטריה אמן.

ואגב, אפטר להוסיף ולומר שפסוק זה אף מרמז כלפי פעילותכם הנשגבה, כאשר ברוך ה' הצלחתם לפרץ עם הרעיון שלכם מאד מאד!

תזכו בס"ד להמשיך את המהפכה האדירה בקרב כלל בני אמונים בארץ ובעולם כלו, ותתברכו בכל הברכות אמן.

י.פ.

ירושלים

נתן לשלח מכתבים לפקס שמספרו 08-9746102 או לכתבת המייל: 9139191@gmail.com

צדיק באמונתו

ברכות ואמן במשנת בעל ההלוא

הגאון רבי חיים משה יהודה שניידר זצ"ל

הגר"מ שניידר ראש ישיבת 'תורת אמת' ב"ה בכסלו תשט"ז

רבי חיים משה יהודה שניידר נולד בשנת תרמ"ה בעירה דז'ווינישוק הסמוכה ללידא לאביו רבי אליהו. בצעירותו נסע לוילנא ללמד בישיבתו של בעל החשק שלמה. בהמשך התקרב לבעל החפץ חיים, וכל ימיו החזיק את עצמו כתלמידו.

עצמו כתלמידו.

לאחר נשואיו הקים בעיר ממל שבגרמניה ישיבה שהתקיימה עד פרץ מלחמת העולם הראשונה. עם תום המלחמה התישב בפונקופרט ופתח בה את ישיבת 'תורת אמת', שפעלה עד למלחמת העולם השנייה. בשנת תרצ"ט הגר לוונדון שם יסד מחדש את ישיבתו ועמד בראשה.

נודע במיוחד בתפלתו שהייתה נאמרת ברגש ובהתלהבות. תלמידיו מעידים כי עגנית האמן שלו הרקיעה שחקים. לצד השקעה בלי מתפשרת בעמל התורה, השקיע רבות בחנוך תלמידיו לעבודת הלב.

בשנות חייו האחרונות ידע סבל ומכאוב אך המשיך לשאת בעל הרחמי והגשמי של ישיבתו. נפטר בכ"ה בכסלו תשט"ז.

לברך בקול

היה רגיל לחזור באזני תלמידי הישיבה על דברי הספר חסידים' (רנד) שיש לברך כל ברכה בקול, לפי שהמברך בלחש גוזל מהצבור את מצות עגנית אמן. בעקבות זאת אף תקן כי בגשתם לסעד את לבם, יקפידו תלמידי הישיבה לברך בקול את ברכת 'על נטילת ידים' וברכת 'המוציא', ואף השגיח על קיום תקנה זו, עד שהשרשה בקרב התלמידים (ספר זכרון' לכבוד רמח"ל שניידר [בני ברק תשכ"ה] עמ' כז).

משגיח בתפלה

נהג לשבת באמצעו של היכל הישיבה ולא במזרח כמנהג ראשי הישיבות. הוא תלה את מנהגו זה ברצונו להשגיח על התלמידים אף בזמן התפלה, תוף שהוא מפרט: "על אלו המתרשלים הנני משגיח לבל יאחרו לתפלה, על הזרזים שלא יפתחו גמרא בשעת חזרת הש"ץ, ועל התלמידים כלם, הנני משגיח שיענו אמן בקול..." (שם עמ' קלו).

עגנית אמן מביאה ברכה

היה אומר: כשאדם מפסיד עגנית אמן, הרי הוא מונע בכך את הברכה מלשרות בביתו (אש קדש' עמ' לד).

איטש לרענהו

לקט אמרות חז"ל
רעיונות, עובדות
והנהגות מגדולי
ישראל,
על מדות טובות
שמביאות לאהבת
הזולת הנלמדות
מפרשת השבוע

ליקוט ועריכה: יצחק בן אהרן
כל הזכויות שמורות למכון אהבת אמת
אסור להעתיק, לצלם ולהדפיס בלי רשות בכתב

מכון אהבת אמת – המרכז להעמקת ערכי אהבת הזולת

ע"ש ר' עבי יהודה דומוביץ ז"ל – רח' אבן עזרא 2 ירושלים 9242402
טל: 02-5671812 פקס: 077-7671812 דוא"ל: paypal: ahavemet@012.net.il

שבת קודש כג כסלו תשפג: הדלקת נרות: ירושלים: 4:02 תל-אביב: 4:16 חיפה: 4:05 מוצאי שבת: ירושלים: 5:18 תל-אביב: 5:19 חיפה: 5:17 ר"ת: 5:54

פרשת וישב

איסור הלבנת פנים

שלא להלבין פני חברו !

נלמד מהפסוק: "היא מוצאת והיא שלחה אל חמיה לאמר" (פרק לח-כה)

ופירש רש"י: לא רצתה להלבין פניו לומר ממך אני מעוברת, אלא לאיש אשר אלה לו. אמרה: אם יודה מעצמו יודה, ואם לאו, ישרפוני ואל אלבין פניו. מכאן אמרו (סוטה י: ב"מ נט.) נוח לו לאדם שיפילוהו לכבשן האש ואל ילבין פני חברו ברבים".

כתב רבי יהודה החסיד ז"ל (בספר חסידים - נד): מי שבייש את חברו ומצטער ומתחרט ורוצה הוא לקבל את הדין, יבוא לפני יראי ה' למצוא לו פתח לתשובה, יאמרו לו: דע כי רעתך רבה, כי שפכת את דמו של חברך, שכן מצינו באביה בן רחבעם, שהוכיח לירבעם לביישו וניגף למות. לכן לך בני לפייס את חברך עד שיתפייס, ושמור והזהר מאוד לנפשך שלא תבייש ושלא תלבין פני אדם.

ידועה דעת התוספות (סוטה י:) שעוון הלבנת פנים דומה בחומרתה לג' עבירות חמורות שנאמר בהם "יהרג ואל יעבור". יתירה מזו מפורש בדברי רבינו יונה ז"ל (שערי תשובה ג-קלט) שכתב: "והנה אבק הרציחה - הלבנת פנים, כי פניו יחוררו ונס מראה האודם, ודומה אל הרציחה. אכן דימו אבק הרציחה אל הרציחה, וכמו שאמרו יהרג ואל ירצח, דומה לזה אמרו יפיל עצמו לכבשן האש ולא ילבין ולמדו זאת מתמר..."

מפירושו של האלשיך הק' זצ"ל נראה שישנו רמז לדעה זו, שההלבנה נחשבת כרציחה, מהפסוק "שופך דם האדם באדם דמו ישפך כי בצלם אלוקים עשה את האדם". והיינו, באיזה אופן מתקיים "שופך דם האדם באדם"? כאשר מלבין פני חברו, ו"איזיל סומקא ואתי חיורא" - "דמו ישפך".

ומוסיף האלשיך: "ואל תתמה איך יחייב את ראשו מי שלא הוציא נפש ממש. כי הלא בצלם אלוקים שעל הפנים עשה את האדם, שבלעדי זה נמשל כבהמה... ועל כן בהלבין הפנים אשר שם הצלם אלוקים, חייב מיתה, כי פגם במקום צלם אלוקים.

מאידך, לשון חז"ל בגמרא "נוח לו לאדם (ולא "חייב") להפיל עצמו לכבשן האש ואל ילבין פני חברו ברבים". וביאר המהר"ל (בחיידושי אגדות סוטה י:) מדוע נוח לו לאדם להפיל עצמו לכבשן האש מאשר להלבין פני חברו?

משום שאף כי כבשן האש הוא כליון גמור ואינו דומה להריגה וסקילה שאינם כליון גמור, שנשאר דבר ממנו, אבל כבשן האש כל עצמות האדם נפסדים, מכל מקום אין הפסד גדול כל כך כמו ההפסד של מי שמלבין צלם האדם, כי המלבין פני חברו, הרי הצלם של האדם שהוא דבר אלוקי נבדל ככתוב "כי בצלם אלוקים עשה את האדם", הוא מקבל הפסד, והפסד זה אינו טבעי ושלא כמו בכבשן האש שמפסיד אמנם את גוף האדם ועצמותיו, אך אינו פועל בצלם אלוקים. ואילו המלבין פני חברו מפסיד ומבטל צלם אלוקים. ומפני זה עונשו חמור כל כך שאין לו חלק לעולם הבא, שהוא גם כן אינו טבעי גשמי.

מובא בספר מנורת המאור שכרו הגדול של הנזהר מלבייש חברו, וכך כתב: הזוכה להנצל כל ימיו מעוון הלבנת פנים, הקב"ה יצילוהו מכל צרה, ויצאו ממנו בנים הגונים. כמו שמצינו שאירע לתמר, בזכות שהסכימה להפיל עצמה לשריפה כדי שלא תלבין פני יהודה, זכתה ויצאו ממנה מלכים ונביאים.

חצי שיעור בהלבנת פנים...

יהודי נכנס לחדרו של הגראי"ל שטיינמן זצ"ל ושאל: אדם פלוני משמש בתפקיד ציבורי, אך מתנהג שלא כראוי, האם יש להעבירו ממשרתו, כי במצב כזה אינו מרוצה לקהל...

אמר לו הרב שטיינמן: "אסביר לך את שאלתך, אתה שואל, האם להלבין את פניו, דהיינו לאכול חזיר, רק אתה סבור שיש בכך צורך... אני לא יכול לתת היתר לאכול חזיר!"

ניסה שוב השואל: "אולי יעבירוהו ממשרתו רק לפרק זמן קצר, וכדי שהציבור ילמד לקח מהתנהגותו?"

השיב הרב שטיינמן: "הלא אמרתי לך שבמקרה דנו, זו אכילת חזיר, והרי חצי שיעור אסור מן התורה..."

חכימא דיהודאי

"שתקתי כדי שלא להלבין פניו..."

אירע פעם שילד "בר-מצוה" עלה לתורה בשבת, אך את ההפטרה קרא מאוד בלחש. שאלו את הגאון רבי חיים קניבסקי זצ"ל, האם יצאו ידי חובה? השיב רבי חיים שאילמלא איסור הלבנת פנים שיהיה לילד, היה מצווה שיקראו שוב את ההפטרה. אבל עתה יצאו בדיעבד ידי חובה אף שהרוב לא שמעו, אך מכיון שהיו מנין אנשים ששמעו יצאו ידי חובה.

והוסיף רבי חיים: "פעם אירע שילד קרא את ההפטרה ולא שמעו כלום. ולא יצאו ידי חובה. אבל משום הלבנת פנים של הילד ואביו, שתקתי ויתכן שבאופן זה יש ענין לשמוע במקום אחר.

דרך שיחה

להשריש את מדת האמת באופן שיהיה "תוכו כברו" ולא לדבר "אחד בפה ואחד בלב"!

נלמד מהפסוק: "וישנאו אותו ולא יכלו דברו לשלום" (פרק לז-ב)

וכתב רש"י: מתוך גנותם למדנו שבחס, שלא דיברו אחד בפה ואחד בלב. עכ"ל. וידועים דברי חז"ל: כל תלמיד שאין תוכו כברו אינו תלמיד חכם. ויש אומרים: נקרא נתעב (יומא עב). ואחד משלושה שהקב"ה שונאן הוא המדבר אחד בפה ואחד בלב (פסחים קיג).

אדם שאין תוכו כברו, אומרים חז"ל, נקרא נתעב והקב"ה שונאו. וכל כך למה? משום שאדם כזה "מסוכן" הוא. כי יתכן שיהיה מושחת בפנימיותו. שיהא כל תוכו רצוף ברשעות וטומאה, ועם זאת, כלפי חוץ, נוסף הוא "נופת צופים". מתעטף הוא ב"איצטלא של צידקות". אדם כזה סכנתו רבה להיות הבריות משופעים ממנו לרעה.

שכן כאשר רשעותו ושחיתותו גלויים לעין כל, יודעים הכל להזהר ולהתרחק ממנו. לא כן כאשר הוא טומן אותם בקרבו ומראה עצמו כלפי חוץ כצדיק וישר. במצב זה הריהו מכשול גדול לאחרים שעלולים להתפתות ולהתחבר אליו וללמוד ממנו ואחריתם עדי אובד.

על כן אמרו חז"ל בגמרא (סוטה כב): שאמר ינאי המלך לאשתו: "אל תתיראי מן הפרושי וכו' אלא מן הצבועין שדומין לפרושיין שעושיין מעשה זמרי ומבקשים שכר כפנחס". גם דימו זאת רבותינו לטומאתו של החזיר, ומעניין שהתורה מדגישה את הטומאה שבו דוקא בסימן הטהרה שיש בו "כי מפריס פרסה הוא". מדוע לא בסימן הטומאה ש"גירה לא יגר"? אלא משום שדוקא סימן טהרה זה שמראה החזיר לעין כל, הוא זה שמוסיף טומאה על טומאתו, לפי שבכך מטעה הוא את הבריות לאמר: "טהור אני".

וכפי שאמרו חז"ל (במד"ר בראשית סה-א) על עשו שנמשל לחזיר שפושט את טלפיו כאומר ראו כי כשר אני. כך היה עשיו תוכו מלא מרמה, מתעטף באיצטלא של צדיק, ושואל את אביו כיצד מעשרין את המלח. זו הסיבה שדוקא מן הצבועין יש להתירא יותר מכל, כי לא נזהרים מלהתקשר ולהתחבר עמם, וממילא להתקלקל מהם.

בכך היה מאבקו של יעקב עם המלאך - שרו של עשיו. נחלקו חז"ל (בחולין צא) האם המלאך, כ"גוי" נדמה לו או כ"תלמיד חכם". שכן בשני פנים אורב שרו של עשיו לפתחו של יעקב: האחד "כגוי נדמה לו" - בהסתה גלויה (וזה פחות מסוכן), והשני: באיצטלא של תלמיד חכם, וכך להשפיע עליו (וזה מסוכן ביותר).

זו הסיבה שרבותינו גדולי ישראל (בהם, **החזון איש, הגרא"מ שך** זצ"ל ו**הגראי"ל שטיינמן** זצ"ל), יצאו בתקיפות נגד כל מיני תנועות "פשרניות". קבוצות של "שעטנז", שנקטו להם כשיטה להנות מכל העולמות... ולהיות "גם וגם" - גם באיצטלא של צדיקים ותלמידי חכמים לעת הצורך, וגם להנות בו בעת מתאוות העולם האסורות. גם לבחור את המצוות וההלכות הנוחות והמשתלמות להם, וגם להתעלם ממצוות ש"מקשות" עליהם את חיי התענוגות. גם לבחור את הרבנים המקילים ולבטל את ה"מחמירים" וגם אז להחליט מה לשאול ומה לא. או: גם להתעטף באיצטלא של "קנאות" ואי-הכרה "בשלטון הכופרים" ובסמליהם, ולבטל את דעתם של גדולי ישראל כעפרא דארעא, וגם להנות ממנעמי השילטון ומתקציבי ממונם, כמובן בצינעה ובהסתרה, שבחוץ לא יידעו, הכל לפי האינטרס האישי באותה שעה.

נוכל להמליץ על אנשי ה"גם וגם" הללו, בדרך צחות, את אמרת חז"ל (קידושין ל). "ושנתנם" - שאם ישאלך אדם דבר אל **תגמגם**... כלומר: אל תהיה "גם וגם" אלא תחליט, האם אתה כאן או כאן, האם אתה לגמרי שומר תורה ומצוות, או שאתה פורק עול ח"ו. וכקריאת אליהו הנביא בהר הכרמל: "עד מתי אתם פוסחים וכו' אם ה' הוא האלוקים לכו אחרי, ואם הבעל" וגו' [מכך חששה רבקה כש"התרוצצו הבנים בקרבה" שמה מדובר באותו בן שהוא "גם וגם" - גם רץ לבתי המדרש וגם לעבודה זרה, ולכן אמרה "למה זה אנכי, ותלך לדרוש את ה'", וכששמעה שהם שני בנים, זה לכאן וזה לכאן, נחה דעתה], על אלו ושכמותם הורונו רבותינו "הזהרו מן הצבועין" וכו', שיש להזהר שבעתים שלא להגרר ולהמשך אחריהם ולא ללכת בדרך איתם, כאמור.

מכאן יפתח לנו צוהר להבין היטב בס"ד את פרשת אברהם ולוט, אשר לכאורה תמוה מאוד: איך זה יתכן שאברהם אבינו שהיה מגייר ומקרב רחוקים לאבינו שבשמים והצליח בזה מאוד. ולמרות זאת דוקא את אחיינו לוט, לא רק שלא קירבו אלא הרחיקו ואמר לו "הפרד נא מעלי" וכו' למה לא נקט לכל הפחות "בשמאל דוחה וימין מקרבת"?!

אלא התשובה: אחרי שאברהם הוכיח את לוט ורועיו על הגזל והם כ"למדנים גדולים" ביטלו דעתו והוכיחו להיפך (ועין פירש"י), הבין אברהם שאין לו כאן עסק עם "תינוקות שנשבו" שיודעים שלא יודעים מאומה, ונכנעים לקבל דעת "הרבנים". אלא מדובר כאן באנשים שהם "נבלים ברשות התורה", המתעטפים באיצטלא של תלמידי חכמים ומגייסים, כבכול, את התורה כדי לגזול, ורוצים להנות מכל העולמות. אנשים כאלו, סבר אברהם, אין להם תקנה, כי אינם מקבלים תוכחה ואסור להתחבר עמם.

זהו שאמר אברהם ללוט: "הפרד נא מעלי אם אשמאל ואימינה ואם הימין ואשמאלה" כלומר: אתה לא יכול להיות בעת ובעונה אחת גם "ימין" וגם "שמאל". אלא עליך להחליט האם אתה כאן או כאן, ובכל מקרה אברהם נזהר להיות בצד שכנגד, כמשנ"ת.

"מדוע לומר דברים אחרים..."

אחד מוותיקי התלמידים של הגאון מטשיבין - רבי דוב בעריש וויידנפעלד זצ"ל, נכנס אליו לביקור חג.

קיבלו רבי דוב בעריש כדרכו בדברי תורה מענינא דיומא. אותו יהודי נזכר לפתע שזמני קבלת הקהל אצל האדמו"ר שבצילו הוא חוסה, קרבים, ורצה להספיק ללכת גם אליו. על כן אמר לרבי דוב בעריש שאינו רוצה יותר להטריח... ורמז שברצונו ללכת.

פנה אליו רבי דוב בער ואמר לו: "תמהני עליכם, אם ברצונכם ללכת רשאים אתם ללכת, ומדוע צריך לומר דברים אחרים..."

שר התורה

"תוכו כברו"...

באחד הימים הזמינו את הגאון **רבי יהודה צדקה** זצ"ל לאסיפה ציבורית. ואולם כאשר נודע לו שעסקן נכבד פלוני, גם כן יופיע באסיפה זו, סירב להשתתף בה. לימים נקלעו שניהם לאסיפה של אישים נכבדים, ובמהלכה, לעיני כל המשתתפים, פנה אליו אותו עסקן ישירות ושאל: "אמר נא כבודו, האם נכון הוא שסירב לבוא לאסיפה פלונית, באומרו שאם אני אופיע שמה לא יוכל להיות נוכח בה?"

הרב צדקה הוכה לרגע בתדהמה מהצורה הפומבית שנשאל על הדבר. הוא יכל להשתמט במענה כזה או אחר. אולם הוא התעשת מהרה והעדיף את טוהר האמת להיות "פיו ולבו שוין" וכך השיב: "נכון; סירבתי להשתתף באסיפה, אבל לא מפני שיש בליבי ח"ו טינה אישית כלפיך, אלא משום שאנו חלוקים בדעות ובהשקפות... ומלבד זאת אין בינינו שום מחיצה או פירוד לבבות חלילה..."

וזאת ליהודה

"אסור לי ללבוש את הכובע"...

כשנה וחצי לפני פטירתו של **הגרי"מ פינשטיין** זצ"ל קנו לו מגבעת חדשה לכבוד חתונת נכדו. אחד האברכים החמיא לו: "הכובע החדש עושה את הראש ישיבה צעיר בעשר שנים..."

הגיב רבי מיכל ואמר: "אם כן, הרי זו גניבת דעת ואסור לי ללבוש את הכובע..."

ואכן, רבי מיכל לא חבש את אותה מגבעת כלל, מתוך החשש שגונב בכך את דעת הבריות...

הלמות עמלים - ח"ב

מעלה נשגבה להודות על האמת בפני הזולת אף אם מתבזה על ידי כן!

נלמד מהפסוק: "ויכר יהודה ויאמר צדקה ממוני" (פרק לה-כו)

ואמרו חז"ל יהודה הודה ולא בוש, מה היה סופו? נחל חיי העולם הבא (סוטה ז:). כיוצא בזה אמרו חז"ל על הפסוק "יהודה אתה יודוך אחיד" - מקרא זה לא אמרו אלא כנגד צדיקים שכובשים את יצרם ומוזים במעשיהם, שכל המודה במעשיו זוכה לחיי העולם הבא (מד"ר). עוד אמרו חז"ל: יוסף שקידש שם שמים בסתר זכה והוסיפו לו אות אחת משמו של הקב"ה, שנאמר (תהלים סא) "עדות ביהוסף שמו" יהודה שקידש שם שמים בפרהסיא זכה ונקרא כולו על שמו של הקב"ה (סוטה י:)

מפני מה זכה יהודה למלכות? מובא בתוספתא (ברכות פ"ד הט"ז) מספר טעמים: א) מפני שהודה במעשה תמר ב) מפני שהציל את אחיו יוסף מן המיתה. ג) מפני הענוה (שנאמר "ועתה ישב נא עבדך"...)

וביאר הגאון רבי חיים שמואלביץ זצ"ל (בשיחות מוסר - מאמר כג) כי טעמים אלו שמחמתם זכה יהודה למלכות, לא היה זה בתורת זכות וקבלת שכר גרידא, אלא שעל ידי מעשים אלו נעשה ראוי ומוכשר למלכות וכתר מלכות יהא הולמו. שכן עיקרו של מלך הוא בקבלת עול אחריות על כל אלו שאימתו מוטלת עליהם.

מלבד זאת יש בהודאה על האמת כח עצום של "מושל ברוחו" שהוא חזק יותר "מלוכד עיר", ולכן ראוי לו המלכות. שהרי ידוע לכל, עד כמה קשה לאדם לשנות דעתו וכ"ש להודות בטעותו. וכפי שהסביר רבי חיים (בשיחותיו - מאמר מז) שהמשפט הראשון שעולה בדעת האדם, הוא זה שנקבע אצלו ואז לא יקשיב לדעת אחרת ויעשה הכל להחזיק בדעתו. שהיא בעיניו כאמת שאין לזוז ממנה.

ועד כדי כך מגיעים הדברים, שאף שרואה אדם שנענש על חטאו, אינו יכול לחזור בו ולהודות שטעה. רואים זאת בדברי חז"ל (קידושין כ.) "בא וראה כמה קשה אבקה של שביעית. אדם נושא ונותן בפירות של שביעית, לסוף מוכר מטלטליו... לא הרגיש, לבסוף מוכר שדותיו... לא באת אל ליבו עד שמוכר את ביתו"... וכך ממשיך ויורד ירידה אחר ירידה עד שמוכר עצמו לעבודה זרה. עיי"ש.

נמצאנו למדים, שאף שרואה אדם את כל העונשים שבאים עליו בזה אחר זה, ואיך שהוא מתדרדר מדחי לדחי, אעפ"כ אין הוא יכול לחזור בו ולהודות שטעה אלא ממשך בדרכו הרעה. הנה כי כן, גבורה גדולה היא להודות על האמת.

הארה מעניינת האיר **הגרא"ל שטיינמן** זצ"ל על הקושי הגדול של האדם לשנות דעתו: הנה מובא בגמרא (ברכות) על רבי אלעזר בן עזריה שהלבינו שערות זקנו, כדי שישכימו לקבל ממנו. ונשאלת השאלה: הרי ישנם שני אפשרויות שיגרמו לקבל ממנו. או שהקב"ה יערה עליהם דעת הפוכה ממה שחשבו עד עתה, ואז יקבלו ממנו. או שהקב"ה ילבין זקנו ויראה כבן שבעים שנה ואז יקבלו ממנו, מדוע נבחרה דוקא האפשרות השניה, שהיא נס חיצוני גדול יותר שכן 17 יראה כבן שבעים?

אלא ללמדנו - השיב הרב שטיינמן - ששינוי בדעת בני אדם הוא נס גדול יותר משינוי פיזי בזקן, והקב"ה מנהיג עולמו ככל האפשר בניסים קטנים יותר...

"האם גם אתה מסוגל להודות?"

שח הגאון רבי איסר זלמן מלצר זצ"ל שכך סיפר לו הגאון רבי חיים סולובייצ'יק זצ"ל: "בהיותי ר"מ צעיר בוואלוז'ין עליתי באחד הימים לבמה כדי למסור את השיעור. קראתי לפני בני הישיבה את דף הגמרא ואמרת: "אין לי מה לומר בפניכם על דף זה" וירדתי מן הבימה. בני הישיבה עמדו כמובן נדהמים".

וכך הסביר רבי חיים את הנימוק למעשהו: "כשהכנתי את השיעור, התעוררה לי שאלה שאיש לא היה מעלה בדעתי לשאול אותה, אח"כ עלה בלבי תרוץ, וגם תרוץ זה איש לא היה מעלה בדעתו. היה לי איפוא, מה לומר. אולם סבור הייתי שאין זו דרך אמת, ולכן החלטתי שלא לומר את השיעור". כאן פנה אלי רבי חיים: "האם גם אתה מסוגל כך? אם כן, תוכל להיות ראש ישיבה!"

בדרך עץ החיים

"עלי לשנות דעתי..."

דרכו של רבינו הגרא"מ שך זצ"ל היתה, שכאשר ראה שיש צורך לשנות את דעתו ממה שהיה לו בעבר (מפני נסיבות חדשות שנוצרו) לא התחשב בכבודו. כאשר הביע הרב לורנץ ז"ל את חששו מפני הרב שך, כיצד הציבור יבין זאת שהרב משנה דעות? השיב לו בדברים הבאים:

"כוונתך בוודאי שאני גורם לפגיעה בכבודי או בכבוד התורה. דע לך, ראשית כל, כבודי זה דבר שאינו קיים, וכי מי אני שאקפיד על כבודי? אני יודע דל ערכי... אמנם הציבור רואה בי תלמיד חכם, ועלי להתחשב בכבוד התורה, אך דע לך שהאמת עולה על הכל, ואם אני מסיק שהיתה כאן טעות, כמו המקרה של... הרי האמת עולה על הכל, ועלי לשנות את דעתי ולהודות על האמת... מן האמת לא תצא אף פעם תקלה".

במחיצתם

שעבוד מהכרת הטוב

להרגיש מחוייבות ושעבוד למי שהרבה להטיב עמו, ולהשיב לו כגמולו!

נלמד מהפסוק: "ולא חשך ממוני מאומה... ואיך אעשה הרעה הגדולה הזאת וחטאתי לאלוקים" (פרק לט-ט)

מפרש הספרנו: "איך אעשה הרעה הגדולה הזאת - לשלם רעה תחת טובה". ומה שסיים יוסף "וחטאתי לאלוקים" [ולא "וחטאתי לאדוני"] יתכן שרמז לנו בזה כאמרת חז"ל (במשנת ר"א - פרק ז) ש"כל הכופר בטובתו של חברו לבסוף כופר בטובתו של הקב"ה". אכן אפשר לבאר עוד, שכל דברי יוסף נסבו ביחס להקב"ה, שכיון שהטיב עמו כל כך בזה שנתן בלב אדונו לתת כל אשר בידו... איך יתכן שיחטא לו וימרה את פיו. על כך היה אומר הגה"צ רבי הלל כגן זצ"ל, כי "טענה פשוטה והגיונית כזו גם גוי יכול להבין..."

הגאון רבי יעקב ניימן זצ"ל היה רגיל לומר: "הכרת הטוב היא יסוד באמונת ה', ולכן מי שיש בו הרגש של הכרת תודה, הרי בהכרח הוא מאמין בה'. אדם כזה אינו יכול להיות בשום פנים ואופן אפיקורס!"

והיה אומר הגה"צ **רבי חיים פרידלנדר** זצ"ל, האדם יכול להתפלל תפלה שלימה מתוך כוונת הלב, רק אם יש בו את ההרגשה הפנימית של הכרת הטוב. כשאדם חי בהכרה שהוא מקבל כל צרכו מהש"ת, אז הוא יכול להתפלל ולברך ולהודות לו על כך. אך כשחסר לו בהרגשה זו, לוקח את הכל כדבר המובן מאליו, לא שייך אצלו מושג של תפלה אמיתית.

ומוסיף רבי חיים: כשאנו מברכים מידי יום "שעשה לי כל צרכי", עלינו להכיר טובה להקב"ה שנותן לנו כל יום את צרכנו מחדש. "המחדש בטובו בכל יום תמיד מעשה בראשית". כל בוקר צריך להרגיש מחדש את חסדי הש"ת עלינו שמספק לנו את כל הדרוש לנו. רק ע"י הכרה פנימית זו, ניתן להרגיש את העורך בברכה ובתפלה.

בעל חוב מהכרת הטוב...

סיפר חתנו של הגאון רבי יעקב קמנצקי זצ"ל: "היה זה באמצע הקיץ של שנת תשמ"ג. ישיבת נר ישראל בבולטימור חגגה אז את שנת היובל שלה. אותו יום שרר חוס כבד ומעיק. רבי יעקב קמנצקי שהיה זקן מופלג וחלש וכבר עבר את גיל התשעים, עם כל זאת הטריח עצמו במאמץ רב להשתתף בשמחת הישיבה.

"שאלתי אותו מדוע מטריח עצמו כל כך, הלא אינו בקו הבריאות? "והשיב לי: "אם אחד אין לו כסף, הריהו פטור מצדקה. אולם אם הוא בעל חוב, הוא עדיין חייב לפרוע את חובו. אני בעל חוב לישיבת נר ישראל, זאת משום שבני הגאון רבי שמואל שליט"א נעשה כאן ללמדן. אמנם עבר לאחר מכן ללייקווד, אולם תחילת עלייתו היתה כאן. אני מרגיש עצמי בעל חוב למקום הזה, לפיכך חייב אני לפרועו גם אם אין לי כוחות לכך".

הלמות עמלים

ומי כעמך ישראל

בין איש לרעהו – סיפורים בני זמננו

מעז יצאו מתוקים...

לערכיה. בשלב זה חשוב להדגיש: מכיוון שנקודת-המוצא של המארגנים הייתה "ליברלית", ממילא התכנים שהם כביכול ניסו ליצוק במשך שנת השבתון לא השפיעו כלל. אלא אם כבר - אז להיפך. תקראו לזה 'תמימות'. תקראו לזה 'נאיביות'. כך או כך, תוצאות הכסף והמאמצים שהושקעו בפרויקט לא הניבו "קירוב" וד"ל.

'אדם' היה ממועוט המשתתפים שהגיע מבית בו צמו ביום כיפור, ועד מהרה התברר לו שרק עשרים חניכים נוספים הגיעו מבית כזה. למרות זאת ארגנו שם "סעודת שבירת הצום" מפוארת, דשנה ועיסית, לכלל הקבוצה, מתוך מחשבה שהגישה ה"חיובית" תשפיע לבסוף לטובה, ותגרום להם בשנה הבאה לנסות לצום...

תכל'ס. תפילות היום הקדוש הסתיימו. המתפללים צעדו כרבע שעה עד שהגיעו לחדר האוכל, שם נדהמו לגלות שמכל הסעודה הדשנה נותרו עצמות בלבד!

מסתבר שרוב הקבוצה - שכלל לא צמה - הקדימה אותם וכילתה את הכל. 'אדם' היה מזועזע. על עצם חילול היום הקדוש הוא העדיף שלא לחשוב. סוף-סוף מדובר בבנים שגדלו בבתים מנוכרים בחו"ל ללא טיפת מושגים ביהדות. אבל מה עם האנושיות הבסיסית? איך אתה מסוגל לכלות ארוחה שנועדה לאנשים שצמו מעל 24 שעות, ובגללך לא יהיה להם מה להכניס לפה? ואתה אפילו לא רעב באופן מיוחד! איפה ה'בין אדם לחבירו'? איפה?!

השאלה הזו שברה לו את הלב, ובאותו מעמד הגיע למסקנה סופית: כאן לא מלמדים יהדות! אם המידות מושחתות בתכלית, אז אין קשר בין המקום הזה ליהדות!!

* * *

אבל הסיפור עדיין לא נגמר:

בחלוף כשנה מההשתתפות באותה תוכנית, הוא פוגש את אחד המדריכים והם מחליפים ביניהם חוויות. בין השאר מציין בפניו 'אדם' את האכזבה הגדולה שעטפה אותו כאשר גילה שחברי הקבוצה היו מסוגלים לחסל להם את כל הארוחה הדשנה.

והמדריך משלים לו - כמסיח לפי תומו - את החצי השני של הסיפור:

בשעות אחר-הצהריים של היום הקדוש, במהלך ההכנות ל"סעודת שבירת הצום" התברר שחברים נקניקיות ועוד מיני פינוקים. אחד המדריכים החליט "להשלים מלאי". אבל כמובן שכל החנויות היו סגורות. סוף-סוף הוא מצא מקום פתוח (ומי פתוח ביום-כיפור, אם לא חנות של ערבים או של גוים שעלו בחסות חוק השבות?) וכך השלים את המלאי בבשר-פיגולים.

'אדם' קפץ משמחה כשנדע לו שאלמלא היו חבריו גונבים לו את הסעודה הדשנה, היה נכשל חלילה במאכלות אסורות...

אם תצאו כיום לסמטאות שערי-חסד, ותנסו לגלות שם דמויות ירושלמיות מקוריות, ספק רב אם תצליחו. בתי השכונה המיתולוגית, נמכרו זה מכבר לתושבים 'חוצניקים' וליזמי נדל"ן שהקימו שם וילות עבור עשירים.

אבל "פינות יהודיות חמות" בהחלט קיימות שם גם היום. אחת מהן היא **קיי.בי.אם. (KBM)** מדובר במנין של בני-עליה שהוקם לפני כ-15 שנה. המנין נוסד על ידי צעירים מחו"ל שלמדו בישיבות בארץ, ונשארו לגור כאן אחרי החתונה. ברובם צעירים שהתחזקו, ולהט התפילה שמאפיין אותם מדביק את כולם.

בית הכנסת הזה מושך אליו רבים מתושבי האזור, ואף מחוצה לה, אשר מבקשים "לצמוח" יחד איתם - כהגדרת ת"ח מראשוני מתפללי בית הכנסת - כי המתפללים לא מרגישים שהם כבר "נחתו", הם עדיין ב"המראה"... המקום מלא בכל שבת וחג, עד אפס מקום ממש. מכיוון שהמקום צר מהכיל את כולם, עומדים המתפללים גם בחצר או בחלונות. התפילה מאופיינת מטבע הדברים ביותר שירה, אך לא פחות חשוב מכך בדברי-תורה שנמסרים בכל תפילה מפי רב המקום הג"ר **חיים יגודא שליט"א**.

אחת המשפחות מייסדות המקום - היא משפחת **שפירא**. כמה מבניה משמשים כשליחי-ציבור בתפילות המיוחדות. בליל שבת פרשת ויצא תשפ"ג, שימש כשליח ציבור האח **הרב אברהם יוסף שליט"א**, ולאחר התפילה ניגש אליו בחור שהציג את עצמו בשם **'אדם בורנשטיין'**. 'אדם' הודה על התפילה המיוחדת, ציין את ההתרגשות והקרבה להשם שמתעוררות בעקבות התפילה המיוחדת - ואגב גם חשף את סיפור חייו:

* * *

הוא גדל בקהילה יהודית בחו"ל, אך כדי שתבינו את רמת האידישקייט ששררה בקהילה נספר לכם שביליל שבת היו מתפללים בבית הכנסת. ולאחר התפילה פונים כל חברי הקהילה להשתתף יחדיו במשחק ספורט... במגרש הגדול שמור אזור שלם עבור חברי הקהילה... אם זה לא היה מצער - זה היה מצחיק.

יום אחד הציעו ל'אדם' להצטרף לתוכנית של קירוב. "שבתון" שמתקיים בארץ ישראל, שתכליתו להעמיק את ערכי היהדות בקרב בני חו"ל. אבל אל דאגה; התוכנית לא "קשוחה" מידי וגם מי שגדל בקהילה ליברלית יכול לשרוד אותה. הוא שמח להצטרף, לצד 120 צעירים נוספים. למצטרפים לא הוצבו שום 'תנאי-סף', ועד מהרה התברר לו שלמרות שהוא לא גדל ב'קהילה שומרת שבת', רוב המשתתפים הגיעו ממחוזות עוד יותר רחוקים! רח"ל.

* * *

יום כיפור.

מארגני התוכנית סידרו אולם מרווח לתפילות היום, ועשו הכל על מנת להקל את "החוויה הרוחנית". האחראי נכח במקום, ומונו מדריכים שמתפקדים לסייע בהכרת היהדות והחדרת האהבה

היית מעורב בסיפור שקשור לבין אדם לחבירו? שמעת ממקור ראשון? ספר לנו עכשיו! פקס: 077-7671812 דוא"ל: ahavemet@012.net.il

{ אז נדברו }

פרשת וישב תשפ"ג | לסדר: "ייהי ד' את יוסף" | גליון מס': 585

להצטרפות לרשימת התפוצה

במייל:

a8447168@gmail.com

**בימים אלו לנו לקראת
הוצאת מהדורה מחודשת
ומורחבת של הספר
'ואהבת'
להשתתפות בהוצאות
ההדפסה ניתן להתקשר
לפלא': 0527683095 (ניתן
להקדיש לע"ג, להצלחה)**

**ניתן לקבל את הגיליון בנק
באמצעות שיחת טלפון:**

079-5319191

נודה להשתתפותכם

בהוצאות הגדולות!!!

בבנק: בנק פאגי

סניף 182

חשבון 747815

ע"ש: שב שמעתא

(ע"ר)

ניתן לקבל קבלה מוכרת

להחזר מס (ס' 46)

באשראי: "נדרים פלוס"

בטלפון: 0799-654321

בדואר: פולק, גאולה 15 חיפה

למענה אנושי: 052-7683095

תודה מראש!!!

איך מתרגשים בהלל...?? אני לא מצליח להוריד דמעה...

חנוכה בפתח... וכולנו מתכוננים למצוה החביבה עד מאד... מצוות הדלקת נרות חנוכה... אבל אסור לשכוח שבחנוכה יש עוד מצוה עיקרית לא פחות שנקראת: **קריאת ההלל!!!**

באופן טבעי אנחנו פחות מתרגשים מההלל של חנוכה כי הוא מוכר לנו מכל החגים... פחות מבטא לנו את חנוכה. **אז זהו שלא!!!** הלל זה כן משהו שמבטא את חנוכה בפרט... אם תחפש את הלכות הלל ברמב"ם תמצא אותם בהלכות חנוכה!!! חנוכה הוא חג שבכל מהותו הוא הלל והודאה... ולכן זה כן הזמן וההזדמנות להשקיע בייתר שאת בקריאת הלל. ואדרבה... אם אתה שואל אותי דווקא בגלל שאנחנו פוגשים את ההלל במשך השנה... זו סיבה לתפוס חזיון דווקא במה שנפגוש ביום שאחרי. (נקוט האי כלל בידך: כשמגיע חג זה גורם לך להתעוררות עד כמה שאתה יכול לתרגם את ההתעוררות לימי השגרה שלאחמ"כ עדיף... לדוגמה: אם יש לך אפשרות להתעורר בכונה או ב"על הניסים" או ב"מזמור שיר חנוכה"... ונניח שאי אפשר לקיים שניהם... אז מבחינה מסוימת יש יתרון למזמור שיר... כי את המזמור שיר אתה תפגוש כל השנה בפסוד"ז ואילו על הניסים ישאר בחנוכה... עצה טובה קמ"ל) עכ"פ משהו עורר את תשומת לבי שבינינו... אם נהיה כנים בשורה התחתונה אנחנו לא מסתדרים עם ההלל. אנחנו לא יודעים איך "לאכול" אותו... וזה מגיע לידי ביטוי לטוב ולמוטב...

אז ככה: יש את אלו שמחפשים לתקתק את ההלל... כל המניינים המהירים האלו שתוך ארבע דקות "אנחנו כבר אחרי"... בקיצור: יש האלו שרק מתחיל ההלל... הם רוצים להיות רגועים שאנחנו אחרי זה... (ואגב: כבר הזכרתי בעבר שיש גם עוייבדים גדולים שרק מגיעים להלל מתחילים להיאנח... ואצלם זה נובע מהמקום הפוך... מרוב שהם התרגלו לסטנדרט גבוה שהם אומרים את ההלל בהתלהבות ובחיות ובאיטיות ובכוונה... ולא תמיד בן אדם אוחד בהרגש הזה... ממילא הם מתקשים לרדת מהעץ הזה ואז ההלל נהפך אצלם לאיזשהו עול כבד שהם מחכים לסמן עליו וי... בקיצור: מי שצריך להבין הבין על מה אני מדבר...) אבל יש את הסוג השני... אלו ששרים את כל ההלל ואולי אפילו עם כלי נגינה. היום כבר יש כאלו שאפילו עושים את זה במעגל... (אגב: אין באמת בעיה בשירה וריקודים ואפילו תזמורת... רק צריך לבדוק טוב טוב עד כמה זה עדיין מתחום בתחום של תפילה ועבודה שבלב... או שזה כבר נהיה אטרקציה ופעילות חנוכה... כי חבל... אם ככה אפשר לקבל תקציבים ממחלקת תרבות בעירייה...) תכל'ס... המכנה המשותף בין כולם שאנחנו לא לגמרי מבינים "מה עושים" על ההלל הזה... ואז כל אחד בורח למקום אחר... זה מחפש לגמור כמה שיותר מהר... וזה הופך את זה לפעילות חברתית או בוקר שירה... (כמובן בלי להכליל)

אז מה זה באמת ההלל?? מה הנושא של ההלל??

אז לא תאמינו!!! קריאת ההלל זה משהו שאנחנו דווקא אמורים מאד להתחבר לזה!!! הלל במילים אחרות: זה **להתהלל!!!** אם נקרא לזה בשפה עממית: **להשוויץ!!!** אתה יודע מה זה להשוויץ??? כל מי שמרגיש אהוב ומקובל... יש לו נטיה להשוויץ בזה... להתהלל בזה!!! (האישה שהיא רדופה לבית אביה **להגיד שבחה** שנמצאה שלימה בבית חמיה) אם זה בחור שמקובל בחברה... אז כל היום הוא חולם כמה חברים יגיעו לחתונה שלי... ובאותה מידה זה יכול להיות שאם הוא מגיע מבית אמיד... אז הוא רוצה שיהיה חתונה מפוארת... שהוא יוכל להשוויץ ולהתהלל... אוה... איזה ג'נטלמנים אנחנו... (לא משנה ששבויעים לפני החתונה כל החתנים מוותרים על התענוג הזה)

אז זהו!!! שלהשוויץ בדרך כלל זה לא דבר חיובי... כי במילים אחרות זה גאוונה! רדיפת כבוד! אבל!!! כשיהודי משוויץ בקשר שלו עם ה'... כשיהודי מתהלל בה' ואומר: כן!!! יש לי קשר עם ה' ולכן יש פה פיניוקים... יש פה עוצמות... כן... אני אהוב על ה' ולכן הוא שולח לי כל הזמן פעקאלע... כאן זה מותר!! ולא רק מותר!! זה עבודת ה' לכל דבר!!! **להשתבח** בתהלתך!!! **התהלל** בשם קדשו!! בשרו מיום אל יום ישועתו!!! **וזה הסיפור של ההלל!!!** בהלל אני כביכול משוויץ ומתהלל בשם ה'... אני בן של ה'... יש לי איתו קשרים צפופים... וטראה מה קבלתי ממני... הנה... אתה רואה את הצ'ק הזה?? אבא שבשמים חתום עליו!!! הוא נתן לי את זה... אהבתי כי ישמע ה' את קולי תחנוני... יש לי ערוץ ישיר עם ה'... יש לי את המספר האישי שלו... טראה איך ה' פינק אותי... זה עני קרא וה' שמע... כל מה שביקשתי ממנו הוא נתן לי... יהודי עומד מול כל המתנות הטובות שה' נתן לו ומתהלל.

שים לב: את אותם משפטים בדיוק... את אותו מפגן בדיוק... אם אתה לוקח את זה לפולחן אישי... טראה איזה עשיר וחכם ונבון אני זה נטו גאוונה!! נטו רדיפת כבוד... נטו אחשוורוש הדובי שעסוק "בהראותו את עושר כבוד מלכותו..." אבל ברגע שזה מגיע מזוית של עבודת ה'!!! ברקע של תפילה ועבודה שבלב!!! מתוך נקודת הנחה שאני פה בשביל לכבד את ה'!! אני בכל מהותי **כלי שדרוה ה' מתגלה בעולמו!!!** אז הנה... בואו תראו איך ה' אוהב אותי... תראו איך ה' רומם אותי... תראו כמה טוב לי בחיים- מה!! כזו התהללות והתפארות שלא רק שהיא מותרת אלא היא קריאת ההלל!!! היא אשר קדשנו במצוותיו וצונו לקרא את ההלל...

למיעשה זה הפירוש המילולי של הפסוק שאנחנו אומרים בסוף ההפטרה של תשעה באב... "אל יתהלל חכם בחכמתו, ואל יתהלל גבור בגבורתו, ואל יתהלל עשיר בעשרו, כי אם בזאת יתהלל המתהלל השכל וידוע אותי..." האם שמת לב מה כתוב בפסוק הזה?? כתוב כאן שאם אתה חכם אל תתגאה בחכמה שלך... אם אתה עשיר אל תתגאה בעשרך... אבל!!! אם אתה מבין שכל זה הגיע לנו מה'... אז כן יתהלל המתהלל!!! במה?? במה אני אתהלל?? בזה שהשכל וידוע אותי?? לא!!! אתה יכול להתהלל בחכמה--- **שה' נתן לי**... מתהלל בעשירות--- שה' נתן לי... שים לב מה קורה פה: בסופו של דבר אני כן מתהלל בחכמה ובעשירות ובגבורה... אבל ברגע שהנושא הוא שזה הגיע מה'... החכמה והעושר והגבורה הופכים להיות כן אמצעי של גילוי כבוד שמים... אני כן מתהלל בגבורות ובעושר שה' נתן לי... וזה בדיוק הנושא של ההלל שלנו!!! אני מתהלל בכל הדברים הטובים שיש לי --- מאבא שבשמים...

המשך בדף 6 בגיליון זה...

לפניך שני נערים... יוסף ו-שכם כמי אתה בוחר להיות??

אנחנו פוגשים בימים אלו שני נערים!! בפרשה הקודמת פגשנו נער... וגם בפרשה הזו... בפרשה הקודמת הייתה לנו פגישה לא כ"כ סימפטית עם הנער שנקרא **שכם בן חמור!!!** ואילו בפרשה הזו יש לנו פגישה אצילית ומרוממת עם הנער שנקרא **יוסף!!!**

מה ההבדל ביניהם??

לשכם בן חמור יש דחפים יצריים... הוא לא חושב פעמיים... ברגע שמתחשק לו משהו... הוא פועל מיד לפי תשוקת לבו... לרגע אחד דווקא נראה שכיף לו... הוא עושה מה שבא לו... כיף לו... ולא זו בלבד... החוצפן הזה אפילו מצליח לשכנע עיר שלימה ללכת לפי החללי שלו... וכולם משתפים פעולה... תקשיב... הלוואי עליו! ככה להשיג בקלי קלות את כל הדחפים... אבל הסוף היה שתוך שלושה ימים הוא נמחקו מהמפה... שכם בן חמור והחמור בעצמו וכל העיר איתו ביחד... הוא וכל התשוקות שלו ירדו היישר לקברות התאוה...

והנה!!! בפרשת השבוע אנחנו פוגשים את יוסף!!! יוסף זה ההיפך במאה שמונים מעלות! גם ליוסף יש תשוקות... גם ליוסף יש דחפים לא פחות משכם! כן כן... שלא תחשוב לרגע... אבל יוסף הוא כנראה צ"ר... הוא אחד כזה שמתגבר... מתאפק! שומר על עצמו... לא זורם עם עצמו... לא מאפשר לעצמו לזרום עם הטבעים שלו! והוא נלחם עם היצרים שלו...

ובטח אתה חושב שעברו יומיים שלוש... והנה... הגיע יום ההתגלות... לא!! זה לא קרה ביום אחד ולא בשנתיים... ארך לזה זמן... אבל מבית האסורים--- יצא למלך!!!

ואת מי יוסף יורש? את אותו שכם בן חמור הזה!!! הוא מתחתן עם אסנת בתה של דינה משכם... יעקב אבינו נותן לו "והנה אני נתתי לך שכם אחד על אחיך..." יוסף מקבל את שכם בדן!!! בטח!! מי שהיה מסוגל לשלוט בעצמו... הוא הוא זה שירש ויקבל את אחוזתו של אותו שכם בן חמור שרגע אחד לא שלט ביצרי...

ללמדך בחור צעיר: גם אם אתה רואה את חבר שלך מהועד נהנה מהחיים... עושה מה שמתחשק לו... לומד זיק איה מכשיר שהוא רוצה ונהנה מהחיים... הההל... קח בחשבון שגם אם הוא בחר להיות שכם בן חמור... אבל אתה תהיה יוסף!!!

כן... יוסף ושכם זה משהו שהולך ביחד!!! כן... שניהם נערים... שניהם היו בשיא רתיחת הדמים... אבל עדיין!! מצא את ההבדלים... שכם בן חמור חגג... בא לי... מתחשק לי... ותוך שלושה ימים נאבד זכרו מן העולם... ואילו יוסף... זכה לו ולדורו ולדורי דורותיו להיות צדיק יסוד עולם... כך יברך ישראל ישמך אלוקים כאפרים וכמנשה... כל הטוב שבועלם נמסר בידיים של יוסף... לא לחינם יוסף קיבל את שכם!!! לא לחינם התורה כביכול ממשיכה לקרא למקום הזה שכם... למה שכם שווה את זה שהתורה מנציחה עיר בישראל על שמו? כן!! כי היות ויוסף עתיד לקבל את שכם ולהיקבר בשכם... התורה רוצה שתמיד נזכור את ההקבלה בין שני הנערים!! מה היה סופו של החוגג... ומה היה סופו של הצדיק הזה ששלט בעצמו...

כבר הוזכר כאן כמה וכמה פעמים... שבדורנו צדיק זה כינוי לבחור כזה שלא מבין מהחיים שלו... תמים כזה... הוא לא עושה עבירות כי הוא גם לא יודע שאפשר... הוא אחד כזה ששומר על העניינים כ"י... כי אמרו לו שצריך וזהו... ואין מישהו הגדיר לי... הוא כזה צצצדיק שאפילו אם הוא היה חילוני הוא מסתמא היה חוזר בתשובה כזה...

אז זהו שיוסף הוא הצדיק המיתולוגי!!! הצדיק הראשון בהיסטוריה היה יוסף הצדיק!! ויוסף דווקא היה אחד שמאוד מאד מבין עניין... אה... גם מסלסל בשערו... מבין טוב בחזות חיצונית... הוא גם מבין מספר אחד בכלכלה... גם יש לו קסם אישי וטקטיקה של יחסי אנוש... הוא מסוגל להסתדר עם כל סוגי האנשים... גם בבית האסורים... גם אצל פוטיפר... איפה שהוא נמצא הוא יודע איך להתנהל עם כל אחד... הוא היחיד שהתורה מעידה עליו שהוא היה מצליח!!! הבחור המוצלח ביותר בהיסטוריה!!! והוא!!! הוא יוסף הצדיק!!!

יוסף מחייב את הרשעים... ובדור שלנו ניתן להוסיף: יוסף מחייב את הישיבישירש העדכניים והמוצלחים (עכ"פ חושבים שהם מוצלחים...) אני מכיר בחור שיש לו דווקא יראת שמים אבל הוא מפתח לשמור על העניינים... הוא מפתח להיראות צדיק... כי הרי צדיק זה סוג של פאנאט שלא מבין מהחיים שלו... מתי תבין שיוסף הצדיק לא חשוד לרגע על פאנטיות! ואם יוסף הצדיק שמר על העניינים זה רק בגלל שהוא היה סופר מוצלח!!! והוא היה מספיק חכם שלא ליפול איפה שאחרים נפלו... לא ליפול איפה ששכם החמור הזה נפל...

יוסף שומר על עצמו רק בגלל שהוא מוצלח!!! מוצלח אמיתי זה אחד שמחליט משהו והולך עם זה עד הסוף!! זה אחד שיודע מה טוב לו ולא נותן לשום פיתוי לסכל את התכניות שלו... אני אתן לך דוגמא: אני בחחחיים לא אדרוך בקניון!!! אתה יודע למה?? לא בגלל שזה אסור ולא מתאים ולא בן תיירה... עזוב את זה... הרבה לפני כן... סליחה אדוני... לי יש ארנק... בארנק שלי יש כסף!! הכסף הזה של מי הוא? שלי!! נכון?? אם זה כסף שלי... מי אמור להחליט מה עושים עם הכסף הזה?? אני!! נכון?? עכשיו ככה: אם אני אכנס לקניון... הרי עמלו שם טובי המוחות שיודעים איך להוציא ממני כסף שלא תכננתי להוציא... (זה הרי ברור... צריך להיות מפגר בשביל להבין שזה כל החפצא וההגדרה של קניון) וכפי שסיכמנו זה הרי כסף שלי!!! אדוני: אני מחליט על הכסף שלי ואף אחד אחר לא... ולכן אפילו הייתי חילוני לא הייתי דורך שם!!! מה... אני פראייער של מישהו?? (אתה מאוד רוצה...?? תנסה לכיסי אותי... תכניס את היד לכיסי שלי ותנסה לגנוב לי כסף מהארנק... נו... הבנת... פה יכול להיות שתצליח עלי... אבל אתה רוצה שאני כמו ידי אפתח את הארנק ואוציא כסף... למה?? כי קצת סינוורת אותי ובה תגרום לי להוציא כסף... לא!! לא אדוני! תחפש פראייערים אחרים)

ואני שואל אותך: השיקול הזה... זה שיקול של צצצדיק?? מה הקשר צדיק... זה שיקול של בן אדם חזק עם ראש על הכתפיים שיודע בדיוק מה שהוא רוצה (לקנות... ובעיקר מה הוא לא רוצה לקנות) והוא לא מוכן שיכתבו לו את החיים!!! אה... אתה לא כזה?? אתה בן אדם בן חלש וכן מוכתב לחלונות ראוה?? אין בעיה... אני האחרון שאלעג לך ואדרוך על החולשות שלך... אבל הההל... אל תהפוך אותי לפאנאט ומצומצם... אתה פה התינוק!!! אתה השנוי... אתה פה החלש!! על אותו משקל: היוסף של דורנו ששומר על העניינים הוא בחור בגבבר שיודע בדיוק מה שהוא רוצה והוא אסרטיבי שיודע להדוף כל מיני דחפים זרים שלא ישנו לו את התכניות... ואילו חבר שלו הנמושה שמשחק אותה ערדני ולכן הוא מרשה לעצמו חופשיות... אל תהיה תמים... תבין שהבחור הערדני הזה הוא בחור שמצפצף על עצמו... הוא היה מממת להיות אישיות חזקה כמו הצ"ל הזה ששומר על העניינים... אבל אין לו את זה... הוא חלש... הוא מצידו היה מאוד רוצה להיות חזק ועקבי עם עצמו... אבל הוא לא מצליח!!! ממילא לפחות אתה... אל תיפול בטעות הפאטאלית הזו... בחורים יקרים: קצת אינטלגנציה לא תזיק לכם!!! מותר לטעות פה ושם... אבל לא טעויות כאלה גסות!! על מה אנחנו מדברים פה?? על בחור ששולט על עצמו מול בחור שלא שולט על עצמו... מה יש פה להבין?? מי הסמרטוט ומי המלך?? יוסף הצדיק של דורנו זה הבחור הזה ששומר על העניינים!! ושהקנאים לא ימותו... אלא יודו בזה בפה מלא... ויאמצו את העוצמה הזו לעצמם...

הודעה משמחת:

ניתן לרכוש את הספרים מבית 'אז נדברו', 'אהבתי', 'זימאן',

'המסולאים בפז'

במוקדי המכירה שבארה"ב:

מונסי: 'מרכז הספרים'

ובביהכ"נ הגדול של ויזניץ

ויליאמסבורג: בית הספר

בורו פארק: אייכלערס, ברמן.

ליקונד: יודאיקה סקווירא

להזמנות מרוכזות ניתן להתקשר להפצה ראשית בארה"ב:

7188718652

ניתן לקנות את הקונטרס על חנוכה

נר הנוכה מצוה להניחו על-

'ביתו מבחוזי'

בפלא': 0527683095 - 0548446691

ניתן להשיג במוקדי המכירה:

אופקים: שמירא: 0534112035

אחיסמך: שרגל: 0527171721

אלעד: 03-9073067

אשדוד: 0504120311

בית שמש: נהר הירדן 9 רמה ב', מוש' צוויבל.

תפרח: 0556705003

בני ברק: קבוץ גלויות 9 - 0556728458

חזון איש 34 (פינת דסלר, דרייפוס, אפשר גם חוברות ישנות של חנוכה) 0527117271

ירושלים: מרכז העיר: רחוב נחמיה 10.

בית וגן: רח' הרב פרנק 29 קומה ב'.

רמות ד': רובין 47 קומה ב'

רוממה: המ"ג 29 0527682281

הר נוף: 0533148861

תל ציון: קליין 0527150166

ביתר עילית ב': אזור רמי לוי 0548450998

קרית ספר: קצות החושן 14 052-7174781

חפץ חיים: 14 089742750

פינחוי בראשית- ברנפול: 0527137444

גרין פארק: 0527644795

צפון: רכסים: הורדים 4א' קריעלר 0548415410

כרמאל: 0527136165 משפחת שטיימן.

עפולה: 0527686876

מה בחוברת??

א. למה הקשר בין פילים לחנוכה?? למה היוונים אוהבים פילים??

ב. למי שכבר למד את כל הסוגיה של חנוכה וגם נגמרו לו כל הוורטים של חנוכה... איפה יש כר נרחב של נושאים הקשורים לחנוכה??

ג. שהיו מחבבים את הצרות!! איך אפשר לחבב צרות? וכי מישוהו מחפש צרות??

ד. שער הכוונות!!! מה אני אמור לכוין בשעת הדלקת נרות חנוכה??

ה. במוצ"ש אנחנו אומרים 22 פעמים "אל תירא עבדי יעקב..." למה צריך כ"כ הרבה פעמים להרגיע את יעקב??

ו. למה בדורות האחרונים עושים עסק כ"כ גדול מחנוכה (בו בזמן שבגמ' חנוכה מוזכר רק שמונה פעמים ובוה"ק אולי שלוש פעמים...)?

ז. האם אני, הבחור הצעיר!! האם גם אני יכול להיות בעל מופת ולעשות מופתים למעלה מדרך הטבע?? התשובה היא: כן!!!

ח. האם מראה חיצוני לא אומר כלום... או... או... או לא אומר הכל??

מה הבדל בין נצחון ה"אין" לנצחון "האם"...

בשבוע שעבר נכתב מאמר בפתח הגיליון... והנושא היה שלמעשה מבחינה היסטורית בחנוכה רק התחילו המלחמות... כלומר: בניגוד למה שמקובל לומר שבחנוכה ניצחנו... הרי למעשה אז רק התחילו "ועל המלחמות",

והגיעו הרבה תגובות ובצדק!!! שסו"ס מקובלנו מחז"ל בפירוש שחנו בכ"ה... ומפורש ברמב"ם ובשו"ע: "וצר להם לישראל מאוד מפניהם ולחצו לחץ גדול עד שריחם... והושיעם מידם והצילם. וגברו בני חשמונאי והרגום והושיעו ישראל מידם והעמידו מלך מן הכהנים והורה מלכות לישראל" בקיצור: כתוב בפירוש שבחנוכה הגיעה הישועה אז אין אפשר להעמיד את ספרי היסטוריה כמשקל נגד חז"ל מפורש??

אמת אמת!!! הטענה צודקת! ולכן חשוב לי להבהיר שני פרטים (ולו בשביל והייתם נקיים) **דבר ראשון: פשוט וברור** ש-לו יצויר שיש חילוקי דעות בין חז"ל ליוסיפון או ליוסף בן מתתיהו או שאר ספרי היסטוריה... מיותר לציין שאלף כתיבי יד היסטוריה ישקעו בנהר ואות אחת במסכת שבת דף כא: לא תמחק... **זה דבר ראשון... דבר שני:** גם מה שכתבתי שבחנוכה רק התחילו המלחמות... פרט אחד חשוב שכחתי להוסיף... שבכל המלחמות האלו היה נצחון מזהיר ומבהיל לטובת החשמונאים ואת זה מאוד חשוב להדגיש...

עכשיו ככה: עקרונות... מצדי הייתי חוזר בי וגונז את המאמר הזה ואומר: טעיתי ונגמר הסיפור!!! אבל בררתי קצת את הנושא... ומה שיצא זה שלא ידוע שיש בנושא הזה חילוקי דעות בין מה שמקובל בהיסטוריה לבין מה שמקובלנו מחז"ל... (אדרבה מי שמעיין במגילת תענית... חוץ משמונת ימי חנוכה יש לפחות שמונה ימים טובים נוספים במגילת תענית בתאריכים אחרים לגמרי על כל מיני ניסים נוספים שהיה לחשמונאים מול מלכות יוון... כ"ה באב "תבנא לדינא" שהיוונים היו דנים בדיני נכרים... וכשגברו בתולה נישאת להגמון תחילה... בכ"ב באלול חזרו להרוג שתהיה בתולה נישאת להגמון תחילה... בכ"ב באלול חזרו להרוג את הרשעים... בג' כסליו הסירו את הצלמים ששמו היוונים בעזרה... ז' כסליו, יום שמת הורדוס, ועשאוהו יום טוב... כ"ב בשבט גזירת גסקלס מלך יוון שגזר בזמן שמעון הצדיק ונתבטלו גזרותיו בכ"ח בשבט מת אנטיוכוס, י"ג באדר יום נקנו מאפרכין של מלכי יוונים שנצוהו... משמע להדיא שהנצחון של החשמונאים, מדובר היה בתהליך ממושך שחלק ממנו אמנם הוכרע בחנוכה אבל חלק נכבד ממנו גם המשיך לאחר חנוכה... (ושוב: זה שהיה מלחמות גם לאחר חנוכה זה לא סתירה שהמלחמות האלו הסתיימו בנס ופלא ש"עמדת להם בעת צרתם מסורת גבורים ביד חלשים ורבים ביד מעטים...")

עכשיו!!! למה אני בכל זאת ממשיך לעמוד על שלי ולא לחזור בי מהמאמר המדובר??? כי אדרבה... דווקא בעקבות התגובות... הוצרתי לברר את הנושא עוד יותר... ואז התגלה חידוש עצום ונפלא... שיתכן והיה שווה לכתוב את הטעות הזו ולו בשביל להגיע ל"מרגלית" היקרה הזו...

אז אנא... אם היה לך סבלנות לקרא עד עכשיו... כדאי לך לקרא הלאה.

ובכן: הסיפור הוא ככה: בשבוע שעבר יצאתי נבון... מצד אחד מצד העובדות!!! זה נראה שאין הבדל בין העובדות שמקובלנו מחז"ל לבין מה שמקובל בהיסטוריה... דא עקא!!! **אין** לקרא את העובדות... כאן יש הבדל תהומי בין ההסתכלות של חז"ל להיבט היסטורי היבש...
חז"ל קוראים את המפה כאילו זהו... נגמרו... בחנוכה-חנו בכ"ה... נגמרו המלחמות... שקט... ואילו בספרי היסטוריה זה נראה שרק עכשיו התחילו המלחמות... **אין זה יכול להיות???**

אז מתברר שההסבר הוא פשוט מאד מאד:

במשך 180 שנה שלטה מלכות יוון והם גזרו גזירות על ישראל שלא יקיימו את התורה... או ע"ז (בראשית הדרך) ואח"כ שבת חודש ומילה... ואז פרצו פרצות וגזרו על הבית היהודי וכו' וכו'... במשך כל ה-180 שנה אלו **לא הייתה שום מלחמה!!!** כי יש חוקים מאד ברורים: אם אתה רוצה לחיות- אל תשמור שבת... ואם אתה שומר שבת, תדע שזו עבירת חוק שעונשה מוות!!! נו... זה נקרא מלחמה?? זה לא נקרא מלחמה!!! אם אתה רוצה... תקרא לזה גלות יוון... תקרא לזה מציאות עגומה... אבל מלחמה?? מה הקשר... תבין: יהודי שמר שבת והרגו אותו... למה הרגו אותו? כי... כי הוא מת במלחמה?? מה הקשר מלחמה... הרגו אותו כי הוא עבר על החוק של המדינה!!! (וכי כל אחד שעובר על החוק במדינת ישראל ומכניסים אותו לכלא... זה אומר שהוא שבו מלחמה...?? אפילו הערבים יודעים לקרא לזה הכיבוש הציוני... אבל לא קוראים לזה מלחמה...) רק מה??

היהודי! היהודי הוא זה שנלחם!!! אצל היהודי הייתה פה מלחמה עיקשית!! היהודי נלחם על היהדות שלו... היהודי הוא זה שכל הזמן היה חי בפלונטר... אני רוצה לשמור שבת בכל מחיר... אם אני אצליח להסתיר את זה מה טוב... ואם לא אצליח... אשלם על זה בחיי... מבחינתו של היהודי הייתה פה מלחמה חד סטרית... היהודי נלחם על היהדות שלו... עד כאן היהודי החסיד והפרוש... אבל באותה מידה גם היהודי המתנדנד והחצי מתיוון... גם הוא היה חי במלחמה פנימית מתמדת... רגע... לשמור שבת או לא לשמור שבת?? להתאמץ למען היהדות שלי ולסכן את החיים... או להתיוון ואז כולם יקבלו אותי בזרועות פתוחות?? האם לזרוק את הסמארטפון ולהרגיש מסכן או לא? ליהודי הייתה מלחמה יומיומית!!! מלחמה עם עצמו!!! כל זה אצל היהודי בינו לבין עצמו... אבל תחשוב רגע מבחינה מדינית... צבאית... היסטורית... יש פה מלחמה?? איפה מלחמה... מלכות יוון שולטת בעוז... פה ושם יש כמה מפירי חוק כמו חנה ושבעת בניה שהרגו אותם כי הם עברו על החוק... בקיצור: רק ליהודי הייתה מלחמה... בינו לבין עצמו... האם למסור נפש על היהדות או לא...

אלא שאז!!!! לפתע הופיע מתתיהו כה"ג חשמונאי

ובניו... והם החליטו לעשות סוף למלחמה הפנימית הזו! מהיום נגמרו המאבקים הפנימיים!!! מהיום אנחנו יהודים בגאווה ובגאון!!! מהיום אנו שומרים שבת, **נקודה!** אנחנו לא מוסרים את בנותנו להגמון, **נקודה!** מהיום אנחנו חוזרים לעבוד בבית המקדש בטרהרה... נקודה!!! אה... אבל מלכות יוון לא תתן לנו? אה... אם ככה אין ברירה... יוצאים למלחמה נגד יוון!!!

ומכ"ה בכסליו התחילו להישמע צחוחי חרבות... יוצאים למלחמה נגד יוון... עכשיו!!! תכנס שניה לראש של היסטוריון שעומד וסוקר את היסטוריה... עד היום היה פה שקט... מלכות יוון שולטת בכיפה ומכ"ה בכסליו ואילך התחיל מרד... התחילה הסלמה... התחילו מלחמות... והוא צודק!!! במבט מהצד כעת רק התחילו המלחמות... אבל אצל היהודי הראש עובד בדיוק הפוך... אצל היהודי באותו

יום **נגמרה המלחמה!!!** עד היום נלחמתי ביני לבין עצמי על היהדות שלי... פעם הצלחתי ופעם לא... וזהו!! מהיום הנושא הוכרע... אני שומר שבת **נקודה!** שבת וחודש ומילה זה כבר לא נושא לדיון... זה לא נושא למאבק... **זו עובדה!!!**

תחשוב: עד היום כל שבת מחדש הייתי במאבק פנימי... האם למסור נפש על שבת ולנצח או להיכנע... האם להישאר פרוש ולעבור על החוק... או יאלה... להיות מתיוון ולפטור את כל הבעיות... הייתי במאבק יומיומי על כל בקבוק לתינוק האם כתוב עליו אין לנו חלק או יש לנו חלק באלוקי ישראל... אבל עכשיו... זהו!!! מבחינת היהודי המלחמה נגמרה... מהיום היהדות שלי זו עובדה מוגמרת!!! החזית הרוחנית שלי הוכרעה... מהיום ברור לי שאני יהודי שמקפיד קלה כבחמורה... רק מה?? כעת החזית עברה למלחמה טכנית של חרב וחנית מול הפילים של מלכות יוון... הבנת??? הבנת את ההבדל התהומי בין יהודי קורא את המפה... לבין איך שהראיה ההיסטוריונית קוראת את המפה?? אצל יהודי המלחמה **נגמרה** בחנוכה... ומבחינה הסטורית המלחמה רק **התחילה** בחנוכה...

זה לא סתירה!!! כל השאלה על מה נלחמים!!! אם נלחמים על היהדות... המלחמה הסתיימה בחנוכה... אבל-

אם נלחמים נגד היוונים... המלחמה רק התחילה בחנוכה!!!

זה מה שכתוב ברמב"ם: "...גברה בית חשמונאי ונצחום והעמידו מלך מן הכהנים וחזרה מלכות לישראל יתר על מאתים שנה עד החורבן השני... כתוב כאן שבחנוכה עם ישראל העמידו להם מלך!! ש... שמה?? מה המלך הזה עשה?? המלך הזה חילק פרסים ושוקולדים באבות ובנים?? לא!!! רוצה לשמוע מה המלך הזה עשה?? בבקשה!!! **"מעשה באדם אחד שרכב על סוס בשבת בימי יוונים והביאו לבית דין וסקלוהו, לא מפני שראוי לכך אלא מפני שהשעה צריכה לכך...**

אתה מבין? יהודי בסה"כ רכב על סוס בשבת... בסה"כ עבר על שבות דשבת... וכבר סקלו אותו!! למה?? מה קרה? על מה יצא הקצף??

מה התשובה?? ההיפך הגמור!!! כעת רק **נגמרה הקצף!!!** יהודה המכבי העביר מהיום מסר מרגיע לכל היהודים החלשים והחצי מתיוונים... זהו!!! הסתיימו המאבקים הפנימיים האם לשמור שבת או לא...

עד היום היוונים אמרו שמי שישמור שבת ימות!!! וכל הזמן היית קרוע בינך לבין עצמך... האם **כן** לשמור שבת ולסכן את החיים... או לא לשמור שבת ואז לא יקרה לי כלום... אז זהו שמהיום זהו... בא שבת בא מנוחה... מהיום הקערה התהפכה על פיה!!! אם עד היום מי שתפסו אותו שומר שבת הרגו אותו!! אז מהיום מי שיתפסו אותו מטלטל מוקצה בשבת אנחנו נהרוג אותו!!! מהיום אתה כבר לא צריך להיאבק האם לשמור שבת... אדרבה... אתה מוכרח לשמור שבת... אחרת יהרגו אותך...

אוהו... איזה שלווה נפש... זהו!!! מהיום אין לי יותר מלחמות האם לשמור שבת... אדרבה... מהיום מכריחים אותי לשמור שבת... **הנה לך חנוכה!!!** בחנוכה הושגה שליטה רוחנית!!! היהדות שלנו זו עובדה!!! זה לא משהו שנתן בהתלבטות ומאבק יומיומי. בחנוכה הסתיימה המלחמה היהודית!

אנחנו יהודים גאים ואנחנו הולכים עם זה עד הסוף עד הסוף עד הסוף...

אה... אבל איך??? איך אתה יכול ללכת עם היהדות שלך עד הסוף... הרי קליפת היוונים יתפסו אותך וכו'... אה... אתה שואל **איך???**

טוב... אז צריך לצאת למלחמה נגד היוונים!!! ובחנוכה התחילה מלחמה נגד היוונים... מתוך התמודדות **איך?!** **איך** מסתדרים עם זה... אבל זה כבר נושא מישני... לפני שאני יודע **איך**... דבר ראשון אני יודע **האם**...

אתה שואל אותי האם אני יהודי?? אני יהודי!! אני שומר תורה ומצוות!! הבית שלי יהיה נקי מכל הלכלוך של הרחוב... איך?? התייצבו וראו את ישועת ה'... מי זוכה לישועת ה'?? מי שמוכן להחליט האם גם לפני איך?!

אתה רואה שהמייל עושה לך לא טוב בבית... אתה כל הזמן מתלבט האם ללכת לפתוח שוב את המקרר האם הגיע איזה מייל?? הראש שלך כל הזמן נמצא במייל... ואתה כל הזמן בודק האם גם האתר הזה פתוח? אתה מרגיש גלות...?? מרגיש שזה הורס לך את החיים...??

אין בעיה!!! כעת חנוכה... חנוכה מסוגל לחגוג בו נצחונות של **האם!!**

אני מוציא את המייל/מחשב/אינטרנט מהבית... מוציא ויהי מה!!!

עכשיו **איך???** איך אני מסתדר בלי זה?? אה... תעמוד מול הנרות ותכוין בברכת שעשה ניסים לאבותינו... כמו שה' עשה להם נס **איך!!** איך להתפטר מהיוונים... ככה ה' יעשה לטובה אות ויראה לך **איך!!** איך אפשר להסתדר בצרכי פרנסה גם בלי זה... אבל כעת לכה"פ נושעת מכבלי **האם!!** תראה... אתה כבר חצי שעה יושב מול הנרות בחיק המשפחה ולא רץ לראות האם!!! האם הגיע משהו... נו... זה לא שווה סודות הרשות ולשיר פתחת למוסרי... אז נכון! זה עדיין לא פורים... בא נקווה שעד פורים אתה כבר תצלח את ניסיון ה- **איך** להסתדר בלי זה...

האם להמשיך לישון... **האם** להמשיך לבזבז את הזמן... **האם** להמשיך לגרור את עצמי... **האם** להמשיך להחליט משהו ולצפצף על עצמי... ברגע שנצחת את ה"אם" הנה לך נס של חנוכה!!! חנו בכ"ה!!

חנו מהמאבקים הפנימיים... החליטו בגאון והניפו את הדגל של מכבי...

מכאן ואילך **איך ? ! ? !** את השאלה **איך** תשאיר לרבש"י... תן לו להפתיע אותך איך!!! איך הוא ימסור גבורים ביד חלשים וטמאים ביד טהורים... חנוכה זה זמן לחתונות!! לחתוך כל מיני ראשים של הגמונים למיניהם!! לחתוך בכל מיני גרירות רגלים!! לחתוך ולהחליט בגמירות דעת על שינוי חיובי... להחליט שמה שהיה לא יהיה יותר... אני רוצה להיות דבוק בה'...

אני ריאל... אני יודע שזה יהיה קשה... אני יודע שנכוננו לי עוד מלחמות רבות איך להסתדר... אבל תמיד אזכור!! מלחמת האיך היא הרבה יותר נעימה ממלחמת האם... הרבה יותר קל לחשוב איך!! איך נלחמים ביוונים... מאשר המחשבה המייאשת האם שוב להיכנע להם... הרבה יותר קל לקנות פקס ולרכוש אפשרויות איך להסתדר בלי אינטרנט... מלהיות סמרטוט וכל חצי דקה לשאול את עצמי... נו... האם שוב להיגרר לציוץ הבא או לא... תאמין לי שאיך!! איך להסתדר בלי... כמה שזה קשה... זה הרבה יותר קל מהשאלה הנצחית האם!! האם שוב פעם להיות סמרטוט... והאם אני שפוי... ועד מתי אהיה כן... תסכים איתי... חנוכה שמח!!!

שיש לי מלחמה יומיומית איך!!! איך להסתדר בלי זה... אבל רשמתי לעצמי נצחון... במה?? ב-האם!! **האם** לפרוץ?? **האם** להגיב? **האם** שוב להיכנס לקבוצה למרות שלפני דקה וחצי ראיתי שאין עדכון?? האם ללכת לישון בשעה ארבע אחרי ששרפתי את כל הערב בארבע שעות האחרונות?? כל ה-**האם** הזה... את זה ניצחתי!!! יום אחד דפקתי אדירה על השלחן!! סטופ!! לקחתי דגל מכבי ואמרתי או שאני זורק את המכשיר מגשר המיתרים... או שאני זורק את עצמי משם... נגמר!! השאלה **האם** אני מכבי או מתינון... השאלה הזו הוכרעה: אני יהודי!!! אני חשמונאי!!! רק מה??

כעת... יש לי מאבק חדש... למאבק הזה קוראים **איך!!** איך מסתדרים בלי אינטרנט... בסיידר... זו כבר מלחמה נקודתית... איך מנצחים את יוון... יתכן שמי שמי שיראה אותי עכשיו ירחם עלי... אה... איך הוא יסתדר בלי זה... אבל תבינו... שזה המלחמה הקטנה... כשישבת מול המכשיר וכל חמש דקות היו לי מאבקי רוח ונפש האם אני יהודי או לא... אז גם רחמתם עלי?? אז!! אז הייתי המסכן הגדול!! וכעת אני בגאולה!!

חנו בכ"ה... חנוכה זה החג הגאולה... ממה?? מהמלחמה הפנימית!!!

זה היום שבו המכבי התורן דופק דפיקה אדירה על השלחן וזועק כמו דוב שכול: **אני ככה לא ממשיר!! נקודה!! סוף!!** אני מהיום מתחיל לקום בבוקר... יתהפך העולם!!! ברגע שזה נורא נורא ברור לי שמה שהיה לא יהיה... הרגע הזה הוא רגע של נצחון... רגע של חנו בכ"ה... זהו... המערכה הוכרעה... אני כבר לא יותר לא צריך להילחם עם עצמי...

עד היום כל בוקר... הייתי מתעורר בשעה שבע בבוקר ואז הייתה מתחילה מלחמת עולם פנימית... האם לקום או לא... אני מת מעייפות... כן לא... לא כן... וזהו!! הגיע אותו יום שקמתי בשעה 12.00 והייתי כ"כ מזועזע מעצמי... שזהו!! החלטתי סופית שמה שהיה לא יהיה!! אני קם!! (אל תשאל איזה סנקציות עשיתי לעצמי... החלטתי שאם אני קם מאוחר אני מתפלל שחירי בבית מדרש עם תפילין ליד החברותא... ומילה זה מילה... הבטחתי גם לאיזה בריון שירביץ לי ועל כל בוקס יקבל שקל) מאותו יום התמלאתי בשלווה... זהו... נגמרו המלחמות הפנימיות... נגמרו המאבקים שקרעו אותי כל בוקר... **האם** לקום או האם לקום... אני קם!! זו עובדה... נו... כעת אפשר לעשות פורים חרפניה?? שהפסקתי לחרופ??

לא!!! פורים עושים רק כשנחו בהם היהודים מאויביהם... ואני כעת עדיין לא נח... למה?? כי נכון שסיימתי עם הניסיון של **האם!!** אבל כעת התחיל ניסיון חדש... ניסיון שנקרא **איך!!** איך אני מסתדר עם העייפות... (סו"ס אני קם בשעה שבע לפנות בוקר... זה אמור להיות כרוך באיזושהי התאקלמות) איך אני מתגבר על הפיהוקים האדירים האלו שמזכירים את הדג של יונה...

כן... זה מה שקרה בחנוכה!! בחנוכה עם ישראל נושעו ממלחמת **האם!!**

האם בתו של יוחנן כהן גדול תלך ללמוד אקדמיה אצל ההגמון...??

האם לשמור שבת ולסכן את החיים או לא?? **האם** למול את הילדים או להשאיר אותם חשופים לתכנים ערלים??

האם לקבוע עיתים לתורה או להיכנע לעצלות של יוון?? אז זהו!! בחנוכה הוחלט לעשות סוף ל-האם!!

היהודי כבר לא צריך להילחם עם עצמו... רק מה?? כמובן שזה כרוך ביציאה למלחמה נגד יוון... בסיידר... נו... עם יוון ירחם המרחם... ה' ילחם לנו... מסרת גבורים ביד חלשים...

פה מתגלה היבט מאד מעניין שכמדומני שמוכר לנו מהיומיום... אתן לך כמה דוגמאות: יש לי חבר שסבל מהשמנת יתר... הוא נורא נורא רצה לעשות דיאטה ואף פעם לא הצליח... הוא תמיד התחיל ואז הבורקס חייך אליו והוא נשבר... וכן הלאה... עד שיום אחד הוא הלך לרופא והרופא הודיע לו: אתה מוכרח לעשות דיאטה... אחרת תוך כמה שנים אתה מתחת הבלטות... **חבר שלי חזר מאושר!!!** הוא אמר לי: אני מרגיש שלוה קסומה... ולמה?? כי מהיום הוכרעה המלחמה!! עד היום כשהתחלתי דיאטה... נכנסתי לקרב מתמיד... כן לטעום את העוגה או לא... כן לפתוח את המקרר או לא... די... התייעפתי מהמאבקים הבלתי פוסקים האלו שתמיד נגמרו בכשלון... אבל ברגע שהרופא דיבר כ"כ חריף... זהו!! מהיום המלחמה הוכרעה!! הדיאטה היא עובדה!!

שאלתי אותו: אז מה... אז אתה רוצה להגיד לי שכבר לא קשה לך?? הוא צחק ואמר: ברור שקשה לי!!! אבל זה קושי מסוג אחר!!

עד היום הקושי שלי היה כן לאכול לא לאכול... כן לא... לא כן... כן לא... אבל עכשיו המלחמה היא כבר לא שם... כי ברור שלא זהו!! כעת המלחמה היא בעיקר איך אני מסתדר... מה אני כן יכול לאכול... אז בסיידר... התחלתי להשקיע בסלטים... מחפש כל מיני תמרים ואגוזים שמתור לי לאכול... אבל זה כבר "כסף קטן" המלחמה הבלתי נסבלת זה מול המקרר!! ברגע שהמקרר נוצח!! כעת המלחמה שלי זה מה לאכול...

מישהו מבין על מה אני מדבר??

הייתי מגדיר את זה ככה: יש שתי סוגי מלחמות!!! **יש האם!!** ויש **איך!!**

יש אדם שהמלחמה שלו זה **האם... האם... האם** כן או **האם** לא... כן לא... לא כן...

ויש אחד שהמלחמה שלו זה **איך!!!** כלומר: ברור לי שלא (או כן)!!! כעת מה שנותר לי זה לבדוק **איך**... איך אני מסתדר עם זה... לדוגמא: מי שיש לו מכשיר מוגן עם אפשרויות לא ראויות... הוא כל הזמן חי במאבק מתיש **האם** להיכנס לאתר הזה או לא... **האם** לפרוץ את המכשיר או לא... **האם** להתחרב לעוד איזה קבוצת וואצפ או לא? **האם** אני יהודי או לא? המלחמה של **האם** היא מלחמה יומיומית... מלחמה בלתי פוסקת וצר להם לישראל מאד מאד מאד מפניהם ולחצום לחץ גדול!!!

עד שריחם!!!! עד שה' ריחם עליו ונתן בלבו לרחם על עצמו... ויום אחד הוא החליט החלטה נחושה... אני מתנתק!!! מתנתק ויהי מה!!!

זהו!!! שלוה התפשטה בכל גופו... נגאלתי מהמלחמה הנוראית הזו...

עכשיו: רגע רגע... מה אתה חושב?? שזהו?? פורים?? פותחים שמפניות?? לא לא!! אל תמחר לעשות פורים... מוקדם מידי לעשות פורים... ולמה?? כי... כעת מתחילה מלחמה חדשה... **איך!!!** איך אני מסתדר בלי אינטרנט!! הוא נגאל ממלחמת האם!!! אבל הוא נכנס למלחמת האיך! סו"ס מי שעד היום היה מחובר לאינטרנט די קשה לו להתרגל בלי זה... אבל חבר שלי מאושר!!! כי נכון

ועל הנחמנות!!! הסיפורים הקצת נחמדים מיום שאחרי היוונים...

אתה זוכר לפני שבוע שסיפרנו על גקי רוני ודני מקסריה... כל אחד והסיפור האישי שלו... תכל'ס... מדובר בשלושה בחורים צעירים בני 13 שמצאו את עצמם מתיוונים בגיל כ"כ צעיר... כמה שכואב הלב לראות בחורים בגיל כ"כ צעיר וכבר מורעלים בחושך של יוון... אבל זו גם הייתה הנחמנה!!! שברוך ה' הם לא הספיקו יותר מידי להיכנס עמוק... וכבר בתיוון של כיתה ב' התחילו להגיע השמועות שיהודה המכבי מתחיל לכבוש!!! בהתחלה זו הייתה בדיחת הבדיחות... כולם היו בטוחים שזו מתחנה... אפילו סטצ'ים עשו על זה... אבל חלפו כמה ימים ושבעות ופתאום התברר שזה רציני!!! ואז התחילה המומה בקיסריה!!!

קיסריה זה עיר יוונית מזענית... מתגוררים כאן רבבות יהודים מתיוונים שהצטברו במשך ה-180 שנות מלכות יוון... וכעת שיהודה המכבי מתחיל להתקרב!!! נהיה לחץ... כי... כי הגיעו שמועות שבכל מקום שהוא מגיע... הוא מפיל חללים... ויש "דיבור רציני" שצבא יוון עלול להיכנע לפניו... אז מילא היוונים לפחות ידיעים לאן הם הולכים... אבל היהודים המתיוונים שנשמעו עמוק... לאן פניהם מועדות???

כאן התחילה סערת רוחות... דבר ראשון: יש ברחוב מתח עצום לקראת עדות על התקרבות חילו של יהודה המכבי!!! שלמרבה האבסורד בניגוד לכל מלחמה רגילה... בדרך כלל במלחמה שגריתית משקיפים הסוּן משאבים בתפאורה החיצונית ובקולות וברעש כדי ליצור גורם הרתעה... (פה שנקרא: אל ירך לבכם מצחצוח חרבות, ואל תיראו מפני הגפת תריסין ושפעת קלסין... מקול הקרנות, ומקול הצווחה...) אבל כאן במלחמת החשמונאים אין רעש!! אין רשם חיצוני!! מגיעים ציבור קטן ממוקד ונחוש עם כהן משוח מלחמה ומזכירים לנו אין היינו אמורים להיראות... והם פתאום יכולים להופיע... כך שיש מתח מאד גדול ברחוב היווני... אבל במישור המתיווני יש פחות מתח... ויותר סערת רוחות ובלבל גדול... מה עושים??

אז ככה: יש כאלו שפתאום הניצוץ היהודי שבהם התעורר... ולגמרי התעורר... נס פך השמן כנראה האיר עד הניצוץ האלוקי האחרון שבלבנו נדחי ישראל... ומתיוונים מבוהרים שכבר שנים נמצאים כאן ועזבו לז זיק של יהדות פתאום מדברים בשפה שלא היכירו... אנתנו רוצים לשוב הבייתה... לשוב לצור מחצבתנו... הם פתאום מספרים לנכדים שלהם ש... כן... יש בית המקדש והה המקום הטבעי של יהודי... ואתה יודע וכדי היקר... אבא שבשמים מאד מאד מתגעגע אלי... אתה יודע כמה שנים הוא לא ראה אותי?? אתה יודע כמה שנים לא דרכת בבית המקדש?? סבא מוחה כמה דמעות סוררות ואומר לנכדו: אתה יודע למה עזבתי את בית ה'? כי חשבתי שה' לא אוהב אותי... הכניסו לי בראש שאין לי חלק באלוקי ישראל... אבל לא!! אבא שבשמים מתגעגע אלי... וגם אליך... אתה גם בן שלו... זו מנגינה מסוג אחד!!! אבל כמובן שיש גם מנגינות קצת פחות ערבות... יש מתיוונים שנורא נורא נלחצו מהתקרבות חילו של יהודה המכבי... מדובר בקבוצה של בנים סוררים... מתיוונים טריים שהכירו היטב את יהודה המכבי וגם הוא הכיר אותם היטב... כן... חיללנו שבת מול העיניים שלנו!!! עשינו תספורת קומי מול הפנים שלו... צחקנו עליו מול הפרצוף... אמרנו לו: אנתנו מתיוונים ו"תעשה משהו"... וכעת כשהוא מתקרב לכאן הוא... הוא יסגור איתנו חשבונות... בטח הוא יתנקם בנו...

אבל הרגיעו אותם... דווקא זה לא מטריד!! סו"ס יהודה המכבי נאמן לתורה ואם אסור לנקום הוא לא ינקום... אבל הוא כן ידרוש ממכם לחזור בתשובה... הוא כן ידרוש מאיתנו לקבל על עצמנו תרי"ג מצוות... זה לא פשוט!! יש פה אנשים שכבר לפני עשרים שנה שנו ופירשו!!! עשרים שנה שהם אוכלים שפנים של יוון... ולעשות בבת אחת שנינו זה לא פשוט... יש כאלו שהפנימו שאין בריה... יחייבים לחזור הבייתה... יש כאלו שכאמור בהתעורר בהם הניצוץ והם מתרגשים לחזור הבייתה... ויש את קבוצת הסוררים שאין לה מה לדבר!! אנתנו לא חוזרים!!! כן... מרים בת בילגה כבר הודיעה חגיגות... התחתתי לפני כמה שנים עם הסרדוים ממלכי יוון... ואני לא מתכננת לשוב הבייתה... (בלאו הכי אני אסורה מלאכול בתרומה וקדשים מאז שנשאתי לאתו ערל...) ותכל'ס... יום אחד זה הגיע!!! יהודה המכבי וחילו הגיעו לשערי קיסריה... ופתחו במלחמה...

הם מאד נזהרו... סו"ס יש פה הרבה יהודים... אמנם מתיוונים וחוטאים... אבל ישראל א"ע שחטא ישראל הוא... (כל תינוק יווני שנמצא כאן חי צריך להחיות אותו כי מספיק שיש אחו אפילו קטן שהוא יהודי... ובפיקוח נפש אין הולכים אחר הרוב) וכאן התחיל המשא ומתן להגיע להסכמות בלי אש!!! יהודה המכבי בראש ובראשונה ביקש שיצאו אליו את כל היהודים המתיוונים... כן... שובו בנים שובבים ארפה משובותיכם... כן... זה לא פשוט!!! עקרונית יהודי שמחלל שבת במזיד ובפרהסיא חייב סקילה וכ"ש כשמדובר במתיוון שחילל שבתות הרבה... אבל בנסיבות הקיימות יש התחשבות וחינה ומי ששכעת מוכן לקבל על עצמו עול תורה ומצוות מכאן ואילך מקבלים אותו באהבה ואין מזכירין לו עוונות ראשונים... קבוצה גדולה של מאות אנשים בשלל גילאים... יצאו ליהודה המכבי וחילו... הם קיבלו אותנו באהבה... הבינו לבנו... נתנו לו אכילה שתיה ולינה... ואנתנו מצדינו הרמנו ידיים כמו שבויים והכרזנו: הללו עבדי ה' ולא עבדי יוון!! אנתנו מקבלים על עצמנו תרי"ג מצוות התורה...

אבל הגרעין הקשה נשאר שם בפנים!! הקבוצה הסוררת של המתיוונים נותרה שם בפנים והם לא מסכימים... הם הודיעו באופן מוצהר ליהודה המכבי: אנתנו לא מוכנים לשוב בתשובה!! אנתנו נשארים יוונים נקודת!! יהודה לא יותר והודיע ליוונים: אני דורש שתחזרו לא את היהודים המתיוונים בין כן ובין כך... אם ירצו לשוב בתשובה נקבל אותם באהבה ואם לא נהרוג אותם כדן יהודי שמחלל שבת ועובד ע"ז במזיד...

ואז נהיה כאוס שלם!!! הייוונים מצידם להוציא את היהודים המתיוונים ליהודה המכבי... העיקר שירד מעלינו... אבל המתיוונים היו מזועזעים מהניכור... מה זה צריך להיות?? אנתנו שנים ע"ג שנים נאמנים למלכות יוון... סגדנו לתרבות יוון... והנה... אתם פתאום תשמעו ומסגירים אותנו ביד החרדים האלו... כתוצאה מהטיוון הזה היוונים בהתחלה ניסו כן לגונן וכן לשמור עליהם... (עכשיו: אתה מבין לבד... שתוך כדי המשא ומתן יש פה בינינו מתיוונים שהם לא לגמרי "סגורים" על עצמם" הם עוקבים בדיכיות אחת ההתפתחות. זה שהם הסכימו לקבל על עצמם עול מצוות זה מחוסר בריה... אבל אם יתברר שהעקשים שנשארו שם בפנים העיר היוונית ניחאו ונשארו מתיוונים... אז... אז אולי גם אנתנו נתנה על הראשונות) אבל יהודה המכבי לא יותר!!! ואז הגיע השלב של האולטימטום... אם עד יום פלוני אתם לא מוציאים לנו את החוטאים היהודים אנתנו יוצאים לקרב על העיר ושורפים אותה באש... היוונים נבהלו מאד... והוציאו את כל המתיוונים החוטאים החוצה!!! זה היה יום קשה מאד!! לעמוד מול יהודים שננעלו בפניהם שערי תשובה והם עומדים במרים... יהודה המכבי דיבר איתם תחנונים... בואו תקבלו על עצמכם נועם עול תורה ומצוות... קבלו עליכם ומכאן ואילך יערב לכם... אבל לא!! הם התעקשו ולא הסכימו ועד הסוף לא הסכימו... ואז הגיע הרגע המר והנמהר ויהודה המכבי וחילו העמידו עליהם בית דין והוציאו אותם לסקילה... (השמות תועודו והועדו... נפ"מ לקידושי אשה יבום במידת הצורך) באותו יום יהודה המכבי וחילו לא אכלו כלום כדן "לא תאכלו על הדם..." (-מכאן לסנהדרין שהרגו את הנפש שאינם טועמים כל אותו היום כלום...) אבל ימים יגידו!!! ולמפרע התברר שהדין הזה שנהגו באותם רשעים מתיוונים היה מעשה חשוב ונחוץ מאין כמותו!!! ההוצאה להורג הזו נתנה לכל המתיוונים להבין שאתם עידן!! ואין מנוס!! אין ליהודי לאן לברוח... אלא לשוב בתשובה שלימה... ימים יגידו והיום הקשה הזה נהפך ליום טוב במגילת תענית... בעשרין ותרין ביה תבו לקטלא משמדאי... מפני שהיו גוים שרויים בארץ ישראל ולא יכלו ישראל לשלח יד ברשעים שבהם עד שיצאו משם וכיון שיצאו משם המתונו להם שלשה ימים אם יעשו תשובה כשראו שאין עושין תשובה נמנו עליהם והרגום, יום שהרגום עשאוהו יום טוב... כל אחד ממי שכן שב בתשובה קיבל תמיכה וליווי ואפילו מימון ממלכות בית חשמונאי לעשרות החטאות (אם לא מאות) שכל אחד מהשם והבים בתשובה וזכרונו להקריב... ועל הנחמנות!!!

אליך בחור בן עליה: כמה עצות טובות

להנחה:

תדע לך בחור יקר: הנוכה הוא זמן שמסוגל להתחלה של שינויים מבורכים... אם זה הנוכה המבואה שהייתה אז... וגם יש נבואה מיוחדת בזכריה שבדיוק בחודש כסליו שולחים לזכריה הנביא שאלה: האם לצום בתשעה באב בשנה הקרובה? מה הקשר בחודש כסליו לשאול על תשעה באב?? אלא חודש כסליו זה הזמן לפרוץ!!! להעזי לחשוב על שינוי תפיסה... (במשך שבועים שנה צמים בתשעה באב והנה בחודש כסליו פתאום מתעוררים לחשוב שהגיע עת לשנות גישה...) כך גם רואים אצל נחמיה שבחודש כסליו הוא מעזי לגשת לדרייווש ולבקש ממנו להתחיל לבנות את חומות ירושלים... ואחרון חביב בית חשמונאי שבחנוכה קיבלו החלטה נועזת לצאת במלחמה לאחר 180 שנות גלות יוון... בקיצור: הנוכה זה זמן מסוגל לעשות ספירת מלאי פנימית ולהתחיל לבצע בפועל כל מיני משאלות לב שעד עכשיו היו תקועות במגירה!!!

כר נכתב כאן פעם שהנוכה זה מלשון חינוך!!! כדורות הראשונים לא עשו הרבה עסק מחנוכה (בזוה"ק הנוכה מוזכר פעמים בודדות ממש) וככל שנקפו הדורות התחילו לעשות עסק מחנוכה... עד שבדור האחרון התחילו לעשות עסק מחנוכה כמעט לא פחות מימים הנוראים... (אני רק קצת מגים... לא הרבה)?? כי זה חג של חינוך!!! ובחינוך ככל שנוקפים השנים ומתקרב גיל בר מצוה כך צריך יותר ויותר להתכונן... ואנתנו נמצאים רגע לפני הבר מצוה... ולכן הנוכה נהפך להיות זמן מאד דומיננטי!! ובאמת מה פה החינוך???

אז בקצרה ממש: לעתיד לבא יתגלה הארת אור הגנוז!!! מה זה אור גנוז?? הכוונה היא שיש פה נקודת אור שהיא מוגשת לפניך חתומה וסגורה... והיה: אם תרצה... זכותך לפתוח אותה ולזכות להארת אור הגנוז... ובאותה מידה אם אתה לא רוצה... זכותך להשאיר סגור ולא עשיו עסק... עכ"פ הזוה"ק אומר שלקראת הגאולה הארת אור הגנוז תתחיל להתגלות אט אט... כל פעם עוד נקודת אור נוספת... והנוכה מייצג את הארת אור הגנוז... עד כאן מילים גבוהות

תכל'ס: כלפי מה הדברים אמורים?? אז הנה... החורף מלא בכל מיני הארות נגוזות מהסוג הזה...

דבר ראשון: הנוכה!! מי שרוצה להיזמזם לספר... זכותו להתנער ולהגיד "מאי הנוכה תנו רבנן..." וכך לסיים את הסיפור... (אם אתה רוצה... אני יכול גם לארגן לך השתתפות בפרוטה בהדלקה ואז תוכל לחסוך גם את הטירחת הקטנה הזו... והכל בסדר... אתה לאט!!!) ובאותה מידה אתה יכול כן לפתוח את הנקודת אור הזו ולהתרוםם לנבחים ע"י האור המתגלה בחנוכה... הלאה... בעוד כמה שבועות מגיע שובב"ם... מה זה שובב"ם?? עוד סוג של אור גנוז!! שובב"ם מגיע בתוך קופסא סגורה... מי שרוצה... יכול להחליט... עזוב... אין לנו עסק בנסתרות... בא נסיים את זה פה... זכותך!!! אבל באותה מידה אתה יכול לפתוח את שובב"ם ולקבל אור עצום... עוד כמה דוגמאות: בדורות האחרונים ה' הוריד לעולם כל מיני השגות חדשות... כגון: ספרי מוסר או ספרי חסידות... שניהם "חדשים מקרוב באו..." אם אתה רוצה אתה יכול להתנער משניהם גם יחד... ובאותה מידה להחליט שאני כן הולך על זה... הכל עניין שלך!! הנה לך מאפיין של הארת אור הגנוז... ה' פותח לכל אחד מאיתנו כל מיני נקודות אור שאתה יכול לקפוץ עליהם או שלא... וכמובן שעד כאן דוגמאות מהמישור הכללי... אבל ביהוד במישור הפרטני... לכל אחד ה' שולח איזה נקודת אור... כל אחד וההתעוררות הפנימית שלו בעבודת ה' או בשליחות הפרטנית שלו... ואפשר לקפוץ על זה ולהשתמש עם זה כמקפצה ובאותה מידה להשאיר את זה סגור... הנה לך נקודה למחשבה מול הנרות המרצדים... איזה אור גנוז ה' מזמין לי ומצפה ממני שאני אקפוץ על זה... שאני אסתער על הנקודת אור הזו ומשם ירוץ עבדך כמו איל... יערב לו ידידותך מנופת צוף וכל טעם...

היית רוצה לקבל "חצי שקל" דמי חנוכה מה'...???

המשך מעמוד 1-- עכשיו!!! כעת בא נעצור רגע ונעשה סדר...

אני מצדי דווקא מרוצה מהורט הזה... למה?? כי תמיד התחשק לי להתגאות ולהשווין ולנקר כולם את העיניים שיראו כמה אני אשיינע יד... כמה אני עשיר וגבויר וחכם... אבל לא היה לי נעים... כי... כי ס"ס להיות בעל גאוה בצורה כ"כ בוטה זה לא נראה טוב... אבל הנה... הגיע פה "אז נדברו" ונתן לי אישור להיות בעל גאוה... והוא טען: אם פה ושם אתה מכניס את האיבישטער לסיפור... ואתה אומר שאיכשהו זה ממנו... יש לך אישור לצאת ככה במפגן רב רושם... ובינינו... זו הבעיה הכי קטנה... הרי כל מי שהאף שלו בשמים... בדרך כלל גם "דוממות קל בגרונו" ש"כמובן הכל משמים... הכל בסייעתא דשמיא... בטוח... למה לא... (יעידו על כך כל מסיבות ההודאה של הבהירות... שכמובן שהכל שבח והודאה רק לרבש"ע על הסייעתא דשמיא... ומתחת לשלחן נריב למי מגיע הקרדיט...) **אז זהו שלא!!!**

בא לא ניתן למחטף הזה לקרות!!! נסיגי את הדברים: כשאנחנו מדברים על אדם שמתהלל בשם ה' ומשתבח בתהילתך!!! זה כמובן הייב להיות כנה ואמיתית... **ובדיוק בגלל זה** קריאת ההלל זה משהו שנעשה בתפילה עם טלית ותפילין בהתייחדות של אדם עם קונו ובדרך כלל זה לא נעשה במפגן חברתי... המקום להתהללות בשם ה' זה בראש ובראשונה בפסוקי דזמרה!! שם אנחנו אומרים "התהללו בשם קדשו"!!! שם תעמוד ב'עבודה שבלב' בינך לבין עצמך... ותבין שכן... כל מה שיש לי מגיע מה'... בקיצור: ההתהללות וההשתבחות והגאוה הזו... היא עבודה שבלב!!!

שב בינך לבין עצמך ותרשה לעצמך קצת להתהלל... לא מול אחרים... אלא בינך לבין הרבש"ע... היגדתי היום ל-ה' אלוקיך... תסמן לעצמך כל מיני מעלות מיוחדות שה' נתן אותך... אם זה כישרון... אם זה עושר ונכסים... ואם זה ילדים טובים... או חיים בריאים וחלקים... ותשתבח בזה בינך לבין הרבש"ע... או לחלופין במעגל הסגור בעיית מול רות התנוכה!

אבל רגע... אם ככה, עם מי אני מדבר פה בהלל? למי אני אומר את זה? אני מבין שאני לא עושה את זה מול החבר שלי... אז... **אז מול מי כן??**

אז זהו!!! שכאן! כאן צריך להיכנס לשפראך שנקרא הלל!!! הלל והודאה זה סוג של שפראך... זה שיה מסוג מסוים... רק בתור דוגמא: זה כמו שיבא בן אדם שאין לו חוש מוזיקלי בגרושו... וישמע אנשים שרים ויתחיל לשאול שאלות: מה זה בכלל שירים? לאן חותרים כששרים? עם מי בדיוק מדברים כששרים?? למי מעבירים את המסר הזה?? בקיצור: יש לו שאלות טובות... נו... מה אני אמור לענות לו?? אזוינו... עוזב עוזב... לפי השאלות שלך זה נראה שאתה אפילו לא התחלת לקלוט את השפראך... שירה זה לא איזה דו שיה מוגדר!! שמישהו מדבר עם מישהו ואומר לו משהו... שירה זה ביטוי מסוים שנשמע בחלל העולם... סוג של אמירה... בקיצור: לך תסביר לו מה זה מוזיקה... **באישיהו מקום על אותו משקל זה השפראך של הלל והודאה...** הלל והודאה זה לא בהכרח איזה דו שיה רשמי... או הגשת פקס לרבש"ע... תודה רבה... היה מאד מיוחד...

לא!! זה סוג של שפראך... זה שפראך ש... שאני נמצא כאן בעמדת מתהלל ומשתבח בה'... עצם המפגן הזה שאני עומד כאן על במה של משתבח בה'... זה השפראך של ההלל!!!

אם תשים לב: מידי בוקר בתחילת פסוד"א... אנחנו אומרים: **הודו לה' קראו** בשמו... **הודיעו** בעמים, **שירו לו זמרו** לו... **התהללו... דרשו** ה'... **בקשו** פניו... **זכרו** נפלאותיו... הבו לה' משפחות עמים, הבו לה' כבוד שמו... רבש"ע: עם מי אתה בדיוק מדבר? אתה באמת מתכוין לצאת כאן בהצהרה לתקשורת של ה"משפחות עמים"? עם מי?? עם העובד זר של הישיבה?? מה אתה רוצה... הוא עכשיו במטבח בכלל... ואתה בביהמ"ד...

נו... מה התשובה?? **זה שפראך של הלל!!!** כשאני אומר בלשון רבים: הודו ה' קראו בשמו... זה לא בהכרח שהרמתי טלפון למשפחות העמים ואמרתי להם הבו לה'... אליבא דאמת אני מדבר בעיקר ביני לבין בוראי... אני רק מבטא את זה בשפראך של שירה והלל!! אני מעמיד את עצמי בעמדה יציגית של במה וכביכול קורא לכולם להטות שכס אחד לעבדו בלבב שלם... אני פונה לכל האיים הרחוקים וקורא להם את קריאת חיי: שמעו שמעו... אני בן של ה'... תראו איך ה' ענה לי ותפנו גם אתם אליו ותושעו... האם מישהו שומע אותי או לא?? זה לא הנושא... אני פה בעיקר הנושא!! אני פה זה שמעמדי את עצמי בעמדת מתהלל בשם ה'!! זה משפטים שבעיקר צריכים להישמע בחלל העולם על ידי!! ולהיות מוכן להעמיד את עצמי במקום של קורא בשם ה'!! זה השפראך של ההלל!! (כמובן כמובן... ברגע שאני אעשה את זה במקום מאד פנימי... יום אחד זה גם יגיע אליהם... יום אחד אני באמת אגרום "שהואתו כל לעבדו" אבל כעת... בשלב זה אני עדיין עושה את זה ביני לבין עצמי בפסוקי דזמרה ובהלל... כן... ברגע שאברהם איבנו השכים קום וביטא את זה בתפילת שחרית... עד הצהריים הוא כבר עשה את זה בפועל בקריאה בשם ה' (להאחיב שם שמים על הבריות...))

--- נחזור לעניינינו... אחרי שלמדתי להתהלל בשם ה'!!! להשתבח בתהילתו ביני לבין עצמי בתפילה ובהלל!!! כעת!!! כעת מותר לדעת שיש כזה דבר להתהלל ולהשתבח ולהתנאף בישועת ה'... "כי אם בזאת יתהלל המתהלל השכל וידוע אותך..." מי שמשיכיל וידוע שהחכמה והעושר שלו מגיע רק מה'... הוא יכול להתהלל ולומר: כן!! ה' נתן לי חכמה! ה' נתן לי עושר!! זה ממנו יתברך!! וזה מה שדוד המלך זכר הרבה פעמים בתהילים: ואתה ה' מגן בעדי **בבורי** ומרים ראשי!! כלומר: ה', אתה הכבוד שלי!! לך הכבוד שלי מגיע ממך... יש פרק שלם בתהילים (כ"א): תאוות לבו נתת לו... תשית לראשו עטרת פז... גדול כבודו בישועתך!!!

דוד המלך מעיד על עצמו: יש לי כבוד גדול!! אבל ברגע שגדול **כבודו--- בישועתך**... זה נהפך להיות אדם שרודף אחרי הכבוד זה דבר שלילי... אבל ברגע שגדול **כבודו--- בישועתך**... זה נהפך להיות חלק בלתי נפרד מספר תהילים... חלק בלתי נפרד מ"כל הנברא בשמי ולכבודי בראתך..." אני רוצה שתבין: המן שמרכיב את מרדכי על סוס ומכריז ככה יעשה... לכאורה המפגן הזה כל כולו כבוד וגאוה ופולחן למרדכי... אבל לא!!! ברגע שהסיפור פה הוא ישועת ה'... אז המפגן הזה של הכבוד שנעשה למרדכי נהפך להיות מעמד של כבוד שמים שמובא בחז"ל שכל מי שהיה שם זכה לרוה"ק...!!!

עכשיו: תכלס... בא נחזור לעצמנו... איך אפשר לדעת האם אני אווז שם או לא?? הרי מקודם סיכמנו שלא כל אחד ש'דופק' הופעה מוחצנת ומידי פעם דוחף את הרבש"ע... זה לא הופך אותו למתהלל בשם ה'... נו... אז מתי כן?? נניח שאני עשיר או חכם... ואני באמת מודה לה' שהכל ממנו... איך אני יכול לדעת שאני כן מתהלל בשם ה' וזה לא פלחן אישי?

אז ככה: מאד קשה לענות על זה!!! כי בשביל זה צריך ללמוד המון מוסר... ולהיות עם מודעות עצמית מאד מאד גבוהה (ולא משוחדת) בשביל לזהות עד כמה באמת כבוד שמים הוא הסיפור פה... ואילו כמה אני עושה לעצמי פלחן ושימוש אישי... (אגב: עקרונות זה לא כ"כ נורא שבן אדם רוצה קצת צומי שיעשו לו פסס... אני עשיר וחכם אתה... זה לא הבעיה... הבעיה העיקרית זה להפוך את זה לעבודת ה'... שהוא מתהלל בשם ה' בו בזמן שזה לא באמת חכם... אתה רוצה צומי...?? שיהיה לך לבריאות... אבל מכאן ועד להכניס את עבודת ה' לסיפור... פה

עדיף להסתייג... אבל מה כן?? **יש מישהו אחד שמותר לו!!!** מותר לו להתהלל בשם ה' בלי לחשוב מידי הרבה!!! **תנחש מי??**

מי שהיכה לישועת ה'!!! מי שהמתין לישועת ה' ונאחז בשארית כוחותיו בהישענות על ה' שה' יושיע אותו... כשה' ענה אותו... לו מותר לעמוד בכיכר העיר ולהכריז רבותי: זוכרים אותי בעפר... זוכרים אותי מוטל באשפתות... אז זהו!!! שזה ממנו יתברך!!! כאן יש עובדות!! העובדות אומרות שמישהו טוב קרה פה... השאלה למי נותנים את הקרדיט?? כאן צריך וחובת כל היצורים הלוודות ולהלל! ה' מי כמוך מציל עני...

אז אתה אחד ש"כל רואי ילעגו לי פיטרו בשפה נייעו ראש, גול אל ה' פילטוהו יצילוהו כי הפיץ בו..." זה אתה אחד שבטח בה' וכולם אמרו לו תהיה ריאל... עזוב... נו... אותו אחד שהייתה לי דמעות לחם יומם ולילה באמור אלי כל היום איה אלוקיך... כאן יש מנגנון של הבטחה!!! שתדע לך!!! ברגעים הקשים שאתה מחזיק חזק חזק בכל הכח בה'... כעת תבטיח לה' ובעיקר בעיקר לעצמך: "לא אמות כי אחיה--- ואז--- אספר מעשי קה... כשה' יראה לי את הישועה על אפס וחמתם של כל אלו שייאשו אותי... אז או אני אעמוד מעל כל במה ואני אספר ש-כן!! ה' היה שם!! שמע אותי!! והנה הישועה... פה זה מותר ואפילו חובה!!" ואמר ביום ההוא הנה אלוקיני זה קייניו לו ויושיענו, זה ה' קייניו לו נגילה ונשמחה בישועתו..." "ואני בחסדך בטחת- אשירה לה' כי גמל עלי.

ואני יכול להעיד בתור אחד מאלפי היהודים כאלו שיכולים להעיד שה' שומע תפילות... הייתי בחור שנזרק משיבה לשיבה... לקוי למידה... ראש קשה, ועם בעיות קשב וריכוז קשות... ועם תפילות ורק תפילות ה' הרים אותי כעת והציב אותנו במקום אחר לגמרי... למען אספרה כל תהלתך!!! ואני כל פעם מחדש שואל את עצמי בחשתי: אולי במשפטים האלו אני מנסה לעשות לעצמי פולחן אישי?? אני כביכול אומר שאני שווה משהו ואולי

רק על הדרך אני מכניס את הרבש"ע?? **אז יש פה אמת מידה ברורה:**

נגיד שאני שווה משהו... וכי מישהו מפריע לך להיות גם...?? אני מודיע לך חגיגית: שהדבר היחיד שעשיתי זה רק לדבר עם ה'!!! (בפרט שחלק גדול מהמשקעים האישיים שהיו לי קיימים אצל עד היום... אני רק רואה תוס' ארוך מיד... נהיה לי איזה מחנק בגרון והואש שלי נסגר... אני עדי היום לא מסוגל להקשיב בשיעורים, תקוע לי בראש שאני לא מסוגל להבין) מישהו מפריע לך לדבר עם בורא עולם ולספר לו את כל התסכולים שלך?? מה... יש תור מידי ארוך?? מה... לקחתי לך את התור?? ה' פה!!! אשר לו אלוקים קרובים אליו כה' אלוקים בכל קראנו אליו... מילא אם הייתי מארגן לעצמי איזה בלעדיות אצל בורא עולם והייתי מרמה אותך שמהיום כל התפילות מתקבלות דווקא דרכי... הייתה פה שחצנות... אז זהו שלא!!! ה' שומע אותך בדיוק כמוני... (ומסתמא הרבה יותר כי היום אני הרבה פחות נשבר לב) אז קדימה... רוץ על זה ותראה ישועות (ואני גם לא גובה כסף על ה"סגולה" החדשה הזו... איך אני??)

אז הנה יהודים יקרים: כן!!! להשתבח בתהלתך!! התהללו בשם ה'!! רוצו לדבר עם ה'... רוצו לשפוך את הלב אצלו... ואל תשכח להבטיח לעצמך שאם ה' יושיע אותך אתה תעמוד מעל כל במה ותתהלל בזה!! אני אומר לכם: זה עובד!!! אל תאמינו לי... תנסו בעצמכם!! ואני לא היחיד... יש עוד אלפים כמוני... רק לך "במקרה" יש עלוין!! ובשביל מה יש לי במה כזו אם לא בשביל "אספרה שמך לאחי בתוך קהל האהלך... יראי ה' הללוהו!!! למה?? כי לא בזה ולא שייק ענות עני ולא הסתיר פניו ממנו ובשוועו אליו שמעו... הללו ה' דרשיו... הנה לך הלל!!! להביא את העלון של "אז תפילות" לכל יהודי באשר הוא: תדע לך... ה' שומע תפילות!!! אם אתה כעת קורא את העלון שלי... אז תפילות!! שום דבר פה לא שלי... ואגב: סתם ככה... להתהלל ולהשתבח בשם ה'... וזו תחושה נפלאה...

יכול להיות לשני אנשים דריה!! כן!! מעמד!! שטעלעל!! יש להם את אותו מעמד בדיוק... רק אחד התפלל על זה וקיבל את זה מידיי של ה'... והשני סתם מוצלח כזה שהחיים האירו לו פנים והשיג שטעלעל...

זה שתי עולמות!!! מי שביקש והתפלל וקיבל את זה מידו המלאה הפתוחה הקדושה והרחבה של ה'... **יש פה מטען רגשי!!!** זה לא סתם... זה משהו אישי שקבלתי מה'!!! יש לזה חן מיוחד... יש לזה טעם אחר לגמרי... ואילו מי שלקח את זה ככה "בכוחות עצמו"... אז זה מיד מתקדם ל-"יש לו מנה רוצה מאתיים" והדוגמא הפשוטה ביותר: הנה... הדמי חנוכה שמקבלים מהרבי... אני לא מבין: הרי קי"ל "יש לו מנה רוצה מאתיים"... אם ככה: מי שקיבל חצי שקל מהרבי... אמור לרצות שקל... אז למה בדמי חנוכה של האדמו"ר זה תמיד נשאר חצי שקל (אא"כ אני לא מעודק)? כנראה... כנראה שכשמקבלים מהרבי זה... זה משהו אחר!! זה לא עוד איזה חצי שקל ש... קדימה... בא נתקדם לשקל... אני שומר אצלי את החצי שקל הזה וטוב לי איתו!!! על אותו משקל: מי שהתפלל וקיבל מה'... הוא לא כ"כ ממחר ל"רוצה מאתיים"... כי יש פה מטען רגשי... ואני אספר לך: זיכני ה' גם להתפלל על שידוך וגם להתפלל על ילדים... ואתה יודע מה יש לי היום?? היום אני גם נשוי!! וגם יש לי שני ילדים!! אתה יודע שאין הרבה אנשים שיודעים להגיד את זה?? אתה יודע שיש אנשים שקוראים שורות אלו והם לא לגמרי מבינים האם התכוונתי להשתבח או אולי להתמסכן?? אבל אני קבלתי את זה מה'!!! עכשיו: שלא תבין: בשביל לקבל שידוך וילדים מה' לא צריך בהכרח לחכות לזה... אבל כן להתפלל... ואז לקבל מה'... וכשמקבלים מה' זה משהו אחר... זה דמי חנוכה מה'... יש פה מטען רגשי של מתנה מה'... להשתבח בתהלתך!!! זה ההלל שלנו!!! להתהלל... כן... אהבתי כי ישמע ה' את קולי תחנוני... כן... איך אומרים בשפת דורנו? **אלוקים שלי!!** כן... זה אלוקים שלי... הוא מקשיב לי... הוא עונה לי... הנה תראה... הוא נתן לי... זה ממנו!!!

רק דבר אחד אני מוכרח להסתייג מראש: לכל מי שהשתכנע כעת לפנות לה'... צר לי לאכזב!!! אבל אצל בורא עולם זה לא עובד עם לחיצות כפתור... **רבש"ע זה לא קבור!!!** שנוסעים... לוחצים פעם אחת... או שני וחמישי ושני ואז אן אן זה מתחיל לעבוד... רבש"ע זה אלוקים חיים... אצל בורא עולם זה עובד עם תהליך של יציאת קשר... ה' רוצה שתדבר איתו... תשוחח איתו... תשפוך את הלב אצלו... שיתפתח ביניכם קשר פנימי... ואי לכך ובהתאם לזאת: מי שאין לו זמן להשקיע בקשר עם ה' אז שבאמת ילך לחפש לו איזה קבר או איזה סגולה טובה שילוחצים וזה עובד וכמובן אל תשכח לפרסם... ואם ככה: אז גם אני מתהלל ומשתבח לומר שלא שכחתי לפרסם!!! יהודים: יש בורא עולם!!! טעמו ורואו... ---

גיליון מס' 498 פרשת וישב
תשפ"ג שנה אחת עשרה

גליון זה יוצא לעיני
ר' משה יהודה בהרה"צ ר' יוסף יצחק ז"ל
נלבי"ע כ"ב כסלו תשנ"ו
וזו מרת אסתר בת הרה"ח ר' דוד נתן ע"ה
נלבי"ע ט"ו כסלו תשס"א
חנה פערל ע"ה בת ר' בנימין ביניש נ"י
נלבי"ע ז' כסלו תשמ"ח
תנצב"ה

דברי שי"ח

ממרו רשכבה"ג שר התורה הגר"ה קניבסקי זצוק"ל

מקור שי"ח

"בהלכות חנוכה"

- א. רבינו זצלה"ה היה נוהג כידוע כפי מנהגי מרו החזו"א זצ"ל, וכמוכן שהדליק נרות חנוכה כמנהג החזו"א שלכאורה שונה הוא מהמבואר במ"ב (סי' תרע"ב סק"א) ואמר רבינו שהחזו"א אחז לעיקר דינא כמו שכתב המ"ב ע"פ דעת הגר"א ז"ל בביאורו לאר"ח שזמן ההדלקה עם תחילת השקיעה, אלא דכיון שעדין האור רבה בחוץ ושרגא בטיהרא מאי אהני, מאחרין ההדלקה בעשרים דקות, והעירו שכן מבואר בדברי הגר"א בביאורו ליר"ד (סי' רס"ו סק"י) שבחנוכה מדליקים בתחילת בה"ש שהוא צאת הכוכבים [ודלא כמו שכתב בביאורו לאר"ח], ושוב נמצא כן להדיא בהנהגות הגר"א בכת"י, וכן ציין רבינו בכתביו שבמעשה רב ותוס' מע"ר איתא שהדליקו אחר השקיעה קודם צאת הכוכבים.
- ב. ואמר רבינו ז"ל שגיסו הגר"ש ברזם זצ"ל אמר בטעם מרו זצ"ל באופן אחר, דכיון דלכל הדעות אם הדליק מפלג המנחה יצא, על כן כיון להדליק בזמן זה, כדי שיעלה לכל הדעות [דהיינו שיטת רבינו תם], ועפ"ז הורה רבינו שכיון שבזמן זה יוצא לכולי עלמא, ליכא בזה אל תיטוש לשנות ממנהג אבותיו למנהג מרו ז"ל, והרי מכל מקום צריך להשאיר שמן בנר כדי שישאר דלוק חצי שעה אחר צה"כ.
- ג. עוד שמעתי מרבינו זצוק"ל שמשך זמן ההדלקה לכתחילה הוא עד חצי שעה אחר צה"כ, ואין חילוק בזה בין שבת שאר הימים, ולכן מזדרזים ומקדימים להתפלל ערבית במוצאי שבת ארבעים דקות אחרי השקיעה, וכ"ה בכתביו רבינו מהנהגות החזו"א: במוצ"ש חנוכה היו מזדרזים בתפלת מעריב ומקדימין קצת, (יותר מכל מ"ש שהי' מאחר קצת יותר), גם לא אמרו ויתן לך שלא לאחר זמן הדלקה (ול"ה במעש"ר סי' רל"ז). וכן הורה לי שבמוצאי שבת חנוכה אזדרז להתפלל במניין סמוך לביתי, אף שהייתי רגיל כל השנה להתפלל עם רבינו זיע"א ברוב עם, שהי' רחוק כעשר דקות מביתי.
- ד. והנה ידוע ומקובל מנהג מרו הגר"ז (וכפי שנתבאר בקו' חנוכה ומגילה להגר"ח א טורצ'ין ז"ל) להדר במשך שיעור זמן ההדלקה, כיון שברמב"ם (פ"ד מחנוכה ה"ה) כתב שזמן ההדלקה הוא חצי שעה או יתר, ודייק מזה שאם יתאחר זמן העוברים ושבים יש להשאיר דלוק עד שיכלו רגליהם, וכיון שבזמנינו עם המצאת החשמל, יש עוברי דרכים עד שעה מאוחרת, יש להניח שמן שיספיק לדלוק כל אותו הזמן, ושמעתי מרבינו שמי שמהדר בזה ומדליק עד שעה מאוחרת אין בו משום בל תשחית, ולדבריהם חשיב גם כן הוקצה למצותו השמן שנשאר בשיעור הזה.
- ה. אמנם רבינו זצלה"ה גליא לדרעיה בהוספות שבסוף ספרו קרית מלך (הוצאה רביעית), והביא מתשובות הגאונים באוצר הגאונים שבת סי' ס"ה שיעור שעה או חצי שעה, ואמר שאפשר דלזה כיון הרמב"ם, וביאר כוונתו דהיינו שאפשר להדליק אף יותר מחצי שעה וא"צ לדקדק על השיעור. ובאמת יש לפרש כן דברי הרמב"ם, על פי חידוש נפלא שישד רבינו גאון ישראל ז"ל (בבה"ל פ"ג משמיטה ויובל ה"ג), שנטע כלל בספר היד החזקה, דכל מקום שכותב מספר, שלא נטעה שהוא בדוקא לא פחות ולא יותר, דרך רבנו לכתוב או יתר, אף על פי שאין כאן טענה במה לטעות, וכן מצינו בהרבה מקומות ומונה שם מקומות הרבה ומסיים, וכה"ג תמצא בספרי רבנו לרוב.
- ו. ושמעתי מרבינו זצ"ל, שכיון שבשולחן ערוך לא הזכיר שהוא יותר מחצי שעה, אם כן אין בזה נ"מ למעשה, [רק שי"א דאם לא הדליק תוך הזמן יכול להדליק אחר"כ בברכה כ"ז דלא כלו ריגלא דתרמודאי שבזמנינו, ומ"מ ברכת הרוואה אינו מברך אחרי החצי שעה]. ואף בימינו נשאר התקנה של חצי שעה, ושיעורה קבוע ולא זמנית, וכך נהג מרו החזו"א והי' מכבה הנרות אחר שיעור חצי שעה, ובכתביו רבינו מהנהגות החזו"א: כשעבר חצי שעה אחר צה"כ הי' מכבה הנרות, חוץ מלילה האחרון שהיו דולקים עד הסוף, (ועי' סי' תרע"ב ס"ב ומ"ב סק"ו וסי' תרע"ז ס"ד), (וכ"כ בערוך השלחן סי' תרע"ב ס"ט שנהגו לכבות) עכ"ל, וכן היה רבינו מכבה הנרות בחזירתו מבית הכנסת.

מדור זה מוקדש לע"נ א"מ הרבנית ברכה רבקה ב"ר שלמה אריה רוזנברג הכ"מ

לכל ידידי היקרים קוראי ולומדי הגליון "דברי שי"ח"

ב"ה ובסייעתא דשמיא גדולה הנני עומד בפני הוצאה לאור של הכרך הראשון של הספר שרבים ציפו לו "דברי שי"ח",
ונתרו עדין כמה אפשרויות הנצחה בספר זה, ממון רב הושקע בהגהה בעריכה ובעימוד למען נוכל להציא דבר נאה ומכובד לכבודה של תורה
בואו והיו שותפים בספר חשוב זה לע"נ הטהורה של רבינו מרו שר התורה
ותזכו שיהיו שפתותיו דובבות ויהיה למליץ יושר לכל השותפים בהפצת דברי תורתו, ניתן לפנות למס': 053-3145900
בברכת חנוכה שמח יצחק גולדשטוף

להצטרפות לרשימת מקבלי הגליון במייל ניתן לשלוח בקשה לכתובת: divreysiach+subscribe@googlegroups.com

ניתן לתרום ולהקדיש ע"ג הגליון לע"נ, לרפואה ולהצלחה וכד', נשמח לקבל עובדות, הנהגות, וש"ת מרבינו.

שָׁנִים קְדָמוֹנִיּוֹת

על גזולי הדורות

זריעה מיוחדת

לזכרו של מרן הגראי"ל שטינמן זצוק"ל בעל 'אילת השחר'

בשמחות המשפחתיות

הקשר בין רבינו לרבי אהרן ליב הלך והתהדק, וכשערך רבי אהרן ליב שמחה בביתו לבנו הגאון רבי משה (סיון שנת תש"כ) הגיע רבינו להשתתף, כשהוא מביא עמו מתנה את החיבור 'שיעורין של תורה' ו'חיי עולם' מתנה מאביו מרן בעל הקהילות יעקב. גם שנתיים לאחר מכן כשנערכה שמחת הבר מצוה לבנו השני של רבי אהרן ליב, הגאון רבי שרגא, באולם שעל ידי בתי אבות בפוניביז', הגיע רבינו מצויד במתנה יקרה, ספרו 'ברייאת דמלאכת המשכן' דורון דרשה לחתן הבר מצוה.

לימים סיפרה הרבנית קניבסקי ע"ה, כי טרם צאתו של רבינו לבר מצוה הוא חיפש אחרי ספר מחיבוריו כדי להעניק אותם לחתן הבר המצוה, והיא שאלה אותו "וכי לא ראוי לזוה משפחה חשובה לקנות ספר מכובד בחנות?"

רבינו 'לא נשאר חיב' והשיב: בעיני, הספרים שעמלתי לחבר אותם הם הכי יקרים לי...

גם שמחת האירוסין שערך רבי אהרן ליב בביתו לביתו הגדולה, מרת רחל ברלין, (ט"ו בשבט תשכ"ה), הגיע רבינו מלווה באביו מרן הקהילות יעקב לשמחה לכבד את בעל השמחה.

בשמחת נישואי רבי זאב ברלין לבתו של רבי אהרן ליב, הנראה עומד לידו

בקשרי השידוכין

בשנת תשל"א נעשה רבינו מחותן עם הגראי"ל שטינמן. בתו הבכורה של רבינו, נישאה בשעה טובה לבנו של רבי אהרן ליב, הגאון רבי שרגא שליט"א.

רבי אהרן ליב התבטא אז בפני בנו ואמר כי 'רבי חיים מעולם לא אמר דבר עקום'.

רבי שרגא שטינמן מדליק נרות חנוכה בבית אביו ובמקומו, כאשר דש בגדו קרוע, שעות ספורות אחרי הסתיימה ההלויה הענקית של רבי אהרן ליב

להפסיק בשמונה עשרה

סיפר רבינו שפעם שאל את רבי אהרן ליב האם נכון להפסיק באמצע שמונה עשרה כדי להעיר לילדם שיתפללו כראוי, וענה לו שלא לעשות כן.

בצילו של מרן החזון איש

ההיכרות הראשונה של רבינו עם רבי אהרן ליב שטינמן היתה כבר בבחרותו, וכך סיפר לימים: זכרוננו כשרבי אהרן ליב היה מגיע אל החזון איש מ'כפר סבא', והחזון איש יצא מגדרו לכבדו, ואף ליווה אותו בצאתו עד דלת הבית.

לימים, רשם רבינו ב'קונטרס הזכרונות' שלו הוראה מעניינת שקיבל מרבי אהרן ליב ששאל את מרן החזון איש, וזה לשונו: הרא"ל שטינמן נ"י שאל, אם מותר לומר בקופת חולים שמרויחים פחות ממה שמרויחים באמת, והשיב שאסור ונתן לו עיצה שיתנה עם הנהלת הישיבה שנותנין לו משכורת פחות והשאר נותנים לו בתורת מתנה ואז יוכל לומר שמרויח פחות עכ"ל.

תמונה מרתקת של האחים הגאונים בניו של מרן הגראי"ל בביקור חיזוק בעיר ילדותם 'כפר סבא' ומשוחחים עם תושב המקום. נראה עוד: רבי ישראל גולדברג, מחבר ספרי 'כאיל תערוג'

בבית הכנסת לדרמן

היכרות נוספת שהייתה בהמשך בין הגראי"ל לבין רבינו היתה מתפילת שחרית כ'ותיקין' בשבת.

אחרי הסתלקותו של מרן החזון איש, חזר הבית אל בעליו ולא היה בו שוב שימוש. בסייעתא דשמיא הציע אז ר' יחיאל לדרמן, מרחוב רשב"ם, למתפללים הקבועים כמו רבינו, הרב י"א וולף, רבי דוד קורלנסקי, רבי בן ציון מינקוביץ, רבי בינוש פינקל, וכמדוד' ר' גדלי נדל, שיש לו בית בין שני קומות, והוא נודב את הקומה התחתונה לייסד מניני תפילה בכל ימות השבוע ובשבת.

ההצעה היתה במקומה ואכן נוסד מנין מצומצם אך קבוע, לותיקין מידי יום ביומו. בשבת בבוקר, כשרבי אהרן ליב לא היה משועבד לסדרי הישיבה, הוא עורר משנתו את ילדו הצעיר רבי שרגא, ויחד צעדו כברת דרך ארוכה עד לבית הכנסת לדרמן. רוב הדרך היתה שוממה ומלאה בחול מדפְּרִי ועצי אורן לרוב, ורק מרחוק נראו קצת בנינים.

כך התפללו יחדיו באותו מנין במשך כמה שנים.

נוסף על זה, בראש השנה ויום כיפור היו רבי אהרן ליב ורבינו והרבה מתלמידי החשובים של

מרן החזון איש מתפללים יחד במנין שהתקיים אז בהיכל 'כולל חזון איש'.

רבינו עם מרן הגראי"ל בשמחה משפחתית. נראה גם בימין רבי יעקב גלינסקי

ליצירת קשר: ✉ ig0533145900@gmail.com

🏠 רבי יהודה הנשיא 52 בני ברק

☎ 053-3145900 📠 077-2092005

ניתן לתרום גם במכשידי "קהילות" ו"נדרים פלוס" בבתי הכנסת,

יש ללחוץ על לחצן 'קופות נוספות' ובהיפוש 'דברי שי"ח', או בטלפון:

נדרים פלוס 03-7630585 שלוחה-1586

קהילות 073-2757000 שלוחה-4310

דאגה לבריאות

סח רבי שרגא שטינמן בן הגראי"ל: היו שנים שלצורך הבריאות של אבי, היה קל לו יותר לעיכול 'צנימים' (דהינו לחם אפוי בתנור באופן חזק יותר), דא עקא, מכיון שאצל הורי לא היה תנור אפיה, ממילא זה לא היה בר ביצוע לעשות שם צנימים. הרבנית קניבסקי ע"ה שמעה מזה, ובלבה לב הרחום - מיד נרתמה לעזור. כל שבוע כשהיתה אופה חלות לשבת, היתה אופה שני חלות נוספות עבור אבי, ואופה את זה ומיד אחרי האפיה היתה חותכת לפרוסות ומכניסה שוב לתנור לעשות מזה צנימים, ואח"כ היתה שולחת את זה אל ביתו.

הכרת הטוב מרובה היתה לאימי ע"ה עבור זה, לכן היתה מחפשת הזדמנות להשיב טובה. מידי פעם לפני חגים וכדומה היתה קונה איזה כלים כגון כוסות או משהו דומה להכיר טובה להרבנית קניבסקי ע"ה, פעם קנתה מעיל חורף מחמם לבנו של מרן הגר"ח (ר' שאול) שלמד אז בישיבה, גם בשמחות שנערכו אח"כ במשפחה לפעמים קנתה משהו ואבי זללה"ה היה כותב ברכה לשמחה.

תרנגול הודו

נשאל רבי שרגא שטינמן בנו של הגראי"ל, האם היו אוכלים בבית אביו 'תרנגול הודו', וענה: לא אוכלים, מחשש שאין על זה מסורת, אבל לכאורה אולי אין ראוי לפרסם את זה כי אולי זה לא הוראה לרבים, בפרט שיש אגרת מאבי החזו"א שאין להחמיר בזה (נדפס בספר שערי תבונה במשפחת רם). ומרן הגר"ח היה משתמש בזה תמיד עד שאני נישאתי ואז הרבנית בת שבע ע"ה, שמעה שאני אוכל את זה אז הפסיקו עם זה בשבילי ואח"כ כבר הפסיקה לגמרי.

במסיבת חנוכה לתלמידי ישיבת פוניבז' לצעירים מימין לשמאל: רבי משה ברנשטיין, רבי ראובן מלמד, רבי אהרן לייב, רבי שמואל איינשטיין, והבחור ר' ישראל אדלשטיין (נואם).

הידור מצוה עד שליש

כתב באילת השחר (ב"ק דף ט' ב') דמה שאמרו בגמרא שעל הידור מצוה יש להוציא עד שליש מנכסיו, היינו לגבי הוצאת ממון, אבל על טירחא להשתדל שיהיה אתרוג מהודר ביותר שאפשר, לכאורה מחויב להשתדל ככל האפשר, ורק להוציא ממון הגבילו עד שליש, ולפי זה כותב שם חידוש: שמי שמברך על אתרוג של אחר, עליו לטרוח לחפש אחרי מי שיש לו את האתרוג המהודר ביותר עיי"ש 1. ורבינו (סוכות תשנ"ט) הזכיר את דבריו, ואמר שמסתבר שגם בהילוך עבור האתרוג יש גבול לטירחא, וגם בזה יש שיעור 'עד שליש' ולא מחויבים לילך הרבה יותר.

1. בענין זה: כאשר קיבל לידי מרן בעל הקהילות את הספר אילת השחר בבא קמא בפעם הראשונה, והגיע לחידוש זה, הוא נבהל מאוד כי יוצא על פי דבריו שאדם מחויב לטרוח בלי גבול כדי לקנות אתרוג נאה, אך המשיך לעיין וראה שם בספר שמחלק בין מי שמברך על אתרוג של עצמו שאין מחויב לטרוח לברך על הכי מהודר, לבין מי שמברך על של אחרים, ונחה דעתו.

זה מתאים לרבי אהרן ליב....

סיפר בן רבינו, רבי יצחק שאול: בעת שלמדתי עם אבא את סדר הש"ס מידי יום ביומו, בפעם הראשונה היה זה בלי תוספות, אך בפעם השניה למדנו לאט יותר, ועם כל התוספות, ומידי פעם כשעלו הערות שונות בסוגיא הוא היה מציין למפרשים שונים. היו סוגי הערות שהיה משיב עליהם "זה מתאים שרבי אהרן ליב בספר יעמוד עליהם" ואכן כשהיינו פותחים אחרי זה את ספר 'אילת השחר' בדרך כלל הוא היה עומד על השאלה... והיו הערות שאמר 'מסתמא שרבי מיכל יהודה כבר שואל את זה', ובאמת בספר מנחת יהודה היתה מופיעה ההערה...

הלך לשמוע את שיחות המוסר

תקופה מסוימת אחרי שנוסדה ישיבתו 'גאון יעקב' בבני ברק, החל הגראי"ל למסור בה גם שיחות מוסר, במוצאי שבת קודם תפילת ערבית. רבינו שמע כי השיחות מעוררות מאוד ורצה לשמוע מהן, אבל מכיון שזה היה בדיוק בזמן תפילת ערבית הראשונה בבית הכנסת, לא רצה להפסיד, ומכל מקום פעם אחת התאמץ והלך לשמוע אותן.

ואח"כ חזר קצת מאוכזב, כי אמר שרבי אהרן ליב דיבר בקול נמוך ולא הצליח לשמוע כלום...

אבל כשיצא לאור החוברת הראשונה של שיחות המוסר 'מפיקודך אתבונן' שמח רבינו מאוד ועיין בכלו, וגם בספרים הבאים ("ימלא פי תהלתך" שיצאו בשנים שאחרי כן, עין בהם בהנאה רבה.

רבינו עם רבי אהרן ליב בבר מצוה לרבי יוסף ברלין בחדר האוכל של ישיבת גאון יעקב - אלול תשמ"ו

הערכתו של רבינו כלפיו

פעם נשאל רבינו, מי נקרא בדורנו 'מופלג בחכמה'? וענה, מרן הרב שטיינמן. (מפנסקי רבי שלמה קרליבך).

הערכתו של רבי אהרן ליב

סיוע לחג

סיפר רבי אי"ש קרליץ רבה של בית הכנסת 'הליגמן': שזוכר במשך מספר שנים, שהגראי"ל שטינמן היה מוסר בידו סכום כסף לפני יום כיפור, וביקש שאמסור את זה לאבי מרן רבי ניסים קרליץ, כדי שהוא יוסיף למילגת חג של הגר"ח קניבסקי לפני סוכות. באותם שנים רבינו למד בכלל 'חזון איש' בעניות מופלגת, ורבי אהרן ליב שיידע מכך, חיפש עוד זכויות ליום הדין ובחר בדרך הזו.

רבי אהרן ליב בסדנקה בערוב ימיו

ליצירת קשר: ✉ ig0533145900@gmail.com

🏠 רבי יהודה הנשיא 52 בני ברק

☎ 053-3145900 📠 077-2092005

ניתן לתרום גם במכשידי "קהילות" ו"נדרים פלוס" בבתי הכנסת,

יש ללחוץ על לחצן 'קופות נוספות' ובחיפוש 'דברי שי"ח', או בטלפון:

נדרים פלוס 03-7630585 - שלוחה-1586

קהילות 073-2757000 - שלוחה-4310

בהנהגת הדור

על הרדיפות מצד העסקנים

כאשר נחלש מרן הגרא"מ שך עברו מאליהם ראש ישיבות ופרנסי הכלל, עסקנים ומנהלי מוסדות אל מעונו של רבי אהרן ליב. במקביל בתקופה ההיא החלו רדיפות נוראות מצד עסקנים שלא ראו בעין יפה את פריחתו הציבורית, והם החלו לתלות בו בוקי סריקי ולהפיץ אודותיו כזבים שונים, כשבין השאר הם תולים בו הוראות שונות שלא היו ולא נבראו. נהגו המקורב של רבי אהרן ליב, רבי יצחק רוזנגרטן, שראה מקרוב את מסע הרדיפות וההשמצות שעובר רבי אהרן ליב, כאב את הדבר מאוד, ונכנס באחד הימים אל מעונו של רבינו, היה זה בשלהי שנת תשנ"ט, כאשר אז עמד מסע ההכפשות גדול נגד רבי אהרן ליב מלווה בהפגנות וכרוזים של "רבנים" שונים מחוגי "קנאים".

הוא סיפר בקצרה לרבינו את הרדיפות הנוראות ואחד הנוכחים בחדר אף הציע שאולי רבינו יכנס לרבי אהרן ליב לעודד אותו. רבינו ביטל את ההצעה, ואמר בפשיטות גמורה "אין שום עיצה נגדם. רק צריך לדעת, מי שמקבל על עצמו את האחריות של כלל ישראל, זה מפני שכך נתנו לו מהשמים, ועליו לדעת כי הוא מוכרח לסבול! זה לא הולך אחרת! כתוב

בגמרא שאפילו מי שנתמנה לגבאי צדקה, עליו לדעת שזה רק אם הוא מסכים שיקללו אותו, ורק משהסכים, נתמנה לגבאי צדקה. ככה זה הולך, עם כל הנאמנים על הציבור. יש על זה שכר מיוחד!

ואחרי שניסו להפציר שוב שיכנס אליו, נענה: עם ר' אהרן ליב עצמו קשה לי לדבר על זה. הוא צריך להגיד לי ולא שאני יאמר לו... אבל אני יכול לשלוח את חתני ר' שרגא, שהוא בנו שיאמר לו שיידע שיש לו שכר גדול. בלי נדר אעשה את זה. ואכן כעבור כמה ימים קרא רבינו לרבי שרגא שטינמן ואמר לו: תמסור לאביך שלא יירא ולא יפחד כי כן הוא הדרך וכדאי ברש"י במדבר י"א י"ב ואומר ויצוום אל בני ישראל על מנת שיהיו סוקלים אתכם ומחרפים אתכם, ועי' בספרי שם.

רבי יצחק
רוזנגרטן אצל
רבינו

כשחזרנו מכרמיאל בנר א' דחנוכה רבע שעה לפני השקיעה הסתפק רבינו היות ולא אכל מהבוקר, האם למנות שומר על הדלקת נרות חנוכה ולאכול עכשיו, או שימתין להדלקת נרות ויאכל אחר הדלקתם, אולם אז יצטרך להשים שומר לקריאת שמע. ודנו לפניו שקריא"ש דאורייתא וא"כ אולי לא כדאי להכנס לחיוב קריאת שמע. השיב רבינו שמ"מ נר חנוכה הגם שהינו דרבנן חמיר, שצריך למכור בגדיו להשיג שמן וכמו שד' כוסות אע"פ שזה דרבנן, מ"מ חמיר. ואמרו לו הרי מרן אוכל כמה חתיכות תפוז"א ואי"ז סעודת קבע. ואמר שאצלו זה כבר נהיה קבע.

מצו"ב תמונה שרבינו חלוש ותשוש מהדרך
ממתין על יד הנרות מחכה לזמן הדלקתם.

ליצירת קשר: ✉ ig0533145900@gmail.com

🏠 רבי יהודה הנשיא 52 בני ברק

☎ 053-3145900 📠 077-2092005

ניתן לתרום גם במכשידי "קהילות" ו"נדרים פלוס" בבתי הכנסת,
יש ללחוץ על לחצן 'קופות נוספות' ובחיפוש 'דברי שי"ח', או בטלפון:

נדרים פלוס 03-7630585 שלוחה-1586

קהילות 073-2757000 שלוחה-4310